

Tracy Chevalier

Îngeri căzători

Tracy Chevalier, *Falling Angels*

Copyright © Tracy Chevalier 2001

© 2003 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Copou nr. 4; P.O. BOX 266, 6600

București, B-dul I.C. Brătianu nr 6. et. 7, ap. 33, O.P. 37;

PO. BOX 1-728, 70700

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

CHEVALIER, TRACY

îngeri căzători/Tracy Chevalier;

trad. de Fraga Cusin- Iași: Polirom, 2003

408 p., 18 cm (Biblioteca Polirom. Proză XXI)

ISBN: 973-681-319-3 I.

Cusin, Fraga (trad.)

821.111-31=135.1

Printed in ROMÂNIA

Traducere și note de Fraga Cusin

POLIROM
M 2003

Tracy Chevalier s-a născut în 1962 și a copilărit în Washington, D.C. Părăsește Statele Unite în 1984, stabilindu-se în Anglia. După ce lucrează câțiva ani ca redactor, obține masteratul în literatură la University of East Anglia. Debutează în 1997 cu romanul *Albastru pur*, care s-a bucurat imediat de un succes răsunător. Doi ani mai târziu îi apare *Fata cu cerceș de perle*, considerat de *Publishers Weekly* „un fenomen editorial” și care atinge în scurt timp cifra record de un milion de exemplare ! În anul 2000, lanțul de librării Barnes&Noble îi acordă premiul pentru una dintre cele mai bine vândute cărți în S.U.A. Romanul este recompensat cu premiul cititorilor revistelor *People*, *Time* și *Elle*. În anul 2001 publică un al treilea roman, *Îngeri căzători*, frescă a Angliei edwardiene, aflat luni întregi pe lista de *bestseller-uri* din Anglia și S.U.A. Tracy Chevalier a adus un suflu nou romanului de atmosferă, în care reconstituirea istorică îi fascinează pe cititorii de toate gusturile, de la rafinați până la adolescenți.

Îngeri căzători este povestea tulburătoare a două familii care, în ianuarie 1901, a doua zi după decesul Reginei Victoria, se reculeg lângă morminte învecinate, într-un impunător cimitir londonez. Unul din morminte este împodobit cu un înger romantic, celălalt cu o urnă sofisticată. Familia Waterhouse o venerază pe defuncta regină și rămâne credincioasă tradițiilor victoriene; familia Coleman privește înainte, spre o societate modernă. Spre nemulțumirea reciprocă, familiile se trezesc inexorabil legate una de alta atunci când cele două fiice ale lor se împrietenesc în preajma pietrelor funerare. Pe măsură ce fetele cresc și noul secol își găsește drumul, pe măsură ce automobilele iau locul cailor, iar electricitatea strălucește mai tare decât lămpile cu gaz, națiunea iese din umbra apăsătoarelor valori victoriene, îndreptându-se spre o minunată epocă edwardiană. Din opera lui Tracy Chevalier, Editura Polirom a publicat romanul *Fata cu cerceș de perle* și are în pregătire romanul *Albastru pur*.

Lui Jonathan, și de astă dată

Ianuarie 1901

KITTY COLEMAN

M-am trezit azi-dimineață cu un străin în pat. Hotărât lucru, capul blond de lângă mine nu era al soțului meu. Nu știam dacă să fiu șocată sau amuzată.

Bine, mi-am zis, iată un fel neobișnuit de a inaugura un nou secol.

Pe urmă, mi-am amintit de seara trecută și aproape mi s-a făcut greață. M-am întrebat unde poate fi Richard în această casă uriașă și cum urma să ne refacem perechile. Toți ceilalți de aici — inclusiv bărbatul de lângă mine - erau mult mai experimentați decât mine în mecanica acestor lucruri. Deși Richard făcea pe grozavul noaptea trecută, era la fel de nepriceput ca și mine, însă mai dornic să încerce. Mult mai dornic. M-a pus pe gânduri.

L-am înghiontit cu cotul pe bărbatul adormit, întâi mai ușurel, apoi mai tare, până când s-a trezit pufnind.

— Șterge-o, i-am spus. Ceea ce a și făcut, fără să scoată un sunet. Din fericire, n-a încercat să mă sărute. N-am să știu niciodată cum de i-am suportat barba azi-noapte, probabil cu ajutorul aceluși vin de Bordeaux. Obrajii îmi sunt roșii de la țepii lui.

Când a intrat Richard peste câteva minute, cu hainele în brațe, abia de-am putut să-l privesc. Eram jenată, dar și furioasă - furioasă pentru că trebuia să mă simt jenată în timp ce de la el nu trebuia să mă aștept să se simtă la fel. Cu atât

mai enervată m-am simțit când m-a sărutat foarte firesc, spunând „Bună, iubito”, după care a început să se îmbrace. Gâtul lui păstra parfumul ei.

Cu toate acestea, n-am putut rosti o vorbă. Așa cum eu însămi spun adesea despre mine, sunt o persoană cu vederi largi și mă mândresc cu asta. Acum, aceste cuvinte ustură.

Stau culcată privindu-l pe Richard cum se îmbracă și mă pomenesc gândindu-mă la fratele meu. Harry mă tachina mereu pentru că gândeam prea mult, deși refuza să admită că el era cel care mă încuraja. Dar toate acele seri petrecute împreună, când repeta cu mine ce-l învățaseră profesorii dimineața - lucru care-l ajuta să memoreze, spunea el -, ce altceva făceau dacă nu să mă învețe să gândesc și să spun ce gândesc? Poate a regretat mai târziu. Acum nu mai am cum să află. Abia am ieșit din doliu după el, dar sunt zile în care mă simt ca și cum aș mai strânge încă în mână acea telegramă.

Harry s-ar îngrozi să vadă unde m-au adus învățăturile lui. Nu că ar trebui să fii deștept pentru așa ceva - majoritatea celor de la parter sunt proști ca noaptea, ca și blondul meu, de altfel. N-am putut să port o discuție ca lumea cu el. A trebuit să recurg la vin.

Ca să fiu cinstită, mă simt ușurată că nu fac parte din această ceată. Mi-e prea de-ajuns că mă află din când în când în preajma prostiei lor. Richard am impresia că are alte păreri, însă, dacă și-a dorit o astfel de viață, nu și-a găsit soția potrivită. Sau, poate, eu am făcut alegerea greșită, deși în ruptul capului n-aș fi gândit așa la început, când eram nebuni unul după celălalt.

Cred că Richard m-a împins să fac ce-am făcut, pentru a-mi demonstra că nu este atât de convențional cum mă temeam. Dar asupra mea a avut un efect contrar. A devenit tot ceea ce n-am crezut

că va fi atunci când ne-am căsătorit. A devenit un tip oarecare.

Mă simt atât de deprimată în dimineața asta. Tați și Harry ar fi râs de mine, dar eu am sperat în taină că schimbarea de secol ne va schimba cumva pe toți; că Angha se va scutura ca prin minune de haina ei ponosită și neagră pentru a da la iveală ceva strălucitor și nou. Suntem doar de unsprezece ceasuri în secolul XX, dar știu foarte bine că nimic nu s-a schimbat. Doar o cifră.

Destul. Azi urmează o partidă de călărie, ceea ce nu este pentru mine. Am să mă ascund cu cafeaua în bibliotecă. Fără îndoială, nu va fi nimeni acolo.

Am crezut că faptul de a fi cu o altă femeie mi-o va aduce pe Kitty înapoi, că gelozia o va face să-și deschidă iar ușa dormitorului pentru mine. Cu toate acestea, deși au trecut două săptămâni, ea tot nu mă primește înăuntru, la fel ca înainte.

Nu-mi place să mă socot un bărbat disperat, însă nu înțeleg de ce este soția mea atât de dificilă. I-am asigurat un trai decent și cu toate acestea este nefericită, deși nu poate - sau nu vrea - să-mi spună de ce.

Asta poate să-l facă pe orice bărbat să schimbe soția, fie și pentru o singură noapte.

Când a văzut un înger pe mormântul vecin cu al nostru, Tăticu a exclamat „La naiba!”

Mămica doar a râs.

M-am tot uitat, până mi-a înțepenit gâtul. Stătea deasupra noastră, cu un picior împins înainte și cu o mână arătând spre cer. Purta o mantie lungă cu decolteu pătrat și avea părul despletit, revărsat peste aripi. Se uita în jos, la mine, însă cu toate că l-am privit foarte atent, nu părea să mă vadă.

Mămica și Tăticu au început să se certe. Lui Tăticu nu-i place îngerul. Nu știu dacă lui Mămica îi place sau nu, pentru că n-a spus. Cred că o supără mai mult urma pe care Tăticu a pus-o pe mormântul nostru.

Am vrut să mă așez, dar n-am îndrăznit. Era foarte frig. Prea frig să stai pe piatră, în plus Regina e moartă, ceea ce înseamnă, cred, că nimeni nu are voie să se așeze, sau să se joace, sau să facă ceva plăcut.

Am auzit clopotele bătând azi-noapte, când eram în pat, și când a venit azi-dimineață Doica mi-a spus că aseară a murit Regina. Mi-am mâncat fulgii de ovăz foarte încet, să văd dacă au alt gust decât ieri, acuma că Regina s-a dus. Dar aveau același gust - prea sărați. Așa îi face întotdeauna doamna Baker.

Toți cei pe care i-am văzut în drum spre cimitir erau îmbrăcați în negru. Eu mi-am pus o rochie de lână cenușie și un șorțuleț alb, pe care le-aș fi putut purta oricum, însă Doica a zis că pentru o

fetiță e o ținută foarte potrivită la moartea cuiva. Fetițele nu sunt obligate să se îmbrace în negru. Doica m-a ajutat să mă îmbrac. M-a lăsat să-mi iau haina ecosez, alb cu negru, cu pălărieuță asortată, însă n-a fost sigură dacă pot să-mi iau și manșonul de iepure, așa că a trebuit s-o întreb pe Mămica, iar ea a zis că nu contează cu ce mă îmbrac. Mămica și-a pus o rochie albastră de mătase cu șal, care lui Tăticu nu i-a plăcut.

În timp ce ei se certau în legătură cu îngerul, eu mi-am îngropat fața în manșon. E așa de moale blănița. Apoi am auzit un zgomot, ca un ciocănit în piatră. Când mi-am ridicat capul am văzut o pereche de ochi albaștri care se uitau la mine peste piatra de mormânt vecină cu a noastră. Am privit în acei ochi și atunci, de după piatră, a apărut un cap de băiat. Părul îi era plin de noroi și obrajii la fel. Mi-a făcut cu ochiul, apoi a dispărut după piatra de mormânt.

M-am uitat la Mămica și la Tăticu, care făcuseră câțiva pași pe alee, să privească îngerul din alt loc. Nu-l văzuseră pe băiat. Am mers de-a-ndără-telea printre morminte, cu ochii la ei. Când am fost sigură că nu se uită, m-am furișat în spatele pietrei. Băiatul se rezema de ea, proptit în călcăie.

—De ce ai noroi în păr? l-am întrebat.

—Am fost într-o groapă, mi-a răspuns. M-am uitat atentă la el. Avea noroi peste tot - pe haină, pe genunchi, pe pantofi. Până și pe gene.

—Pot să ating blana? m-a întrebat.

—Este un manșon, i-am zis. Manșonul meu.

—Pot să-l ating?

—Nu. Apoi mi-a părut rău, așa că i-am întins manșonul.

Băiatul și-a scuipat pe degete, le-a șters de haină, apoi a întins mâna și a mângâiat blănița.

—Ce-ai făcut în groapă?

—L-am ajutat pe Taica al meu.

—Ce face tatăl tău?

—Sapă gropi, se-nțelege. Io îl ajut.

Apoi am auzit un sunet, ca un mieunat. Am privit pe furiș peste piatră și o fată care stătea pe alee s-a uitat fix în ochii mei, așa cum făcusem eu cu băiatul. Era îmbrăcată toată în negru și era foarte drăguță, cu ochi căprui strălucitori și gene lungi și pielea ca laptele. Avea păr castaniu, lung și buclat, mult, mult mai frumos decât al meu, care atârna drept ca rufele puse la uscat și n-are nici o culoare anume. Bunica zice că am un păr blond spălăcit, ceea ce poate că e adevărat, dar nu e prea drăguț din partea ei. Bunica **spune** întotdeauna ce gândește.

Fata îmi amintea de bomboanele mele de ciocolată favorite, cu cremă de alune, și am știut pe loc, doar uitându-mă la ea, că voiam să-mi fie cea mai bună prietenă și mă rog de mult să capăt una. M-am întrebat adesea, stând în Biserica Sf. Ana și înghețând de frig (oare de ce sunt bisericile atât de friguroase?), dacă rugăciunile ajută cu adevărat, însă se pare că de data asta Dumnezeu m-a ascultat.

— Folosește-ți batista, Livy dragă, așa, scumpo.

Mama fetei venea pe alee, ținând de mână o fetiță mai mică. Un bărbat înalt, cu barbă roșcată, venea în urma lor. Fetița cea mică nu era atât de drăguță. Deși semăna cu cealaltă fată, bărbia ei nu era atât de proeminentă, părul nu era atât de buclat, buzele erau mai mici. Avea ochii de un căprui mai deschis și privea în jur de parcă nimic n-o surprindea. Ne-a zărit imediat, pe băiat și pe mine.

— Lavinia, a protestat fata cea mare, strângându-și umerii și clătinându-și buclele. Mami, vreau ca tu și cu Tați să-mi spuneți Lavinia, nu Livy.

Am hotărât pe loc să nu-i spun niciodată Livy.

— Nu fi necuviincioasă cu mama, Livy, a spus bărbatul. Pentru noi ești Livy și gata. E un nume frumos. Când o să fii mări mare, o să te strigăm Lavinia.

Lavinia s-a încruntat, uitându-se în pământ.

— Și acum termină cu plânsul, a continuat tatăl. A fost o regină bună și a trăit ani mulți, dar nu-i nevoie ca o fetiță de cinci ani să plângă atât. În plus, ai s-o sperii pe Ivy May, a zis, făcând semn către sora ei.

Am privit iar la Lavinia. După cum o vedeam eu de acolo, nu plângea deloc, doar își răsucea batista între degete. I-am făcut semn să vină la mine.

Lavinia a zâmbit. Când părinții ei s-au întors cu spatele, a fugit de pe alee, în spatele pietrei funerare.

—Și eu tot cinci ani am, i-am zis când a ajuns lângă noi. Dar în martie fac șase.

—Serios? Eu, în februarie, a spus Lavinia.

—De ce le spui părinților tăi Mami și Tați ? Eu le spun părinților Mămica și Tăticu.

—Mami și Tați sună mult mai elegant. Lavinia l-a fixat pe băiatul care se așeza în genunchi lângă piatra de mormânt. Cum te cheamă, te rog?

—Maude, i-am răspuns, înainte să-mi dau seama că ea se adresase băiatului.

—Simon.

—Ești un băiat foarte murdar.

—Oprește-te, am zis.

—De ce ?

— E gropar, de aceea e plin de noroi.

Lavinia s-a tras un pas înapoi.

—Ucenic de gropar, făcu Simon. La început am fost angajat ca bocitor la înmormântări, da' când am putut să mânuiesc sapa Taica al meu m-a luat cu el.

—La înmormântarea bunicii mele au fost trei bocitori, ne-a informat Lavinia. Unul dintre ei a fost bătut pentru că a râs.

—Mama mea spune că acum nu prea se mai fac astfel de înmormântări, am intervenit eu. Spune că sunt prea costisitoare și că banii ar trebui cheltuiți pentru cei vii.

—Familia noastră are întotdeauna bocitori la înmormântări. Și eu o să am bocitori când o să mor.

—Adică ești pe moarte? s-a interesat Simon.

—Bineînțeles că nu!

—Și tu ți-ai lăsat doica acasă ? am întrebat-o, cu gândul să schimb vorba înainte ca Lavinia să se supere și să plece.

—Noi n-avem doică, mi-a răspuns ea, roșind. Mami poate foarte bine să se ocupe singură de noi.

N-am mai cunoscut copiii care să n-aibă doică.

Lavinia se uita la mașonul meu.

—Spune, îți place îngerul meu? s-a interesat ea. Tatăl meu mi-a dat voie să-l aleg eu.

—Tatălui meu nu-i place, i-am declarat, cu toate că știam că n-ar fi trebuit să repet ce spusese Tăticu. A zis că e o dulcegărie sentimentală.

Lavinia s-a încruntat.

—Iar Tați nu poate să sufere urna voastră. Totuși, de ce nu-i bun îngerul meu?

—Mie-mi place, a zis băiatul.

—Și mie, am mințit eu.

—Eu îl găsesc frumos, a suspinat Lavinia. Când am să merg în cer, vreau să fiu purtată până acolo de un înger la fel cu acesta.

—E cel mai frumos înger din cimitir, a intervenit băiatul. Io îi știu pă toți. Sunt treizeci și unu. Vreți să vi-i arăt?

—Treizeci și unu este un număr prim, care nu admite alt divizor decât pe unu și pe el însuși, am anunțat eu. Tăticu tocmai îmi explicase cum e cu numerele prime, dar nu înțelesesem chiar totul.

Simon a scos o bucată de cărbune din buzunar și a început să deseneze pe spatele pietrei funerare.

Curând, în urma cărbunelui a apărut un craniu cu oase încrucișate sub el - orbite rotunde, un triunghi negru în dreptul nasului, șiruri de dinți pătrați și o umbră mâzgălită pe o parte a feței.

—Niî face asta, i-am zis. Nu m-a luat în seamă. N-ai voie să faci așa ceva.

—Am și făcut. O grămadă. Uită-te la pietrele din jurul nostru.

M-am uitat la mormântul familiei noastre. Chiar la baza soclului pe care se afla urna, fusese mâzgălit un mic cap de mort. Tăticu ar fi furios dacă ar ști. Apoi am văzut că pe fiecare piatră de mormânt din jurul nostru era câte un cap de mort. Nu le văzusem până atunci.

— Am să desenez câte unul pe fiecare mormânt din cimitir, a continuat el.

—De ce le desenezi? l-am întrebat. De ce cap de mort?

—Păi, îți amintește de ce e dedesubt, nu? Dedesubt sunt numai oase, indiferent ce-ai pune pe mormânt.

— Băiat rău, făcu Lavinia.

Simon s-a ridicat.

— Am să desenez unul și pentru tine. Am să-l desenez pe spatele îngerului tău.

—Să nu îndrăznești, l-a avertizat Lavinia. Simon a lăsat imediat cărbunele din mână. Lavinia privea în jur de parcă voia să plece.

—Știu o poezie, a anunțat brusc Simon.

—Ce poezie ? Tennyson ?

—Nu știu cine-i ăla. Poezia sună așa:

„Un flăcău din cătunul Vardar Se trezi într-un sicriu de stejar; Mda, pufni el, chițibușar: E destul confort, însă n-aveam habar Că sunt mort”.

—Chh! E dezgustător! a exclamat Lavinia. Eu și cu Simon am râs.

—Taica al meu zice că mulți a fost îngropați de vii, ne-a explicat Simon. Zice că i-a auzit zgredă-nând în sicrie pe când el arunca țărâna peste ei.

—Chiar? Mămica se teme să nu fie îngropată de vie, am zis.

—Nu pot să aud așa ceva, a strigat Lavinia astupându-și urechile. Mă duc înapoi. A luat-o printre morminte, îndreptându-se spre părinții ei. Am vrut să mă țin după ea, însă Simon a început să vorbească din nou.

—Bunicu nostru e și el îngropat aici, în pajiște.

—Nu e.

—Ba da.

—Arată-mi mormântul.

Simon a întins mâna spre un șir de cruci de lemn dincolo de cărare. Mormintele săracilor -îmi vorbise Mămica despre ele, îmi explicase că se rezervase pământ pentru oameni care nu au bani să plătească o parcelă ca lumea.

—Care e crucea lui? l-am întrebat.

—N-are nici una. Crucile nu durează. l-am sădit o tufa de trandafiri, iote-acolo, ca să știm todeauna unde e. Am furat-o din grădinile de la poalele colinei.

Se vedea o tufa, tăiată scurt, cum se face pentru iarnă. Noi locuim la poalele colinei și avem în față o mulțime de trandafiri. Poate că tufa aceea de trandafiri era a noastră.

—Și el a muncit aici, a zis Simon. Ca Taica și ca mine. Zicea că e cel mai fain cimitir din Londra. N-ar fi vrut să fie îngropat în altă parte. Avea multe de povestit despre alte cimitire. Mormane de oase peste tot. Morți îngropați numa' cu un sac de pământ deasupra. Ptiu, ce duhoare! și-a fluturat Simon mâna pe la nas. Și oameni care fură noaptea cadavre. Aicea e cel puțin în siguranță, cu zidurile astea, înalte și cu țepe deasupra.

— Trebuie să plec acum, i-am spus. Nu voiam să par speriată ca Lavinia, dar nu doream să mai **aud** despre mirosul de cadavre.

Simen a ridicat din umeri.

—Aș fi putut să-ți arăt una și alta.

—Poate altă dată.

Am alergat să-i ajung din urmă pe părinți. Amândouă familiile se plimbau acum împreună. Lavinia mi-a luat mâna și mi-a strâns-o și am fost așa de încântată încât am sărutat-o.

Pe când ne plimbam de mână în susul colinei, am prins cu coada ochiului o siluetă ca o fantomă **sărind din** piatră în piatră, ba în urma noastră, ba înaintea noastră. Aș fi vrut să nu-l fi părăsit.

Am înghiontit-o pe Lavinia :

— E **un** băiat nostim, nu? am zis, făcând semn **cu capul** spre umbra lui, care dispărea după un obelisc.

— Da, **îmi** plăcea, chiar dacă vorbește despre **lucruri** îngrozitoare.

—**Nu ți-ar** plăcea să putem fugi și noi ca el?

Lavinia mi-a zâmbit, întrebând :

—**Vrei** să ne luăm după el ?

Nu **mă** așteptasem s-o aud spunând asta. M-am **uitat la ceilalți**. Numai sora Laviniei ne privea.

— Hai, i-am șoptit.

M-a strâns de mână și am zbughit-o să-l căutăm.

KITTY COLEMAN

Nu îndrăznesc să spun nimănui, ca să nu fiu acuzată de trădare, însă am fost cuprinsă de freamăt la auzul veștii despre moartea Reginei. Plictisul care mă copleșise după revelion s-a risipit și a trebuit să mă străduiesc din greu ca să-mi compun o figură serioasă potrivită ocaziei. Schimbarea secolului a însemnat doar o schimbare de cifre, însă acum vom avea o adevărată schimbare în conducere și nu pot să nu mă gândesc că Edward este mai reprezentativ pentru noi decât mama sa.

Deocamdată însă nu s-a schimbat nimic. A trebuit să mergem *in corpore* la cimitir și să ne arătăm durerea, deși nici un membru al familiei regale nu este înmormântat aici și nici Regina nu va fi. Aici se află Moartea și este, probabil, de-ajuns.

Cimitirul ăsta nenorocit. Nu mi-a plăcut niciodată.

Ca să fiu cinstită, nu e vina locului în sine, care are chiar un anume farmec lugubru, cu șirurile lui de morminte, adăugate de-a valma - pietre funerare de granit, obeliscuri egiptene, turle gotice, socluri pe care sunt așezate coloane, doamne plângând, îngeri și, bineînțeles, urne - până sus, pe colină, la formidabilul Cedru libanez de pe vârful. Sunt chiar dispusă să trec cu vederea unele dintre monumentele mai ridicole - reprezentări ostentative ale poziției sociale a unor familii. Dar sentimentele pe care le provoacă acest loc celor îndoliați sunt prea exagerate pentru gustul meu. În plus, este cimitirul familiei Coleman, nu al

familiei mele. Mi-e dor de r^icul cimitir din curtea bisericii din Lincolnshire, acolo unde au fost înmormântați Mămica și Tăticu și unde se află acum și o piatră funerară cu numele lui Harry, cu toate că trupul său zace pe undeva prin sudul Africii.

Tot excesul ăsta - la care se adaugă acum propria noastră urnă funerară - e deja prea mult. Atât de disproporționată față de împrejurimi! Măcar dacă Richard s-ar fi consultat cu mine înainte. Nu cred că a fost ideea lui, nu i se potrivește, pentru că în ciuda tuturor defectelor e un om rațional și trebuie să-și fi dat seama că urna e mult prea mare. Bănuiesc că alegerea a fost influențată de mama lui. Gusturile ei au fost întotdeauna exagerate.

M-a amuzat azi să-l văd iritat de îngerul ridicat pe mormântul vecin cu urna (întâmplător mult prea aproape, te aștepti să vezi cele două monumente izbindu-se în orice clipă). Abia am reușit să-mi iau un aer serios.

— Cum de îndrăznesc să ne impună gustul lor, a zis. Gândul că trebuie să privesc această dulce gărie prostească de câte ori venim aici îmi întoarce stomacul pe dos.

— E o dulcegărie, dar e ceva nevinovat, am replicat. Cel puțin e marmură italiană.

— Nu dau doi bani pe marmura lor! Nu vreau îngerul ăla lângă mormântul nostru.

— Te-ai gândit că poate și ei spun același lucru despre urna noastră?

— Urna noastră n-are nici un cusur!

— Și ei ar spune că îngerul lor n-are nici un cusur.

— Îngerul arată ridicol în vecinătatea urnei noastre.

Și, în primul rând, e mult prea aproape.

— Exact, i-am spus. Nu le-ai lăsat loc pentru nimic.

— Ba le-am lăsat. Încă o urnă ar fi arătat bine.

Poate una ceva mai mică.

Mi-am înălțat sprâncenele, cum fac atunci când Maude spune vreo prostie.

— Sau chiar de aceleași dimensiuni, a acceptat Richard. Da, ar fi putut arăta impresionant, o pereche de urne. În loc de asta, avem aici această tâmpenie.

Și am ținut-o tot așa. Deși nu mă dau în vânt după îngerii cu fețe inexpressive care împânzesc cimitirul, mă deranjează mai puțin decât urnele, care arată ciudat pe morminte, dacă te gândești că romanii le foloseau ca recipiente pentru cenușa umană. Un simbol păgân într-o societate creștină. Dar, la urma urmei, tot așa arată și simbolurile egiptene pe care le vezi aici. Când i-am atras atenția lui Richard asupra acestui lucru, a pufnit și a mormăit, dar n-a putut răspunde decât că „Această urnă dă grație și demnitate mormântului familiei Coleman”.

N-aș zice. Mai curând banalitate evidentă și simbolism prost plasat. Am avut însă minte să nu i-o spun.

Încă mai perora pe tema îngerului când ne-am trezit față în față cu proprietarii lui, îmbrăcați în doliu din cap până în picioare. Albert și Gertrude Waterhouse - nici o înrudire cu pictorul, după cum au recunoscut. (Mai bine, pentru că de câte ori îi văd picturile răsuflăte la Galeria Tate îmi vine să urlu. *Domnița din Shalott* în barca ei arată de parcă tocmai ar fi luat opium.) Nu-i mai întâlнисem niciodată, deși sunt de câțiva ani proprietarii aceluși mormânt. Sunt destul de șterși, el arborând un zâmbet și o barbă roșcată, ea - genul de femeie scundă cu talia îngroșată de nașteri succesive, pe care rochiile nu stau niciodată cum trebuie. Părul, mai degrabă creț decât ondulat, îi scapă din spelci.

Fiica lor mai mare, Lavinia, care pare de vârsta lui Maude, are un păr frumos, șaten, mătăsoș și ondulat. O zgâtie alintată și poruncitoare - pare-se

că tatăl a cumpărat îngerul la insistențele ei. Richard aproape s-a sufocat când a auzit. Și purta o rochie neagră, bcrdisită cu crep, cam vulgar și fără rost la o copilă atât de mică.

Firește, lui Maude i-a plăcut fata imediat. Când am făcut un tur al cimitirului împreună, Lavinia și-a tot șters ochii cu o batistă tivită cu negru, plângând în timp ce treceam pe lângă mormântul unui băiețel mort de cincizeci de ani. Sper din toată inima ca Maude să nu înceapă s-o imite. Nu pot suferi asemenea prostii. Maude este un copil cu judecată, însă am văzut cât era de atrasă de comportamentul fetei. Au dispărut împreună -Dumnezeu știe ce-au făcut. Când s-au întors, erau deja cele mai bune prietene.

Cred că este foarte improbabil ca eu și Gertrude Waterhouse să fim vreodată cele mai bune prietene. Când mi-a repetat cât a întristat-o moartea Reginei, nu m-am putut abține să nu comentez că Lavinia părea extrem de încântată de doliu.

Gertrude Waterhouse a tăcut un moment, apoi a remarcat:

— Aveți o rochie frumoasă. O nuanță de albastru atât de neobișnuită.

Richard a mârâit. Avusesem cu el o dispută aprigă în legătură cu rochia. Adevărul e că mă simțeam acum destul de jenată de alegerea mea -de când am plecat de-acasă n-am întâlnit nici o singură persoană adultă care să poarte altceva decât negru. Rochia mea era un albastru închis, însă oricum ieșeam în evidență mult mai mult decât intenționasem.

Am hotărât să fiu îndrăzneată.

— Da, nu m-am gândit că negrul este omagiul cel mai potrivit pentru Regina Victoria, am explicat. Acum, lucrurile se schimbă. Cu fiul său, va fi altfel. Sunt sigură că Edward va fi bun ca rege. A așteptat destul.

— Prea destul, după părerea mea, zise domnul Waterhouse, Bietul de el, e trecut de prima tinerețe.

Omul părea jenat, el însuși parcă surprins că-și exprimase părerea.

—Cu doamnele se pare că nu, am zis, nepu-tându-mă abține.

—O! s-a arătat Gertrude Waterhouse oripilată.

—Pentru Dumnezeu, Kitty! mi-a șuiert Richard. Soția mea spune întotdeauna lucruri pe care n-ar trebui să le spună, s-a scuzat el, adre-sându-se lui Albert Waterhouse, care a tușit jenat.

—Lăsați, sunt sigur că se revanșează în alte feluri.

S-a lăsat liniștea, în timp ce noi toți digeram această remarcă. Timp de o secundă amețitoare m-am întrebat dacă era posibil să se fi referit la noaptea de revelion. Dar, firește, n-avea cum să știe - aceea nu era societatea lui. De-atunci, Richard nu mai amintise nimic de acea întâmplare, însă eu simt acum că în noaptea aceea am murit puțin și, cu sau fără un rege nou, de-acum încolo nimic nu va mai fi la fel.

Apoi s-au întors fetele, cu respirația tăiată, aducând o binevenită schimbare în discuție. Familia Waterhouse s-a scuzat în grabă și a plecat, ceea ce a fost o ușurare, cred, pentru toată lumea, cu excepția fetelor. Lavinia a devenit lăcrimoasă și m-am temut că Maude o va imita. Mai târziu, avea să vorbească fără încetare despre noua ei prietenă, până când, în cele din urmă, i-am promis că am să încerc să le aranjez o întâlnire. Sper să uite, pentru că Waterhouse este exact genul de familie care mă face să am o părere mai proastă despre mine.

LAVINIA WATERHOUSE

Azi am avut o aventură la cimitir, cu noua mea prietenă și cu un băiat obraznic. Am mai fost și înainte la cimitir, de multe ori, dar Mami nu mă lăsa niciodată să plec de lângă ea. Azi însă Mami și Tați s-au întâlnit cu familia care are mormântul vecin cu al nostru și, în timp ce ei vorbeau despre lucruri care-i interesează pe oamenii mari, eu și Maude am plecat cu Simon, băiatul care lucrează la cimitir. Am alergat pe Aleea egipteană și de jur-împrejurul criptelor care înconjoară Cedrul din Liban. Este un loc atât de adorabil încât eram gata să leșin de încântare.

Apoi, Simon ne-a dus într-un tur al îngerilor. Ne-a arătat un minunat înger-copil lângă Catacombele de pe terasă. Nu-l mai văzusem până atunci. Purta o mică tunică și avea aripi scurte și capul întors spre spate, ca și cum ar fi fost supărat și tocmai bătuse din picior. Era atât de drăgălaș că aproape mi-am dorit să-l fi ales pe el pentru mormântul nostru. Dar nu se afla în cartea cu îngerii de la șantierul constructorului. Oricum, sunt sigură că Mami și Tați sunt de acord că îngerul pe care l-am ales eu pentru mormântul nostru este cel mai bun.

Simon ne-a dus și la alți îngerii din apropiere și apoi a spus că vrea să ne arate un mormânt pe care tocmai îl săpaseră, el și tatăl său. Așa. Eu nu voiam să-l văd, dar Maude a zis că voia și n-am vrut ca ea să creadă că mi-e frică. Așa că am mers și ne-am uitat în mormânt și, cu toate că era

însăpăimântător, am simțit și un lucru foarte ciudat: voiam să mă culc în acea groapă. Firește că n-am făcut așa ceva, mi-aș fi murdărit rochița mea frumoasă.

Apoi, pe când ne pregăteam să plecăm, a apărut un bărbat înfricoșător. Avea o față foarte roșie și țepi zbârliți pe obraji și mirosea a băutură. N-am putut să mă abțin și am țipat, deși mi-am dat seama imediat că era tatăl lui Simon, pentru că au amândoi ochii albaștri ca cerul. A început să răcnească la Simon, spunându-i lucruri îngrozitoare, că unde fusese și de ce eram noi acolo și a folosit cuvinte foarte urâte. Tați ne-ar bate dacă eu sau Ivy May am folosi asemenea cuvinte. Și Tați nu este un om care să te bată. Așa erau de urâte acele cuvinte.

Apoi, bărbatul l-a fugărit pe Simon în jurul mormântului până când Simon a sărit **direct în el!** Așa. N-am așteptat să văd mai multe. **Maude** și cu mine am coborât în fugă colina. Maude **se** întreba dacă n-ar trebui să **ne** întoarcem **să vedem** dacă Simon e bine, însă eu am **refuzat, spunând** că părinții noștri trebuie să fie îngrijorați **din** cauza noastră. De fapt, nu voiam să-l mai **văd pe** acel bărbat, pentru că mă speria. Băiatul **cel** obraznic putea să-și poarte singur de **grijă. Sunt** sigură că-și petrece mult timp în morminte.

Deci Maude este noua mea prietenă **și eu sunt** prietena ei - deși **nu pricep** de ce o fată **atât de** urâtă trebuie să aibă un manșon frumos, **ba** și o doică, în timp ce eu nu am nici una, nici **alta**. Și o mamă frumoasă, cu o talie atât de subțire și ochi mari și negri. Nu puteam să mă uit la **Mami** fără să mă simt puțin rușinată. **E chiar nedrept.**

GERTRUDE WATERHOUSE

După ce am aflat vestea am rămas trează toată noaptea, făcându-mi griji în legătură cu hainele. Albert putea să-și pună costumul lui negru de lucru, butoni cu agate negre și o bandă neagră la pălărie. Doliul e întotdeauna mai simplu pentru bărbați. Iar Ivy May e prea mică. N-are rost să-mi fac griji cu hainele ei. Însă Livy și cu mine trebuia să fim îmbrăcate cum se cuvine la decesul Reginei noastre. Nu mă preocupa atât ce am să port eu însămi, dar Livy e atât de deosebită; și dificilă, dacă nu obține exact ceea ce vrea. Nu pot să sufăr scenele cu ea. E ca și când aș fi condusă într-un dans în care nu cunosc deloc pașii, în timp ce ea îi cunoaște pe toți, așa încât mă simt împiedicată și nătângă până la capăt. Totuși, are numai cinci ani! Albert spune că sunt prea îngăduitoare cu ea, cu toate că el este cel care i-a cumpărat îngerul pe care și l-a dorit pentru mormânt, când știe foarte bine ce puțini bani avem pentru asemenea lucruri, mai ales cu economiile pe care trebuie să le facem pentru schimbarea casei. Cu toate acestea, nu-i pot reproșa. Este atât de important ca mormântul să reflecte cum se cuvine sentimentele familiei față de cei care ne sunt dragi. Livy știe asta foarte bine și a avut dreptate: mormântul necesita atenție, mai ales după ce s-a înălțat alături acea urnă monstruoasă. M-am sculat foarte devreme azi-dimineață și am reușit să găsesc o bucată de crep pe care o păstrasem de la doliul după mătușa mea. O ascunsesem pentru

că ar fi treliuit .s-o ard și știam că Livy ar fi fost îngrozită .s-o vadă în casă. Nu-mi ajungea să bordisesc și rochia mea și a ei, așa că am făcut-o numai pe a ei, păstrând o bucățică pentru pălăria mea. (^ând .s-a sculat Livy, terminasem de cusut și a fost atât de încântată de efectul crepului că n-a mai întreat de unde-l aveam.

Cum dormisem puțin și mă sculasem devreme, eram atât de obosită când am ajuns la cimitir că aproape mi-a venit să țip când am văzut rochia albastră de mătase pe care o purta Kitty Coleman. Era o insultă pentru ochi, ca un păun umflându-și penele la o înmormântare. M-a făcut să mă simt ponosită și simpla ei prezență alături de mine mă pune în inferioritate, căci invita la comparații și-mi reamintea că silueta mea nu mai era cum fusese cândva.

Singura mea consolare - una rușinoasă, pentru care am să-i cer iertare lui Dumnezeu - a fost că fiica lor, Maude, este atât de urâtică. Mă simt mândră s-o văd pe Livy arătând atât de bine pe lângă mica Maude, lipsită de strălucire.

M-am purtat, firește, cât se poate de amabil, dar era clar că pe Kitty Coleman o plictiseam. Și apoi a făcut niște remarce tăioase la adresa lui Livy și a spus lucruri necuviincioase, nu chiar despre Regină, însă nu m-am putut abține să nu mă gândesc că o desconsidera într-un fel pe Victoria. Și l-a năucit atât de tare pe bietul meu Albert, încât a spus ceva total nelalocul lui. Nici măcar n-am avut curajul să-l întreb după aceea ce-a vrut să zică.

Nu contează, noi două nu trebuie să ne mai vedem. În toți anii de când avem morminte învecinate la cimitir, asta este prima oară că ne-am întâlnit. Cu puțin noroc, nu se va mai întâmpla, deși am să-mi fac mereu griji că s-ar putea să ne întâlnim iar. Mă tem că de-acum încolo n-o să mă mai simt atât de bine la cimitir.

A naibii de frumoasă femeie. Nu știu ce-a fost în mintea mea de-am spus ce-am spus. Am să mă revanșez față de Trudy mâine, aducându-i bomboanele ei favorite.

M-am bucurat, totuși, să-l întâlnesc pe Richard Coleman, cu toată urna lor. (Ce-i făcut nu poate fi desfăcut, îi spun lui Trudy. Acum e acolo și n-are rost să ne mai plângem.) Are o funcție destul de bună la bancă. Locuiesc la poalele colinei și, din câte spune, ar putea fi exact locul potrivit pentru noi, dacă ne hotărâm să ne mutăm din Islington. Au și o echipă locală de cricket bună și m-ar putea introduce și pe mine. Tip folositor.

Nu-l invidiez pentru soția lui, chiar așa frumoasă cum este. Mi-ar da prea multă bătaie de cap. Mi-ajunge Livy.

Stau în groapă o vreme după ce fetele au plecat. N-am nici un motiv să ies. Taica nu-și bate capul să vină după mine sau să stea pe marginea gropii și să strige. Când o vrea, știe unde să mă găsească. „Cimitirul ăsta are un zid înalt de jur-împrejur”, zice el mereu. „Poți să te cațări și să ieși afară, dar până la urmă tot aici te întorci, prin poarta din față, cu picioarele înainte.”

Se vede frumos cerul de la trei metri adâncime. Are culoarea blănitei acelei fete. Mașonul ei, zicea. Blana era așa de moale. Îmi venea să-mi lipesc obrazul de ea, cum o văzusem pe fată că face.

Stau culcat pe pământ și mă uit la cer. Din când în când, câte o pasăre zboară sus, deasupra mea. Bulgări de țărână se desprind de pe marginile gropii și-mi cad pe față. Nu mă tem că se poate prăbuși groapa. Pentru morminte mai adânci folosim scuturi de scânduri ca să fixăm malurile, dar cu cele mici, cum e asta, nu ne batem capul. Asta e săpată în lut, bun și umed, așa că ține. S-a mai întâmplat să se prăbușească gropi, dar mai mult alea săpate în nisip sau unde lutul se uscăse. Au și murit oameni în gropi. Taica-mi spune mereu să-mi acopăr fața cu o mână și ailaltă s-o țin ridicată dacă sunt într-o groapă și se prăbușește. Așa am să am o gaură prin pământ prin care să intre aerul și după degetele mele alții o să-și dea seama unde mă aflu.

Vine cineva și se uită în mormânt. Stă cu spatele în soare, așa că nu pot să-i văd fața. Dar știu că nu-i Taica - nu miroase a pileală.

— Ce faci acolo, Simon? întreabă bărbatul.
Atunci știi cine e. Sar în picioare, îmi șterg
țărâna de pe spate și de pe fund și de pe picioare.

—Mă odihneam, domnule.

—Nu ești plătit ca să te odihnești.

—Nu-s plătit deloc, domnule, mă ia gura pe
dinainte.

— Ce? Credeam că ai destul câștig din tot ce
înveți aici. Înveți o meserie.

— Invățatu' nu-mi ține de foame, domnule.

—Ajunge cu obrăznicile, Simon. Ești un simplu
servitor la London Cemetery Company. Sunt atâția
care așteaptă dincolo de poartă și care bucuroși
ți-ar lua locul. Să nu uiți asta. Ei, ați terminat
groapa aia?

—Da, domnule.

—Atunci acoper-o și du-te după tatăl tău. Ar trebui
să pună uneltele în cui. E clar că are nevoie de
ajutorul tău. Nici nu știu de ce-l mai țin în
slujbă.

Eu știu. Taica al meu cunoaște locul ăsta mai bine ca
oricare. Poate să desfacă orice mormânt, ține minte
fiecare cât a fost îngropat de adânc și dacă acolo e nisip
sau lut. Le-a învățat pe toate de la Bunicu nostru. Și,
când vrea el, e iute la săpat. Brațele lui sunt tari ca
stânca. Cel mai grozav e când trage un pic din sticlă, da'
nu prea mult. Atunci, el și cu Joe sapă și râd și eu trag
sus găleata cu pământ. Da' după ce-a pilit prea mult, eu
și cu Joe facem toată treaba cu săpatul și scosul
pământului.

Mă uit după creanga lungă de copac cu cioturi, de
care mă folosesc să mă cațăr afară din mormintele mici.
O fi scos-o Taica.

— Domnu' Jackson, strig, însă el a plecat deja. Strig iar,
dar nu se întoarce. Taica o crede că am ieșit și am
acoperit mormântul așa că nici el n-o să se întoarcă.

încerc să scurm găuri pe marginile gropii, să-mi
proptesc picioarele și să ies afară, dar n-am sapă, numai
mâinile, și pământul e foarte tare. Vezi, însă, că acuma e
tare, dar nu știu sigur cât o să mai fie. Nu vreau să se
prăbușească peste mine.

Acum e frig în groapă și sunt înțepenit aici. Mă las
pe vine și-mi încolăcesc brațele în jurul picioarelor. Din
când în când, strig tare. Mai sunt patru gropi care se
sapă azi și vreo două monumente în construcție, dar nici
unul lângă mine. Totuși, poate mă aude vreun vizitator,
sau se întoarce una din fetele alea. Din când în când aud
voci și strig după ajutor. Dar nu vine nimeni. Oamenii se
țin la distanță de gropile proaspăt săpate. Se tem să nu se
ivească ceva din groapă și să-i înșface.

Cerul deasupra mea se face cenușiu închis și aud
cum sună clopotul ca să-i anunțe pe vizitatori că se
închide cimitirul. E un băiat care face turul în fiecare zi
cu clopotul. Zbier de mă doare gâtul, dar clopotul mi-
acoperă glasul.

După o vreme, clopotul tace și după aia se face
întuneric. Sar în sus și în jos să mă încălzesc și după aia
mă ghemuiesc iar și-mi strâng brațele peste genunchi.

în întuneric, groapa începe să miroasă mai puternic a
lut și a lucruri ude. Un braț subteran al râului Fleet trece
prin cimitir. Îi simt vecinătatea.

Norii se risipesc și încep să văd stele înțepând cerul,
apar tot mai multe, până când petecul de zare de
deasupra mea e plin, de parcă cineva ar fi împrăștiat
faină pe cer și se pregătește să frământa aluat pe el.

Mă uit la stele toată noaptea. Ce altceva să faci în
mormânt. Văd forme în ^e - un cal, un târnăcop, o
lingură. La răstimpuri îmi întorc privirea de la ele și
când mă uit iar văd că s-au mișcat puțin. După o vreme,
calul dispăre dincolo de marginea cerului, pe urmă se
duce și lingura.

o dată, văd o stea străbătând cerul. Mă întreb unde rtverge.

Mă gândesc la fetele alea, la cea cu mașonul și la cea cu față drăguță. Ele sunt acum învelite în pătuțurile lor, le e cald și bine. Aș vrea să fiu și eu ca ele.

Câtă vreme nu mă mișc nu-i chiar așa de rău. Când mă mișc, mă doare de parcă mă lovește cineva cu o scândură. După o vreme, nu mă mai pot mișca. Se vede treaba că mi-a înghețat sângele. Cel mai greu e spre sfârșitul nopții, când ar putea să se facă lumină, dar nu se face încă. Taica al meu zice că atunci mor majoritatea oamenilor, fi'ncă nu mai pot să aștepte până începe ziua. Mă uit la stele. Târâcopul dispare și plâng nițel, dar pe urmă probabil că adorm, pentru că atunci când privesc iar în sus, stelele s-au dus și e lumină și lacrimile mi-au înghețat pe obraji.

Se luminează tot mai mult, dar nu vine nimeni. Mi-e uscată gura de sete.

Pe urmă, aud imnul „Slavă, slavă” care-i place lui Taica să-l fluiera când muncește. E ciudat, pentru că Taica n-a mai intrat într-o biserică de ani de zile. Fluieratul se apropie tot mai mult și încerc să strig, dar mă doare prea tare și nu pot scoate un sunet.

Îl aud umblând în preajma gropii, așezând scândurile și apoi covoarele verzi care seamănă cu iarba, ca să facă pământul din jurul mormântului să arate frumos și îngrijit. Apoi așază frânghiile peste groapă, alea care intră sub sicriu ca să-l coboare, și pe urmă cei doi suporturi de lemn pe care se pune sicriul, câte unul la fiecare capăt al gropii. Nu se uită în jos să mă vadă. A săpat atâtea gropi la viața lui că n-are de ce să se uite în ele. Încerc să deschid gura, dar nu pot. Apoi, aud caii sforăind și căpestrele zornăind și roțile scârțâind pe alee și știu că trebuie să ies acum sau n-am să

mai ies niciodată. Îmi dezdoi picioarele, urlând de durere, numai că nu se aude nici un sunet, fi'ncă tot nu pot să deschid gura. Reușesc să mă pun pe picioare și să-mi descleștez gura și strig: „Taică, Taică!” Parc'aș fi o cioară din alea din copaci. La început, nu se întâmplă nimic. Strig iar și Taica al meu se apleacă peste groapă și mă privește clipind.

—Iisuse! Ce cauți acolo, băiete?

—Scoate-mă afară. Taică! Scoate-mă! Taica al meu se lasă pe burtă la marginea gropii și-mi întinde mâinile.

—Iute, băiete, apucă-te de mâinile mele. Dar nu pot să ajung la el. Taica se uită în direcția de unde se aud caii și dă din cap. Nu-i timp, băiete, nu-i timp.

Sare în picioare și pleacă. Eu zbier din nou.

Taica se-ntoarce cu domnul Jackson, care se zgâiește în jos la mine, cu o expresie feroasă. Nu zice nimic, se întoarce și pleacă, în vreme ce Taica-stă acolo, uitându-se după el. Pe urmă, domnul Jackson se întoarce și aruncă în groapă o funie pe care o folosim ca să măsurăm cât am săpat. La fiecare juma' de metru are câte un nod. Apuc un nod și mă țin agățat, în timp ce el cu Taica mă trag afară din groapă și aterizez pe covorul verde care seamănă cu iarba. Sar în picioare, deși mă doare peste tot și mă trezesc în fața cioclilor cu joben și a băieților cu hăinuțe negre, care sunt bocitori plătiți, și a cailor care dau din cap ca să fluture panașele negre cu care sunt împodobiți. În spatele trăsorii cu sicriul merg îndoliații. Toți se zgâiesc la mine. Îmi vine să râd de mutrele pe care le fac văzându-mă, însă figura feroasă a domnului Jackson mă face s-o zbughesc.

Mai târziu, după ce Taica al meu m-a udat cu nițel rom și m-a așezat cu o pătură în fața focului, mă ciocănește pe la urechi. „Să nu mai faci așa ceva, băiete, niciodată”, zice, de parcă io mă chitsem

dinainte să stau toată noaptea în groapă. „O să-mi pierd slujba și unde-o să ajungem?” După aia, vine domnul Jackson și mă bate ca să fie sigur că m-am învățat minte. Dar mie nu-mi pasă, abia de simt biciul. Nimic nu poate să doară mai tare ca frigul din mormântul ăla.

Decembrie 1901

RICHARD COLEMAN

I-am spus lui Kitty că am fost invitați de revelion de familia de anul trecut. Stătea tăcută, privindu-mă cu ochii ei căprui întunecat, care m-au sedus cu ani în urmă, dar care acum nu făc decât să mă judece. Dacă nu m-ar fi privit așa, poate că n-aș fi adăugat:

— Le-am spus deja că primim invitația. Cu plăcere.

De fapt, nu le spusesem încă.

Vom continua să le acceptăm invitațiile în fiecare an, până când Kitty redevine soția mea.

Martie 1903

LAVINIA WATERHOUSE

A fost o adevărată minune. Cea mai bună prietenă a mea la capătul grădinii noastre! Nu-i asta desăvârșirea?

Eram într-o stare absolut melancolică azi-dimineață pe când îmi periam părul, privind prin fereastră la noua noastră grădină. Deși este un locușor adorabil și eu cu Ivy May avem un dormitor plăcut din care se vede grădina, mi se făcuse dor de vechea noastră casă. Era mai mică și se afla pe o stradă aglomerată, nu în apropierea unui loc atât de minunat cum este Hampstead Heath. Dar era casa în care m-am născut, plină de amintirile mele din copilărie. Am vrut să iau cu mine fâșia de tapet de pe hol, unde însemna Tați cât creșteam eu și Ivy May în fiecare an, dar el a spus că n-am voie, pentru că se strică peretele. Chiar am plâns când am plecat.

Apoi, cu coada ochiului am zărit o fluturare și, când m-am uitat la casa vecină cu a noastră, o fată se apleca peste fereastră și-mi făcea cu mâna! Da. Am clipit și după un moment am recunoscut-o. Era Maude, fata de la cimitir. Știam că ne-am mutat aproape de cimitir, dar nu știam că e și ea aici. Mi-am luat batista și am fluturat-o până când a început să mă doară mâna. Chiar și Ivy May, care nu-i niciodată atentă, decât dacă-o ciupesc (și, câteodată, nici atunci), s-a ridicat din pat să vadă ce-i cu agitația asta.

Maude îmi striga ceva, însă era prea departe și n-auzeam. Apoi, mi-a făcut semn cu mâna spre

gardul care desparte grădinile noastre și mi-a arătat zece degete. Suntem firi înrudite într-atât, încât am înțeles imediat că voia să ne întâlnim acolo peste zece minute. I-am trimis un sărut și am dat năvală să mă îmbrac cât mai repede.

— Mami! Mami! am strigat alergând pe scări. Mami a venit în fugă de la bucătărie, crezând că mi-e rău sau că mă lovisem. Dar când i-am spus despre Maude n-a părut deloc interesată. Nu voia ca eu să mă văd cu cei din familia Coleman, deși nu-mi spunea niciodată de ce. Probabil că îi uitase deja, însă eu n-am uitat-o deloc pe Maude, deși a trecut atâta timp. Știam că suntem sortite să fim

împreună.

Am alergat afară, ajungând la gardul din grădină, care e prea înalt și nu se vede peste el. Am strigat-o pe Maude și ea mi-a răspuns, iar după o clipă i-a apărut chipul pe vârful gardului.

—Vai, cum ai ajuns acolo sus ? am strigat.

—Stau pe bazinul în care se scaldă păsărelele, mi-a răspuns, clătînându-se puțin. Apoi a reușit să se salte și, până să-mi dau seama, s-a rostogolit peste gard și a aterizat! Sărăcuța de ea, era toată zgâriată de la tufele de trandafiri. Am strâns-o în brațe și am sărutat-o și am dus-o la Mami care, sunt fericită s-o spun, a fost foarte drăguță și i-a pictat zgârieturile cu iod.

Apoi am dus-o sus în dormitorul meu să-i arăt păpușile.

— Nu te-am uitat, i-am spus. M-am uitat după tine de câte ori am vizitat cimitirul cu părinții, în speranța c-am să te pot vedea.

—Și eu la fel.

—Dar nu te-am văzut niciodată. Doar pe băiatul acela obraznic l-am mai văzut din când în când.

—Simon. La săpat de morminte, cu tatăl său.

—Acum, că sunt aici, putem să mergem acolo împreună și el poate să ne arate toți ceilalți îngeri. O să fie foarte frumos.

— **Da.**

Apoi, Ivy May a încercat să ne strice cheful, bătând păpușile mele cap în cap atât de tare de credeam c-o să explodeze. I-am spus să plece, însă Maude a zis că n-o deranjează dacă rămâne cu noi, mai ales că ea nu are un frate sau o soră cu care să se joace. Mda. Ivy May arăta încântată ca Punch, păpușoiul îmbufnat - așa cum se încântă ea de orice.

Nu contează. Apoi, Maude a luat micul dejun cu noi și nu ne mai săturam de vorbit.

Este chiar o minune din cer că îngerii ne-au condus la această casă, iar pe mine la cea mai bună prietenă a mea.

MAUDE COLEMAN

Ciudat, cum se întâmplă unele lucruri. Tăticu spune că de obicei coincidențele nu sunt ceea ce par, dacă-ți dai osteneala să le analizezi atent. Azi mi-a demonstrat că are dreptate.

Mă uitam afară pe fereastră, când am văzut o fată care stătea la fereastra ei, peste drum, perindu-și părul. N-o mai văzusem acolo. Până acum câteva săptămâni, în casa aceea au locuit două fete bătrâne, dar acum se mutaseră. Apoi, fata și-a scuturat capul și a ridicat din umeri și mi-am dat seama că e Lavinia. Am fost atât de surprinsă s-o văd, că am rămas încremenită cu ochii la ea. N-o văzusem de-atâta vreme, de la moartea Reginei, acum mai bine de doi ani. Cu toate că am întrebat-o pe Mămica de câteva ori dacă nu putem să ne întâlnim, ea a găsit mereu câte un pretext. Mi-a promis că va întreba la cimitir de adresa familiei Waterhouse, dar nu cred c-a făcut-o. După o vreme n-am mai întrebat-o, pentru că știam că acela era felul ei de a spune nu. Nu știam de ce nu vrea ca eu să am o prietenă foarte bună, dar nu puteam face nimic. Doar să mă învârtesc prin cimitir de câte ori ne duceam acolo, în speranța că familia Waterhouse va alege aceeași zi pentru vizită. Dar n-au apărut niciodată. Am și renunțat să mai am vreodată o prietenă foarte bună. Și nici n-am întâlnit alte fete care să vrea să se plimbe cu mine prin cimitir ca Lavinia.

Și iat-o acum, chiar lângă noi. Am început să-i fac cu mâna și când, în sfârșit, m-a văzut, mi-a făcut

și ea cu mâna, foarte nerăbdătoare. Ce bucurie că era atât de încântată să mă vadă. I-am făcut semn să vină să ne întâlnim în grădină, apoi am alergat jos, să le spun părinților despre uluitoarea coincidență.

Mămica și Tăticu erau deja la micul dejun și citeau ziarele - Tăticu citea *Mail*, Mămica, *St Pancras Gazette*. Când le-am spus cine erau noii noștri vecini, Tăticu n-a fost uimit deloc și mi-a explicat că el a fost cel care le-a spus soților Waterhouse despre casă.

—Nu știam că ești așa prieten cu ei, s-a mirat Mămica, privindu-l într-un fel anume.

—M-a căutat el la bancă, a spus Tăticu, acum câțva timp. Se gândeau să se mute în zona asta și m-a întrebat dacă nu știu vreo proprietate. Când s-a ivit ocazia cu casa aceea, l-am anunțat.

—înseamnă că vom fi acum vecini atât în viață cât și în moarte, a rostit Mămica, lovind foarte tare cu lingurița în coaja oului din fața ei.

—Se pare că e un bun jucător de cricket și avem nevoie pentru echipă, a răspuns Tăticu.

Când a devenit evident că nu era nici o coincidență, că Tăticu îi îndrumase aici pe cei din familia Waterhouse, m-am simțit în chip ciudat dezamăgită. Voiam să cred în Destin, însă Tăticu mi-a mai demonstrat o dată că nu există așa ceva.

GERTRUDE WATERHOUSE

Nici prin cap nu-mi trece să critic judecata lui Albert. În chestiuni din astea, el știe ce e mai bine și sunt într-adevăr foarte mulțumită de noua noastră casuță, cu un etaj mai înaltă decât casa noastră din Islington și cu o grădină plină de trandafiri, în locul curții în care scormoneau găinile vecinului.

Însă mi-a înghețat inima când am descoperit că nu suntem doar vecini cu familia Coleman, ci casa lor e chiar gard în gard cu a noastră. Și, firește, a lor e cu un etaj mai înaltă decât a noastră și are cea mai extraordinară grădină. Când nu era nimeni prin preajmă, m-am urcat pe un scaun și m-am uitat peste gard. Am văzut o salcie și un iaz, și un strat de rododendroni, o peluză lungă, încântătoare, pe care sunt sigură că fetele joacă croquet toată vara.

Kitty Coleman lucra în grădină, răsădind pri-mule. Rochia ei avea aceeași culoare ivorie cu a florilor și purta o pălărie frumoasă, cu boruri largi, legată cu o eșarfa de sifon. Era atât de bine îmbrăcată, chiar când se ocupa de grădinărit. Sunt bucuroasă că nu m-a văzut, m-aș fi simțit atât de îngrozitor că aș fi căzut de pe scaun. Așa, am sărit repede jos și m-am lovit la gleznă.

N-aș mărturisi nimănui, nici măcar lui Albert, dar mă irită că întreține o grădină așa de frumoasă. E cu fața la sud și foarte însorită, ceea ce îi ușurează munca. Și are, probabil, un om care o ajută, măcar

la peluză, care arată netedă ca un covor. Am să-mi dau toată osteneala cu trandafirii noștri, însă nu știu cum fac de omor plantele așa de ușor. De fapt, sunt total neîndemânică la grădinărit. În plus, a noastră e orientată spre nord. Și nu ne putem permite acum să luăm nici un ajutor. Sper să nu se ofere să mi-l trimită pe al ei - n-aș ști ce să fac.

După ce Maude s-a prăvălit peste gard, m-am gândit că ar trebui să mergem până la ei, măcar pentru a da explicații despre zgârieturile ei. Fațada casei lor este atât de elegantă, grădina plină de tufe de trandafiri, iar treptele care duc la ușă sunt placate în negru și alb. (Ușa casei noastre se deschide direct pe pavaj, însă trebuie să mă abțin de la comparații.)

Speram că am să las pur și simplu cartea mea de vizită, însă Kitty Coleman ne-a primit foarte amabilă, în camera ei de dimineață. Am clipit când am văzut în ce culori o decorase - galben muștar cu o dungă maro închis, ceea ce presupun că e la modă acum. Ea numea culorile „galben auriu” și „maro ciocolatiu”, ceea ce sună mult mai bine decât arată. Îmi place mai mult vișiniul nostru. Nimic nu se compară cu un salonaș într-un vișiniu simplu. Atenție, eu n-am o cameră de dimineață -poate dacă aș avea o cămăruță ca a ei la primul etaj, aș vopsi-o și eu în galben.

Dar mă îndoiesc.

Are un gust foarte rafinat - șaluri de mătase brodată pe canapele, ferigi în ghivece, vase cu flori uscate și un mic pian cu coadă. Am fost de-a dreptul șocată de serviciul de cafea modern, care are un desen cu mici pătrățele negre și galbene și care m-a amețit. Dinspre partea mea, prefer un desen roz simplu. Dar, *chacun à son goût*^[.] Vai!

1. Fiecare cu gustul său (fr.).

Am făcut greșeala s-o spun cu voce tare și ea mi-a răspuns în franceză. N-am înțeles nici un cuvânt! Așa îmi trebuie dacă am vrut să-mi dau aere.

Am plecat măcar cu o mângâiere tainică. Ba nu, cu două. Fetele cel puțin sunt încântate una de cealaltă iar Livy chiar are nevoie de o prietenă cu judecată. Măcar Maude va avea o influență bună, aducând-o cu picioarele pe pământ, dacă nu se va lăsa ea însăși vrăjită de Livy, așa cum se întâmplă cu noi toți - cu excepția micuței Ivy May, care este impenetrabilă la excesele surorii ei. Mă surprinde tot timpul. Așa tăcută cum e, n-o lasă pe Livy s-o domine.

Și cealaltă mângâiere: Kitty Coleman primește marța după-amiaza. Ca și mine. Când am descoperit coincidența, ea a zâmbit ușor și a zis „Vai, ce păcat”. Oricum, n-am să-mi schimb eu ziua de primire, sunt tradiții pe care vreau să le păstrez. Și știu că nici ea n-o să și-o schimbe. În felul acesta vom putea să evităm cel puțin această ocazie de a ne întâlni în societate.

Nu pot să spun exact de ce nu-mi place. Este absolut politicoasă și manierată și are o înfățișare plăcută. Are o casă frumoasă, un soț chipeș și o fiică isteată. Dar n-aș vrea să fiu ea. O stăpânește un soi de nemulțumire, care tulbură totul în jur. Și știu că nu se cuvine să gândesc așa, însă mă îndoiesc și de sentimentele ei creștinești. Gândește prea mult și se roagă prea puțin, bănuiesc. Dar sunt singurii oameni pe care-i cunoaștem în vecinătate, iar fetele sunt deja legate de o puternică afecțiune, așa că mă tem că urmează să ne vedem foarte des.

Când ne-am întors acasă și ne-am așezat în salonul din spate, nu m-am putut abține să mă uit prin fereastră de la distanță la casa lor mare. Va fi mereu acolo, amintindu-mi de poziția lor superioară. M-a nemulțumit gândul atât de mult

că mi-am lăsat ceașca de ceai să cadă în farfurie și scumpa de ea s-a crăpat. Atunci chiar am plâns și n-au reușit să mă consoleze nici măcar îmbrățișările lui Ivy May (căreia, de regulă, nu-i plac mângâierile).

Iunie 1903

Lavinia și cu mine murim de nerăbdare să ajungem la cimitir. Acum, că putem merge împreună, va fi mult mai distractiv decât înainte. Inșă, de când s-a mutat familia Waterhouse în casa de la capătul grădinii n-am apucat să mergem, din tot felul de motive: am fost de Paște la țară, la Tanti Sarah, apoi Lavinia a fost bolnavă, pe urmă ori Mămica, ori doamna Waterhouse au avut vizite sau alte drumuri de făcut. Ce plictiseală -stăm atât de aproape și cu toate acestea nu reușim să convingem pe nimeni să meargă cu noi, iar singure nu ni se permite să ne ducem. Păcat că Doica a plecat să-și îngrijească mama bătrână, altfel ne-ar fi putut duce ea.

Ieri am întrebat-o pe Mămica dacă nu vrea să meargă cu noi.

— Sunt prea ocupată, mi-a răspuns. Mie nu mi s-a părut ocupată - pur și simplu citea o carte, înșă n-am zis nimic. Acuma, că Doica a plecat, ar trebui să se ocupe ea de mine. Dar, cel mai adesea, rămân cu Jenny și cu doamna Baker.

Am întrebat-o dacă ar putea să ne ducă Jenny, pe Lavinia și pe mine.

— Jenny are și așa destulă treabă, fără să vă mai care și pe voi până acolo.

— Hai, Mămico, te rog. Numai puțin.

— Nu mai folosi tonul ăsta lingușitor cu mine. L-ai deprins de la Lavinia și nu te prinde.

— Iartă-mă. Dar poate... poate că Jenny are vreun drum de făcut pentru tine în oraș. Și atunci ar putea să ne ia și pe noi.

—N-ai lecții de făcut?

—Le-am terminat.

Mămica a suspinat.

— Bine că mergi la școală, la toamnă. Profesorul de-acasă nu mai ține pasul cu tine.

Am încercat să-mi ofer ajutorul.

— Poate ai cărți care trebuie înapoiate la bibliotecă ?

— De fapt, chiar am. Haide, bine, du-te și spune-i lui Jenny să vină aici. Și dacă tot merge în oraș, să vadă dacă a sosit stofa pe care am comandat-o.

Lavinia și cu mine am luat-o la goană în sus, pe colină, trăgând-o după noi pe Jenny, care s-a văitat tot drumul și, când am ajuns în vârf, era destul de dărâmată, dar n-ar fi fost așa dacă, în loc să se vaite, ar fi respirat. Oricum, graba noastră n-a ajutat la nimic - Ivy May n-a vrut să fugă, iar Jenny a făcut-o pe Lavinia să se întoarcă după ea. Uneori e o adevărată pedeapsă când o avem pe Ivy May după noi, însă doamna Waterhouse a insistat. Pe urmă, când am ajuns la cimitir, Jenny ne-a lăsat să facem ce vrem, numai s-o ținem pe Ivy May cu noi. Am zbughit-o imediat să-l căutăm pe Simon.

Ce cadou, să ne aflăm în cimitir fără a avea pe nimeni care să ne păzească. De câte ori merg acolo cu Mămica și Tăticu sau cu Bunica, simt că trebuie să fiu foarte tăcută și solemnă, când, de fapt, tot ce îmi doresc este să fac ceea ce făceam împreună cu Lavinia: să alerg peste tot și să cercetez. În timp ce-l căutam pe Simon, am jucat tot felul de jocuri: am sărit de pe un mormânt pe altul fără să atingem pământul (lucru ușor, căci mormintele sunt foarte înghesuite unul într-altul); am luat-o fiecare pe o parte a unei alei, marcând puncte când vedeam un obelisc sau o femeie aplecată peste o urnă, sau un animal, am jucat leapșa în

jurul Rondului libanez. Lavinia se sperie când este alungată și câțiva adulți ne-au făcut observație și ne-au spus să nu strigăm și să ne purtăm cuviincios. După asta, am încercat să păstrăm liniștea, dar ne distram atât de bine cu jocurile noastre că ne era greu să nu strigăm.

În sfârșit, l-am găsit pe Simon, chiar în vârful cimitirului, nu departe de poarta dinspre nord. La început nu l-am văzut, dar tatăl lui stătea lângă un mormânt proaspăt, trăgând o găleată de pământ cu o frânghie și un scripete pe un cadru așezat deasupra gropii. O golea în ceva ca o ladă mare de lemn cu roți, înaltă de câteva picioare și încărcată cu pământ.

Ne-am strecurat mai aproape și ne-am ascuns după o piatră funerară, nedorind să fim văzute de tatăl lui Simon, pentru că e murdar și roșu la față și mustăcios și mirosea a băutură de la distanță. Lavinia zice că e exact ca un personaj din Dickens. Presupun că așa sunt toți groparii.

Îl auzeam pe Simon cântând în mormânt, un cântec pe care-l cântă Jenny uneori cu mulțimea la iarbă verde, când decretează guvernul vre o zi nelucrătoare:

„Dacă vrei un chef pe cinste, Ca în vremuri de-altădată. Locul cel mai fain e 'Ampstead^ Cu prieteni s-o faci lată".

Tatăl lui Simon nici măcar nu se uita la noi, dar știa că suntem acolo, pentru că ne-a strigat:

— Hei, domnișoricilor, ce doriți?

Simon s-a oprit din cântat. Tatăl lui a zis:

— Ieșiți de-acolo, toate trei.

1. Hampstead, suburbie a Londrei metropolitane.

Eu și Lavinia ne-am uitat una la alta, dar înainte să ne putem hotărî ce facem, Ivy May a ieșit de după piatră, așa că n-am avut de ales și am urmat-o.

— Vă rog, domnule, vrem să-l vedem pe Simon. Eram surprinsă că i-am spus domnule.

Și el părea surprins, privindu-ne de parcă nu-i venea să creadă că suntem acolo. Apoi, deodată, a strigat în groapă:

— Băiete, ai musafiri!

După o clipă, s-a arătat capul lui Simon din mormânt, holbându-se la noi.

— Ei, băiatule obraznic, făcu Lavinia, n-ai de gând să deschizi gura?

— Taică, putem să schimbăm un pic locurile? întrebă el.

— Nu prea-i loc acolo jos pentru mine cu Joe, zise tatăl lui Simon. Băiatul tăcu, iar tatăl lui râse satisfăcut. Ei, hai, du-te cu fetițele tale.

Simon se cațără afară și tatăl își dădu drumul înăuntru, zâmbindu-ne înainte să dispară în mormânt. Simon trase sus găleata și o goli în lada de lemn. Era plin de noroi.

— Ce-i asta? l-am întrebat, arătând spre ladă.

— Cușca mielului. Pui în ea ce-ai săpat, apoi, când sicriul e în groapă, o-mpingi deasupra și deschizi peretele - vezi, are o balama - și dai drumul la pământ, direct în mormânt. Știi, așa nu faci mizerie în jurul mormântului. Mai sunt încă două, uite-acolo, deja pline. Ne arată celelalte lăzi, trase lângă zid. Lași numai o grămăjoară de țărână la capătul mormântului, cât s-arunce înăuntru familia îndoliată.

— Putem să ne uităm în mormânt?

Simon a dat din cap că da și noi ne-am apropiat de marginea gropii. Era mai adâncă decât mă așteptasem. În fundul gropii era tatăl lui Simon

împreună cu un alt bărbat. Nu le vedeam decât creștetele - al tatălui lui Simon era ca o claie de sârmă, celălalt era complet chel. Săpau pe laturile gropii. Nu prea aveau loc amândoi să se miște. Bărbatul chel privi în sus la noi. Avea o față lungă și un nas ca un cârnat. El și cu tatăl lui Simon păreau să fie parteneri de săpat, iar Simon, ajutorul lor.

Simon mai trase afară o găleată plină cu bulgări de lut. Am zărit un vierme zbatându-se deasupra.

— În afară de viermi, mai găsești și altceva când sapi? l-am întrebat.

Simon a golit lutul în Cușca mielului și a dat drumul găleții înapoi în groapă.

— Cioburi de farfurii. Vreo două stilouri. Un cap de vârtelniță. Înainte să fie cimitir, pe locul ăsta a fost terenul unei școale. Și încă mai înainte, a fost grădina unei case mari.

Tatăl lui Simon se uită în sus.

— Mai trebuie proptele aicea, jos, băiete.

Simon începu să le dea scânduri dintr-o stivă.

Am observat atunci că fuseseră înfipte scânduri la intervale regulate de jur-împrejurul gropii.

— Cât e de adânc? l-am întrebat.

— Până acum, douășpe picioare. Mergem până la șapteșpe, nu, Taică?

Am privit înăuntru.

— Atât de adânc?

— Cu anii, se-ngroapă mulți aici. Sicriu' are optășpe inci, plus un picior între două sicrie, face loc pentru șase sicrie. Adică, o familie.

Am făcut adunarea în minte - era ca o problemă pe care mi-ar fi dat-o profesorul.

— Șapte sicrie, am zis.

— Nu, lași deasupra ceva mai mult de un picior.

— Firește, la șase picioare sub pământ.

—Nu chiar, zise Simon. Asta-i doar o zicală. Noi lăsăm numai două picioare deasupra ultimului sicriu.

—Despre ce tot vorbiți voi, acolo ? se interesă Lavinia.

Tatăl lui Simon începu să lovească o bucată de lemn cu un mai.

—Sunt în siguranță, acolo jos ? am vrut să aflu.

—Cât trebe, da, dădu el din umeri. Lemnele proptesc mormântul. Și p'ormă, e lut, iar lutul nu prea se prăbușește. Se ține. La nisip, da, trebe să te păzești. În nisip e mai ușor de săpat, da' nu se ține. Nisipu' te omoară.

—Ah, nu mai vorbiți de lucruri atât de plictisitoare ! strigă Lavinia. Vrem să ne arăți îngeri.

—Dă-i pace, Lavinia, i-am spus. Nu vezi că muncește ? Cu toate că o iubesc pe Lavinia - doar e prietena mea cea mai bună - pe ea rareori o interesează aceleași lucruri ca pe mine. De exemplu, nu vrea niciodată să se uite prin telescopul pe care îl instalează Tăticu în grădină sau să cerceteze *Encyclopaedia Britannica* din bibliotecă. Voiam să-l întreb mai multe pe Simon despre morminte și despre săpat, dar Lavinia nu m-a lăsat.

—Poate mai târziu, când e gata aici, a zis Simon.

—N-avem decât o jumătate de oră la dispoziție, i-am explicat, așa a zis Jenny.

—Cine-i Jenny?

—Slujnica noastră.

—Unde-i acum?

—Sus, în Village. Am lăsat-o lângă poartă.

—S-a întâlnit cu un bărbat, făcu Ivy May.

—Asta cine-i? întrebă Simon, uitându-se la ea.

—Ivy May, surioara mea, răspunse Lavinia. **Dar** se înșală. N-ai văzut nici un bărbat, nu-i așa, Maude ?

Am dat din cap că nu, însă nu eram sigură.

— Avea o roabă și ea l-a urmat în cimitir, a insistat Ivy May.

—Un bărbat cu păr roșcat? întrebă Simon. Ivy May aprobă, dând din cap.

—Aha, ăla. Păi, o s-o tăvălească.

—Cum, o bate cineva pe Jenny? am țipat. Trebuie să mergem s-o salvăm!

—Nuu, că n-o bate, zise Simon. O..., se uită la mine și la Lavinia și se opri. Lasă, nu-i nimic.

Tatăl lui Simon râse din fundul gropii.

— Tte-ai cam încurcat acolo, băiete ! Ai uitat cu cine vorbești. Tre' să fi atent ce spui, dacă ai de gând să te-amesteci cu fetele alea!

~ Taci, Taică.

— Ar fi mai bine să mergem, am zis, temându-mă acum pentru Jenny. Precis că a trecut jumătatea de oră. Care este aleea cea mai scurtă până la poarta principală?

Simon ne-a arătat statuia unui cal, puțin mai departe.

—Mergeți pe aleea din dreptul calului, până jos.

—Nu, nu pe-acolo! strigă Lavinia. Înseamnă să trecem direct printre disidenți^!

—Ei și? făcu Simon. N-o să vă muște. Sunt morți.

Sectorul disidenților este locul unde sunt înmormântați toți cei care nu țin de Biserica Anglicană - în principal catolici, dar și baptiști și metodiști și alții asemenea. Am auzit că sunt înmormântați aici și sinucigași, însă nu i-am spus Laviniei. M-am plimbat pe-acolo doar de două **ori**, locul nu este prea diferit de restul cimitirului, **dar**

1. Disident - în Anglia, persoană care ține de altă religie decât cea oficială.

m-am simțit ciudat, de parcă m-aș fi aflat într-o țară străină.

—Vino, Lavinia, am zis, nedorind ca Simon să creadă că-i criticăm pe disidenți, n-are importanță. Și, în plus, mama ta n-a fost catolică înainte de a se căsători cu tatăl tău ? Găsisem de curând un rozariu sub o pernă, în casa Laviniei și îmi spusese menajera lor, Elizabeth.

—Nu! roși Lavinia. Și dacă ar fi așa, ce importanță ar avea?

—Tocmai asta spuneam și eu, că n-are nici o importanță.

—Știu eu cum, ne întrerupse Simon, dacă vreți, puteți să vă întoarceți pe lângă îngerul adormit. L-ați văzut? E pe aleea principală, nu pe la disidenți.

Am dat amândouă din cap că da.

—Vă arăt eu, nu-i departe. Taică, lipsesc o clipită, strigă el spre groapă.

Tatăl lui Simon mârâi.

—Hai, repede. Simon a luat-o la fugă în jos pe cărare și noi după el. De data asta fugea chiar și Ivy May.

Nu văzusem niciodată îngerul pe care ni l-a arătat. Toți ceilalți îngeri din cimitir fie merg, fie zboară sau arată undeva cu mâna, sau măcar stau în picioare, cu capetele plecate. Cel de-aici stătea culcat pe-o parte, cu aripile strânse sub el, scufundat în somn. Nu știam că și îngerii au nevoie de somn, ca oamenii.

Lavinia, bineînțeles, a căzut în adorația îngerului. Eu preferam să mai vorbesc despre săpatul mormintelor, însă, când m-am întors să-l întreb ceva despre Cușca mielului, Simon dispăruse. Fugise înapoi, la mormântul lui, fără să-și ia rămas-bun.

În sfârșit, am reușit s-o trag pe Lavinia de lângă înger, dar când am ajuns înapoi la poarta

principală, Jenny nu era acolo. Tot nu înțelegeam ce-a vrut să spună Simon despre ea și acel bărbat și eram puțin îngrijorată. Lavinia însă nu-și bătea capul.

—Hai să mergem alături, la șantierul pietra rului, și să ne uităm la îngeri, zise ea, numai un minut.

Nu mai fusesem la șantier. Era plin de tot felul de pietre, blocuri mari și plăci, pietre funerare nescrise, socluri, chiar și un vraf de obeliscuri, rezemate unul de altul într-un colț. Locul era foarte prăfos și pământul plin de pietriș. Peste tot se auzea ciocănitul pietrarilor care ciopleau piatra.

Lavinia m-a condus în atelier.

—Putem să ne uităm în cartea cu îngeri, vă rog ? a întrebat ea, adresându-se bărbatului de la masă. M-am gândit că este foarte îndrăzneată.

El totuși n-a părut deloc surprins. A tras din raftul din spatele lui o carte mare, prăfuită, și a așezat-o pe masă.

—De-aici ne-am ales noi îngerul, mi-a explicat Lavinia. Îmi place la nebunie să mă uit în carte. Are sute de îngeri. Nu-i așa că sunt frumoși?

A început să dea paginile. Erau desene cu tot felul de îngeri - în picioare, în genunchi, privind în sus, privind în jos, cu ochii închiși, ținând jerbe, trompete, falduri de mantii. Erau îngeri copii și îngeri gemeni și capete înaripate de heruvimi și de îngerăși.

—Sunt... drăguți, am zis. Nu știu exact de ce, dar nu prea îmi plac îngerii de cimitir. Au un aspect foarte cuminte și ordonat și ochii lor sunt atât de inexpressivi, chiar când stau în raza lor vizuală ei nu par niciodată să se uite la mine. La ce bun un mesager care nici măcar nu te observă ?

Lui Tăticu nu-i plac îngerii pentru că spune că sunt sentimentali. Mămica spune că sunt insipizi.

A trebuit să caut cuvântul în dicționar, înseamnă că ceva e șters sau sec sau fără conținut. Cred că are dreptate. Exact așa sunt ochii lor. Mămica spune că îngerilor li se acordă mai multă atenție decât merită. Când pe un mormânt în cimitir e un înger, toată lumea se uită mai mult la el decât la celelalte monumente din jur, dar de fapt nu e nimic de văzut.

— De ce-ți plac atât de mult îngerii ? am întrebat-o pe Lavinia.

— Cui nu i-ar plăcea? a râs ea. Ei sunt mesa gerii lui Dumnezeu și aduc dragoste. De câte ori mă uit la fețele lor blânde, mă simt împăcată și apărată.

Acesta, cred, este un exemplu de ceea ce Tăticu numește sentimentalism.

— Care este locul precis în care se află Dumnezeu ? am întrebat, cu gândul la îngerii care zboară între noi și El.

Lavinia a părut șocată și s-a oprit din frunzăritul cărții.

— Păi, bineînțeles, acolo sus, a răspuns, arătând cerul de-afară. Nu ești atentă la școala de duminică?

—Dar acolo sus se află stelele și planetele, am zis. Eu știu, le-am văzut prin telescopul lui Tăticu.

—Ai grijă ce vorbești, Maude Coleman, să nu comiți o blasfemie.

—Dar...

—Taci! și-a acoperit Lavinia urechile. Nu pot Srascult!

Ivy May a chicotit. M-am dat bătută.

— Să ne-ntoarcem la Jenny, am zis.

De data asta Jenny ne aștepta la poarta principală, roșie și cu respirația tăiată, ca și cum tocmai ar fi urcat iar colina, însă, spre bucuria mea, nevătămată.

— Unde mi-ați fost, fetelor? a strigat ea. Am fost tare îngrijorată!

Priveam toate în josul colinei, când am întrebat-o dacă s-a interesat de stofa mamei.

— Cartea! a țipat ea și a fugit înapoi, în cimitir, s-o ia. Nici nu vreau să mă gândesc unde a lăsat-o.

JENNY WHITBY

N-am fost deloc bucuroasă să fac drumuri pentruconița, pot să vă zic. Știe foarte bine câtă treabă am. De dimincioară, de la șase până hăt, seara la nouă - și mai târziu, dacă au musafiri la supeu. O singură zi e sărbătoare pe an, în afară de Crăciun și de Ziua cutiilor^ Și ea vrea ca eu să-i duc înapoi cărți și să iau o stofă - lucruri pe care poate foarte bine să le facă singură. Cărți eu n-am timp să citesc chiar dacă aş vrea, dar nici nu vreau.

Și totuși, a fost o zi frumoasă, cu soare, și recunosc - a fost frumos că am ieșit, cu toate că nu-mi prea place colina aia, sus, în Village. Am ajuns la cimitir și urma să las fetele acolo și să dau o fugă la magazine și înapoi. Pe urmă l-am văzut, singur-singurel, traversând curtea cu o roabă, cu pas puțin săltat. A întors capul spre mine și a zâmbit și m-am gândit să mai zăbovesc nițel.

Așa că am intrat cu fetele și le-am zis să facă ce vor, dar o juma' de oră, nu mai mult. Ele voia să găsească un băiețel cu care obișnuiesc să se joace, și le-am zis să aibă grijă să nu-l lase să se obrăznicească. Și să aibă grijă de fetița cea mică, Ivy May. Asta are obiceiul să rămână în urmă, pare-se, dar pun rămășag că-i place. Le-am pus pe toate să se țină de mână. Așa că ele au zbughit-o într-o parte, eu într-alta.

Noiembrie 1903

KITTY COLEMAN

În seara asta am fost cu familia Waterhouse la un foc în aer liber, pe Heath. Fetele au vrut, iar bărbații se împacă destul de bine (cu toate că Richard, pe ascuns, își bate joc de Albert Waterhouse, numindu-l bufon), așa că eu și Gertrude Waterhouse n-am avut de ales și a trebuit să zâmbim și să ne suportăm reciproc. Am stat în jurul unui foc enorm pe Dealul Parlamentului, ținându-ne în mână carnații și cartofii copti și minunându-ne că ne aflăm advmați chiar pe colina unde Guy Fawkes[^] așteptase să vadă Parlamentul arzând. Priveam cum se mișcă oamenii, trăgându-se mai aproape sau mai departe de căldura flăcărilor, încercând să găsească un loc unde să se simtă bine. Dar, cu toate că obrații ne ardeau, spatele ne îngheța. Eram precum cartofii copti, arși pe dinafară și cruzi înăuntru.

Rezistența mea la căldură este mult mai mare decât a lui Richard sau a lui Maude, de fapt decât a majorității oamenilor. M-am apropiat tot mai mult, până când mi-au luat foc obrații. Când am privit în jur, cercul de oameni era mult în urma mea. Stăteam singură la marginea focului.

Richard nici măcar nu se uita la foc, ci în sus, la cerul senin. Asta e firea lui, iubirea lui nu e căldură, ci depărtarea rece a universului. La început, când mă curta, obișnuia să mă ducă, însoțită

1. Guy Fawkes (1570-1606), conspirator englez romano-catolic.

de Harry, la partide de observan a stelelor. Atunci mi s-a părut foarte romantic. În noaptea asta însă, când i-am urmărit privirea îndreptată înspre cerul înstelat, tot ce-am simțit a fost spațiul gol dintre acele gămălii de ac și mine. Era ca o pătură grea care stătea să cadă peste mine, ceva aproape la fel de sufocant ca frica mea de a nu fi îngropată de vie.

Nu înțeleg ce vede el în stele - el, și acum și Maude, pentru că a început s-o ia cu el pe Heath noaptea, cu telescopul lui. N-am spus nimic, pentru că de fapt n-am de ce mă plânge, iar Maude este evident fericită de atenția pe care i-o acordă. Dar pe mine mă deprimă, pentru că văd cum îi transmite fetei același raționalism rece pe care l-am descoperit la el după ce ne-am căsătorit.

Sunt ridicolă, firește. Și eu am fost crescută de tatăl meu în spiritul logicii și disprețuiesc sentimentalismul acestei epoci, pe care familia Waterhouse îl întruchiează perfect. Însă, în sinea mea, sunt bucuroasă că Maude și Lavinia sunt prietene. Așa melodramatică și enervantă cum e, Lavinia nu e rece și mai ține la distanță mâna înghețată a astronomiei.

Stăteam lângă foc, cu oameni veseli în jurul meu, și mă gândeam ce ființă ciudată sunt - până și eu îmi dau seama de asta. Prea mult spațiu mă sperie, prea puțin - la fel. Într-adevăr, nu există un loc în care să mă simt bine - ba sunt prea aproape de foc, ba prea departe.

În spatele meu, Gertrude Waterhouse își ține cele două fiice după umeri. Maude stătea lângă Lavinia și toate râdeau de ceva - Maude puțin sfioasă, ca și când n-ar fi fost sigură că trebuie să râdă cu ele. Mi-a fost milă de ea.

Uneori e dureros să mă aflu în preajma familiei Waterhouse. Lavinia poate fi dominatoare cu mama ei, însă există între ele o afecțiune pe care eu nu

pot s-o fac să se nască între mine și Maude. După câteva ore în compania lor, plec hotărâtă să merg la braț cu Maude când ne plimbăm, așa cum face Gertrude cu Lavinia. Și să fiu mai mult cu ea, să-i citesc, s-o ajut la brodat, s-o iau în grădină cu mine, s-o duc în oraș.

Cu ea n-a fost niciodată așa. Nașterea lui Maude a fost un șoc din care nu mi-am revenit. Când a trecut efectul anestezicului și am ținut-o pentru prima dată în brațe, m-am simțit de parcă eram bătută în cuie de pat, ținută de gura ei lipită de sânul meu. Firește, am iubit-o, o iubesc, dar viața mea, așa cum mi-o imaginam, s-a sfârșit în acea zi. Mi-a stârnit un sentiment nedemn, care iese tot mai des la suprafață.

Cel puțin am avut noroc cu doctorul. Când a venit să mă vadă, la câteva zile după naștere, am trimis afară infirmiera și i-am spus doctorului că nu mai voiam alți copii. I-a fost milă de mine și mi-a explicat cum să țin calendarul și semnele pe care trebuie să le urmăresc și ce-aș putea să-i spun soțului meu pentru a-l ține la distanță în perioadele critice. Metoda nu funcționează la toate femeile, dar la mine a funcționat, iar Richard n-a ghicit niciodată, nu că s-ar afla prea des acum în patul meu. A trebuit să-i plătesc doctorului, firește, un onorariu ironic - „ca să ne asigurăm că ați înțeles bine lecția mea” - așa s-a exprimat - de îndată ce organismul meu s-a refăcut, și numai o dată. Mi-am ținut ochii închiși și n-a fost chiar atât de groaznic. Mi-a trecut prin cap că s-ar putea să se folosească de acel moment, să mă șantajeze pentru a mai obține și alte plăți „în natură”, dar n-a făcut-o. Pentru asta și pentru lecția lui de biologie i-am fost întotdeauna recunoscătoare. Ba chiar am vărsat o lacrimă când, mai târziu, am aflat că murise. Un doctor înțelegător poate fi de folos uneori.

Ca să fiu dreaptă cu Maud[^], sentimentul acela că sunt captivă se iscase cu mult înainte să se nască ea. Prima oară, l-am trăit atunci când Richard și cu mine tocmai ne întorseserăm din luna de miere și eram proaspăt instalați în casa noastră din Londra. Și-a luat rămas-bun cu un sărut în noua mea cameră de dimineață, pe care o alesesem în partea din față a casei și care dădea spre stradă, iar nu spre grădină, pentru a putea vedea lumea de afară, și a plecat să prindă trenul care-l ducea la muncă. L-am privit pe fereastră cum pleca și am simțit aceeași gelozie pe care o simțeam când îl vedeam pe fratele meu plecând la școală. După ce a dat colțul, m-am întors și am privit camera liniștită, tăcută, ce se afla chiar la marginea orașului care este centrul lumii, și am început să plâng. Aveam douăzeci de ani și viața mea se așezase pe un făgaș lung, domol, asupra căruia nu aveam nici un control.

Mi-am revenit, bineînțeles. Știam foarte bine că, în multe privințe, eram o persoană norocoasă : avusesem parte de educație și de un tată liberal, aveam un soț chipeș și suficient de înstărit ca să ne permitem să ținem o bucătăreasă și o servitoare în casă, și care nu mă împiedică să-mi desăvârșesc educația, chiar dacă este incapabil să-mi ofere lumea largă după care tânjesc. Mi-am șters lacrimile în acea dimineață, mulțumită că cel puțin soacra mea nu fusese acolo să mă vadă plângând. Mici daruri de la Dumnezeu, pentru care îi sunt recunoscătoare.

Căsnicia mea nu mai este ce a fost cândva. Acum aștept cu teamă anunțul lui Richard despre revelion. Nu știu dacă îi produce cu adevărat plăcere experiența în sine. O face mai curând ca să mă pedepsească. Dar nu cred că sunt în stare de ceea ce vrea el să fac, să redevin soția vicioasă care crede că lumea este un loc rezonabil și că el este un soț rezonabil.

Dacă aș putea sau dacă măcar aș reuși să mă prefac, am putea să ne petrecem revelionul acasă. Dar nu pot.

Am încercat în noaptea asta să-mi înăbuș sentimentele întunecate și cel puțin să n-o neglijez pe Maude. Când plecam de la focul în aer liber, m-am dus la ea, i-am luat mâna și i-am strecurat-o sub brațul meu. Maude a sărit de parcă aș fi mușcat-o, apoi mi-a arătat un chip vinovat de reacția pe care a avut-o. A stat, ținându-se de mine destul de stângaci, dar am reușit amândouă să rămânem așa câteva minute, apoi a găsit un pretext și a fugit să-și ajungă prietena din urmă. Spre rușinea mea, m-am simțit ușurată.

^

Mai 1904

Știu că n-ar trebui să spun așa ceva, însă Bunica reușește întotdeauna să ne strice ziua când vine în vizită, chiar înainte de-a sosi. Până când a venit scrisoarea ei, ieri, ne simțeam toți foarte bine, stând în jurul mesei pe verandă și citindu-ne unul altuia din ziare. E momentul meu preferat cu Mămica și Tăticu. Era o zi caldă de primăvară, florile din grădina mamei tocmai se deschideau și ea părea, în sfârșit, fericită.

Tăticu citea cu voce tare câte o frază din *Mail* și Mămica ne citea din ziarul local toate delictele comise în săptămâna aceea, mai toate fiind înșelăciuni, soții bătute și mici găinării. Ii place pagina cu delictes.

— Ascultați, a zis. „James Smithson a compărut în instanță, fiind acuzat că i-a furat pisica vecii nului. In apărarea sa, dl Smithson a spus că mâța o zbughise cu fleica lui pregătită pentru masa de duminică și că el nu făcuse altceva decât să-și recupereze proprietatea sa, care acum se afla în interiorul pisicii.”

Am râs toți trei, dar când a sosit Jenny cu scrisoarea, Mămica n-a mai râs.

— Ce Dumnezeu am să mă fac cu ea toată ziua? a spus, când a terminat de citit scrisoarea.

Tăticu n-a răspuns, doar s-a încruntat și a continuat să-și citească ziarul.

Și așa am ajuns eu să dau sugestia să vizităm columbarul. Nu știam exact ce înseamnă un columbar, dar se deschisese unul la cimitir și suna destul de important pentru Bunica.

— Bună idee, Maude, a zis mama, dacă o să fie de acord.

Tăticu și-a ridicat privirea din *Mail*:

—M-ar mira foarte tare să fie de acord să vadă ceva atât de lipsit de bun-gust.

—Ah, nu știu, a răspuns Mămica. Cred că e o idee destul de bună. Mă miră că nu crezi și tu la fel, având în vedere cât de mult îți plac urnele.

Când am auzit cuvântul urnă, am știut că aveau să se certe, așa că am fugit în fundul grădinii să-i spun Laviniei că s-ar putea ca a doua zi să mergem la cimitir. Tăticu și domnul Waterhouse instalaseră scări, ca noi două să ne putem cățăra mai ușor, după ce, o dată, îmi scrântisem încheietura căzând peste gard.

Bunica mă înspăimântă. Arată de parcă ar fi înghițit un os de pește, pe care nu-l poate extrage și spune lucruri pentru care, dacă le-aș spune eu, aș fi pedepsită. Astăzi, când a sosit, s-a uitat și a spus:

— Dumnezeuule, copilă, ești urâtă. Nimeni n-ar bănuși că ești fiica lui Kitty. Sau nepoata mea, ca să nu mai zic. Îi place întotdeauna să le reamintească tuturor că, în tinerețe, a fost o frumusețe.

Ne-am dus sus, în camera de dimineață, și Bunica a mai spus o dată că nu era de acord cu culorile în care decorase Mămica încăperea. Ba, mie chiar îmi plac. Îmi amintesc de cafeaua muncitorească unde mă duce Jenny uneori, așa, ca un cadou, unde au un vas cu muștar și o sticlă de sos cafeniu pe fiecare masă. Poate că Mămica le-a văzut acolo și a hotărât să le folosească în camera ei de dimineață - deși e greu să ți-o imaginezi pe Mămica într-o cafea muncitorească, cu tot fumul ăla și grăsimea și bărbații care nu s-au bărbierit. Mămica spune întotdeauna că preferă bărbații cu pielea netedă, ca a lui Tăticu.

Mămica n-a luat în seamă observațiile Bunicii. I-a comandat lui Jenny să vină cu cafeaua.

— Pentru mine nu, a zis Bunica. Doar o ceașcă de apă fierbinte și o felie de lămâie.

Stăteam în spatele lor, lângă fereastră, ca să pot privi prin jaluzele. Afară era praf din cauza foii de pe stradă - cai trăgând căruțe încărcate cu lapte, cărbuni, gheață, băiatul de la brutărie mergând din ușă în ușă cu coșul cu pâine, băieți aducând scrisori, servitoare cu comisiioane. Jenny spune mereu că e în război cu praful și că pierde bătălie după bătălie.

Îmi plăcea să mă uit afară. Când m-am întors cu fața către cameră, unde praful plutea pe o rază de soare, mi s-a părut totul încremenit.

— De ce stai acolo, în spate? a zis Bunica. Vino aici, să te putem vedea. Cântă-ne ceva la pian.

M-am uitat îngrozită la Mămica. Știa că nu-mi place să cânt. Nu mi-a fost de nici un ajutor.

— Hai, Maude, mi-a spus. Cântă-ne ceva din ultima ta lecție.

M-am așezat la pian și mi-am șters mâinile de șorțuleț. Știam că Bunica ar prefera mai curând un imn religios decât Mozart, așa că am început să cânt „Doamne, fii cu mine”, pe care știu că Mămica nu-l poate suferi. După câteva măsuri. Bunica a exclamat:

— Sfinte Dumnezeuule, copilă, e oribil. Nu poți cânta mai bine ?

M-am oprit, cu ochii în jos, la clape. Îmi tremurau mâinile. Uram vizitele Bunicii.

— Las-o, Mamă Coleman, n-are decât nouă ani, m-a apărat Mămica în cele din urmă. N-a mai luat lecții de multă vreme.

—O fată trebuie să învețe aceste lucruri. Cum stă cu cusutul?

—Nu prea bine, i-a răspuns cinstit Mămica. A moștenit neîndemânarea de la mine. Însă citește foarte bine. Acum citește *Rațiune și simțire*, nu, Maude ?

Am dat din cap că da, adăugând:

—Și recitesc *Prin oglindă*. Tăticu și cu mine refacem partida de șah din carte.

—Cititul, ne-a informat Bunica, cu osul de pește înfipt și mai tare, n-duce nimic bun pentru o fată. Pur și simplu îi bagă în cap tot felul de idei. Mai ales prostii, ca acelea din cărțile cu Alice.

Mămica s-a îndreptat puțin de spate. Ea citește tot timpul.

—E rău dacă o fată are idei. Mamă Coleman ?

—Dacă are idei, n-o să fie mulțumită de viața ei, a spus Bunica. La fel ca tine. I-am spus întotdeauna fiului meu că n-ai să fii fericită. „Insoară-te cu ea, dacă vrei”, i-am zis, „însă nu va fi niciodată mulțumită.” Am avut dreptate. Întotdeauna vrei mai mult, însă toate ideile tale nu-ți spun ce.

Mămica n-a zis nimic, a rămas doar cu mâinile în poală, înțeleștate atât de strâns, că i se albiseră încheieturile.

— Însă *eu* știu ce-ți trebuie.

Mămica s-a uitat la mine, apoi a dat din cap către Bunica, ceea ce însemna că Bunica se pregătea să spună ceva ce eu nu trebuia să aud.

— Ar trebui să ai mai mulți copii, a zis ea, neluând seama la Mămica. Niciodată n-o bagă în seamă pe Mămica. Doctorul spune că nu există nici un motiv fizic să n-ai copii. Nu-i așa, Maude, că ți-ar plăcea să mai ai un frate sau o soră?

M-am uitat de la Bunica la Mămica.

— Da, am răspuns, ca s-o pedepsesc pe Mămica pentru că m-a pus să cânt la pian. Am regretat pe loc, dar, la urma urmelor, era adevărat. Adesea o invidiez pe Lavinia pentru că o are pe Ivy May, cu toate că ne poate scoate din sărite când trebuie să vină peste tot cu noi.

Tocmai atunci a sosit Jenny cu tava și am fost toate foarte bucuroase s-o vedem. După ce le-a servit pe ele, am reușit să mă strecor afară după

ea. Mămica spunea ceva despre Expoziția de vară de la Royal Acaderay. „Cu siguranță, o prostie”, spunea Bunica pe când eu închideam ușa în urma mea.

— *J'rostie*”, a îngânat-o Jenny când am ajuns în bucătărie, tremurând din cap și strâmbând din nas. O imita atât de bine pe Bunica, încât am râs de m-a durut burta.

Uneori mă întreb de ce se mai ostenește Bunica să vină în vizită. Ea și cu Mămica sunt în dezacord aproape în toate privințele, iar Bunica nu e prea amabilă din acest punct de vedere. Întotdeauna îi revine lui Mămica sarcina să aplaneze lucrurile. „Privilegiul vârstei”, zice Tăticu, ori de câte ori se plânge Mămica.

O clipă am regretat că am abandonat-o pe Mămica sus, dar eram încă furioasă că spusesese că brodez la fel de prost cum cânt la pian. Așa că am rămas în bucătărie și am ajutat-o pe doamna Baker să pregătească prânzul. Urma să mâncăm limbă rece de vită cu salată și, la desert, pișcoturi. Prânzurile cu Bunica nu sunt niciodată interesante.

Când a coborât Jenny cu tava de cafea, ne-a anunțat că a auzit-o pe Bunica zicând că voia să viziteze columbarul, „deși, acesta este pentru *păgâni*”. N-am așteptat să termine, că am dat fuga s-o iau pe Lavinia.

KITTY COLEMAN

Drept să spun, am fost surprinsă că doamna Coleman era atât de nerăbdătoare să vadă colum-barul. Îmi închipui că ideea se potrivește cu spiritul ei de ordine și economie, deși a afirmat clar că n-ar fi niciodată indicat pentru creștini.

În orice caz, am fost ușurată că aveam ce să fac cu ea. Întotdeauna mă îngrozesc vizitele ei, deși mi-e mai ușor acum decât la începutul căsniciei. Mi-au trebuit toți acești zece ani de mariaj ca să învăț cum s-o manevrez, ca pe un cal, doar că n-am condus niciodată un cal, sunt animale așa de mari și greoaie.

Pe ea însă am manevrat-o. De exemplu, povestea cu portretele. Ne-a dat ca dar de nuntă câteva portrete întunecate în ulei ale unor membri ai familiei Coleman din ultima sută de ani, toți cu aceeași expresie severă ca a ei, ceea ce este remarcabil, având în vedere că n-a moștenit această înfățișare, ci a dobândit-o prin căsătorie.

Tablourile sunt toate mohorâte, însă doamna Coleman a insistat să fie atârinate pe hol, așa încât toți musafirii să le poată vedea și admira; iar Richard n-a făcut nimic pentru a-i schimba părerea. Foarte rar îndrăznește s-o contrazică. Singurul lui gest de răzvrătire a fost să se însoare cu fiica unui doctor din Lincolnshire și își va petrece, probabil, restul zilelor evitând alte conflicte. Deci tablourile au fost atârinate. După șase luni, am găsit niște acuarele cu vegetație exact de același format și le-am atârnat în locul portretelor, pe

care le puneam înapoi de câte ori venea în vizită doamna Coleman. Din fericire, nu e genul de femeie care face vizite neașteptate. Își anunță întotdeauna sosirea cu câteva zile înainte, ceea ce îmi oferea timp suficient să schimb tablourile.

După câțiva ani de rotație am devenit mai încrezătoare și, în cele din urmă, m-am simțit capabilă să las acuarelele pe perete. Firește, le-a observat de cum a sosit, înainte chiar să-și fi descheiat haina.

— Unde sunt portretele familiei ? De ce nu sunt la locul lor? a întrebat ea.

Din fericire, eram pregătită.

— Ah, Mamă Coleman (ce mă enervează să-i spun așa, pentru mine nu e deloc mamă), m-am temut ca nu cumva curentul de la ușă să le deterioreze, așa că am pus să fie atârinate în birou la Richard, pentru ca el să se poată bucura în liniște de prezența strămoșilor săi.

Răspunsul ei a fost unul tipic.

— Chiar nu știi de ce le-ai lăsat acolo atâta vreme. Aș fi vrut să-ți atrag atenția, însă aceasta este casa ta și departe de mine să-ți spun cum să-ți-o organizezi.

Jenny era să scape haina doamnei Coleman pe podea, încercând să-și stăpânească un chicotit, pentru că știa foarte bine câtă tevdatură se făcuse în jurul portretelor, pe care chiar ea mă ajutase să le schimb de fiecare dată.

În perioada de început, chiar repurtasem o victorie în fața doamnei Coleman, victorie care de-atunci m-a ajutat să depășesc multe după-amieze stresante cu ea, când trebuie să zac după aceea, cu o doză de Beecham. Triumful meu se numea doamna Baker. Am ales-o din cauza numelui^

1. Baker - brutar (engl.).

irezistibilă frivolitate a motivului. Și nu m-am putut abține, i-am spus și doamnei Coleman.

Când a auzit, și-a scuipat ceaiul de indignare.

— Aleasă din cauza numelui ? Nu fi ridicolă! Ce manieră e asta de a conduce o gospodărie?

Spre imensa mea satisfacție, doamna Baker, o femeiușcă stăpână pe ea, care-mi amintește de o legătură de nuielă, s-a dovedit a fi o comoară, o bucătăreasă econoamă, capabilă, care înțelege instinctiv anumite lucruri, așa încât nu e nevoie să i le dai mură-n gură. Când îi spun că vine doamna Coleman la prânz, de pildă, ne servește supă franțuzească în loc de ciorbiță deasă și condimentată și ochiuri fierte în apă în loc de omeletă. Da, e o comoară.

Jenny îmi mai pune nervii la încercare, însă îmi place mai mult decât doamna Baker, care are un fel de a privi la toată lumea chiorăș și de a părea, din această cauză, veșnic suspicioasă. Jenny are gură mare și obraji lați - o față făcută pentru râs. Tot timpul face treabă cu un zâmbet șugubăț pe chip, de parcă ar fi gata să dea drumul la vreo glumă grozavă. Ceea ce și face. O aud râzând în timp ce urcă scara de la bucătărie. Încerc să nu mă gândesc, dar nu pot să nu mă întreb dacă râde și de mine. Sunt sigură că da.

Doamna Coleman spune, firește, că nu e o persoană de încredere. Presupun că are dreptate. E un neastâmpăr în Jenny care mă face să cred că într-o zi va da de belea și atunci vom suferi cu toții consecințele. Dar sunt hotărâtă s-o păstrez, fie și numai pentru a o enerva pe doamna Coleman.

În plus, e bună pentru Maude, e o fată caldă. (Doamna Baker e rece ca o sobă fără foc.) Cum doica lui Maude a plecat și e de datoria mea să mă ocup de ea, Jenny a devenit indispensabilă

pentru supravegherea ei. **O duce adesea la cimitir**, un capriciu al Laviniei pe care din păcate l-a adoptat și Maude și pe care **n-am știut să-l suprim** de la început, așa cum ar fi trebuit. **Jenny nu se plânge** prea mult. Presupun că se bucură de prilej, pentru a se odihni. Când pleacă la cimitir, e întotdeauna bine dispusă.

Maude a spus că familia Waterhouse ar dori să vină cu noi la cimitir să vadă columbarul. **Cu atât** mai bine. Bănuiesc că Gertrude Waterhouse este, dacă nu chiar genul de femeie cu care doamna Coleman ar fi dorit să-și vadă feciorul însurat (nu că așa fi eu aceea), cel puțin mai compatibilă cu ea. Dacă n-au alt subiect, **ar putea vorbi măcar despre** adorația lor comună pentru răposata Regină.

Columbarul e adăpostit într-una dintre criptele din Rondul libanez, unde a fost săpat un fel de canal în jurul unui mare Cedru libanez, flancat de un șir dublu de cripte de familie. **Ca să ajungi acolo, treci prin** Alea egipteană, un șir mohorât de cripte năpădite de rododendroni, cu intrare în stil egiptean, cu coloane sofisticate, împodobite cu flori de lotus. Toată alcătuirea e destul de teatrală. Sunt sigură că era foarte la modă prin anii 1840, și mă face să râd. Copacul este însă foarte frumos, cu ramurile răsucite și desfășurate aproape orizontal, ca o umbrelă din ace verzi-albăstrui. Proiectat pe cerul albastru ca azi, îți încântă inima.

Poate că ar fi trebuit să le pregătesc pe fete mai mult pentru ceea ce aveau să vadă. Maude e destul de flegmatică și robustă, iar Ivy May, fetița cea mică a soților Waterhouse, cu ochii ei mari căprui, își păstrează gândurile pentru sine. Lavinia însă este genul de fată care nu pierde nici un prilej să leșine, ceea ce a și făcut pe loc, de îndată ce a privit prin grilajul de fier înăuntrul columbarului. Nu că ar fi mare lucru de văzut acolo, e o

criptă îngustă și înaltă, pe pereții căreia se află aliniată firide de aproximativ un picior pe optsprezece inci. Sunt goale, cu excepția a două dintre ele, sus de tot, care au fost acoperite cu plăci de piatră, și a uneia în care se află o urnă și care n-a fost încă acoperită. Dacă te gândești că aici sunt urne pe morminte peste tot, nu prea văd de ce a făcut Lavinia atâta caz.

Mărturisesc că, în secret, mă și bucuram, căci până atunci Gertrude Waterhouse și doamna Coleman se înțeleseseră foarte bine. N-aș spune pentru nimic în lume că eram geloasă, însă mă făcea să mă simt cumva necorespunzătoare. Oricum, când Gertrude a trebuit să se ocupe de fiica ei leșinată, fluturându-i săruri pe sub nas, în timp ce Ivy May îi făcea vânt cu batista, doamna Coleman a devenit mai dezaprobată.

—Ce-i cu fata asta? a lătrat ea.

—Mă tem că e cam sensibilă, a răspuns biata Gertrude. Asemenea priveliști nu sunt pentru ea.

Doamna Coleman a pufnit. Când pufnește, e adesea mai mușcătoare decât când vorbește.

În timp ce așteptam să reînvie Lavinia, Maude m-a întrebat de ce se numește locul acela columbar.

—Este termenul latin pentru coteț de porumbei, acolo unde locuiesc păsări.

—Dar aici nu locuiesc păsări.

—Nu. Micile firide sunt pentru urne, după cum poți vedea, ca aceea pe care o avem noi pe mormânt, dar mult mai mici.

—Dar de ce țin urne aici?

—Majoritatea oamenilor, când mor, sunt îngropați în sicrie. Unii oameni însă vor să fie arși. În urne se păstrează cenușa lor, iar aici e locul unde poți așeza urnele.

—Arși? Maude părea puțin șocată.

—Incinerati e termenul, de fapt, i-am spus. Nu-i nimic rău în asta. Într-un fel, e mai puțin înfri coșător decât înmormântați. Mai rapid, cel puțin. E ceva care devine oarecum mai popular în zilele noastre. Poate am să vreau și eu să fiu incinerată.

Ultima remarcă a fost cam ușuratică, pentru că nu m-am gândit niciodată serios la asta. Acum, însă, privind la urna din firidă, ideea a început să mă atragă, deși n-aș vrea să mi se pună cenușa într-o urnă. Mai bine să fie împrăștiată pe pământ, să facă florile să crească.

—Prostii! m-a întrerupt doamna Coleman. Și este total nepotrivit să i se spună astfel de lucruri unei fete de vârsta lui Maude.

Spunând acestea, totuși, nu s-a putut abține să nu adauge:

—În plus, este necreștinește și ilegal. Mă întreb dacă este legal chiar să construiești așa ceva, zise, făcând semn cu mâna spre columbar, dacă nu cumva încurajează o activitate infracțională.

Pe când își rostea discursul, a venit un bărbat, coborând treptele de lângă columbar, care duc de la nivelul superior la cel inferior al Rondului. Auzind-o, s-a oprit brusc.

—Iertați-mă, doamnă, a spus, înclinându-se în fața doamnei Coleman. Am auzit fără să vreau comentariile dumneavoastră. De fapt, incinerarea nu este ilegală. N-a fost niciodată ilegală în Anglia. A fost doar dezaprobată de societate și de aceea nu s-a practicat. Dar există crematorii de ani de zile. Primul a fost construit la Woking, în 1885.

—Cine sunteți dumneavoastră? Și ce vă interesează ce spun eu? a întrebat doamna Coleman.

—Iertați-mă, doamnă, a repetat bărbatul, cu o nouă plecăciune. Sunt domnul Jackson, administratorul cimitirului. Pur și simplu am dorit să vă clarific chestiunea incinerării pentru că am

vrut să vă asigur că nu există nici o ilegalitate în legătură cu columbarul. Legea incinerării, adoptată acum doi ani, reglementează procedurile și practica pe tot teritoriul Marii Britanii. Cimitirul nu face altceva decât să răspundă cererii publicului și să reflecte opinia publică în această chestiune.

— Vorbele dumitale, tinere, cu siguranță nu reflectă opinia *mea* în această chestiune, a pufnit doamna Coleman, iar eu sunt proprietară de mor mânt în acest cimitir, de aproape cincizeci de ani.

Am zâmbit gândindu-mă ce înseamnă pentru ea tânăr. Bărbatul arăta de cel puțin patruzeci de ani și avea fire cărunte în mustața destul de stufoasă. Era înalt și purta un costum închis la culoare și melon. Dacă nu s-ar fi prezentat, aș fi zis că era un vizitator în doliu. Îi mai văzusem, probabil, însă nu mi-l aminteam.

—Nu spun că incinerarea n-ar trebui practică niciodată, îi dădu înainte doamna Coleman. Pentru ne-creștini, poate fi o opțiune : hindușii sau evreii, atei și sinucigașii, categorii care nu se îngrijesc de sufletul lor. Dar sunt sincer șocată să văd așa ceva pe pământ sfințit. Ar fi trebuit amplasat în Sectorul disidenților, unde pământul nu e sfințit. Aici, este o insultă la adresa creștinismului.

—Cei ale căror rămășițe se odihnesc în colum-bar au fost cu siguranță creștini, doamnă, a spus domnul Jackson.

—Cum rămâne, atunci, cu reunirea? Cum se pot reuni trupul și sufletul în Ziua Reînvierii dacă trupul a fost..., doamna Coleman nu și-a terminat fraza, făcând doar semn cu mâna către firide.

—Prăjit până devine crocant, a încheiat Maude fraza.

Mi-am înăbușit râsul.

În loc să cedeze în fața atacului, domnul Jackson părea că prinde aripi. Stătea acolo foarte calm, cu

mâinile strânse la spate, de parcă ar fi discutat o ecuație matematică, iar nu o chestiune de teologie. Maude și cu mine, dar și familia Waterhouse - cu Lavinia deja readusă în simțiri - îl priveam fix, așteptând să vorbească.

—De bună seamă, nu este nici o deosebire între rămășițele descompuse ale unui trup îngropat și cenușa unuia ars, a spus el.

—Aici e toată diferența! a spus precipitat doamna Coleman. Dar este o dispută cu totul dezgustătoare, mai ales în fața fetelor noastre, dintre care una abia și-a revenit din leșin.

Domnul Jackson a privit înjur, de parcă pe noi ceilalți abia atunci ne vedea.

— Scuzele mele, doamnelor (s-a înclinat din nou). N-am vrut să supăr.

Însă n-a renunțat la dispută, așa cum evident dorea doamna Coleman.

— Aș spune doar că Dumnezeu poate totul și nimic din ceea ce facem cu rămășițele noastre nu-L va împiedica dacă El dorește să ne reunească trupul cu sufletul.

A urmat o scurtă tăcere, întreruptă doar de un mic suspin scos de Gertrude Waterhouse. Ea pricepuse aluzia din spatele cuvintelor lui, și anume că doamna Coleman, cu disputa ei, s-ar putea îndoi de însăși puterea lui Dumnezeu. La fel și doamna Coleman, de altfel, care, pentru prima dată de când o cunosc, părea să nu-și găsească cuvintele. Momentul a fost scurt, firește, însă mi-a produs o satisfacție imensă.

— Tinere, a emis doamna Coleman în cele din urmă, dacă ar fi voia lui Dumnezeu să ne ardem morții, ne-ar fi spus-o în Biblie. Vino, Maude, a chemat ea, întorcându-i spatele domnului Jackson, e timpul să ne vizităm mormântul,

în timp ce se îndepărta cu Maude, care o urma cam fără chef, domnul Jackson m-a privit, iar eu

i-am zâmbit. S-a înclinat pentru a patra oară, a îngăimat ceva despre câtă treabă avea și a plecat în grabă, destul de roșu la față. „Bine, mi-am zis. Bine.”

LAVINIA WATERHOUSE

N-am vrut să leșin, serios că n-am vrut. Știu că Maude crede că-o fac într-adins, dar n-a fost așa -nu de data asta. S-a întâmplat ca exact atunci când priveam în interiorul columbarului să văd o mișcare ușoară. Sunt sigură că am văzut. Am crezut că poate era spiritul unuia dintre nefericiții a căror cenușă se află acolo, plutind în căutarea trupului său. Atunci am simțit că mă atinge ceva pe ceafă și am știut că nu putea fi decât un spirit și am leșinat.

Când i-am spus după aceea lui Maude ce se întâmplase, ea a zis că era probabil umbra cedrului proiectată pe zidul din spate al columbarului. Dar eu știu ce-am văzut și nu era din lumea asta.

Pe urmă m-am simțit destul de rău, dar nimeni nu mi-a dat atenție, nici măcar să mi se aducă un pahar cu apă. Toți ascultau cu gura căscată la acel bărbat care vorbea despre ardere și nu mai știu ce. N-am putut să urmăresc deloc ce spunea, era prea plictisitor.

Apoi, bunica lui Maude a tras-o de-acolo și mamele noastre au pornit după ele. Doar Ivy May m-a așteptat. Câteodată e o scumpă. M-am ridicat în picioare și tocmai îmi scuturam rochia când am auzit un zgomot deasupra mea și, uitându-mă în sus, l-am văzut pe Simon pe acoperișul columbarului ! Nu puteam să nu țip, gândindu-mă la fantomă și la tot restul. Nu cred că m-a auzit altcineva în afară de Ivy May. Nu s-a întors nimeni să vadă ce s-a întâmplat.

Când mi-am revenit, am spus:

—Ce faci acolo sus, băiatule rău?

—Mă uit la tine, mi-a răspuns el, obraznic.

—Înseamnă că-ți plac? l-am întrebat.

—Sigur.

—Mai mult decât Maude ? Eu sunt mai drăguță,

—Cea mai drăguță dintre toate e mama ei. M-am încruntat.

Nu asta voiam să aud.

—Hai, Ivy May, am spus, trebuie să-i găsim pe ceilalți.

I-am întins mâna, dar n-a vrut să mi-o ia. Stătea și se uita în sus, la Simon, cu mâinile strânse la spate, de parcă ar fi cercetat ceva.

—Ivy May nu-i prea vorbărează, nu ? constată Simon.

—Nu, nu prea.

—Uneori vorbesc, spuse ea.

—Așa, vezi, aprobă Simon din cap.

Îi zâmbi și, spre surprinderea mea, Ivy May îi răspunse și ea cu un zâmbet.

Tocmai atunci s-a întors acel bărbat, domnul Jackson, cel care vorbise despre arderi. Dădea colțul în grabă, ne-a văzut pe Simon și pe mine și s-a oprit.

—Ce cauți aici, Simon, n-ar trebui să fii cu tatăl tău, să-l ajuți? Și ce faci cu aceste fete? Nu sunt de nasul tău. V-a supărat cumva, domnișoară ? m-a întrebat el.

—Vai, da, mă supără îngrozitor, am zis.

—Simon! Pentru asta am să-l dau afară pe tatăl tău. Du-te și spune-i să nu mai sape. S-a terminat cu voi, băiete.

Nu eram sigură dacă n-o spune doar ca să-l sperie. Însă Simon s-a ridicat în picioare, cu ochii țintă la acel bărbat. Arăta de parcă ar fi vrut să spună ceva, însă s-a uitat la mine și a tăcut. Apoi, brusc, a făcut câțiva pași înapoi și, până să-mi dau seama, sărise direct peste capetele noastre.

de pe acoperișul columbarului în rondul cu cedru. Am fost atât de surprinsă, că am rămas cu gura căscată. Trebuie să fi sărit de la zece picioare.

— Simon! a strigat bărbatul din nou.

Simon s-a cățarat pe trunchiul cedrului și a început să se agate de una dintre crengi. Când a ajuns destul de sus, s-a oprit și s-a așezat pe creangă, cu spatele la noi, legănându-și picioarele. Nu avea pantofi.

— A mințit. Băiatul nu ne-a supărat.

Ivy May se hotărăște adesea să vorbească exact atunci când n-aș vrea s-o facă. Mi-a venit s-o ciupesc.

Domnul Jackson a ridicat din sprâncene.

— Și ce făcea?

Nu mi-a venit în cap ce să spun și m-am uitat la Ivy May.

—Ne arăta pe unde să mergem, a răspuns ea. Am aprobat din cap.

—Știți, ne-am rătăcit.

Domnul Jackson a suspinat. Falca i se mișca, de parcă ar fi mestecat ceva.

—Ce-ar fi, domnișoarelor, să vă conduc la mama voastră? Știți unde se află?

—La mormântul nostru, am răspuns.

—Și cura te cheamă?

—Lavinia Ermytrude Waterhouse.

—A, pe pajiște, cu un înger deasupra.

—Da, știți, eu am ales acel înger.

—Atunci, haideți cu mine.

În timp ce porneam în urma lui, am ciupit-o zdravăn pe Ivy May, dar satisfacția nu mi-a fost prea mare, pentru că ea n-a țipat. Presupun că a socotit că-și folosea gura destul pentru o singură zi.

EDITH COLEMAN

Mi-am scurtat vizita. Avusesem de gând să rămân la cină și să-l văd pe Richard, dar vizita la cimitir m-a afectat atât de mult, încât atunci când ne-am întors la casa fiului meu i-am cerut slujnicei să-mi aducă o birjă. Fata stătea în hol cu o doză de Beecham pe o tavă, singura dată când are bunul-simț să anticipeze nevoile cuiva. O parfumase cu zeamă de chitră, ceea ce nu era deloc necesar, i-am și spus-o, la care ea a început să chicotească. Ce insolentă! I-aș fi arătat ușa pe loc, însă Kitty nici n-a observat.

A fost extrem de supărător faptul că nu mi-a spus Kitty dinainte cine este familia Waterhouse. Aș fi putut să evit un moment nefericit. (Nu pot să nu mă întreb dacă n-a făcut-o cumva deliberat.) Când am fost la mormântul nostru, am făcut o remarcă despre îngerul de pe mormântul vecin. Richard îmi tot spune de câțva timp că intenționează să-i roage pe proprietarii mormântului să înlocuiască îngerul cu o urnă, în ton cu urna noastră. Eu doar am întrebat-o pe Gertrude Waterhouse ce părere are, neglijând să citesc numele de pe mormânt. Am fost tot atât de surprinsă să descopăr că îngerul era al lor pe cât a fost ea să afle că nouă nu ne place. Cum adevărul trebuie scos la iveală (la urma urmei cineva trebuie s-o facă și se pare că asemenea lucruri cad întotdeauna în sarcina mea), am lăsat la o parte conveniențele și am explicat că oricine ar prefera ca mormintele să aibă urne care să rimeze una cu alta. Apoi însă,

rCitty mi-a spulberat argumentul, spunând că acum chiar îi plăcea îngerul, în timp ce Gertrude Waterhouse a mărturisit că lor nu le plăcea deloc urna noastră. (Imaginează-ți!)

Apoi acea obositoare fiică a soților Waterhouse a ciripit că, dacă mormintele ar avea urne asemănătoare, lumea ar crede că cele două familii sunt înrudite. Remarca ei m-a pus în încurcătură, trebuie să spun. Nu cred că o asemenea asociere cu familia Waterhouse ar fi de vreun folos pentru familia Coleman.

Și nu prea-mi place nici influența fetei lor asupra nepoatei mele. N-are nici un simț al proporțiilor și e în stare să-l distrugă și pe al lui Maude, căreia i-ar sta mult mai bine cu o alt fel de prietenă.

Mă spăl pe mâini de afacerea cu îngerul și cu urna. Am încercat, însă e treaba bărbaților s-o descurce, în timp ce noi, femeile, suportăm consecințele. E puțin probabil ca Richard să întreprindă acum ceva, au trecut mai mult de trei ani de când a fost instalat îngerul și se pare că el și cu Albert Waterhouse sunt buni prieteni în echipa de cricket.

Toată întâmplarea a fost foarte stânjenitoare și am fost furioasă pe Kitty. Îi stă în fire să mă pună în situații jenante. N-a fost niciodată o ființă ușor de suportat, dar eram mai înclinată să fiu îngăduitoare la începutul căsniciei ei cu Richard, pentru că știam că pe el îl făcea fericit. Însă e clar că în ultimii ani au început să nu se mai înțeleagă. N-am putut niciodată să-i vorbesc despre asta lui Richard, firește, dar, sinceră să fiu, sunt sigură că nu-l mai primește în patul ei. Altfel ar avea mai mulți copii și Richard n-ar mai fi atât de întunecat. Nu pot decât să-i fac aluzii lui Kitty, să-i spun că lucrurile ar trebui să meargă altfel, însă fără nici un rezultat. Nu-l mai face fericit pe Richard și nu cred că are de gând să mă facă din nou bunică.

Așa, ca să o dreg cu Gertrude Waterhouse, am schimbat subiectul, abordând chestiunea întreținerii cimitirului, despre care eram sigură că vom fi cu toții de acord. Când ne-am căsătorit, soțul meu și cu mine, el m-a adus la cimitir să-mi arate mormântul familiei Coleman și am fost cu atât mai convinsă că-mi alesesem bine soțul. Arăta a fi un loc solid, sigur și ordonat: zidurile care împrejmuiu cimitirul erau înalte, straturile de flori și aleile, bine îngrijite, personalul, discret și profesionist. Mult lăudatul design peisagistic nu m-a interesat și nu m-au deranjat excesele de pe Alea egipteană și din Rondul libanez, recunoscând în ele trăsături care stabiliseră reputația acestui cimitir ca fiind locul favorit de înhumare al clasei noastre. Departe de mine gândul de a mă plânge.

Acum însă, standardele se degradează. Azi am văzut lalele ofilite în straturi. Așa ceva nu s-ar fi întâmplat pentru nimic în lume acum treizeci de ani. Atunci o floare era înlocuită imediat ce-și pierdea prospețimea. Și nu e vorba numai de administrație. Unii proprietari de morminte aleg pur și simplu flori sălbatice pentru a și le planta în jurul mormintelor! Nu mai lipsește decât să aducă o vacă să pască piciorul-cocoșului.

Ca exemplu de degradare a standardelor, am indicat o viță sălbatică de pe un mormânt alăturat (nu cel al familiei Waterhouse), care se cățăra pe o latură a mormântului nostru. Dacă nu se întreprinde nimic, curând va acoperi urna și o va răsturna. Kitty a vrut s-o smulgă, însă eu am oprit-o, spunând că este de datoria administrației cimitirului să se îngrijească să nu crească vița altor persoane pe proprietatea noastră. Am insistat să lase vița acolo, ca o dovadă, și ca însuși administratorul să fie alertat în legătură cu această situație.

Spre surprinderea mea, Kitty a plecat pe loc să-l caute pe administrator, lăsându-ne, pe Gertrude

Waterhouse și pe mine, să facem o conversație stângace, până când a reapărut, ceea ce a durat chiar foarte mult. A făcut probabil turul cimitirului. Ca să fiu dreaptă cu ea, Gertrude Waterhouse e o persoană destul de plăcută. Ce-i lipsește este mai multă personalitate. Ar putea să mai împrumute de la nora mea, care are mult mai multă decât îi trebuie, chiar spre binele ei.

SIMON FIELD

îmi place sus, în copac. Poți să vezi tot cimitirul și până jos, în oraș. Poți să stai aicea sus în toată liniștea și nu te vede nimeni. Una din ciorile alea mari și negre vine și stă pe o creangă lângă mine. N-arunc cu nimic și nici nu strig la ea. O las să stea cu mine.

Nu stau mult totuși. La câteva minute după ce au plecat fetele, mă dau jos să mă duc după ele. Alerg pe aleea principală când îl văd pe domnul Jackson venind din partea cealaltă și trebuie să mă ascund repede după un mormânt.

Vorbește cu unul dintre grădinari.

—Cine este femeia aceea? Întrebă el. Cea cu rochia verde ca mărul?

—Aia e doamna Coleman, șefu', Kitty Coleman. Știi mormântul ăla de jos, de lângă săraci, cu urna aia mare? Ți-a al lor.

—A, da, sigur. Urna și îngerul, prea apropiate.

—Alea e. Faină femeie, nu?

—Ia seama cum vorbești, omule. Grădinarul chicotește.

—Sigur, șefu'. Sigur, o să iau seama. După ce trec ei, o iau în jos, spre morminte.

Trebuie să mă ascund de grădinarul care lucrează pe pajiște. E îngrijit aici, toată iarba tăiată și buruienile smulse și aleile greblate. Cu unele locuri din cimitir nu-și mai dau prea multă osteneală, însă pe pajiște tot timpul cineva robotește la ceva. Domnul Jackson spune că trebuie să arate bine pentru vizitatori, altfel nu mai cumpără parcele

și nu mai sunt bani să ne plătească. Taica al meu spune că astea sunt prostii. În fiecare zi mor oameni și le trebuie un loc să fie îngropați, așa că o să plătească, fie că iarba e tăiată, fie că nu. Tot ce contează, zice, e un mormânt bine săpat.

Mă ghemuiesc în spatele mormântului cu îngerul pe el. Mormântul lui Livy. Tot n-are capul de mort însemnat pe el, deși mă mănâncă degetele când îl văd așa, curat. Mi-am ținut cuvântul.

Doamnele stau de vorbă în fața celor două morminte, iar Livy cu Maude așezate în iarbă și împletesc margarete sălbatice. Trag cu ochiul la ele din când în când, dar ele nu mă văd. Numai Ivy May mă vede. Se uită fix la mine cu ochi mari, căprui-verzui, ca o mătă care îngheață când te vede și așteaptă să vadă ce-ai de gând să faci -s-o pocnești sau s-o mângâi. Nu zice nimic și eu îi fac semn cu degetul la buze să tacă. Îi sunt dator, pentru că i-a salvat slujba lui Taica.

Pe urmă o aud pe doamna cu rochie verde spunând:

—Mă duc să-l caut pe administrator, pe domnul Jackson. Poate că aduce pe cineva să facă ordine aici.

—Asta n-o să însemne nimic, zice doamna cea bătrână. Ceea ce s-a schimbat este atitudinea. Atitudinea acestei lumi noi care nu-i respectă pe cei morți.

—Totuși, ar putea cel puțin să pună pe cineva să scoată vița, dacă nu mă lași pe mine s-o fac, spune doamna în verde.

Își lovește fusta cu picioarele. Îmi place cum face. Parcă ar încerca s-o dea jos de pe ea.

— Mă duc doar să-l caut. Mă întorc imediat.

O ia în sus pe alee și eu mă strecor de după mormânt, pe urmele ei.

Mi-ar plăcea să-i spun unde e acum domnul Jackson, însă nu știu nici eu. Azi se sapă trei

morminte și sunt patru înmormântări. Se instalează o coloană lângă araucaria, pinul cu ramuri împletite, și câteva morminte noi s-au lăsat și mai trebuie pus pământ pe ele. Domnul Jackson poate fi în oricare din locurile astea, supraveghind lucrătorii. Sau ar putea să fie la un păhărel în gheretă, sau să vândă cuiva un mormânt. Însă ea nu știe asta.

Pe aleea principală, mai-mai s-o dea jos niște cai care trag o lespede de granit. Sare înapoi, dar nu țipă cum ar face alte cucoane. Doar stă încremenită, albă la față, și trebuie să mă ascund după o tisă în timp ce ea scoate o batistă și-și tamponează fruntea și gâtul.

Lângă Aleea egipteană vine spre ea o altă pereche de gropari, cu sapele pe umeri. Sunt bărbați duri. Taica al meu și cu mine ne ținem la distanță de ei. Dar, când ea îi oprește și le spune nu știu ce, privesc în pământ amândoi, de parcă-s vrăjiți. Unu' arată în susul aleii și la dreapta și ea le mulțumește și o ia pe unde i-a arătat el. După ce-a trecut, ăștia se privesc și unul zice ceva, n-aud ce, și râd amândoi.

Cei doi nu mă văd c-o urmăresc. Sar din mormânt în mormânt, ascunzându-mă după pietrele funerare. Unde e soare, simt lepezile de granit de pe morminte calde sub tălpi. Mă opresc din când în când să simt căldura. Apoi alerg s-o ajung din urmă. Din spate, silueta ei arată ca o clepsidră. Avem clepsidre aici, pe morminte, cu aripi pe ele. Taica al meu zice că asta vrea să însemne că timpul zboară. Crezi că ai multă vreme pe lumea asta, da' n-ai.

O ia în jos pe alee, pe lângă statuia cu cal, și intră în sectorul disidenților, și atunci mi-aduc aminte că tocmai acolo se fuzionează crengile unor castani sălbatici. Dăm colțul și iată-l pe domnul Jackson cu patru grădinari, doi pe pământ și doi care s-au cățărat într-un castan mare. Unul dintre

ei încalecă o creangă și se cațără pe ea, ținând-o strâns între picioare. Un grădinar de jos face o glumă, că ar fi creanga o femeie și toți râd, cu excepția domnului Jackson și a doamnei, despre care încă nu știe nimeni că se află acolo. Însă ea zâmbește.

Au legat frânghii în jurul crengii și cei doi din copac mânuiesc ferăstrăul. Se opresc să-și ștergă sudoarea de pe față și să deștepenească ferăstrăul când se poticnește.

Câtiva o zăresc pe doamna în rochie verde. Își dau coate, dar nimeni nu-i spune domnului Jackson. Ea pare mai fericită privindu-i pe bărbații din copac decât atunci când se afla cu celelalte doamne. Ochii îi sunt întunecați, de parcă au fost încondeiați cu cărbune, și câteva șuvițe de păr îi scapă din agrafe.

Brusc, se aude un scrâșnet și creanga se rupe de unde a fost tăiată. Doamna strigă și domnul Jackson se întoarce și o vede. Lucrătorii dau drumul crengii pe frânghii și, când ajunge jos, încep s-o taie în bucăți cu ferăstrăul.

Domnul Jackson se îndreaptă spre doamnă. E roșu la față, de parcă nu le-ar fi spus altora ce să facă ci ar fi tăiat creanga el însuși.

—Iertare, doamnă Coleman, nu v-am văzut. Sunteți de multă vreme aici?

—Destul cât să aud comparația dintre o creangă de copac și o femeie.

Domnul Jackson se sufocă, de parcă berea pe care a înghițit-o a luat-o pe răsuflătoare în loc de înghițite are.

Doamna Coleman râde.

—Nu vă faceți probleme, zice. De fapt, chiar m-a înviorat gluma asta.

Domnul Jackson pare că nu prea știe ce să spună. Ca norocul, unul dintre oamenii din copac strigă:

—Şefu', mai avem și alte crengi de tăiat aicea?

—Nu, duce-ți-o pe asta unde facem foc. Apoi am terminat aici.

—Faceți focuri aici? întrebă doamna C.

—Noaptea, da. Ca să ardem lemne și frunze și alte resturi. Și acum, doamnă, cu ce vă pot fi de folos?

—Doream să vă mulțumesc pentru că i-ați vorbit soacrei mele despre incinerare, spune doamna. A fost foarte instructiv, deși presupun că a fost destul de surprinsă că cineva i-a răspuns atât de direct.

—Persoanele cu vederi ferme trebuie abordate de pe poziții ferme.

—Pe cine citați?

—Pe mine însumi.

—Aha.

Un minut ei nu mai spun nimic. Apoi, vorbește ea;

—Cred că mi-ar plăcea să fiu incinerată, acum că știu că nu-l va pune pe Dumnezeu la încercare mai mult decât înhumarea.

—E ceva la care trebuie să vă gândiți cu multă grijă, ceva ce trebuie să hotărâți personal, doamnă. E o hotărâre care nu trebuie luată în pripă.

—Nu știu, spune ea. Uneori cred că nu contează deloc ce fac sau ce nu fac, sau ce îmi fac alții mie.

El se uită la ea trăsniț, de parcă ar fi auzit o înjurătură. Apoi, unul dintre paznicii de la poartă vine în fugă pe alee și zice:

— Şefu', procesiunea familiei Anderson e la capătul Căării ciobanului.

—Deja? face domnul Jackson, scoțându-și ceasul din buzunar. La naiba, au ajuns mai devreme. Trimite un băiat la mormânt să le spună groparilor să stea pregătiți. Vin și eu imediat.

—Bine, şefu'.

Omul se întoarce în fugă pe alee.

— întotdeauna e așa agitație ? întrebă doamna C. O activitate atât de intensă nu stimulează contemplația pașnică. Deși presupun că e ceva mai liniște aici, la disidenți.

—Un cimitir este o afacere, ca oricare alta, spune domnul Jackson. Oamenii uită asta. De fapt, azi e relativ liniște în ce privește înmormântările. Mă tem însă că nu putem garanta pacea și liniștea, cu excepția zilelor de duminică. Asta e natura muncii noastre. Nu poți prevedea când mor oamenii. Trebuie să fim pregătiți să acționăm rapid. Nimic nu poate fi planificat cu anticipație, într-o zi s-a întâmplat să avem douăzeci de înmormântări, în alte zile n-am avut nici una. Și acum, doamnă, mai dorești ceva? Mă tem că trebuie să plec.

—Ah, da, acum pare ceva minor, în comparație cu toate astea, spune ea, arătând cu mâna în jur.

Va trebui să-l întreb pe Taica al meu ce înseamnă minor.

—Nimic nu este minor aici. Despre ce e vorba ?

—Despre mormântul nostru de pe pajiște. Pe o latură a lui crește niște viță de la mormântul învecinat. Deși cred că este responsabilitatea noastră s-o tăiem, vița a supărat-o pe soacra mea, care consideră că cimitirul ar trebui să se adreseze proprietarului aceluia mormânt.

Acuma am înțeles ce înseamnă minor.

Domnul Jackson îi adresează un zâmbet pe care-l vezi numai când primește vizitatori, ca și cum l-ar durea spatele și-ncearcă să-și ascundă durerea. Doamna C. pare jenată.

— Am să pun imediat pe cineva s-o scoată, zice el, și am să discut și cu ceilalți proprietari.

Se uită-n jur, de parcă ar căuta un băiat căruia să-i poruncească, așa că mă arăt de după piatra unde stătusem ascuns. Lucru primejdios, fi'ncă știu că e încă furios pe mine că m-am ținut după

Livy și Ivy May în loc să-mi văd de treabă. Însă vreau să mă vadă doamna C.

— O scot eu, domnule, zic.

Domnul Jackson pare surprins.

— Simon, ce cauți aici ? Ai stânjenit-o pe doamna Coleman ?

— Nu știu ce înseamnă stânjenit, domnule, da' n-am făcut așa ceva. Vreau numai să curăț vița aia.

Domnul Jackson vrea să spună ceva, însă doamna Coleman intervine.

— Mulțumesc, Simon. Ar fi foarte amabil din partea ta.

Și-mi zâmbeste.

Nici o doamnă nu mi-a spus vreodată așa cuvinte frumoase și nici nu mi-a zâmbit vreuna. Rămân încremenit, cu ochii țintă la zâmbetul ei.

— Bine, băiete, du-te, zice blând domnul Jackson.

Îi zâmbesc și eu doamnei. P'ormă o șterg.

Ianuarie 1905

JENNY WHITBY

A fost o adevărată pacoste, n-am ce zice. Ne învățaserăm împreună, eu și cu el. Toată lumea era mulțumită,conița, fetele, el, eu. (întotdeauna eu sunt ultima pe listă.) Duceam fetele pe deal cam o dată pe săptămână. Mă distram și eu nițeluș, se distrau și ele, și dumneai n-avea nimic altceva de făcut, decât să stea acasă și să citească.

Pe urmă însă, i-a intrat în cap să le ducă ea la cimitir. În timpul verii, a început să meargă acolo de două-trei ori pe săptămână. Fetele erau în al nouălea cer, numai pentru mine era iad.

După aia, nu s-a mai dus și s-a apucat să mă trimită iar pe mine, și mi-am zis : s-au întors vremurile bune. Acuma însă e iarnă, fetele nu mai ies așa des ca înainte, și când ies, iar vrea să le însoțească ea. Câteodată le duce când nici nu-s prea dornice să iasă. Acolo e frig, cu toată piatra aia de jur-împrejur. Ele trebuie să alerge ca să se încălzească. Eu, una, știu cum să mă încălzesc când sunt acolo.

O dată sau de două ori, am convins-o peconița că mai bine să merg eu în locul ei. În restul timpului, trebuie să mă furișez afară în câte o după-amiază. Seara, el nu-i acolo. Eu îi spun mereu: grădinarii muncesc mai puține ore decât slujnicele.

— Da, și sunt plătiți de două ori mai mult, zice el. Viață de câine, nu?

L-am întrebat ce-o fi cuconița, oare de ce se tot duce atâta la cimitir?

^

— Poate din același motiv ca și tine, mi-a răspuns.

—Ea? Vezi de treabă ! am râs. Și pentru cine, poate pentru vreun gropar?

—Mai degrabă pentru administrator.

Am râs iar, însă el nu glumea, zicea că toată lumea i-a văzut împreună, stând de vorbă în Sectorul disidenților.

—Doar stând de vorbă?

—Da, uite-așa ca noi, mi-a răspuns. De fapt, vorbim prea mult, tu și cu mine. Ia închide tu gura și desfă-ți picioarele.

Obrăznicătura.

Octombrie 1905

GERTRUDE WATERHOUSE

îmi place să-mi dau osteneala când ara zi de primire. Primesc întotdeauna în salonul din față și folosesc serviciul de ceai cu model cu tranda-firași, iar Elizabeth face o prăjitură. Săptămâna asta a făcut una cu lămâie.

Albert întreabă din când în când dacă n-ar trebui să folosim salonul din față ca sufragerie, în loc să mâncăm în salonul din spate, care este puțin cam strâmt când se desface masa. Albert are dreptate în majoritatea cazurilor, însă când vine vorba de condus gospodăria, îmi impun punctul de vedere. Întotdeauna am socotit că e mai bine să ai o încăpere care să fie „cea mai bună” pentru primirea musafirilor, chiar dacă o folosești doar o dată sau de două ori pe săptămână. De aceea, am insistat să lăsăm camerele așa cum sunt, deși, recunosc, e puțin incomod să pliezi masa la loc de trei ori pe zi.

În plus, deși e o prostie pe care n-am să i-o mărturisesc niciodată lui Albert, prefer să-mi țin seratele în salonul din față pentru că n-are vedere spre casa familiei Coleman. E o mare prostie, pe de o parte pentru că, după cum spune Livy, care a fost acolo de câteva ori cu Maude (bineînțeles, eu n-am fost niciodată), Kitty Coleman își ține seratele în camera ei de dimineață, care se află în partea cealaltă a casei, cu vedere mai curând spre stradă decât spre noi. Și chiar dacă ar fi de partea asta, n-ar avea timp să se uite la noi prin fereastra ei. Cu toate acestea, nu-mi place să mă gândesc

că stă în spatele meu și-mi judecă mișcărilor. Nu m-aș simți în largul meu și n-aș putea să mă concentrez asupra muGafirilor.

Totdeauna sunt puțin neliniștită când Lavinia merge la seratele lui Kitty Coleman, lucru care, spre ușurarea mea, se întâmplă destul de rar. De fapt, cel mai adesea, fetele vin aici după școală. Maude spune că e mult mai intim aici, ceea ce, mă gândesc, vrea să însemne un compliment, iar nu un comentariu în legătură cu lipsa de spațiu. În orice caz, eu am hotărât s-o iau ca pe un compliment. E o fată adorabilă și mă străduiesc s-o disocieez în minte de mama ei.

În sinea mea, sunt bucuroasă deoarece, cu tot spațiul și eleganța reședinței Coleman, fetele preferă casa mea. Livy spune că în casă la ei se face foarte frig și curent, cu excepția bucătăriei, și se teme să nu răcească, deși, în afară de leșinurile ei, are de fapt o constituție robustă și o poftă de mâncare foarte sănătoasă. Mai spune că preferă canapelele și scaunele noastre comode de culoare închisă și draperiile de catifea în locul gustului lui Kitty Coleman pentru mobilierul cu împletituri din ratan și pentru jaluzele.

Până se întorc fetele de la școală, Ivy May mă ajută să servesc musafirii, mergând la fiecare cu platoul cu prăjituri și ducând ceainicul înapoi, să-l umple Elizabeth la bucătărie. Doamnele care vin, vecine de pe stradă și de la biserică și binecuvântate prietene statornice care fac drumul din Islington până aici ca să mă vadă, toate îi zâmbesc, deși adesea le și intrigă.

Într-adevăr, e un copil ciudat. La început, refuzul ei de a vorbi prea des mă necăjea, cu timpul însă m-am obișnuit și o iubesc cu atât mai mult pentru acest fel de a fi. Tăcerea lui Ivy May poate fi o mare ușurare, după scenele și lacrimile lui Livy. Și n-are nimic la cap. Citește și scrie destul de

bine pentru o fetiță de șapte ani, e bună și la socotit. La anul am s-o trimit la școală cu Livy și cu Maude și atunci s-ar putea să-i fie mai greu. Profesoarele s-ar putea să nu mai aibă atâta răbdare cu ea cum avem noi.

Am întrebat-o o dată de ce vorbește atât de puțin și draga de ea mi-a răspuns „Când vorbesc eu, ascultați”. E surprinzător că o ființă atât de tânără și-a dat singură seama de acest lucru. Mi-ar fi prins bine lecția. Eu vorbesc întruna, și de nervi și ca să umplu tăcerea. Uneori, în fața lui Kitty Coleman, îmi vine pur și simplu să intru în pământ auzindu-mi propria pălăvrăgeală, ca a unei maimuțe de bălci. Kitty Coleman stă doar și zâmbeste, ca și cum și-ar masca foarte politicoasă o teribilă plictiseală.

Când sosesc fetele acasă, Livy preia imediat sarcina de a le servi pe doamne cu prăjituri și mica Ivy May stă tăcută într-un colț. Uneori îmi frânge inima. Cu toate acestea, sunt bucuroasă că le am pe fete în preajma mea și mă străduiesc să fac totul cât mai confortabil cu putință. Aici cel puțin pot să am oarecare influență asupra lor. Nu știu cum se comportă Kitty Coleman când fetele sunt acasă la Maude. Livy spune că cel mai adesea le ignoră.

Le place să vină aici, însă cel mai mult le place să meargă la cimitir. A fost nevoie să limitez frecvența vizitelor lui Livy, altfel ar fi acolo sus în fiecare zi. Și așa, sunt sigură că mă minte. O vecină mi-a spus că i s-a părut că le-a văzut pe Livy și Maude alergând printre morminte cu un băiat, într-o zi în care Livy ar fi trebuit să se joace cu Maude la ea acasă, însă când am luat-o la întrebări, a negat, spunând că vecina are nevoie de ochelari noi! Nu m-am arătat convinsă și Livy a început să plângă la gândul că o bănuiam că mă minte. Așa că într-adevăr nu știu ce să mai cred.

Am vrut să am o discuție cu Kitty Coleman despre cât de des merg fetele acolo, pentru că, de cele mai multe ori, ea este cea care le duce la cimitir. Ce conversație jenantă a fost! Mă face chiar să mă simt ca o proastă. Când i-am sugerat că era poate nesănătos să se ducă atât de des la cimitir, mi-a răspuns:

— Ah, dar fetele au acolo foarte mult aer curat, ceea ce este foarte sănătos pentru ele. Însă, într-adevăr, dacă doresc să merg acolo, de vină este Regina Victoria, care a ridicat doliul la asemea înălțimi ridicole încât fetele cu idei romantice se îmbată de el.

Poftim! Am fost jignită, dar și furioasă. Pe lângă ironia la adresa lui Livy, Kitty Coleman știe cât de mult țin încă la răposata Regină, Dumnezeu să-i aibă sufletul în paza Sa. Nu se cade să-i criticăm pe cei morți. I-am spus-o lui Kitty Coleman de la obraz.

Ea doar a zâmbit, spunând:

— Dacă n-o putem critica acum, atunci când o să putem? Dacă o făceam când trăia, am fi fost probabil judecați pentru trădare.

— Monarhia este mai presus de critică, i-am răspuns pe tonul cel mai demn cu putință. Aceștia sunt reprezentanții noștri suverani și se cuvine să-i respectăm, altfel lipsa de respect se răsfrânge asupra noastră.

Am mai stat puțin, apoi m-am scuzat că am treabă și am plecat, furioasă pe ea. Abia după aceea mi-am amintit că n-am insistat că trebuiau rărite vizitele lui Livy la cimitir. E o femeie imposibilă. N-am s-o înțeleg niciodată. Și, dacă e să fiu cinstită, nici nu vreau s-o înțeleg.

Februarie 1906

MAUDE COLEMAN

Cunosc deja cimitirul pe dinafară. Mai bine decât propria mea grădină. Mămica ne duce acolo tot timpul, chiar și după școală, iarna, când deja se întunecă și când nici măcar n-am rugat-o să mergem.

Bineînțeles ne distrăm grozav acolo. Întâi îl găsim pe Simon și, dacă e liber, vine puțin cu noi. Ne jucăm de-a v-ați ascunselea, luăm îngerii la rând (au apărut încă doi), iar uneori stăm lângă mormintele noastre și Lavinia spune povești despre oameni înmormântați în cimitir. Are un ghid vechi al cimitirului din care îi place să citească, despre fata a cărei rochie a luat foc sau despre locotenent-colonelul ucis în Războiul Burilor, descris ca fiind „viteaz și bun la suflet”, ori despre bărbatul care a murit într-un accident de cale ferată. Sau pur și simplu inventează povești, pe care eu le găsesc destul de plicticoase, însă lui Simon îi plac. Eu n-am imaginația ei. Mă interesează mai mult plantele și copacii sau ce fel de piatră se folosește pentru monumente. Sau, dacă Ivy May e cu noi, o verific la citit, folosind cuvinte de pe morminte.

Nu știu ce face Mămica în timp ce noi ne jucăm. Rătăcește singură și rareori o văd înainte să vină să ne caute când e vremea să plecăm. Spune că ne face bine să luăm aer și presupun că are dreptate, însă uneori mi-e frig și, recunosc, mă mai și plictisesc de acel loc. Când te gândești cu câtă disperare doream să ajung la cimitir atunci când nu mi se dădea voie, iar acum, că vin aici tot timpul, nu mai e chiar așa de nemaipomenit.

KITTY COLEMAN

Nu mă vrea. Sunt nebună după el, iar el nu mă vrea.

De aproape doi ani vin la cimitir, numai și numai pentru a-l vedea pe el. Și, cu toate astea, nu mă vrea.

La început am fost prudentă. Deși îl căutam, nu voiam să las această impresie. Luam întotdeauna fetele cu mine, apoi le dădeam drumul să se joace și mă prefăceam că le caut, când în realitate pe el îl căutam. Am bătut aleile în sus și în jos, prefăcându-mă fascinată de meritele crucilor romane în comparație cu cele simple, sau ale obeliscurilor din piatră de Portland în comparație cu cele de granit, sau de numele cioplite în piatră față de cele scrise cu litere de metal aplicate pe monumente. Nu știu ce cred lucrătorii de acolo despre mine, însă s-au obișnuit cu prezența mea și mă salută întotdeauna respectuoși.

Am aflat despre cimitir o sumedenie de lucruri pe care nu le știusem. Știu unde se aruncă pământul rămas după ce se închid mormintele și unde se păstrează scândurile folosite ca proptele la gropile adânci și covoarele verzi pe care le pun în jurul mormintelor proaspăt săpate, ca să arate ca iarba. Știu care gropari cântă când lucrează și unde-și ascund sticlele cu băutură. Am văzut registrele și hărțile detaliate, cu parcelele numerotate, folosite pentru a ține evidența mormintelor. M-am obișnuit cu caii care trag pietre. Am ajuns să cunosc cimitirul ca o industrie mai curând decât ca loc de contemplație spirituală.

El conduce acest cimitir ca și cum ar fi o navă de pasageri imaculată care traversează oceanul. Poate fi dur și brutal la nevoie cu personalul. Sunt într-adevăr câțiva lucrători foarte greu de strunit. Dar cred că este în același timp drept cu ei și respectă treaba bine făcută.

Mai presus de toate, e bun cu mine, fără să mă facă să mă simt o persoană mai puțin importantă.

Vorbim despre tot felul de lucruri: despre lume și lucrările ei, și despre Dumnezeu și lucrările Lui. Mă întreabă ce părere am și nu râde. Îmi ia părerile în seamă. Este așa cum am dorit întotdeauna să se dovedească a fi Richard. Am făcut greșeala să cred că soțul meu se va schimba după ce ne căsătorim. În loc de asta, el a devenit și mai ferm în convingerile lui.

John Jackson nu e un bărbat frumos. Nu e bogat, dar nici sărac. Nu provine dintr-o familie bună. Nu merge la superi, nici la teatru, nici la vernisaje. Nu e un bărbat educat, deși e instruit. Când mi-a arătat mormântul lui Michael Faraday în sectorul disidenților a fost capabil să-mi explice experiențele sale cu câmpuri magnetice mai bine decât ar fi putut-o face Richard sau chiar fratele meu.

E un bărbat loial, un bărbat religios, un bărbat cu principii, un bărbat moral. Aceste din urmă calități sunt cele care m-au distrus.

Nu sunt obișnuită să fiu respinsă. Nu că m-aș mai fi oferit ca atare până acum, dar îmi place să flirtez și aștept un răspuns, altfel n-aș face-o. El însă nu flirtează. Când am încercat, mai la început, să flirtez cu el, mi-a spus că nu-i plac cochetele, că nu dorește decât adevărul și am încetat. Și așa, timp de câteva luni, întreruptă permanent de îndatoririle lui din cimitir, i-am spus puținul care era de spus despre viața mea neînsemnată: despre cât de mult îmi lipsesc părinții mei și fratele meu,

decedați, despre disperarea mea surdă, despre imposibila mea căutare după un loc lângă foc, nici prea arzător, nici prea rece. (Doar puține lucruri i-am ascuns: știința de a mă feri să fac copii, patul meu rece, genul de revelion asupra căruia insistă Richard și care pe el l-ar dezgusta. Cât despre mine, nu sunt atât dezgustată, cât resemnată.)

Când, în cele din urmă, în toamna care a urmat unei veri în care părea că mi-a făcut curte, i-am spus deschis ce eram dispusă să fac, el a spus nu.

Atunci, o vreme nu m-am mai dus la cimitir, trimițând-o pe Jenny cu fetele, când voiau ele să meargă. Dar n-am putut să stau departe de el. Și așa, de un an ne vedem din nou, însă nu atât de des și fără mari speranțe. E dureros, dar el și-a păstrat principiile și eu am ajuns să accept că acestea sunt mai importante decât mine.

Așa că ne întâlnim și el îmi vorbește cu blândețe. Azi mi-a spus că și-a dorit întotdeauna o soră și, iată, acum are una. Nu i-am răspuns că eu am avut deja un frate și nu-mi doresc altul.

Aprilie 1906

Este atât de plăcut să ai pe cineva după care să porți doliu cum se cuvine. Iar acum, că am unsprezece ani și sunt destul de mare ca să port o adevărată rochie de doliu, este chiar mai bine. Draga mea Mătușica ar fi fost atât de mișcată să mă vadă îmbrăcată așa, iar Tați avea lacrimi în ochi când m-a văzut că semăn „atât de mult cu scumpa mea soră”.

Am studiat cu multă atenție ce scrie în *The Queen și Cassell's* ca să nu fac nici o greșală, și chiar am scris propriul meu îndreptar, ca să ajut și alte fete în situația mea care ar putea avea întrebări despre eticheta corectă pentru doliu. Am rugat-o pe Maude să mă ajute, dar n-a interesat-o problema. Uneori îi tot dă cu constelațiile sau planetele, cu pietrele pe care le-a găsit la Heath, sau cu plantele din grădina mamei ei, până când simt că-mi vine să urlu.

Așa că a trebuit să fac totul singură. Cred că a ieșit foarte bine. Cel puțin așa zice Mami. Am scris îndreptarul cu cea mai bună caligrafie a mea, pe hârtie cu chenar negru și am pus-o pe Ivy May să deseneze un înger pe copertă. Desenează foarte bine și cartea arată foarte frumos. Am să copiez textul mai jos, așa, ca să-l am pentru totdeauna.

**Ghidul complet al etichetei de doliu
de domnișoara
Lavinia Ermytrude Waterhouse**

Este foarte trist când moare cineva. O ocazie pe care o marcăm prin doliu. Purțăm haine speciale, negre, și bijuterii negre, folosim articole speciale de papetărie pentru scrisori și nu mergem la petreceri sau la concerte.

Doliul are durate diferite de timp, în funcție de persoana iubită care a murit.

Văduva ține doliul cel mai lung, pentru că ea este cea mai tristă. Ce lucru îngrozitor să pierzi un soț! Ea poartă doliu timp de 2 ani - doliu mare timp de 18 luni și doliu mic timp de 6 luni. Unele doamne poartă doliu mai multă vreme. Răposata noastră Regină a purtat doliu după soțul său, Albert, tot restul vieții: patruzeci de ani!

Ce trist este pentru o mamă să-și piardă copilul sau pentru un copil să-și piardă mama. Aceștia poartă doliu 1 an»

Pentru frați și surori - 6 luni
Pentru bunici - 6 luni
Unchi și mătuși - 2 luni
Unchii și mătușile părinților - 6 săptămâni
Veri primari - 4 săptămâni
Veri de-al doilea - 3 săptămâni

îmbrăcămintea

Este foarte important să se obțină îmbrăcămintea de doliu adecvată. Hainele trebuie să fie noi și trebuie arse după doliu, pentru că păstrarea lor în casă aduce ghinion.

Magazinul Jay's, de pe Regent Street, este locul de unde-și cumpără hainele de doliu toate familiile bune din Londra.

Doamnele poartă rochii făcute din cea mai bună mătase de paramatta, bordisite cu crep, pentru doliul mare după soții, părinții sau copiii lor. Pentru bunici, frați și surori, doamnele poartă mătase neagră obișnuită, bordisită cu crep. Pentru orice alte persoane, doamnele poartă negru, fără crep.

Doamnele poartă mănuși negre și țin în mână batiste albe tivite cu negru.

După o vreme, pot să scoată crepul. Acțiunea se numește „slăbirea" doliului.

Urmează apoi doliul mic. Doamnele poartă gri sau lavand sau violet, sau dungi alb cu negru. Și mănușile sunt gri.

Bijuteriile

Pe perioada doliului mare, doamnele pot purta broșe și cercei cu agate negre. Broșele pot fi ornate cu părul celui drag. În timpul doliului mic, doamnele pot purta puțin aur, argint, perle și diamante.

Articolele de corespondență

Hârtia de scris trebuie să aibă chenar negru. Este foarte important ca acest chenar să fie suficient de lat pentru a-l omagia pe cel drag, însă nu atât de lat încât să fie vulgar.

Domnii

Domnii poartă ceea ce poartă în mod obișnuit la lucru, însă poartă și panglică neagră la pălărie, cravată neagră și mănuși negre. Nu poartă bijuterii.

Copiii (sub zece ani)

Copiii pot purta negru dacă doresc, dar cel mai adesea poartă haine albe și, uneori, lavand, mov sau gri. Pot purta mănuși. Copai peste zece ani ar trebui să poarte doliu mare.

MAUDE COLEMAN

Când ne-am dus azi la cimitir, se desfăcea mormântul familiei Waterhouse. Știam că înmormântarea mătușii Laviniei avea loc a doua zi, dar crezusem că vor săpa mormântul ceva mai târziu. Era straniu să-i vezi pe Simon și tatăl său lucrând la unul din mormintele noastre și nu la unul străin, întotdeauna mă gândisem la mormintele noastre ca la ceva solid și indestructibil, acum însă știu că poți să le distrugi cu o rangă, ba chiar să dărâmi și un înger în această acțiune.

Lavinia m-a luat de braț când a văzut grupul de bărbați din jurul mormântului și m-am întrebat dacă are de gând să facă o scenă. Mă cam plictisise de ea, trebuie să mărturisesc. De când a murit mătușa ei, n-a vorbit decât de haine negre și când poate să înceapă să poarte iar bijuterii, deși oricum nu i se permite să poarte nici o bijuterie ! Regulile de conduită în timpul doliului sunt destul de feroase, din câte spune ea. Nu cred că aș fi foarte pricepută în asemenea treburi. Aș încălca tot timpul regulile, fără să știu măcar.

Apoi Mămica a strigat brusc „John!” N-am auzit-o niciodată strigând atât de tare. Am sărit toți și, până să-mi dau seama, tatăl lui Simon îl îmbrâncise pe domnul Jackson, zburându-l de pe locul lui. Apoi, îngerul familiei Waterhouse s-a prăbușit la pământ.

A fost totul foarte ciudat. Multă vreme n-am putut să fac legătura între lucrurile pe care le-am văzut. Nu înțelegeam de ce tatăl lui Simon l-a

împins pe domnul Jackson și de ce pe urmă domnul Jackson, foarte palid la față, i-a mulțumit pentru acest gest. Nu înțelegeam de ce căzuse îngerul. Și nu înțelegeam cum de știa Mămica numele mic al domnului Jackson.

Când am văzut cum s-a desprins capul îngerului de corp, mi-a venit greu să-mi stăpânesc râsul. Bineînțeles, Lavinia a leșinat. Apoi, Simon a plecat în fugă, ținând capul îngerului sub braț și atunci chiar am râs. Mi-am amintit de poemul cu Isabella care a îngropat capul iubitului în ghiveciul cu busuioc.

Din fericire, Lavinia nu m-a auzit râzând. Se trezise din leșin și era ocupată să vomite. Mămica i-a acordat surprinzător de multă atenție, punându-i brațul pe după umeri și dându-i o batistă.

Lavinia s-a holbat la batista pe care i-o întindea Mămica.

—Vai, nu, trebuie să-mi folosesc batista mea de doliu, a zis.

—N-are importanță, a insistat Mămica, crede-mă.

—Sunteți sigură?

—N-o să te trăsnească Dumnezeu pentru că ai folosit o batistă obișnuită.

—Dar n-are legătură cu Dumnezeu, a răspuns Lavinia cu toată convingerea. E vorba de respectul pentru cel decedat. Mătușica mea ar fi foarte jignită dacă ar crede că nu mă gândesc la ea în tot ce fac.

—N-aș zice că mătușica ta ar vrea să te gândești la ea în timp ce te ștergi la gură după ce ai vomitat.

Ivy May a chicotit. Lavinia s-a încruntat la ea.

—Lucrurile se schimbă, a continuat Mămica. Nimeni nu se mai așteaptă ca tu sau tatăl sau mama ta să țineți doliu mare. Poate că tu nu-ți amintești, însă Regele Edward și-a limitat perioada de doliu după mama sa la trei luni.

—Îmi amintesc. Dar mama mea a purtat negru mai mult decât oricine. Și m-aș simți rușinată dacă nu m-aș îmbrăca în negru pentru mătușica mea.

—Pot să vă ajut cu ceva, doamnă? a întrebat domnul Jackson, aplecându-se deasupra lor.

—Dacă aveți amabilitatea, chemați o trăsură să ne ducă acasă, a spus Mămica, fără să-l privească.

Domnul Jackson a plecat să oprească o trăsură. Când s-a întors, Lavinia era deja în picioare, însă foarte palidă și zdruncinată.

—S-o ducem jos, în curte ? a întrebat domnul Jackson. Puteți merge, domnișoară, sau vreți să vă duc în brațe?

—Pot să merg, a răspuns Lavinia și a făcut câțiva pași șovăitori.

Mămica și-a strecurat brațul în jurul umerilor Laviniei și domnul Jackson a prins-o de cot. Au început să coboare aleea încet, spre intrare. Cum Ivy May și cu mine mergeam în urma lor, am observat că mâna lui Mămica părea să se atingă de mâna domnului Jackson pe sub brațul Laviniei. N-am fost foarte sigură și, o clipă, m-am gândit s-o întreb pe Ivy May ce vedea ea, însă m-am răzgândit.

Domnul Jackson a trebuit s-o ducă pe Lavinia în brațe pe scări, până în curte, apoi ea a tot zis că se simte suficient de bine ca să meargă pe picioarele ei. Când am ajuns la poarta de la intrare, ne aștepta o birjă neîncăpătoare pentru patru persoane, chiar dacă trei eram copii. Presupun că a fost prima care s-a putut găsi. Domnul Jackson a ajutat-o pe Lavinia să urce. De fapt, a trebuit s-o ia pe sus, atât era de slăbită. Apoi s-a întors și m-a ajutat pe mine și, la urmă, pe Ivy May, care s-a așezat în poala mea, ca să facem loc și pentru Mămica. A stat liniștită, fără să se foiască. E un ghemotoc destul de îndesat, dar mi-a plăcut s-o

țin și am îmbrățișat-o ca să nu se clatine. M-a făcut să-mi doresc să fi avut un frate sau o soră care să stea din când în când în poala mea.

Domnul Jackson i-a ajutat mamei să urce și a închis portiera. Ea a deschis fereastra și el s-a aplecat o clipă înăuntru pentru a spune:

— La revedere, domnișoarelor. Sper din inimă că vă simțiți mai bine, domnișoară, a adăugat, cu un semn din cap în direcția Laviniei. O să vă reparăm îngerul cât ai clipi.

Lavinia abia de s-a uitat la el. S-a lăsat pe spate și a închis ochii.

Apoi, pe când roțile se puneau în mișcare, am auzit o voce șoptind „Măine”. Am crezut că e domnul Jackson care dă asigurări că îngerul va fi gata la vreme pentru înmormântarea din ziua următoare.

A auzit probabil și Mămica, pentru că brusc s-a îndreptat de spate, ca și cum domnișoara Linden de la școală ar fi apărut cu linia ei și ar fi împuns-o în coaste, așa cum ne face nouă în timpul lecțiilor de comportament.

Apoi, trăsura a pornit-o la vale și l-am zărit pe Simon ieșind din șantierul pietrarului, fără capul îngerului. Ne-a văzut și el și, cu coada ochiului, l-am urmărit alergând pe lângă birjă până când n-a mai putut ține pasul.

SIMON FIELD

Uite ce se întâmplă. Văd totul.

Când împingem lespede de marmură de pe mormântul familiei Waterhouse, tre' s-o desprindem de baza soclului pe care stă îngerul. Joe și cu mine facem treaba, iar Taica al meu și cu domnul Jackson ne supraveghează. Domnul Jackson dă sfaturi cum îi place lui. Vreau să-i spun că știm noi ce facem, dar el e șeful, el poate să spună ce-i place.

Joe lucrează cu o rangă la lespede și se sprijină de soclu ca să apese cu toată greutatea pe rangă. Acu', Joe e un bărbat mare și voinic și spatele lui împinge soclul, și până să-ți dai seama, soclul începe să se miște. Zidarii ăia trebe că și-au bătut joc de fundație când au turnat-o, de s-a întâmplat așa ceva. De șase ani sap în cimitir și n-am văzut un soclu să se miște așa.

Ba mai rău, mortarul care fixează îngerul de baza soclului nu-i tare. Văd cum se bălăbăne îngenil înainte și înapoi.

— Joe, zic, oprește.

Joe se oprește cu ranga, dar se sprijină încă de soclu și îngerul se clatină iar. Pot să văd acum crăpătura din mortar, însă înainte să pot zice ceva, îngerul începe să se răstoarne. Aud o femeie strigând exact când îngerul cade pe-o parte și lovește urna familiei Coleman. Capul îngerului se sparge și se rostogolește într-o parte, în timp ce corpul cade în partea ailaltă. De fapt, corpul cade chiar pe locul unde stă domnul Jackson, doar că

el nu mai e acolo, fi'ncă Taica a[^] meu l-a îmbrâncit, zburându-l din calea lui

Totul se întâmplă și încet și repede. Apoi, Kitty Coleman și fetele aleargă până la noi. Livy aruncă o singură privire spre îngerul fără cap, se cutremură și leșină. Nimic nou. Doamna C. îl ajută pe domnul Jackson să se ridice. E alb tot la față și asudat. Sufală greu și scoate o batistă cu care-și șterge fața. Apoi, se uită la baza soclului și la mortarul spart, își drege vocea și zice:

— Am să-l strâng de gât cu mâinile mele pe acel zidar.

Și eu știu ce vrea să zică.

P'ormă spune către Taica, foarte calm și solemn;

— îți mulțumesc, Paul.

Sună caraghios, fi'ncă el niciodată nu-i spune lui Taica al meu pe nume. Taica ridică doar din umeri.

—Nu știu la ce le-o fi trebuind un înger acolo, zice.

Urne și îngeri și coloane și alte alea. Toate niște lucruri fără rost. Când ești mort, ești mort și gata. N-ai nevoie de un înger să ți-o spună. Mai bine un mormânt de om sărac, face Taica al meu, mângâind una dintre crucile de lemn de la mormintele săracilor. Și Taica a fost îngropat într-unui din astea și mie o să-mi stea foarte bine acolo.

—Cu atât mai bine, zice domnul Jackson, fiindcă acolo cred că ai să și sfârșești.

Ai putea crede că Taica al meu s-a simțit jignit, dar ceva în felul în care o spune domnul Jackson îl face pe Taica să zâmbească. Zâmbește și șeful și priveliștea e nostimă, dacă te gândești că era gata să fie omorât de înger. Parc-ar fi doi tovarăși care stau lângă o butelcă într-o crâșmă, râzând de-o glumă.

— Oricum, mai bine ocupați-vă de fătucă, zice apoi Taica, făcând semn cu capul spre Livy.

Maude stă chincită lângă ea și doamna C. se duce și ea acolo. Livy se ridică. Se simte bine. Ea întotdeauna se simte bine.

Ivy May stă în picioare, lângă mine. Zice:

— Ar fi trebuit să însemni acel înger.

îmi trebuie un minut să-mi dau seama că vrea să spună cu capu' de mort.

— Nu pot, zic, nu mă lasă Livy.

Ivy May dă din cap, iar eu mă simt prost, ca și cum aș fi dezamăgit-o. **Da' nu-i vreme de alte** vorbe, fi'ncă domnul Jackson îmi zice:

— Simon, dă fuga la șantierul pietrarului și spune-i domnului Watson să se prezinte aici imediat. Dacă protestează, dă-i asta.

Și-mi dă capul îngerului, **cu nasul spart. E greu** și sunt gata să-l scap, ceea ce-o face **pe Livy** să se cutremure din nou. îl îndes sub braț și fug.

JENNY WHITBY

Eram în grădină, băteam covoare, când a venit de-a rostogolul peste gard și mi-a căzut direct la picioare.

— Au, am țipat. Ce-i cu băiatul ăsta aici? Banditul mic și plin de noroi, ce-mi sari gardul de parc-ai fi la tine acasă ? Nu-mi veni în grădină cu tot noroiul din mormânt după tine!

Obrăznicătura de băiat mi-a rânjit.

—Și de ce nu ? zice. Ai lăsat și tu destule urme până aici din noroiu' ăla, cu poala fustelor tale. Deși nu te prea mai vedem pe la cimitir de la o vreme.

— Tacă-ți fleanca, i-am spus.

Aa, e un obraznic și jumătate. Ii zice Simon. Niciodată n-am vorbit prea mult cu el la cimitir, dar fetele discută despre el tot timpul. Cred că pentru Maude el e fratele pe care nu l-a avut niciodată.

L-am văzut strecurându-se prin spatele mormintelor ca să tragă cu ochiul când aveam eu treabă cu grădinarul. El credea că e ascuns, dar eu îl vedeam. Voia să vadă treaba aia. Nu-mi păsa, mă distra. Acum însă nu mai e nici o distracție. Grădinarul nu vrea să mai aibă de-a face cu mine. Ticălosul.

-Ăla nu mi-a plăcut niciodată, mi-a spus Simon acum, ca și cum știa exact la ce mă gândeam. Aș zice că te-ai scăpat de el.

— Gura, i-am spus. Nu te-a întrebat nimeni.

Insă nu eram cu adevărat supărată pe băiat. Sporovăială cu el îmi dădea prilejul să-mi odihnesc

spatele. Bătutul covoarelor a început să fie o treabă afurisit de grea.

— Bine, și de ce-ai venit?

— Vreau să văd unde stau fetele.

— Cum ai găsit locul?

— M-am ținut după birja lor. P'ormă am pierdut-o puțin din ochi, așa că m-am învârtit prin jur până am văzut-o din nou. Le lăsa pe Maude și pe mama ei aici. Probabil pe Livy o lăsase deja.

— Păi da, stă chiar acolo, domnișoara Livy și sora ei.

I-am arătat casa de peste drum.

Simon s-a uitat bine la ea. E un băiat uscățiv, cu tot săpatul lui. Are pielea feței încrețită în jurul ochilor, iar încheieturile mâinilor, care se văd din mânecile unei haine prea mici pentru el, sunt roșii și noduroase.

— Așteaptă aici o clipă, i-am spus.

M-am dus în bucătărie, unde doamna Baker tranșa o pasăre.

— Cine e băiatul? a întrebat imediat.

Nu-i scapă nimic din ce se petrece în jur. Nu poți să ascunzi nimic de ea. Am văzut cum mă privește bănuitoare de la o vreme, dar nu zice nimic.

N-am băgat-o în seamă, am tăiat o felie de pâine și am uns-o cu unt. Pe urmă i-am dus-o afară lui Simon, care s-a bucurat. A mâncat-o repede. Am dat din cap și m-am dus înăuntru să-i mai aduc. În timp ce întindeam untul, mai gros de data asta, doamna Baker mi-a spus:

— Dacă dai resturi unei haimanale, nu mai scapi niciodată de ea.

— Vezi-ți de treaba dumitale, m-am răstit eu.

— Pâinea aia e chiar treaba mea. Am copt-o azi-dimineață și alta nu mai coc azi.

— Atunci n-am să mai mănânc eu.

—Vezi să nu, mi-a răspuns. Dacă te-aș lăsa, în vremea din urmă ești în stare să-mi mănânci toată bucătăria. Păzește-te, Jenny Whitby.

—Dă-mi pace, i-am zis și am fugit afară înainte să apuce să mai spună ceva.

În timp ce Simon mânca, am început iar să bat covoarele.

— Uite, uite-o pe Livy la fereastră, mi-a arătat el după o vreme. Ce face?

M-am uitat în sus.

—Mereu fac așa, astea două. Stau la fereastra camerelor lor și-și fac semne. Au ele limba lor, pe care nimeni n-o înțelege, în afară de ele.

—Mă prind că eu înțeleg.

— Bine, și ce zice? am pufnit eu.

Domnișoara Livy arăta în sus și-și înclina capul.

Apoi, și-a trecut un deget peste gât și și-a țuguat buzele a supărare.

—Vorbește despre cimitir, mi-a explicat Simon,

—De unde știi ?

—Păi, așa arată îngerul de pe mormântul lor. Simon și-a înclinat capul și a arătat cu degetul.

— Cel puțin, așa arăta. Capul s-a desprins. De aia a făcut ea semnul ăla la gât.

Pe urmă mi-a povestit ce s-a întâmplat cu îngerul și cum a salvat taică-su viața administratorului, fost o chestie să-ți dea fiori.

— Uite, mi-a arătat apoi Simon, Livy m-a văzut.

Domnișoara Livy arăta cu degetul spre Simon.

Am auzit o fereastră deschizându-se deasupra noastră și când m-am uitat în sus, domnișoara Maude își scotea capul să se uite în jos.

—Ar trebui să plec, a spus Simon. Trebuie să-l ajut pe Taica la mormânt.

—Nu, stai. Domnișoara Maude o să vină să te vadă.

—Mulțumesc pentru pâine, a zis Simon, ridi-cându-se totuși.

— Dacă mai vii, să știi că o să fie întotdeauna pâine pentru tine, i-am spus, privind nu la el, ci la grădină. Și nu-i nevoie să sari gardul ca să ajungi aici. Dacă poarta e încuiată, cheia e ascunsă sub piatra desprinsă, de lângă jghebul de cărbuni.

Simon a dat din cap și a ieșit pe poartă.

Ar fi trebuit să-i dau ceva să ia cu el. Nu pot să sufăr să văd un băiat care flămânzește așa. Mi se face foame numai când mă gândesc. Am intrat să-mi iau și eu o bucată din pâinea aia. La naiba cu doamna Baker.

LAVINIA WATERHOUSE

Azi-noapte am fost pe Heath, cu Maude și tatăl ei să observăm stelele. Nu eram sigură dacă se cuvine să fac așa ceva chiar după ziua în care a avut loc înmormântarea dragei mele Mătușici, dar Mami și Tați au zis să merg. Păreau amândoi foarte obosiți, Mami chiar s-a răstit la mine. Am căutat ceva despre observarea stelelor în *Cassell's* și în *The Queen*, dar n-am găsit nici o mențiune, așa că am luat-o ca un semn că pot să merg, câtă vreme nu-mi face prea mare plăcere.

Și nici nu mi-a plăcut, la început. Am plecat în amurg, pentru că tatăl lui Maude voia să vadă luna exact în momentul în care apărea la orizont. Căuta ceva numit Copernic. Credeam că e o persoană, însă Maude mi-a spus că e un crater care a fost cândva vulcan. Nu sunt niciodată sigură ce vor să spună Maude și tatăl ei când vorbesc de lună și de stele. M-au lăsat să privesc prin telescop și m-au întrebat dacă puteam să văd cratere, ce-or fi acelea. De fapt, nu puteam să văd nimic, dar am spus că da, ca să le fac plăcere.

Preferam să privesc luna fără telescop. Așa puteam s-o văd mult mai bine. Era o priveliște încântătoare: o jumătate de lună de un portocaliu pal, suspendată chiar deasupra orizontului.

Apoi, m-am întins pe o pătură pe care o aduseseră cu ei și m-am uitat în sus, la stele, care tocmai răsăreau pe cer. Probabil că am adormit, pentru că, atunci când m-am trezit, era întuneric și erau mult mai multe stele. Și atunci am văzut

un înger căzând, apoi altul! I-am arătat lui Maude, cu toate că, firește, până s-a uitat ea, dispăruseră.

Maude spunea că li se zice stele căzătoare, dar, de fapt, sunt mici particule ale unei vechi comete care ard și se numesc meteoriți. Eu știu ce sunt de fapt: sunt îngeri care se prăvălesc în timp ce poartă mesaje de la Dumnezeu spre noi. Aripile lor fac dâre pe cer până când sunt în stare să-și regăsească echilibrul.

Când am încercat să le explic, Maude și tatăl ei m-au privit de parcă aș fi fost nebună. M-am întins la loc pe spate să caut alți îngeri cu privirea și, când am văzut unul, nu le-am mai spus.

Astă-noapte luna a fost magnifică, iar Copernic s-a văzut clar. Mi-a amintit de o noapte din urmă cu mulți ani, când i-am luat pe Kitty și pe fratele ei să privim luna. Atunci am putut să vedem craterul Copernic aproape la fel de clar. Kitty arăta atât de încântătoare în lumina lunii și eu eram fericit, cu toate că, pe acest fundal, Harry pălăvrăgea despre Copernic, omul, încercând să mă impresioneze. În noaptea aceea am hotărât că am s-o cer în căsătorie.

În noaptea asta, pentru prima oară după multă vreme, am dorit să fi fost Kitty cu noi, în loc să stea acasă cu o carte în mână. Acum nu mai vine să privim stelele. Cel puțin pe Maude o interesează. Uneori mă gândesc că fiica noastră este forța salvatoare a familiei.

Când, în sfârșit, s-a întâmplat, el n-a șovăit deloc. M-a culcat pe spate, pe un strat de primule pălite, pe care trupul meu le-a strivit umplând aerul din jurul nostru cu parfumul lor amărușit ca de migdale. Un înger stătea suspendat deasupra noastră, dar el n-a vrut să se clinească. Îi sfida, nelăsându-se înspăimântat cum se întâmplase ieri, cu celălalt înger. Pe mine nu mă supăra că se află acolo, cu capul înclinat așa încât mă privea drept în ochi. Aveam de ce mulțumi unui înger pentru că mi l-a adus pe el în brațe.

Mi-am ridicat poalele rochiei cenușii și mi-am dezgolit picioarele. Arătau ca tulpinile de ciuperci în lumina puțină, sau ca staminele vreunei flori exotice, o orhidee sau un crin. El și-a lăsat mâinile pe trupul meu, mi-a despărțit buzele acolo jos și m-a pătruns. Toate acestea îmi erau familiare. Noutatea era că mâinile lui rămăneau acolo, frământând u-mă insistent. I-am atras capul spre sânii mei și el m-a mușcat prin rochie.

În sfârșit, greutatea care sălășluia în mine de când m-am măritat - poate chiar de când m-am născut - s-a ridicat, fierbând încet, crescând ca un balon. Îngerul veghea cu ochii stinși. Am fost bucuroasă că ochii lui nu mă pot judeca, nici măcar când balonul a explodat și am țipat.

Stând după aceea culcată acolo, în brațele lui, am privit în sus, printre ramurile chiparosului care se arcuiiau deasupra noastră. Luna încă nu se înălțase prea mult, dar deasupra mea răsăriseră

stelele și am văzut una căzând, de parcă ar fi vrut să-mi vorbească de ceea ce ma aștepta. Văzusem și simțisem semnele înăuntrul meu în ziua aceea și le ignorasem. Îmi dobândisem în sfârșit bucuria și știam că aveam s-o plătesc scump. Lui n-aveam să-i spun, dar acesta avea să fie, pentru noi, sfârșitul.

Mai 1906

ALBERT WATERHOUSE

De ce am primit două facturi de la șantierul pietrarului de la cimitir e un mister. Pe una scria „pentru reparații la mobilierul mormântului”. Aceasta, separat de factura perHrru cioplirea numelui surorii mele pe soclu. La înmormântarea ei n-am observat nimic în neregulă la mormânt. Trudy zicea că nu știe nimic, însă Livy s-a neliniștit deodată când am adus vorba de asta și a fugit din cameră. Mai târziu, ne-a spus că era din cauză că avusese un acces de tuse, însă eu n-am auzit nici o tuse. Și Ivy May se uita doar la mine, ca și cum ar fi știut răspunsul, dar n-avea de gând să mi-l spună.

Fiicele mele reprezintă pentru mine un mister chiar mai mare decât factura aceea bizară, pe care am trimis-o administratorului cu un semn de întrebare. Pare un tip priceput. S-o lămurească el.

Julie 1906

EDITH COLEMAN

Se întâmplă adesea să fiu eu cea silită să ia în mâini o situație nefericită. Lumea asta și-a pierdut forța. Văd asta peste tot: în moda prostească a rochiilor la femei, în teatrul care este șocant de îngăduitor, în această mișcare ridicolă de care aud, pentru dreptul de vot al femeilor. Și chiar, îndrăznesc s-o spun, în conduita propriului nostru Rege. Sper doar că mama sa n-a aflat niciodată de învârtelile lui cu doamna Keppel.

Tinerilor le lipsește forța morală a celor mai în vârstă și, tot mai des, celor din generația mea li se cere în ultimă instanță să umple golul. Nu mă plâng că trebuie s-o fac. Dacă pot fi de ajutor, voi face, fără îndoială, tot ce este necesar, din milă creștinească. Totuși, când se întâmplă în casa propriului meu fiu, o simt ca pe un atac mai personal, ceva care se răsfrânge urât asupra lui și asupra numelui de Coleman.

Kitty pare pur și simplu oarbă. Eu am fost aceea care am aprins lumina în colțurile întunecate și i le-am arătat.

Venise la prânz, care s-a servit în serviciul acela oribil, cu carouri negre și galbene, o altă ilustrare a frivolităților zilei. Încă mai rea, totuși, a fost starea în care se afla servitoarea lor. După ce a izbit fiecare farfurie de masă și și-a târșăit pașii înapoi afară, am rămas înmărmurită. Kitty nu mi-a prins privirea. Stătea și-și plimba prin farfurie peștele fiert cu cartofi noi. Dezaprob lipsa de apetit. Este o atitudine egoistă, când în lume

există atât de multe lipsuri. Aș fi spus-o, însă eram mai preocupată să abordez problema lui Jenny. Am încercat întâi să fiu blândă.

— Draga mea, am spus, Jenny nu arată prea bine. Ai vorbit cu ea despre asta?

Kitty mi-a aruncat o privire uimită.

— Jenny? a repetat ea cu voce stinsă.

— Slujnica ta, am spus mai apăsător, nu se simte bine.

De bună seamă că poți să vezi asta.

— Care-i problema?

— Haide, draga mea, deschide-ți ochii. E clar ca lumina zilei care-i problema.

— Da?

N-am putut să nu mă enervez puțin pe Kitty. De fapt, mi-ar fi plăcut s-o zgâlțâi bine, ca pe o fetiță de vârsta lui Maude. În anumite privințe, Maude e mai matură decât mama ei. Fusesem dezamăgită că n-a venit să ia masa cu noi. Uneori e mai ușor să vorbești cu ea decât cu Kitty. Dar mi s-a spus că era la prietena ei. Cel puțin am putut să vorbesc mai deschis cu Kitty decât dacă Maude ar fi fost cu noi.

— A dat de bucluc. Cu un bărbat, am adăugat, ca să nu mai fie nici un dubiu.

Kitty și-a zăngănit tacâmurile într-un mod foarte lipsit de eleganță și m-a fixat cu ochii ei căprui închis care l-au înnebunit pe fiul meu cu ani în urmă. Era foarte palidă.

— E cel puțin în șase luni, am continuat, întrucât Kitty părea incapabilă să vorbească. Probabil chiar mai mult. Am știut întotdeauna că fata asta o să ajungă rău. Nu mi-a plăcut niciodată. Mult prea insolentă. Ți dai seama numai privind-o. Și când face treabă, cântă. Nu pot suporta așa ceva la o servitoare. Presupun că bărbatul nu se va căsători cu ea, și chiar dacă o face, e cu neputință să mai rămână aici. N-ai nevoie de o femeie măritată, cu copil, în slujba asta. Ți trebuie o fată fără obligații.

Nora mea mă privea în continuare cu un aer năucit. Era foarte clar că nu putea să facă față situației, că va trebui să-mi asum eu această sarcină.

— Am să-i vorbesc după prânz, am zis. Lasă totul în seama mea.

O clipă, Kitty n-a spus nimic. În cele din urmă a aprobat din cap.

— Și acum hai, mănâncă-ți peștele.

L-a mai plimbat puțin prin farfurie, apoi a spus c-o doare capul. Nu-mi place să văd asemenea risipă, dar în situația dată n-am spus nimic, pentru că era clar că suferise un șoc și chiar arăta destul de rău. Din fericire, constituția mea este mai robustă, așa că mi-am terminat peștele, care era foarte bun, doar că sosul era cam gras. Slavă Domnului că există doamna Baker, pentru că va trebui să țină singură gospodăria pentru moment, până găsim o înlocuitoare pentru Jenny. La început, când a angajat-o Kitty, am avut unele îndoieli în legătură cu ea, însă este o bucătăreasă pricepută și cinstită și în același timp o bună creștină. Prinde bine să angajezi o văduvă. Ca și mine, ea nu așteaptă prea mult de la viață.

A venit Jenny să strângă masa și n-am putut să nu dau dezaprobat din cap în fața nerușinării ei. Cum și-a închipuit că poate să-și plimbe prin casă talia îngroșată și să creadă că n-o să bage nimeni de seamă este chiar uimitor. Atenție, presupun că-și cunoaște bine stăpâna. Dacă n-aș fi pus-o eu în gardă pe Kitty, n-ar fi observat nimic până când ar fi apărut fata cu pruncul plângând în brațe! Am văzut-o pe Kitty studiind-o pe Jenny când aceasta s-a aplecat să strângă farfuriile și chipul i-a fost străbătut de o expresie de teamă. Era foarte evident că nu era în stare s-o concedieze pe Jenny. Eu însă nu simțeam nici o teamă, doar o hotărâre îndreptățită.

Singurele cuvinte rostite de Kitty au fost:

—Mie să nu-mi aduci cafea, Jenny.

—Nici mie apă fierbinte, am adăugat eu. N-avea rost să întârziem acțiunea.

Fata a mormăit și, în timp ce ieșea, mă gândeam : tot răul spre bine, iată șansa să scăpăm de mădul stricat.

I-am spus lui Kitty să meargă să se odihnească, apoi am așteptat un scurt răstimp înainte de a coborî la bucătărie, unde doamna Baker curăța masa de făină. Nu mă duc des acolo, așa că presupun că avea motiv să se arate surprinsă. Dar era mai mult decât atât în privirea ei. Doamna Baker nu e proastă. Știa de ce venisem.

—Peștele a fost destul de bun, doamnă Baker, i-am spus pe un ton agreabil. Poate doar ceva mai puțin unt în sos, data viitoare.

—Mulțumesc, doamnă, a răspuns ea pe un ton absolut corect, reușind totuși să se arate și deranjată.

—Unde este Jenny? Vreau să vorbesc ceva cu ea.

Doamna Baker s-a oprit din ștersul mesei.

—E la spălătoria de vase, doamnă.

—Așadar, știți.

Doamna Baker a ridicat din umeri și a început să șteargă iar masa.

— Oricine are ochi de văzut ar ști.

În timp ce mă îndreptam spre spălătorie, a adăugat, spre surprinderea mea:

—Lăsați-o în pace, doamnă. Fiți bună și lăsați-o în pace.

—Îmi spuneți mie cum trebuie condusă această casă ? am întrebat-o.

N-a răspuns.

— N-are nici un rost să fim sentimentali în această chestiune, doamnă Baker. E pentru binele ei.

Doamna Baker a ridicat iar din umeri. Eram surprinsă, pentru că în mod normal e o femeie cu judecată. Provine dintr-un alt mediu decât mine, firește, însă uneori m-am gândit că nu suntem prea diferite, eu și ea.

N-a durat mult. Bineînțeles, Jenny a plâns și a ieșit în fugă din cameră, dar ar fi putut fi și mai rău. Într-un fel, fata trebuie să se fi simțit ușurată că, în sfârșit, ieșise totul la iveală. Știa foarte bine că cineva o va descoperi într-o bună zi. Așteptarea trebuie să fi fost chinuitoare și îmi place să cred că eu i-am curmat fetei suferința.

Singurul meu regret este că Maude se afla acolo. Crezusem că e la familia Waterhouse, dar când am ieșit din spălătorie, ea stătea în ușa cămării. Ii vorbisem lui Jenny cu voce joasă și nu cred că Maude a auzit ce-am spus, dar a auzit-o pe Jenny țipând și așa fi preferat ca ea să nu fi fost acolo.

—Jenny e bolnavă? m-a întrebat fata.

—Da, i-am răspuns, socotind că era cea mai bună explicație. Va trebui să ne părăsească.

—E pe moarte ? m-a întrebat Maude alarmată.

—Nu fi prostuță.

Era exact genul de întrebare melodramatică pe care ar fi pus-o prietena ei, Lavinia. Maude pur și simplu o imita. Știam eu că fata aceea avea o influență proastă.

—Dar ce...

—Ți-am simțit lipsa la prânz, am întrerupt-o. Credeam că ești la prietena ta.

Maude s-a înroșit.

— Am... am fost, s-a bâlbâit. Însă Lavinia... ăăă... tușește, așa că m-am întors. Am ajutat-o pe doamna Baker să facă brioușe.

N-a știut niciodată să mintă. Aș fi putut să-i demontez minciuna, însă eram obosită după

afacerea cu Jenny, așa că i-^{am} dat pace. Și, ca să fiu cinstită, nici nu voiam să știu. Mă întrista să mă gândesc că propria mea nepoată preferă să facă aluat cu bucătăreasa decât să ia masa cu mme.

MAUDE COLEMAN

Nu m-aș fi gândit în ruptul capului că Bunica ar putea coborî la bucătărie. Era singurul loc unde mă credeam în siguranță și unde aș fi putut rămâne până când pleca și n-aș fi fost obligată să iau masa cu ea. Până și Mămica a crezut că sunt la Lavinia. Și chiar aș fi fost dacă Lavinia nu se ducea în vizită la verii ei.

Așa, aproape că reușisem să mă ascund din calea Bunicii. Tocmai puneam fulgii de ovăz și făina și bicarbonatul în cămară, ca s-o ajut pe doamna Baker, când am auzit-o pe Bunica intrând în bucătărie și vorbind cu ea. M-am pitit la loc în cămară, dar n-am îndrăznit să închid ușa, de teamă să n-o vadă ea mișcându-se.

A trecut pe lângă cămară fără să se uite înauntru și s-a dus la spălătorie, unde a început să vorbească cu Jenny cu o voce scăzută care mi-a dat fiori pe șira spinării. Era vocea pe care o folosește atunci când are de spus ceva îngrozitor, că a aflat că ai spart o vază sau nu te-ai dus la biserică, sau ai luat o notă proastă la școală. Jenny a început să plângă și, cu toate că atunci puteam să închid ușa de la cămară, n-am închis-o pentru că voiam să aud ce vorbeau. M-am furișat mai aproape de ușa deschisă și am auzit-o pe Bunica spunând:

— ...leafa până la sfârșitul săptămânii, dar trebuie să-ți strângi lucrurile acum.

Apoi, Jenny a țipat tare și a fugit din spălătorie, sus pe scări. Bunica a ieșit din spălătorie și a dat cu ochii de mine, în ușă, cu șorțulețul plin de făină.

Am fost surprinsă când Bunica mi-a spus că Jenny e bolnavă, dar într-adevăr în ultima vreme devenise mai înceată și se îngărășase, de parcă ar fi avut un blocaj în stomac. Poate că ar trebui să ia untură de pește. Apoi, Bunica a spus că din cauza asta trebuie să plece. M-am gândit că într-adevăr trebuie să fie foarte bolnavă, însă Bunica n-a mai spus nimic.

Din fericire. Bunica a hotărât să plece atunci, altfel ar fi urmat să petrec o după-amiază plictisitoare, numai eu cu ea, pentru că mi-a spus că Mămica avea o durere de cap și se culcase. Am condus-o la ușă și, în timp ce ieșea, mi-a spus s-o informez pe Mămica mai târziu că totul se rezolvase în mod satisfăcător. N-am îndrăznit s-o întreb ce însemna asta.

După ce-a plecat, m-am dus jos din nou și am întrebat-o pe doamna Baker.

— Jenny pleacă de la noi?

A urmat o pauză, apoi doamna Baker a zis:

—Cred că da.

—Înseamnă că e foarte bolnavă?

—Bolnavă? Așa zice ea?

S-a auzit o bătaie la ușa din afară a bucătăriei.

—Probabil e Lavinia, am zis plină de speranță și am alergat la ușă.

—Să nu-i spui nimic despre toate astea, m-a avertizat doamna Baker.

—De ce nu?

Doamna Baker a oftat și a dat din cap.

—Lasă, spune-i ce vrei. O să afle oricum destul de curând.

Era Simon. N-a salutat. Nu salută niciodată. A intrat și s-a uitat în jur.

— Unde-i Jenny a noastră? E sus?

M-am uitat la doamna Baker, care strângea vasul și sita pe care le folosiserăm la aluat. S-a încruntat, dar n-a răspuns.

—E bolnavă, i-am răspuns. S-ar putea să trebuiască să plece.

—Nu-i bolnavă, a zis Simon. E ciocănită.

—Ciocănită... e ca tăvălită? am întrebat neliniștită.

Speram că nimeni n-o bătuse pe Jenny.

— Maude! s-a răstit doamna Baker.

Am tresărit. N-a mai strigat niciodată la mine, doar la băiatul măcelarului, când nu era carnea proaspătă, sau la brutar, pe care l-a acuzat o dată că pune rumeguș în pâine. S-a întors apoi spre Simon:

— Tu o înveți asemenea cuvinte urâte ? Uită-te la ea, nici măcar nu știe ce spune. Să-ți fie rușine, băiete!

Simon s-a uitat ciudat la mine.

— Scuzați, a zis, deși nu prea-mi dădeam seama de ce se scuza. În multe privințe știa atât de puține lucruri, nu fusese niciodată la școală, abia de știa să citească, doar ce învățase de pe pietrele de mormânt. Cu toate astea, e clar că știa lucruri despre care eu n-aveam habar pe lumea asta.

Simon i s-a adresat doamnei Baker:

—E vreun pic de pâine pe-aici?

—E în cuptor, cerșetor mic, s-a răstit doamna Baker. Va trebui să aștepți.

Simon doar o privea. Nu părea deloc deranjat că tocmai îl făcuse cerșetor. Ea a oftat, apoi a pus jos vasul și sita și s-a dus la dulap, unde a găsit o bucată de pâine.

— Du-te și pune-ți niște unt, a zis, întinzându-i pâinea. Știi unde e.

Simon a dispărut în cămară.

— Fă-i o ceașcă de ceai, Maude, mi-a ordonat doamna Baker, luându-și vasele și îndreptându-se spre spălătorie. O singură bucată de zahăr, a mai adăugat peste umăr.

I-am dat două bucăți.

Simen își întinsese pe pâine bucăți mari de unt, de parcă ar fi fost brânză. L-am privit în timp ce mânca la masă, săpând cu dinții șanțuri dreptunghiulare în unt.

— Simon, i-am șoptit. Ce înseamnă ciocănit?

Acum, când știam că era un cuvânt șocant, mi se părea că e un lucru urât să-l rostesc. Simon și-a scuturat capul.

— Nu-i treaba mea să-ți spim. Mai bine întreab-o pe mămica ta.

Știam că n-am s-o întreb niciodată.

SIMON FIELD

Miroase bine pâinea care se face în cuptor. Aș vrea să aștept să se coacă, însă știu că am avut și așa noroc să capăt ceva de la doamna Baker. Ea nu-i așa de darnică cu pâinea cum e Jenny a noastră.

Vreau s-o văd pe Jenny. Maude crede că e sus, în camera ei. Așa că, atunci când termin pâinea, mă fac că plec, dar nu închid ușa din spate. Aștept și spionez prin fereastră, până când le văd pe Maude și pe doamna B. intrând în spălătoria de vase împreună. Pe urmă, mă furișez înapoi înăuntru, fără să fac nici un zgomot, și alerg în sus pe scări, înainte să mă zărească cineva.

N-am mai fost niciodată în partea asta a casei. E mare, cu sumedenie de scări pe care mă tot opresc, fiindcă sunt atâtea de văzut. Pe pereți sunt tablouri și desene cu tot felul de lucruri, clădiri și oameni, dar mai ales păsări și flori. Câteva păsări le știu de la cimitir. Tot așa și unele flori. Sunt desene ca lumea, cu toate părțile plantei și cu floarea. Am văzut o carte a domnului Jackson la gheretă, cu poze ca astea.

Covoarele de pe scări și din holuri sunt mai mult verzi, cu un desen cu ceva galben cu albastru și roșu. La fiecare palier e o plantă, din alea cu frunze lungi și subțiri, care flutură când treci pe lângă ele. Jenny a noastră nu poate să le sufere, pentru că trebuie să curățe toate frunzulițele și-i ia foarte mult timp. „Pe mine nu m-a întreat nimeni ce fel de plante ar trebui să-și ia”, a zis ea

o dată. „De ce nu-și ia una din plantele alea de le zice aspidistra, cu numai câteva frunze mari care sunt ușor de spălat?”

Urc până ajung la ultimul palier. Sunt două uși acolo, amândouă închise. Trebuie să aleg, așa că deschid una din ele și intru. E camera lui Maude. Stau în picioare și mă uit și iar mă uit. Sunt atâtea jucării și cărți, mai multe decât am văzut în orice altă cameră. Un raft întreg cu păpuși, de toate mărimile, și alt raft cu jocuri: cutii pline de tot felul de lucruri, basme-n-bucățele și altele. Și o grămadă de rafturi cu cărți. E și un căluț de lemn, cafeniu cu alb, cu o șa de piele neagră, care se leagă pe butuci. Mai e și o casă de păpuși, din lemn, cu mobilă frumoasă în toate camerele, cu covorașe, scăunele și măsuțe. Sunt poze pe pereții camerei lui Maude, copii și câini și pisici și ceva ce pare a fi o hartă a cerului, cu toate stelele legate între ele, de formează desene ca acelea pe care le-am văzut eu în stele în noaptea aia înghețată pe care am petrecut-o în mormânt.

E cald ca-n baie în cameră. E un cămin aici, în care tocmai a fost aprins focul, și un paravan dinaintea lui, pe care atârnă haine la aerisit. Vreau să rămân aici, da' nu pot, că trebuie s-o găesc pe Jenny a noastră.

Ies din cameră, mă duc la cealaltă ușă și bat.

—Pleacă, zice ea.

—Eu sunt, dragă Jenny.

—Pleacă.

Mă las în genunchi și privesc prin gaura cheii. Jenny a noastră e culcată pe pat, își ține obrazii în mâini. Ochii-i sunt roșii, dar nu plânge. Corsetul e lângă ea. Ii observ prin fustă forma pântecului mare.

Intru totuși. Nu strigă la mine, așa că mă așez pe un scaun. Nu sunt multe lucruri în cameră, doar scaunul și patul, o oală de noapte și o găleată

cu cărbuni, un covor verde pe podea și un șir de cuie de lemn pe care atârnă hainele ei. Pe pervazul ferestrei sunt două sticle colorate, albastru și verde. Camera e întunecată pentru că n-are decât o fereastră mică, la nord, care dă în stradă.

—Jenny, dragă Jenny, spun, ce-ai de gând să faci?

—Nu știu, cred că mă întorc la mama. Trebuie să plec de-aici până la sfârșitul zilei.

—Ar trebui să mergi la Maica mea, asta e treaba ei, să moșească prunci. Nellie, din Leytonstone, pe High Street, lângă Trandafirul și Coroana. Toată lumea o cunoaște. Da' vezi, ar fi trebuit să te duci la ea mai demult și te-ar fi scăpat de el.

—Nu, n-aș putea să fac așa ceva! Jenny pare îngrozită.

—De ce nu? Doar nu-l vrei.

—E păcat. E crimă!

—Dar ai păcătuit deja, nu? Ce mai contează? Nu răspunde, își leagă numai capul înainte și înapoi și-și adună picioarele în jurul pântecului.

—Oricum, e prea târziu, spune. Copilul trebuie să vină curând și asta e.

Începe să plângă cu sughițuri grele. Mă uit în jur și văd un șal tricatat cafeniu pe scaun. O acopăr cu el.

—Doamne, ce să mă fac? plânge Jenny a noastră. Maică-mea o să mă omoare. Ei îi trimit aproape toată leafa mea, cum o să se descurce acum fără banii ăștia?

—O să trebuiască să-ți iei altă slujbă și mama ta poate să aibă grijă de copil.

—Dar n-o să mă angajeze nimeni când o să afle ce s-a întâmplat. Conița n-o să-mi dea nici o recomandare. Asta e singura slujbă pe care am avut-o. Am nevoie de recomandarea ei.

Mă gândesc nițel. Până la urmă-i spun:

— Doamna C. o să-ți de? recomandarea, dacă o obligi să-ți dea.

Mi-e greu să spun asta, fiindcă îmi place de mama lui Maude. încă mi-aduc aminte cum mi-a zâmbit în ziua aia, când purta rochia verde.

Jenny a noastră se uită la mine întrebătoare.

—Cum adică?

—Tu știi ceva despre ea, zic, despre ea și domnul Jackson, cum se întâlnesc ei la cimitir. Ai putea să-i spui ceva despre asta.

Jenny a noastră se ridică în capul oaselor.

—Asta-i răutate. Și pe urmă, nu-i nici un păcat să stai de vorbă. Tot ce făceau era să stea de vorbă, nu?

Ridic din umeri.

Ea își dă la o parte părul lipit de obraji.

—Și ce să-i spun?

—Spune-i că, dacă nu-ți dă o recomandare bună, ai să-i povestești soțului ei despre cum se întâlnea ea cu domnul Jackson.

—Vai, dar asta-i chiar ticăloșie.

Jenny a noastră se gândește un minut, apoi pe fața ei apare o expresie ciudată, ca a unui hoț care tocmai a zărit o fereastră deschisă în casa unui bogătaş.

— Poate chiar am să-mi păstrez slujba. Va trebui să mă țină în continuare, ca să nu-i spun soțului ei.

Când aud asta, mi se face greață. Îmi place Jenny a noastră, însă e lacomă.

—Știi și eu? spun. Taica al meu spune să nu ceri niciodată prea mult. Cere numai cât îți trebuie, altfel s-ar putea să nu capeți nimic.

—Da ? Și uite unde-a ajuns taica al tău, gropar toată viața, face Jenny a noastră.

—Nu văd de ce e mai rău să fii gropar decât slujnică.

— Oricum, șterge-o. Dacă e să vorbesc cu ea, trebuie să încerc să-mi pun corsetul la loc.

După expresia ei, îmi dau seama că orice aș spune, n-o pot opri. Așa că ies din cameră și o iau pe scări în jos. Ajung la următorul palier și acolo sunt patru uși închise. Ascult un minut, însă n-aud pe nimeni. N-am mai fost niciodată într-o casă ca asta. Maică-mea și surorile mele stau toate cinci în două camere vagon. În casa asta ar putea locui cinci sau șase familii. Mă uit la uși. Sunt din stejar, cu clante strălucitoare de alamă, lustruite de Jenny a noastră. Aleg una și-o deschid.

Am auzit eu despre camere ca asta, dar n-am văzut nici una. Sunt plăci de faianță peste tot, plăci albe pe podea și pe pereți, până deasupra capului meu. Un rând de plăci deasupra e cu flori pe ele, ceva ca lalelele, roșu cu verde. Și e o cadă mare, albă, și o chiuvetă albă, cu țevi și robinete argintii, toate frecate și lustruite de Jenny. Pe un stativ sunt atârnate prosoape mari, albe și pun mâna pe unul. Unde l-am atins rămâne o urmă neagră și mă simt rușinat, pentru că aici totul e foarte curat.

Într-o cămăruță care dă din asta e un WC, și el tot alb, cu un colac de mahon, ca unele sicrie de bogătași pe care le văd la cimitir. Mă gândesc la privata noastră și la ciubărul pe care-l folosim, eu și Taica al meu, și sunt așa de deosebite de ce văd aici că parcă nici n-ar fi făcute pentru aceeași întrebuințare.

Ies și aleg altă ușă, de la camera din partea din față a casei. Pereții sunt galbeni și, cu toate că e cu fața la nord ca și camera lui Jenny, aici sunt două ferestre mari, cu balcoane pe care poți ieși, iar lumina care intră în cameră se face aurie când atinge pereții. Sunt două canapele lipite una de alta în formă de L, acoperite cu șaluri împodobite cu fluturi și flori. Mai e un pian, sunt

măsuțe cu cărți și reviste pe ele și un scrin cu fotografii pe el, cu ea și cu Maude și cu tatăl lui Maude și alți oameni.

Apoi o aud pe Jeuny a noastră vorbind afară, pe palier. N-am timp să ies din cameră și îmi dau seama că ea și doamna C. vor intra aici. Mă ciucesc iute după o canapea. Dacă m-aș juca de-a v-ați ascunselea cu surorile mele, ăsta ar fi primul loc unde m-ar căuta. Însă Jenny și doamna C. nu pe mine mă caută.

JENNY WHITBY

Cu toate c-am făcut-o pe curajoasa cu Simon, mi-era groază să vorbesc cu conia. N-a fost rea cu mine în toți anii ăștia, iar eu știu că am păcătuit. Și nici nu-mi plăcea să recurg la șantaj. Dar am nevoie de locul meu aici, am nevoie de leafa. Mă simțeam de parcă spălasem podelele într-o cameră și nu fusesem atentă, așa că, înainte să-mi dau seama, rămăsesem într-un colț cu podelele ude de jur-împrejur. Trebuia să fac o săritură mare ca să scap.

După ce mi-am îndreptat hainele și mi-am pus boneta, mi-am dat cu apă pe față și m-am dus jos. Când am ajuns pe palier, ea tocmai ieșea din dormitor și am știut că atunci trebuia s-o fac. Am deschis gura, însă înainte să pot scoate un cuvânt, mi-a zis ea:

— Jenny, te rog, aș vrea să vorbesc cu tine. Să mergem în camera de dimineață.

Am urmat-o acolo și mi-a spus să iau loc. M-am așezat pe o canapea. Fac curat aici în fiecare zi, însă niciodată până acum nu m-am așezat. E o cameră frumoasă.

Conia s-a dus la una din ferestre și a privit prin jaluzele. Purta o rochie de culoarea fildeşului, cu o camee prinsă la gât. Culoarea nu-i stă bine, arăta obosită și palidă.

Am înghițit în sec, pentru că mi-era gâtul uscat și nu puteam vorbi. Nici nu mă gândisem bine ce-aveara să-i spun.

Dar apoi n-a fost cum citeam c-o să fie. N-a fost deloc așa. Nici într-o mie de ani n-aș fi ghicit ce-avea să-mi spună.

S-a întors de la fereastră.

—Îmi pare rău să aflu că ai necazuri, Jenny, a zis ea la început. Și regret felul în care probabil te-a tratat doamna Coleman. Uneori, poate fi foarte dură.

—E o cățea.

M-am trezit vorbind, înainte să mă pot opri. Inșă după ce-am zis-o, mi-a fost mai ușor să continui.

—Acuma am și eu ceva să vă spun, doamnă.

—Mai întâi, ascultă-mă pe mine, te rog. S-ar putea să ne ajutăm una pe alta.

—Eu să vă ajut pe dumneavoastră? Nu prea cred, doamnă. Nimic...

—Jenny, am nevoie de ajutorul tău.

—Dumneavoastră aveți nevoie de mine ? După ce mă azvârlîți în stradă ca pe o mătură stricată, după tot ce am făcut pentru dumneavoastră și pentru domnișoara Maude și pentru domnul Coleman, numai fiindcă eu... fiindcă eu...

N-am mai putut. Am început să plâng. M-a lăsat puțin să plâng. Apoi a spus ceva foarte încet. N-am auzit, așa că a trebuit să repete:

— Mă aflu și eu în aceeași dilemă ca tine.

Nu știam ce înseamnă asta, însă cuvântul acela ciudat suna destul de grav, așa că m-am oprit din plâns.

— Nu este într-o fază atât de... avansată, a zis. Și de aceea mai pot încă întreține ceva. Dar nu știu unde să mă duc. Nu știu pe cine să întreb. Mi-e imposibil să le întreb pe prietenele mele. Așa că te rog pe tine să mă ajuți, să-mi spui unde să mă duc să... să fac asta. Înțelegeți ce-ți spun?

M-am uitat la ea și m-am gândit la lipsa ei de poftă de mâncare și la durerile ei de cap, la somnul ei de după-masă și la lucrurile intime pe care n-a

mai trebuit să i le spăl de vreo două luni, și brusc mi s-a aprins luminița. Pur și simplu nu observasem, fi'ncă avusesem pe cap grijile mele.

—Da, am zis, încet de data asta. Înțeleg.

—Nu doresc să merg nicăieri unde aș putea fi cunoscută. Trebuie să fie un loc undeva, departe, totuși nu atât de departe încât să nu pot ajunge cu ușurință. Știi unde aș putea să mă duc?

Mi s-a mai aprins o luminiță. Știam acum ce aștepta de la mine.

— E păcat, am zis.

A privit din nou pe fereastră.

— O să cadă pe capul meu păcatul, nu pe al tău.

Am lăsat-o să aștepte. Îmi oferea șantajul pe tavă de argint, așa cum îi aduc eu poșta în camera asta, în fiecare dimineață. Nici măcar nu trebuia să spun o vorbă despre ea și domnul Jackson. Cu atât mai bine, pentru că de fapt nici nu știusem până acum cât de departe merseseră ei doi.

Știam și de ce mă ruga tocmai acum. Se gândea că oricum se scapă de mine, așa că n-am să spun niciodată nimănui. Dar ca să-mi închidă gura, trebuia să plătească un preț. Aici era șantajul.

—O să vă coste, am zis.

—Cât vrei?

A spus-o ca și cum aștepta ca eu să cer o sumă. A fost surprinsă să mă audă:

— Slujba mea aici.

—Și dacă ți-aș da o sumă de bani? a zis, fixându-mă. Pentru tine și pentru copil, să vă întrețineți până îți găsești alt serviciu?

—Nu.

—Ți-aș da, firește, o recomandare bună. N-ar trebui să spunem nimic de copil. Putem găsi alt motiv pentru plecarea ta, de pildă, că mama ta a fost bolnavă și a trebuit s-o îngrijești.

—N-o amestecați pe mama în chestia asta.

—Nu voiam să spun că...

—Vreau să rămân aici.

—Dar... ce am să-i spun doamnei Coleman? Ea a fost cea care te-a concediat. Nu pot să-i revoc decizia.

Avea disperare în glas.

—Dumneavoastră sunteți stăpâna casei, doamnă. Cred că puteți să faceți ce vă place. Ați și făcut deja.

O vreme, n-a spus nimic. Copilul a mișcat în pânțelele meu, i-am simțit piciorușul lovind.

—Bine, a zis în cele din urmă. Poți să te întorci la slujbă după ce naști. Dar trebuie să pleci astăzi și nu trebuie să vii aici cu copilul, nici să ți-l aducă cineva să-1 vezi. Ai să-1 vezi duminica.

—Și sâmbăta după-masă. Vreau să am liber și sâmbăta după-masă.

Eram uimită de mine, succesul șantajului mă făcuse îndrăzneată.

—Foarte bine, și sâmbăta după-masă. Dar nu ai voie să spui nimănui nimic din toate astea, altfel am să am grijă să ți se ia copilul. Ne-am înțeles?

—Da, doamnă.

Era ciudat s-o aud cum încearcă să vorbească aspru, nu se pricepea.

—Foarte bine. Deci, unde trebuie să merg?

—Leytonstone, am zis. La Nellie de pe High Street, lângă Trandafirul și Coroana.

Am auzit un zgomot în spatele canapelei pe care stăteam și am știut că e cineva acolo. Ea n-a părut să bage de seamă, se uita iar pe fereastră, afară. M-am uitat în spatele meu și l-am văzut pe Simon ghemuit acolo. Nu m-a surprins că trăgea cu urechea. Așa-i felul banditului ăstuia mic. Se holba la mine plin de furie că vorbisem de maică-sa. Am ridicat din umeri. Ce altceva aș putea spune ?

—Du-te acum, a zis coniuța fără să se mai uite la mine. Du-te și strânge-ți lucrurile. Am să-ți chem o birjă.

— Da, doamnă.

M-am ridicat. Acum, că rezolvasem cu treaba asta, voiam să-i spun ceva, însă nu știam precis ce. Așa că i-am zis doar „La revedere, doamnă”, și ea mi-a zis „La revedere, Jenny”.

M-am dus la ușă și am deschis-o. Înainte să ies, m-am întors și-am privit-o. Stătea tot acolo, la fereastră, cu ochii închiși, apăsându-și stomacul cu pumnii.

A suspinat încetișor, ca pentru sine.

Simon era tot ascuns după canapea.

Sper ca mama lui să fie blândă cu ea.

Septembrie 1906

ALBERT WATERHOUSE

Cred că n-am să spun nimănui, nici măcar lui Trudy, dar seara trecută am însoțit-o pe Kitty Coleman până acasă. Mă întorceam de la terenul de sport de pe Heath cu Richard Coleman, când mi-am amintit că Trudy voia să las un mesaj la vicarul de la Sf. Ana. Niște fleacuri în legătură cu florile de la altar sau cam așa ceva. N-am de gând să mă implic în asemenea amănunte, cel mai bine e să le las în seama lui Trudy. Însă i-am spus lui Richard că am să-l ajung din urmă la Taurul și Polobocul și am luat-o la fugă, ca un comisionar conștiincios.

După aceea, mă îndreptam spre berărie, când m-am uitat în sus, pe Swain's Lane și am văzut-o pe Kitty Coleman, mergând încet, cu capul plecat, lovindu-și fusta cu vârful pantofilor. Mi s-a părut o apariție ciudată, pentru că era amurg și ea era singură și nu părea să meargă într-un loc anume.

— Bună seara, doamnă Coleman, am spus, ridicându-mi pălăria. Frumoasă seară, bună de plimbare, nu? Se pare că avem parte de ultima zvâcnire a verii.

Am roșit, dându-mi seama ce nepotrivit am ales cuvintele. Nu știu ce are deosebit Kitty Coleman, dar mă face să spun lucruri pe care n-ar trebui să le spun.

Ea, însă, nu părea să observe. Stătea și mă privea de parcă ar fi văzut o stafie. Înfățișarea ei m-a surprins. Richard îmi spusese că a fost bolnavă și n-arăta tocmai bine. Însă era mai mult decât

atât. Pur și simplu, frumusețea ei se stinsese, îmi pare rău că trebuie s-o spun.

— Mergeți undeva?

Kitty Coleman a șovăit.

—Am fost... am încercat să urc dealul, dar n-am putut.

—E abrupt dealul până la cimitir. Și dacă nu v-ați simțit bine, trebuie să vi se pară un munte. Doriți să vă conduc la soțul dumneavoastră ? Tocmai urma să mă întâlnesc cu el la berărie.

—Nu vreau să-l văd pe Richard, a zis repede Kitty Coleman.

Nu știam cum să interpretez spusele ei, însă nu puteam s-o las acolo singură, părea atât de bolnavă și neajutorată ca un copil.

— Atunci, să vă însoțesc acasă?

I-am întins brațul, simțindu-mă puțin caraghios și întrebându-mă ce-ar zice Trudy dacă ne-ar vedea. Știu că nu se dă în vânt după Kitty Coleman. Din fericire, Trudy era la adăpost, acasă cu fetele noastre. Și Maude era acolo, urmând să doarmă la noi.

După o clipă, Kitty Coleman m-a luat de braț. Drumul cel mai scurt spre casa ei era chiar pe lângă Taurul și Polobocul, însă n-am luat-o pe acolo. Ar fi fost culmea să defilez așa prin fața berăriei, iar Richard Coleman să se uite afară și să mă vadă la braț cu soția lui, când eu trebuia să mă aflu la vicar. I-aș fi putut explica, însă tot nu părea în regulă. Așa că am luat-o pe drumul din spate, iar ea n-a comentat. Am încercat să fac conversație pe drum, însă ea n-a rostit prea multe cuvinte, doar „Da” și „Vă mulțumesc”, când nici nu era cazul de mulțumiri.

În sfârșit. Am condus-o acasă, simțindu-mă puțin caraghios, dar și puțin mândru. Fața ei nu mai e frumoasă ca înainte, dar încă arată bine și purta o rochie cenușie, frumoasă, chiar dacă puțin

șifonată. Câțiva trecători s-au uitat după noi și fără să vreau m-am îndreptat de spate.

—Veți fi în siguranță, doamnă Coleman ? am întrebat-o când am ajuns la ușa ei.

—Sigur. Vă mulțumesc.

—Aveți grijă de dumneavoastră. Luați un ceai și culcați-vă devreme.

A dat din cap și s-a strecurat în casă. Abia când mă îndreptam din nou spre berărie, mi-am dat seama că nu mi-a rostit deloc numele. Am început să mă întreb dacă măcar mă recunoscuse.

La Taurul și Polobocul, Richard m-a tachinat că am stat atât de mult la vicar. Am dat doar din cap și am mai comandat o halbă.

Octombrie 1906

LAVINIA WATERHOUSE

Am fost de-a dreptul șocată când am văzut-o pe mama lui Maude.

Era aproape să n-o vedem. Întorcându-ne de la școală, ne opriserăm acasă la Maude, numai pentru că voiam să împrumut de la ea o carte despre plante, să copiez niște pasaje pentru o compunere. Maude se codea să-mi dea cartea și credeam că nu era de acord ca eu să copiez, întrucât compunerile trebuie să fie originale. (E așa de plictisitor să inventezi lucruri despre care să scrii, mai ales despre „ciclul de viață al fi-unzelor”!) Acum însă cred că era din cauză că nu voia ca eu s-o văd pe mama ei. Într-adevăr, acum când mă gândesc, Maude vine la mine acasă de luni de zile aproape în fiecare zi, chiar mai mult decât înainte.

M-a zorit să mergem sus, în camera ei, după carte, și apoi fuga înapoi. Tocmai atunci, a ieșit doamna Coleman din camera de dimineață. Ne-a aruncat o privire atât de absentă, încât nici n-am fost sigură că ne vede cu adevărat, până când Maude a spus foarte încet „Bună, Mămico”, și atunci ea a dat ușor din cap.

Am fost atât de surprinsă de înfățișarea ei, că nici măcar nu i-am spus nimic lui Maude, ceea ce m-a cam întristat, deoarece credeam că noi două ne împărtășim toate gândurile. Însă nu m-am putut hotărî s-o întreb de ce e mama ei atât de slabă și i-au apărut brusc fire albe în păr și pielea ei arată ca o apă tulbure. Mai rău încă, dacă te gândești că poți să-ți vopsești părul sau să-ți smulgi

firele cărunte (cum face Manii) și să-ți dai cu apă tonică pe piele dacă e ofilită, doamna Coleman nu mai strălucește ca altădată. Recunosc, strălucirea ei era uneori puțin răutăcioasă, motiv pentru care Mami nu se dă în vânt după ea, însă, fără această strălucire, e de-a dreptul ștearsă.

Hotărât lucru, ceva nu e în regulă în familia Coleman. Nu doar că mama lui Maude s-a schimbat, dar acum câteva luni slujnica lor, Jenny, s-a îmbolnăvit subit și a trebuit să plece de la ei. Poate că au aceeași boală. Maude spune că Jenny se va întoarce curând. Va trebui să mă uit să văd dacă și ea are păr cărunt. Foarte bine că se întoarce, pentru că servitoarele temporare pe care le-au avut au fost groaznice. Lui Maude nu i-a plăcut nici una, iar casa, puțin cât am văzut-o, nu arăta prea curată. Plantele de pe palier erau îngrozitor de prăfuite.

Nu i-am spus lui Maude, săraca, nimic din toate astea. Când ne-am dus la mine acasă, era foarte abătută. M-am străduit să fiu foarte, foarte drăguță cu ea, sugerându-i chiar să mergem să asistăm la deschiderea oficială a bibliotecii publice locale. Toată vara au lucrat la construcția ei, pe Chester Road, și joi după-masă are loc o ceremonie. Nu mă dau în vânt să mă duc, vor fi numai cuvântări plictisitoare, dar ar putea-o înveseli pe Maude, căreia îi plac atât de mult bibliotecile. Și ar însemna că putem pleca mai devreme, sărind peste ultima oră la școală, care este matematica. Nu pot să sufăr matematica, cu toate cifrele alea plictisitoare. De fapt, nu-mi place nici una dintre materiile pe care le am, cu excepția artelor casnice și a compunerii, deși domnișoara Johnson spune că imaginația mea trebuie strunită. Aș zice că asta e un compliment!

Mami va trebui să obțină pentru amândouă permisiunea de a pleca mai devreme de la școală,

deoarece mama lui Maude este evident incapabilă să facă asemenea aranjamente. Și sper să vină cu noi și Mami cu Ivy May, deși e doar la câteva minute distanță. Maude și cu mine avem unsprezece ani, cu toate acestea încă nu ni se permite să mergem singure nicăieri. Doar la școală mergem împreună, pe jos. Mami spune că nu știi niciodată ce se poate întâmpla și citește tot felul de lucruri îngrozitoare din ziare, prunci lăsați să înghețe pe Heath, oameni care se îneacă în iazuri, bărbați ticăloși care se iau după fete să le jefuiască.

Când am sosit acasă, am întrebat-o pe Mami dacă putem să mergem toate la festivitatea de la bibliotecă. A zis că da, scumpa de ea. Mie întotdeauna îmi spune da.

Atunci Maude a pus o întrebare cu totul ciudată:

— Vă rog, doamnă Waterhouse, ați putea s-o rugați pe mama să vină cu noi? În lunile din urmă nu s-a simțit bine și i-ar prii să ia puțin aer.

Mami a fost uimită de această cerere. Doar Maude putea s-o roage ea însăși pe mama ei! Dar a zis că da. Și eu am fost puțin pusă în încurcătură, pentru că nu sunt deloc sigură că e bine să fiu văzută cu cineva care s-a delăsat atât de evident. Cu toate acestea, trebuie să fiu alături de prietena mea. În plus, s-ar putea ca Mami să nu reușească s-o convingă pe doamna Coleman să vină cu noi, nefiind ele prietene apropiate. Dacă totuși reușește, poate că am să mă strecor într-o seară până la casa lor și am să las pe trepte, la intrare, o sticlă cu vopsea de păr.

GERTRUDE WATERHOUSE

Nu m-am îndurat s-o refuz pe Maude. E îngrozitor să te gândești că o fată nu poate nici măcar s-o roage pe mama ei s-o însoțească undeva. Am vrut s-o întreb de ce credea că nu poate s-o roage ea, însă arăta atât de sfioasă și tristă, încât i-am spus doar că am să fac tot ce pot. Nu credeam însă că am să pot face mare lucru, chiar dacă era vorba de ceva atât de neînsemnat ca organizarea unei ieșiri. N-am avut niciodată nici o influență asupra lui Kitty Coleman și dacă Maude n-o poate convinge să vină la un mic eveniment local, nu văd cum aș putea s-o fac eu.

Cu toate acestea, m-am dus la Kitty Coleman în dimineața următoare, când fetele erau la școală, în momentul în care am văzut-o, m-am simțit îngrozitor de vinovată că nu m-am dus acolo mai demult. Arăta într-adevăr îngrozitor, slabă și ridată, părul ei frumos își pierduse strălucirea. Ce surpriză să vezi cum se topește vigoarea unei persoane cândva atât de plină de viață. Dacă aș fi fost o ființă mai rea, m-ar fi bucurat priveliștea unei asemenea frumuseți ruinate. Dar inima mea a tresărit de mila ei. Chiar i-am strâns mâna, ceea ce a surprins-o, cu toate că nu s-a tras înapoi. Mâna îi era înghețată.

— Vai, ce rece ești, draga mea! am exclamat.

— Da? a întrebat ea, absentă.

Am tras șalul galben de mătase de pe spătarul canapelei și am înfășurat-o cu el.

— Îmi pare rău că ai fost bolnavă.

— A spus cineva că aș fi fost bolnavă?

— Ăă, eu..., Maude... ea spunea că ai avut pneumonie cu ceva timp în urmă.

Mă simțeam încurcată, dar cel puțin era adevărat, sau așa credeam eu, cu toate că, văzând reacția lui Kitty Coleman, am început să mă îndoiesc.

— Asta a spus Maude?

Mă gândeam, uite cum răspunde mereu la o întrebare cu altă întrebare. Apoi însă a ridicat din umeri.

— Presupun că ajunge și atât, a murmurat ea.

Nu înțelegeam ce vrea să spună, însă n-am îndrăznit s-o mai chestionez.

Apoi, a sunat după servitoare, dar când a apărut fata, care era alta decât slujnica lor obișnuită, Kitty s-a uitat absentă la ea, ca și cum uitase de ce-o chemase. Fata i-a întors aceeași privire fără expresie.

— Poate un ceai pentru stăpâna ta, i-am sugerat.

— Da, a îngânat Eatty, un ceai ar fi bun. Când a ieșit fata, i-am spus:

— Ai consultat vreun doctor de curând?

— De ce?

— Păi, pentru convalescența ta. Poate că-ți dă ceva, un tonic. Sau te trimite într-o stațiune.

Încercam degeaba să numesc remedii pentru afecțiunea ei, oricare va fi fost aceea. Nu-mi veneau în minte decât romanele pe care le citeam, în care eroina mergea la stațiuni în Germania sau în sudul Franței, pentru a beneficia de climă.

— Doctorul mi-a spus că trebuie să-mi refac puterile cu hrană îmbelșugată și mult aer curat, a repetat Kitty mecanic.

Arăta de parcă n-ar fi luat mai mult de o înghițitură de mâncare pe zi și mă îndoiesc că ieșea vreodată din casă.

— Tocmai despre asta venisem să-ți vorbesc. Am de gând să le duc pe fete la un mic eveniment, la inaugurarea noii bibliotecă de pe Chester Road, și mă întrebam dacă n-ai vrea să ne însoțești, împreună cu Maude. Am putea merge după aceea să luăm ceaiul în Waterloo Park.

M-am simțit cam caraghioasă, pentru că suna ca și cum îi propuneam o expediție în Antarctica, iar nu o ieșire până la colțul străzii.

—Nu știi, mi-a răspuns. E puțin cam departe.

—Biblioteca e chiar aproape, am zis repede, și nu e nevoie să mergem pentru ceai până sus, pe colină, putem alege un loc mai aproape. Sau ați putea veni la mine.

Kitty nu fusese niciodată în casa mea. N-aș fi vrut s-o văd stând în salonul meu înghesuit, dar am simțit că trebuie s-o invit.

— Eu nu...

Am așteptat degeaba să-și termine fraza. Ceva se întâmplase cu ea. Era ca un miel pierdut care rătăcește fără țintă pe câmp. Nu-mi surâdea perspectiva de a juca rolul păstorului, însă știam că Dumnezeu nu-i rezervase păstorului menirea de a-l judeca turma. I-am luat iar mâna.

— Ce s-a întâmplat, draga mea? Ce te-a tulburat atât de mult?

Kitty s-a uitat lung la mine. Avea ochii atât de întunecați, încât mi se părea că privesc într-o fântână.

— Mi-am petrecut viața așteptând să se întâmple ceva, a zis. Și am ajuns să înțeleg că nu se va întâmpla nimic. Sau s-a întâmplat deja, iar eu tocmai în acel moment clipeam și apoi a trecut. Nu știu ce e mai rău, să fi pierdut clipa sau să știu că nu e nimic de pierdut.

Nu știam ce să-i spun, pentru că n-o înțelegeam deloc. Cu toate acestea, trebuia să încerc un răspuns;

— Cred că ești o persoană foarte norocoasă, am spus, făcându-mi vocea cât puteam eu de severă. Ai un soț bun și o fiică bună și o casă frumoasă, cu o grădină încântătoare. Ai mâncare pe masă și o bucătăreasă care ți-o prepară. Pentru mulți, duci o viață de invidiat.

În gând, am adăugat: „Dar nu pentru mine”.

— Da, însă..., Kitty s-a oprit din nou, căutând ceva pe chipul meu.

Părea că n-a găsit ce aștepta, pentru că și-a plecat privirea.

I-am dat drumul la mână.

— Am să-ți trimit un tonic pe care mi-l prepara mama când mă simțeam deprimată, cu coniac și gălbenuș de ou și puțin zahăr. Sunt sigură că va fi un tonifiant eficient. Și, spune-mi, ai puțină briantină? Un strop pe perie face minuni pentru păr. Așa, draga mea, te rog, vino cu noi joi, la festivitatea de la bibliotecă.

Kitty a deschis gura să vorbească, dar, cu mult curaj, am continuat tot eu:

—Insist. Maude va fi atât de bucuroasă, pentru că dorește atât de mult să meargă cu tine. Doar nu vrei s-o dezamăgești. E o fată atât de bună, prima din clasă.

—Da?

Kitty trebuia desigur să știe cât de bine învăța fiica ei!

— Venim să vă luăm joi, la două și jumătate. O să-ți facă bine aerul proaspăt.

Înainte să poată obiecta, m-am ridicat și mi-am pus mânușile, luându-mi la revedere fără măcar să aștept să vină ceaiul (fata lor e foarte înceată).

Pentru prima oară de când o cunosc pe Kitty Coleman, m-am aflat în situația de a dicta eu

tonul relațiilor noastre. Întră, în loc să mă încânte puterea pe care o căpătăsese, mă simțeam pur și simplu îngrozitor.

N-a spus nimeni niciodată că datoria creștinească ar fi ușoară.

MAUDE COLEMAN

Nu știu de ce era atât de dornică Lavinia să mergem la inaugurarea bibliotecii. Părea să-și închipuie că și eu voi fi entuziasmată, însă confiinda funcția cu festivitatea. Sigur că mă bucură faptul că vom avea o bibliotecă publică, însă mă interesa mai mult ideea de a împrumuta cărți decât festivitatea în sine. Cu Lavinia lucrurile stau exact pe dos. Întotdeauna i-au plăcut petrecerile mai mult decât mie, însă într-o bibliotecă n-are răbdare să stea cinci minute liniștită. Nici măcar nu se omoară după cărți, deși, firește, e încântată de Dickens și ea și mama ei citesc cu plăcere, cu voce tare, din Sir Walter Scott. Și e în stare să recite câteva poeme, *Domnița din Shalott* de Tennyson și *La Belle Dame sans Merci* de Keats.

În sfârșit, ca să-i fac plăcere, am spus că merg și doamna Waterhouse a convins-o nu știu cum pe Mămica să vină cu noi. E prima oară că iese de când s-a îmbolnăvit. Tare aș fi vrut să îmbrace ceva mai vesel. Are atâtea rochii și pălării frumoase, dar a ales o rochie cafenie și o pălărie de fetru neagră, cu trei rozete negre. În toată lumea aceea gătită de petrecere, arăta de parcă era în doliu. În sfârșit, bine că a venit. Am fost bucuroasă că măcar m-am putut plimba cu ea.

Nu cred că știa foarte bine unde e noua bibliotecă. Tăticu și cu mine fuseserăm adesea, în serile de vară, să vedem cum avansează construcția, însă Mămica nu venise niciodată cu noi. Acum, în momentul în care am intrat de pe Swain's Lane

pe Chester Road, a devenit foarte agitată la vederea zidului de sud al cimitirului, care dă spre Chester Road. Chiar rai-a strâns brațul și, aproape fără să-mi dau seama de ce, i-am spus:

— Liniștește-te, Mămico, nu mergem înăuntru.

S-a relaxat puțin, sprijinindu-se totuși de mine, până când am trecut de poarta dinspre sud și am ajuns la mulțimea din fața bibliotecii.

Biblioteca e o clădire frumoasă de cărămidă, cu ornamente de piatră cafeniu-gălbuie, o verandă cu patru coloane corintiene în față și ferestre înalte cu arcade pe laturi. Pentru inaugurare, fațada a fost împodobită cu pânză albă și pe treptele de la intrare a fost așezată o mică tribună. Pe trotuar și pe stradă se foia multă lume. Era o zi cu vânt. Pânza flutura, iar pălăriile bărbaților și penele și florile femeilor încercau să-și ia zborul.

Curând după ce am sosit, au început cuvântările. La tribună a apărut un bărbat, care a rostit tare:

— Bună ziua, doamnelor și domnilor. Este o mare plăcere pentru mine, ca președinte al Comitetului pentru Educație și Bibliotecă al Consiliului Circumscripției St Pancras, să vă întâmpin la acest foarte fericit eveniment, deschiderea primei bibliotecii cu intrare liberă din cartier, ca un prim pas spre adoptarea Legii bibliotecilor publice din circumscripția St Pancras. Ii suntem recunoscători răposatului consilier T.H.W. Idris, fost membru în Parlament și primar, pentru reușita strădaniilor sale de a-l convinge pe domnul Andrew Carnegie, din Pittsburgh, Statele Unite, să doneze 40 000 de lire sterline pentru adoptarea legii...

Chiar atunci am simțit un cot în coaste. „Privește!”, mi-a șuierat Lavinia, arătând cu mâna.

Pe Chester Road venea un cortegiu funerar. Președintele de la tribună a tăcut când a văzut trăsurile, bărbații din mulțime și-au scos pălăriile,

iar femeile și-au plecat capetele. Mi-am plecat și eu capul, dar, privind în sus printre gene, am numărat cinci trăsuri în urma celei care ducea sicriul.

Apoi, o rafală puternică de vânt le-a făcut pe femei să-și țină pălăriile cu mâna. Lavinia, Ivy May și cu mine purtam beretele noastre verzi de școală, care de obicei stau bine îndesate pe cap, dar Lavinia și-a scos-o, ca și cum i-ar fi suflat-o vântul, și-a scuturat părul și a ridicat din umeri. Sunt sigură c-a făcut-o pur și simplu ca să-și arate bucele.

Angajații antreprenorului de pompe funebre, care mergeau pe lângă trăsura din față, își țineau jobenele cu mâna; cu toate acestea un joben a zburat și omul a trebuit să alerge după el, cu pardesiul negru fluturând în vânt. Panașele negre ale cailor dansau și ele în vânt, iar unul dintre cai a nechezat și a zvârlit din copite când i-a intrat vântul în nări, așa că vizitiul a trebuit să pocnească din bici, ceea ce le-a făcut pe câteva doamne să țipe și procesiunea s-a oprit. Mămica tremura și-mi strângea tare brațul.

Vântul slăbise atât de tare pânza care pavoaza fațada bibliotecii, încât următoarea rafală a smuls o fâșie și a aruncat-o în sus. Bucata lungă de pânză albă a plutit peste capetele noastre, săvârșind un fel de dans deasupra cortegiului funerar, până când, brusc, vântul a stat și pânza a căzut, aterizând peste trăsura care purta sicriul. Asistența a exclamat, Lavinia, bineînțeles, a țipat, iar calul cel nervos a zvârlit din nou din copite.

A fost o zăpăceală îngrozitoare. Dar, peste strigăte, peste vânt și nechezatul aceluiași cal, am auzit o femeie râzând. M-am uitat în jur și am văzut-o stând deoparte, îmbrăcată toată în alb, cu o sumedenie de volane de dantelă care fluturau, făcând-o să arate ca o pasăre. Râsul ei nu era

foarte sonor, însă era extrm de pătrunzător, ca vocea telalului care umblă pe strada noastră strigând „Fiare veeechj!”

Domnul Jackson a ieșit pe poarta cimitirului și a alergat să tragă bucata de pânză jos de pe trăsura.

— Dați-i drumul! a strigat el. Repede, până n-o iau caii la fugă!

A fugit înapoi la poartă și a deschis-o, făcând semn trăsorii din față. După ce a intrat ultima trăsura în cimitir, a închis poarta și apoi a ridicat pânza de jos. Pe când se pregătea s-o împătorească, a privit la mulțimea din fața bibliotecii, a văzut-o pe Mămica și s-a oprit. Mămica a tresărit de parcă ar fi bătut-o cineva pe umăr și mi-a dat drumul la braț.

Apoi, președintele a coborât de la tribună și a trecut strada să recupereze pânza. Domnul Jackson a trebuit să se întoarcă spre el și Mămica și-a lăsat capul în jos. Încă o pală de vânt a trecut prin mulțime și Mămica arăta de parcă era gata să se prăbușească. Într-o clipă, femeia care râdea se afla lângă mama, luând-o de braț și susținând-o.

— Un adevărat spectacol, nu? a făcut ea, cu un nou hohot de râs. Și când te gândești că abia începuseră cuvântările!

Era o femeie micuță, mai scundă decât Mămica, însă își ținea umerii trași spre spate într-un fel care-o făcea să pară sigură de ea, ca o femeie mai înaltă. Avea ochi mari, căprui, care păreau așezați direct pe obraji, așa încât nu te puteai feri de privirea lor. Când a zâmbit, un dinte dezgolit în colțul gurii m-a făcut să mă gândesc la un cal care-și arată dinții.

Am știut imediat că n-o să-mi placă femeia aceea.

— Sunt Caroline Black, a zis ea, întinzând mâna.

Mămica s-a uitat întâi lung la mâna ei, apoi a luat-o.

— Kitty Coleman, a răspuns.

M-am îngrozit când i-am recunoscut numele, însă era clar că Mămica nu-l recunoscuse. Caroline Black era o sufragetă care ducea în pagina de scrisori a ziarului local o lungă bătaie cu diferiți domni sceptici în legătură cu chestiunea dreptului de vot pentru femei.

Tăticu le critică foarte aspru pe sufragete. Zice că denumirea sună ca un termen care definește o tehnică de bandajare apărută în timpul Războiului Crimeii. Sufragetele tot desenează pe trotuare lângă noi semne cu creta pentru întrunirile lor, iar Tăticu le amenință din când în când (poate s-o fi amenințat chiar pe Caroline Black) cu găleți cu apă.

Președintele începuse iar să vorbească:

— ...Consiliul a asigurat o ușă deschisă, prin care fiecare locuitor din circumscripția St Pancras poate să intre fără plată și fără teamă, pentru a se bucura de comorile literaturii, adunate și păstrate în această clădire.

Lumea a început să aplaude. Caroline Black însă nu bătea din palme. Nici Mămica. M-am uitat în jur, după Lavinia, dar n-am văzut-o. Doamna Waterhouse și Ivy May erau încă în preajmă și i-am urmărit privirea lui Ivy May, ațintită peste drum. Lavinia stătea lângă poarta cimitirului. M-a văzut și mi-a făcut semn, împingând poarta ca să-mi arate că nu era încuiată. Am șovăit, pentru că nu voiam s-o las pe Mămica singură cu Caroline Black. Pe de altă parte, cuvântările erau plicticoase, așa cum mă așteptasem, iar cimitirul avea să fie mult mai interesant. Am făcut un pas către Lavinia.

— Toate bune și frumoase, domnule Ashby, a strigat deodată Caroline Black, făcându-mă să îngheț. Aplaud sincer ideea de acces liber la literatură și educație. Dar, cinstit, putem noi să

sărbătorim un astfel de prilej, când jumătate din populație nu-și poate aplica noile cunoștințe la acea parte a vieții care este atât de importantă pentru noi? Dacă femeile nu au drept de vot, la ce bun să citească din comorile literaturii ?

Pe măsură ce vorbea, lumea din jurul ei se trăgea înapoi, până când a rămas singură într-un cerc de spectatori, doar cu mine și cu Mămica stând stânjenite lângă ea.

Domnul Ashby a încercat să replice, însă Caroline Black a continuat cu o voce calmă și egală, care nu se lăsa întreruptă:

— Sunt sigură că dacă parlamentarul nostru, domnul Dickinson, ar fi aici, el ar fi de acord cu mine că subiectul dreptului de vot pentru femei merge mână în mână cu chestiuni precum bibliotecile publice și educația pentru toți. Chiar acum, domnia sa speră să poată prezenta în parlament un proiect de lege referitor la sufragiul femeilor. Pac apel la dumneavoastră, a zis ea, cu un gest către cercul din jurul ei, ca membri implicați, instruiți ai comunității: de câte ori intrați în această clădire, gândiți-vă că dumneavoastră însevă - sau, dacă sunteți bărbați, soțiilor sau surorilor sau fiicelor dumneavoastră - vi se refuză șansa de a fi cetățeni responsabili și de-a vota pentru cei care urmează să vă reprezinte. Însă puteți face ceva în acest sens. Veniți la întrunirile organizației locale a USPF, în fiecare marți, la ora patru după-masă, la Birch Cottage, West Hill, în Highgate. Vot pentru femei!

S-a înclinat ușor, ca și cum ar fi mulțumit pentru aplauze pe care numai ea le auzea, și a făcut un pas înapoi, lăsându-ne, pe mine și pe Mămica, singure în cerc.

Fețele care ne înconjurau se uitau la noi curioase, probabil întrebându-se dacă eram și noi sufragete. Cel puțin doamna Waterhouse mi-a adresat o privire

plină de milă îngrozită. Lângă ea, Ivy May se holba la mama, care, la rândul ei, o privea fix pe Caroline Black și, pentru prima oară după luni de zile, zâmbea.

M-am uitat peste drum, la poarta cimitirului, însă Lavinia nu mai era acolo. Apoi am zărit-o în cimitir, exact înainte să dispară între două morminte.

Râsul ei a răsunit ca o chemare de trompetă, mi-a trecut pe șira spinării ca un curent electric și m-a făcut să deschid ochii mari. Crezusem că va fi încă o zi cețoasă și apăsătoare, dar când m-am uitat în jur să văd de unde vine râsul, am descoperit că era una dintre acele zile de toamnă pe care le iubesc, cu aer proaspăt și cu vânt, ca atunci când, copilă fiind, voiam să mănânc mere și să dau cu picioarele în frunzele uscate.

Apoi l-am zărit pe John Jackson peste drum, lângă poartă, și a trebuit să rămân nemișcată, ca să nu mă vadă. Cu toate acestea, m-a văzut, încercasem de câteva ori să urc dealul, să-l văd și să-i explic. Dar n-am reușit niciodată. Mă gândeam că a înțeles singur. El înțelege aproape totul.

Am auzit din nou acel râs, chiar lângă mine. Caroline m-a luat de braț și am știut că nimic nu va mai fi ca înainte.

Sunt în mormânt, în picioare pe sicriu, când apare ea. Cortegiul tocmai a plecat și eu pun pământul ca să umple golurile din jurul sicriului. Pe urmă, trebuie să scot afară cu un ciocan proptelele cele mai de jos și Taica al meu împreună cu Joe o să le tragă afară cu o frânghie. Țasta e adânc de douășpe picioare.

Taica al meu și Joe cântă:

„Ea e doamna,
draga mea, Ea e
porumbița,
scumpa mea, Ea
nu-i fată de visat,
Ea-i regina mea
din sat”.

P'ormă ei se opresc, dar eu îi zic înainte:

„Știu că ea mă
place, Știu că ea
mă place, Fi'ncă
ea așa îmi zice.
Ea e Crinul meu
din sat, Crinul
meu și Roza
mea”.

Pe urmă, mă uit în sus și-o văd pe Livy stând pe marginea mormântului și râzând la mine.

— La naiba, Livy, zic, ce faci aici?
Ea își scutură părul și ridică din umeri.

—Mă uit la tine, băiatule rău. Nu trebuie să spui „la naiba”.

—Pardon.

—Lasă, am să cobor jos acolo, cu tine.

—Nu poți să faci asta.

—Ba da, zice și se întoarce spre Taica. Vreți să mă ajutați să cobor?

—Vai, nu, domnișorică, nu trebuie să mergeți acolo jos. Ți-a nu-i loc pentru dumneavoastră. Și p'ormă, o să vă murdăriți rochița asta frumoasă și pantoforii.

—N-are importanță, pot să le dau la curățat după aceea. Cum se coboară, cu o scară?

—Nu, nu, nici o scară, face Taica. La unul adânc, așa ca ăsta, noi înfigem tot lemnul ăsta pe laturi, vedeți, la distanță de un picior sau două, ca să țină pământul, să nu se prăbușească. Pe lemne ne cățărăm în sus și în jos. Dar dumneavoastră să nu vă apucați să faceți așa ceva, adaugă el, însă prea târziu, fi'ncă Livy a și început deja să coboare.

Tot ce văd din ea sunt picioarele care i se ițesc de sub fustă și jupon.

—Să nu cobori, Livy, strig eu, dar de fapt vreau să vină. Coboară pe structura de lemn de parcă asta a făcut toată viața. Uite-o jos, pe sicriu, cu mine.

—Așa, spune, te bucuri să mă vezi?

—Păi cum să nu.

Livy privește în jur și se înfioară.

—E frig aici. Și-i atâta noroi!

—Da' ce credeai, doar e un mormânt.

Livy își răzuie de sicriu vârful pantofului plin de lut.

—Cine e înăuntru?

—Nu știu, ridic eu din umeri. Taică, strig, cine-i în sicriu ?

—Nu, stai să ghicesc, face Livy. E o fetiță care a făcut pneumonie. Sau un bărbat care s-a înecat într-unui din iazurile de pe Heath, încercând să-și salveze câinele. Sau...

—E un bătrân, strigă Taica al meu către noi. Cauze naturale.

Lui Taica al meu îi place să afle câte ceva despre cei pe care îi îngropăm, de obicei trăgând cu urechea la ce vorbesc pe lângă groapă rudele mortului.

Livy e dezamăgită.

—Cred că am să mă întind puțin, zice.

—Doar n-ai să faci așa ceva. E murdar, tu singură ai spus-o.

Nu mă ascultă. Se așază pe capacul sicriului și apoi se întinde pe el, de i se umple părul de noroi.

—Uite, zice, încrucișându-și mâinile pe piept, ca și cum ar fi moartă.

Se uită în sus, la cer.

Nu-mi vine să cred. Poate că s-a scrântit.

—■ Haide, Livy, spun, ridică-te.

Stă tot acolo, cu ochii închiși și eu mă uit la fața ei. Are o gură care mă face să mă gândesc la niște bomboane de ciocolată umplute cu vișine, pe care mi le-a dat o dată Maude. Mă întreb dacă buzele ei au același gust.

—Unde e Maude? întreb, ca să nu mă mai gândesc la ele.

Livy se strâmbă, dar rămâne cu ochii închiși.

—La bibliotecă, cu mama ei.

—Doamna C. a ieșit în lume?

N-ar fi trebuit să zic nimic, nici să mă arăt mirat.

Livy deschide ochii, ca înviată brusc din morți.

—Ce știi tu despre mama lui Maude?

—Nimic, am răspuns repede. Doar că a fost bolnavă, atât.

Am zis-o prea repede. Livy își dă seama. E ciudat, ea nu-i ca Ivy May, care vede totul. Însă, când vrea ea, observă.

—Doamna Coleman a fost bolnavă, însă asta s-a întâmplat acum mai bine de două luni, zice. Arată într-adevăr foarte rău, însă alta-i problema. Știu eu. Si tu știi.

Livy se ridică în capul oaselor. Eu mă mut de pe un picior pe altul.

—Nu știu nimic.

—Ba știi, zâmbește Livy. Nu te pricepi să minți, Simon. Hai, ce știi despre mama lui Maude?

—N-am de gând să-ți spun nimic.

Livy arată încântată și aș vrea să nu-i fi spus nici măcar asta.

—Știam eu că e ceva, zice ea. Și știu că tu ai să-mi spui.

—De ce ți-aș spune eu ție ceva?

— Pentru că, dacă-mi spui, te las să mă săruți.

Mă uit țintă la gura ei. Și-a lins buzele și strălucesc ca ploaia pe frunze. Cad în cursă. Mă apropii, însă ea-și trage obrazul înapoi.

— Mai întâi, spune-mi.

Dau din cap că nu. Îmi pare rău că trebuie s-o spun, însă n-am încredere în Livy. Trebuie să-mi capăt sărutul înainte să rostesc o vorbă.

—Îți spun numai după.

—Nu, sărutul după.

Dau iar din cap și Livy vede că nu glumesc. Se întinde la loc, pe bulgării de pământ.

— Bine, atunci. Dar trebuie să mă prefac că sunt Frumoasa din Pădurea Adormită și tu ești Prințul care mă trezește.

Închide ochii și-și încrucișează iar mâinile pe piept, de parcă-i moartă. Mă uit în sus. Taica al meu nu-i aplecat peste mormânt. S-a așezat probabil cu sticla și așteaptă. Nu știu cât o să dureze norocul meu, așa că mă aplec repede și-mi lipesc gura de gura ei. Nu se mișcă. Buzele ei sunt moi. Le ating cu limba, n-au gust de bomboane cu vișine, ci de sare. Mă ridic la loc, pe călcăie, și Livy deschide ochii. Ne uităm unul la altul, dar nu scoatem o vorbă. Ea zâmbește ușor.

— Simon, pune-te în mișcare, băiete. Mai avem unul de săpat după ăsta, mă strigă Taica al meu.

Stă sus, aplecat de parcă-i gata să cadă. Nu știu dacă ne-a văzut sărutându-ne. Nu zice.

— Să vă ajut să urcați, domnișoară? Întrebă.

Nu vreau să vină aici jos, cât e Livy cu mine.

Trei oameni într-un mormânt e prea mult.

— Las-o în pace, strig. O aduc eu sus.

— Vin singură, imediat ce îmi răspunde Simon la întrebare, spune Livy.

Taica al meu pare că are de gând să vină jos, așa că trebuie să-i spun, repede.

—Doamna C. a vizitat-o pe mama mea, îi șoptesc.

—Ce, o vizită de binefacere?

—Cine zice că avem nevoie de binefacere? Livy nu răspunde.

—Oricum, a fost afacere, nu binefacere.

—Mama ta e moașă, nu?

—Da, însă...

—Vrei să zici că a mai făcut un copil? zice Livy cu ochii cât casa. Maude are un frate sau o soră ascunși undeva? Ce emoționant, sper să fie un frate.

—N-a fost așa, spun repede. N-are nici un fel de frate. A fost pe dos, adică a fost vorba să se scape de frate sau de soră înainte să se nască. Altfel, știi, ar fi fost bastard.

—Vai!

Livy se ridică drept în picioare și mă fixează cu aceiași ochi uimiți. Aș vrea să nu fi spus nimic. Unii oameni sunt făcuți să nu înțeleagă nimic din viață, și Livy chiar așa e.

—Vai, zice iar și începe să plângă. Se culcă la loc pe noroi.

—Liniștește-te, Livy. Maică-mea a fost foarte grijulie cu ea. Dar i-a trebuit timp ca să se refacă.

—Ce-am să-i spun lui Maude? suspină ea.

—Să nu-i spui nimic, zic repede, nevrând să înrăutățesc și mai mult lucrurile. Ea nu trebuie să știe.

—Dar, în aceste condiții, este imposibil ca e' să mai locuiască cu mama ei.

—De ce ?

—Poate veni să stea la noi. Am s-o rog pe Mami. Sunt sigură că o să fie de acord, mai ales când o să afle de ce.

—Nu-i spune nimic, Livy, zic eu.

Apoi aud un țipăt deasupra și mă uit în sus. Mama lui Livy se uită în jos, spre noi, iar Maude trage cu ochiul peste umărul ei. Ivy May e și ea acolo, de partea cealaltă a mormântului.

—Lavinia, pentru Dumnezeu, ce cauți, culcată acolo, jos? strigă mama ei. Ieși afară imediat!

—Bună, Mami, face Livy calmă, de parcă nu plânsese până mai adineauri, și se ridică. Mă căutai ?

Lu' mama Iu' Livy i se taie picioarele și începe să plângă, dar nu încetișor ca Livy. Plânge zgomotos, cu sughituri.

— Linișteți-vă, doamnă Waterhouse, spune Maude, mângâind-o pe umăr. Lavinia n-are nimic și vine sus imediat, nu-i așa, Lavinia? face ea, încruntându-se către noi.

Livy zâmbește ciudat și știu că se gândește la mama lui Maude.

— Să nu îndrăznești să-i spui ceva, Livy, îi suflu.

Livy nu spune nimic, nici nu se uită la mine.

Se cațără doar iute pe lemne și dispare, înainte să-i mai pot spune ceva.

Ivy May aruncă în mormânt un bulgăre de lut, care aterizează la picioarele mele.

După ce pleacă toate, e liniște. Încep să îndes pământ în spațiul gol din jurul sicriului.

Vine Taica al meu și se așază la marginea mormântului, bălăbănindu-și picioarele. Miroase a pileală.

— Ai de gând să mă ajuți. Taică? fac. Acu' poți s-aduci Cușca mielului.

Taica al meu dă din cap.

—N-are rost să săruți fete ca ea, zice. Deci, m-a văzut.

—Și de ce nu?

Taica al meu dă iar din cap.

— Fetele-astea nu-s de tine, băiete. Știi și tu. Le place de tine că ești altfel decât ele și asta-i tot. Pot chiar să te lase să le săruți. O dată. Da' n-ajungi nicăieri cu ele.

—Nu încerc să ajung nicăieri cu ele. Taica al meu începe să chicotească.

—Păi sigur că nu, băiete. Se-nțelege că nu.

—Taci, Taică, taci din gură.

Mă-ntorc la noroiul meu. E mai ușor decât să vorbesc cu el.

LAVINIA WATERHOUSE

în sfârșit, am luat o hotărâre.

M-am simțit bolnavă de când mi-a spus Simon. Mami crede că am răcit acolo, jos, în mormânt, dar nu e asta. Sufăr de Repulsie Morală. Nici măcar sărutul lui Simon - despre care n-am să spun nimănui, niciodată - n-a putut să compenseze oroarea pe care mi-a produs-o vestea despre Kitty Coleman.

Când au venit să mă ia de la cimitir, abia de-am putut să mă uit la Maude. Știam că era supărată pe mine, dar mă simțeam cu adevărat rău și nu puteam vorbi. Apoi ne-am întors la bibliotecă și m-am simțit și mai rău când am văzut-o pe mama lui Maude. Din fericire, nu m-a băgat în seamă. Era în ghearele unei femei înspăimântătoare, despre care Maude mi-a spus că e o sufragetă de prin partea locului. (Nu înțeleg de ce se face atâta zgomot în legătură cu votul. Politica e atât de plicticoasă. La urma urmei, ce femeie ar dori să voteze ?) Au mers spre casă la braț, vorbind cu o familiaritate de parcă s-ar fi cunoscut de când lumea, și nici nu m-au băgat în seamă, ceea ce a fost cu atât mai bine. Este cu adevărat uimitor cât poate fi de nerușinată mama lui Maude, având în vedere ce-a făcut.

Din acea zi, nu m-am mai simțit la largul meu în preajma lui Maude și, o vreme, m-am simțit prea rău ca s-o văd sau ca să mă duc la școală. Știu că ea credea că doar mă prefac, însă mă

simțeam atât de împovărată. Apoi, slavă cerului, a venit vacanța și Maude a plecat să-și viziteze mătușa din Lincolnshire, așa că, un timp, am putut s-o evit. Acum însă a revenit, iar povara faptelor pe care le cunosc mă apasă mai tare ca niciodată. Mi-e greu să-i ascund ce știu ei și, de fapt, tuturor, și asta m-a și îmbolnăvit.

Lui Mami nu i-am spus, pentru că nu sunt în stare să-i creez un șoc. Țin foarte mult la Mami și la Tați, dragii de ei, și chiar și la Ivy May. Ei sunt oameni simpli, nu ca mine, care sunt o persoană mult mai complicată, dar cel puțin știu că sunt cinstiți. La noi, nu este o Casă a Secretelor.

Trebuie să fac ceva. Nu pot sta deoparte s-o văd pe draga de Maude contaminată de răul din inima casei Coleman. Așa că, după trei săptămâni în care mi-am întrebat sufletul, m-am așezat în această după-amiază în camera mea și am compus următoarea scrisoare, schimbându-mi scrisul:

Stimate domnule Coleman,

Este îndatorirea mea creștinească să vă informez despre Purtarea Necuviincioasă din familia dumneavoastră și care se referă la soția dumneavoastră. Domnule, vă sfătuiesc s-o întrebați pe soția dumneavoastră despre adevărata natură a bolii care a afectat-o la începutul acestui an. Cred că veți fi profund șocat. Vă scriu aceste rânduri așa cum se cade să facă o persoană preocupată de bunăstarea morală a fiicei dumneavoastră, domnișoara Maude Coleman. Mă gândesc numai la binele ei.

Cu respectuoasă îngrijorare,
Doresc să rămân,
Cu toată sinceritatea,

Anonim

Am să mă furișez diseară și am s-o strecor pe sub
ușă. Sunt sigură că după aceea o să încep să mă simt
mai bine.

Noiembrie 1906

JENNY WHITBY

Primul lucru pe care l-am văzut a fost mizeria din casă. A trebuit să curăț, de sus până jos, și pe urmă să mai curăț o dată. Singurul lucru bun a fost că n-aveam timp să mă gândesc la Jack. Asta, și faptul că doamna Baker era cu adevărat bucuroasă să mă revadă. Cred că se săturase de înlocuitoare. Astea temporarele nu sunt bune de nimic.

Pe urmă, era problema cu sânii. O dată la câteva ore se umflau și laptele lui Jack îmi curgea pe piept. A trebuit să-mi pun tampoane de vată și să le schimb tot timpul și chiar și așa tot m-am dat de gol. Din fericire, conia n-a văzut niciodată. Nu că ar observa ea ceva. Dar s-a întâmplat o dată, când curățăm căminul în cameră la domnișoara Maude. A intrat și a trebuit să iau repede în brațe un vraf de cearșafuri, așa plină de praf de cărbune cum eram, să mă scuz și să ies. S-a uitat ciudat la mine, dar n-a zis nimic. E așa de bucuroasă că m-am întors încât n-o să se plângă.

Nu știu cât de multe știe. Doamna Baker crede că nu prea multe, că e încă un mielușel nevinovat. Da' nu știu, câteodată îi prind privirea ațintită asupra mea sau asupra mamei ei și mă gândesc: nu-i proastă.

Mama ei, daa..., și aici e ceva ciudat. Mă întorc, vorba aia, în vârful picioarelor, temându-mă să mă întâlnesc cu ea după felul în care ne-am despărțit. Am crezut că o să fie mai nu știu cum cu mine, însă când am sosit, mi-a strâns mâna și mi-a spus:

— Ce minunat să te revedem, Jenny. Intră, intră, te rog!

M-a dus în camera de dimineață, unde o femeiușcă agitată, o domnișoară Black, a sărit în picioare și mi-a strâns și ea mâna.

— Jenny e comoara noastră, i-a zis conița domnișoarei Black.

Mamă, m-am roșit toată, crezând că-și bate joc de mine. Dar părea sinceră, ca și cum ar fi uitat cu totul de șantaj.

— Numai să-mi pun lucrurile în camera mea și m-apuc de treabă, am spus eu.

— Domnișoara Black și cu mine punem lucruri mari la cale, nu-i așa, Caroline ? face conița, ca și cum nu m-ar fi auzit. Sunt sigură că ne vei fi de mare ajutor.

— Știu eu, doamnă? Poate să vă aduc niște ceai.

— Spune-mi, Jenny, a făcut domnișoara Black, ce crezi despre sufragiul femeilor?

— Păi, toate suferim, nu? am zis eu, temătoare, neștiind ce trebuie să răspund.

Domnișoara Black și conița au râs, cu toate că eu n-am făcut nici o glumă.

— Nu, mă refer la dreptul de vot al femeilor, mi-a explicat domnișoara Black.

■— Dar femeile nu votează, am spus.

— Femeilor *nu li se permite* să voteze, însă ele ar trebui să aibă acest drept, la fel ca bărbații. Vezi, tocmai pentru asta luptăm noi. Nu crezi că ar trebui să ai și tu același drept ca tatăl tău, fratele tău, soțul tău, să-i alegi pe cei care să conducă această țară?

— Păi n-am nici tată, nici frate, nici soț.

De fii nu spusese nimic.

— Jenny, noi luptăm pentru egalitatea ta, mi-a explicat conița.

— Sunteți foarte bună, doamnă. Să vă aduc ceai sau cafea?

— Cafea, cred, ce zici, Caroline?

Sunt împreună tot timpul acum, ele două, uneltind împotriva guvernului sau cam așa ceva. Ar trebui să mă bucur pentru conița, că pare acum mai fericită ca înainte. Dar nu sunt. E ceva la ea care nu pare în regulă, ca un titirez învârtit prea strâns, se răsuțește cum trebuie, însă ar putea să cadă.

Nu că asta ar avea prea mare importanță pentru mine acum, am eu altele la care să mă gândesc. În prima sâmbătă în care m-am dus iar la mama acasă, am plâns când l-am văzut pe Jack. Lipsisem doar cinci zile și deja arăta de parcă ar fi fost copilul alteia. Mai aveam puțin lapte la sân, dar nu l-a vrut, o voia pe fata de peste drum care-l alăptează după ce și-a pierdut propriul copil. Am plâns iar când l-am văzut la sânul ei.

Cum am s-o plătesc pentru toate aceste luni nu știu. Aș vrea să mă fi gândit la asta când mi-am asigurat slujba aici, cu conița. Acum patru luni mi-ar fi dat orice, însă acum dacă i-aș cere o leafă mai bună mi-ar ține probabil o predică despre suferința femeilor. Un lucru am învățat: trebuie să te temi de șantaj ca să funcționeze. Și nu cred că ei îi mai pasă acum de ceva, în afară de dreptul de vot pentru femei.

Și încă o ciudățenie. Conița se poartă de parcă nu i s-ar fi întâmplat nimic astă-vară, dar e cineva care n-a uitat. Tocmai așezam pantofii pe hol, bine lustruiți și gata de încălțat a doua zi, când cineva a strecurat pe sub ușă o scrisoare adresată domnului Coleman. Am ridicat-o și m-am uitat la ea. Era un scris chinuit, ca al unei școlărițe care ar fi mâzgălit pe un scaun șubred. Am deschis ușa din față și m-am uitat afară. Era o noapte cețoasă și abia am apucat s-o zăresc pe domnișoara Lavinia alergând, înainte să dispară în susul străzii.

N-am pus scrisoarea pe tavă pentru stăpân, ci am ținut-o la mine. A doua zi dimineața, m-am

așezat cu o ceașcă de ceai în bucătărie și i-am arătat-o doamnei Baker. Curios, cum am devenit mai prietene noi două, după ce s-a născut Jack. Ea nu știe de șantaj, însă probabil bănuiește. Nu m-a întrebat niciodată cum de mi-am căpătat slujba înapoi.

— N-are de ce să-i scrie ea stăpânului, decât ca să provoace neazuri, am zis.

Doamna Baker a cercetat scrisoarea, apoi a dus-o la ceainic și într-o clipă a aburit-o și a deschis-o. Asta-mi place mie la ea. Poate fi teribil de rea câteodată, însă e o persoană hotărâtă.

Am citit peste umărul ei. Când am terminat, ne-am uitat una la alta.

— Cum de știe ea de toate astea? m-ara mirat cu voce tare, înainte să-mi dau seama că s-ar putea ca doamna Baker să nu fi avut cunoștință de necazul conifei.

Însă ea știa. Doamna Baker nu-i proastă deloc. Trebuie să-și fi dat seama singură.

— Fata asta prostuță, a spus ea, încearcă să tulbure apele.

A deschis apoi ușa de la sobă și a aruncat scrisoarea în foc.

Cum spuneam, e o persoană hotărâtă.

EDITH COLEMAN

Când mi-a deschis ușa, o clipă am crezut că visez. Dar știam foarte bine că sunt trează. Nu sunt genul visător. Bineînțeles, zâmbetul obraznic de pe fața ei îmi spunea că știe că sunt surprinsă.

— Ce cauți tu aici? am întrebat. Unde este femeia pe care am angajat-o să lucreze cu ziua?

Îmi asumasem conducerea gospodăriei cât a fost Kitty bolnavă și angajasem câteva femei cu ziua, până când aveam să găsim o servitoare ca lumea.

—Lucrez din nou aici, doamnă, mi-a răspuns impertinenta.

—Cine spune asta?

—Întrebați-o pe stăpâna, doamnă. Pot să vă iau haina?

—Nu pune mâna pe haina mea. Du-te și așteaptă în bucătărie. N-am nevoie să mă conduci.

Fata a ridicat din umeri și mi s-a părut c-am auzit-o spunând:

— N-aveți decât.

Am vrut să zic ceva, însă nu m-am mai ostenit. Nu cu ea trebuia să vorbesc. Evident, Jenny n-ar fi aici, dacă n-ar fi primit-o Kitty înapoi, fără știrea mea și împotriva ordinilor mele.

Am intrat neanunțată în camera de dimineață. Kitty stătea cu domnișoara Black, pe care o mai întâlnisem o singură dată. Nu-mi plăcuse atunci. Vorbise la nesfârșit despre sufragiul femeilor, un subiect pe care-l consider intolerabil.

Acum, s-au ridicat amândouă în picioare și Kitty a venit și m-a sărutat.

—Să-ți iau haina, mamă Coleman, a spus. De ce nu ți-a luat-o Jenny la intrare ?

—Exact asta aș don să discut cu tine, am replicat.

Pentru moment nu mi-am dat jos haina, nemaifiind sigură că am să rămân. Păcat că nu era singură Kitty, pentru că nu-mi venea să vorbesc despre Jenny în fața altora.

— Mamă Coleman, ai cunoscut-o deja pe Caroline Black, a zis Kitty. Caroline, ți-o amintești pe soacra mea, doamna Coleman.

—Desigur, a răspuns domnișoara Black. Sunt încântată să vă revăd, doamnă Coleman.

—Nu vrei să stai cu noi? m-a întrebat Kitty, făcând semn spre canapele. Jenny tocmai a adus ceaiul, iar doamna Baker a făcut niște prăjituri cu untură.

M-am așezat, simțindu-mă foarte stânjenită cu haina pe mine. Ele însă nu păreau să observe.

— Caroline și cu mine discutam despre Uniunea Socială și Politică a Femeilor, a zis Kitty. Știai că a deschis un birou la Londra, la doi pași de Aldwych? E foarte la îndemână pentru relațiile cu ziarele și pot face lobby în Parlament pentru sufragiul femeilor mult mai eficient dintr-un sediu de aici decât de la Manchester.

Am întrerupt-o;

—Nu sunt de acord ca femeile să voteze. N-au nevoie. Soții lor sunt perfect capabili să voteze în numele lor.

—Sunt foarte multe femei necăsătorite, printre care și eu, care merită o reprezentare, a spus domnișoara Black. În plus, o femeie nu are întotdeauna aceleași opinii ca soțul ei.

—În orice căsătorie solidă, femeia este perfect de acord cu soțul ei. Altfel, nici nu s-ar fi căsătorit.

—Adevărat? Tu ai vota întotdeauna la fel ca soțul tău, Kitty? a întrebat domnișoara Black.

—Cel mai probabil i-aș vota pe conservatori, a răspuns Kitty.

—Vedeți ? i-am spus eu domnișoarei Black. Cei din familia Coleman votează întotdeauna cu conservatorii.

Kitty s-a grăbit să adauge:

—Asta numai pentru că un candidat conservator, acum, pare mai probabil să fie de acord să sprijine activ sufragiul femeilor. Dacă un candidat liberal sau chiar laburist ar sprijini pe față această cauză, aș vota pentru ei.

Am fost oripilată de acest anunț.

—Nu fi prostuță, firește că n-ai face-o.

—Nu mă interesează partidele politice. Mă interesează o chestiune morală.

—Ar trebui să te intereseze chestiuni morale mult mai apropiate de căminul tău, i-am replicat.

—La ce te referi?

Am observat că nora mea a vorbit fără să mă privească.

—De ce este Jenny aici? Am concediat-o în iulie.

Kitty a ridicat din umeri și i-a zâmbit domnișoarei Black, de parcă ar fi vrut să-și ceară scuze pentru mine.

—Și eu am reangajat-o în octombrie.

—Kitty, ți-am concediat servitoarea acum patru luni, pentru conduită imorală. O asemenea comportare este ireversibilă și fata nu este cea mai indicată să slujească în această casă.

În sfârșit, nora mea mi-a susținut privirea. Arăta aproape plictisită.

—Am rugat-o pe Jenny să vină înapoi, pentru că este o servitoare foarte bună, e disponibilă și avem nevoie de o slujnică bună. Înlocuitoarele pe care le-ai angajat erau inacceptabile.

Ceva pe chipul ei îmi spunea că minte, însă nu știam care putea fi minciuna.

— Ai uitat ce-a făcut? am insistat.

Kitty a oftat.

— Nu, n-am uitat. Doar că se întâmplă să nu mi se pară ceva foarte important. Mă preocupă alte chestiuni și am dorit pur și simplu să angajez pe cineva care știam că va munci bine în casă.

M-am ridicat, spunându-i;

— E ridicol. Nu poți ține aici o fată care a...

M-am oprit și am privit spre domnișoara Black, care se uita calm la mine. Nu voiam să vorbesc din vârful buzelor, însă ar fi fost nepotrivit să fiu atât de deschisă față de o persoană străină. Nu mi-am terminat fraza, știind că o putea completa Kitty. Așa că am întrebat doar:

—Ce fel de exemplu reprezintă ea pentru Maude sau pentru fiul meu?

—Ei nu știu nimic. Cred că a fost bolnavă.

—Temelia morală a acestei case va fi subminată de prezența ei, fie că ei cunosc împrejurările, fie că nu.

Kitty a zâmbit, ceea ce mi s-a părut a fi o reacție cu totul nepotrivită.

—Mamă Coleman, știi că îți sunt foarte recunoscătoare pentru că ai avut grijă de această casă cât am fost bolnavă. Nu ți-ai precupețit nici timpul, nici eforturile. Acum, totuși, e timpul să-mi asum din nou răspunderea pentru propria-mi casă. Am hotărât că Jenny poate lucra din nou pentru noi și chiar nu mai e nimic de discutat în această privință.

—Fiul meu ce părere are?

—Richard ignoră fericit problemele gospodăriei. Dacă mi-aduc bine aminte, este exact ceea ce m-ai învățat despre conducerea unei gospodării: nu-ți bate niciodată soțul la cap cu asemenea probleme.

Am ignorat remarca, dar n-am uitat-o.

—Va trebui să stau de vorbă cu el.

—Crezi c-o să-i placă?

—Cred că orice bărbat ar vrea să știe dacă îi este amenințată casa din punct de vedere moral.

—Stai la ceai ? m-a întrebat Kitty pe un ton destul de amabil, dar cuvintele ei dădeau de înțeles că ea credea că aș vrea să plec.

Și chiar voiam să plec.

— Nu stau la ceai, am zis, ridicându-mă. N-am să mai pun piciorul în casa asta, atâta vreme cât este ea aici. La revedere, Kitty.

M-am întors și am ieșit. Kitty nu m-a urmat și a fost foarte bine că impertinenta de slujnică nu era pe hol să mă conducă la ieșire, pentru că nu știu ce-aș fi putut să-i spun.

Una dintre urmările nefericite ale faptului că sunt ceea ce aș numi o fire hotărâtă este că uneori mă trezesc prinsă într-o dilemă. N-aveam remușcări să întrerup legăturile cu Kitty dacă era necesar, însă nu puteam spune același lucru despre fiul meu și despre nepoata mea. La urma urmei, nu este vina lor că nora mea este îngăduitoare la capitolul morală. Oricum, nu-mi prea venea să-l amestec pe Richard în ceea ce, cum Kitty însăși îmi reamintise, înseamnă treburi de femei.

Cu toate acestea, credeam cu tărie că el ar trebui să știe câte ceva despre comportamentul necorespunzător al soției sale, dacă nu în legătură cu hotărârea de-a o reangaja pe Jenny, cel puțin despre prietenia ei cu o femeie dubioasă. L-am invitat la mine, singur, într-o seară, pretextând că vreau să discutăm ceva despre averea răposatului său tată. Totuși, în clipa în care l-am văzut, am știut că n-am să-i spun nici un cuvânt, nici despre Jenny, nici despre Caroline Black. Avea un aer fericit, chiar și după o zi de muncă, și mi-am amintit cum arăta când se întorsese cu Kitty din luna de miere.

Deci așa stau lucrurile, mi-am spus sincer. Îi primește iar în pat, așa încât să poată face ce-i place atunci când nu-i în pat.

Nu e proastă deloc nora mea. S-a schimbat foarte mult. Nu mai e fetița provincială din ziua în care mi-a prezentat-o Richard, neajutorată și stângace, îmbrăcată cu haine care nu mai erau la modă de doi ani. Nu-mi plac jocurile și, uitându-mă acum la fiul meu, am știut că e un joc în care ea a învins, iar eu am pierdut.

RICHARD COLEMAN

Februarie 1907

GERTRUDE WATERHOUSE

Doamne, tocmai m-am întors de la una dintre seratele lui Kitty Coleman cu o durere de cap îngrozitoare.

În ianuarie, s-a întâmplat ceva de care mă temusem întotdeauna. Kitty Coleman și-a schimbat ziua de primire, fixând-o miercurea, ca să poată participa în zilele de marți la nu știu ce întruniri în Highgate. (Măcar asta înseamnă că nu va veni la seratele mele!) Acum, m-am simțit obligată să merg, nu în fiecare săptămână, sper, dar cel puțin o dată sau de două ori pe lună. Am reușit să scap de primele câteva vizite, spunând că sunt răcită sau că fetele nu se simt prea bine, dar nu puteam să invoc aceleași motive de fiecare dată.

Așa că azi m-am dus, luându-le cu mine pe Lavinia și pe Ivy May, ca să am un sprijin. Când am sosit, salonul era deja plin de femei. Kitty Coleman ne-a întâmpinat, apoi a trecut repede de cealaltă parte a încăperii, fără să facă prezentările. Trebuie să spun că a fost cea mai gălăgioasă serată la care am participat vreodată. Toată lumea vorbea în același timp și sunt sigură că nimeni nu asculta cu adevărat. Eu însă, da. Și pe măsură ce ascultam, ochii mi se dilatau și gura mi se micșora. N-am îndrăznit să scot un cuvânt. Camera era plină de sufragete.

Două femei discutau despre o întrunire la care urmau să participe, în Whitechapel. Alta lăsa să treacă din mână în mână un proiect de afiș cu o femeie care flutura pe fereastra unui tren un afiș

pe care scria: „Vot pentru femei”. Când l-am văzut, m-am întors spre fiicele mele.

— Lavinia, du-te și ajut-o pe Maude.

Maude servea ceai de cealaltă parte a salonului și părea la fel de nefericită ca și mine.

— Și nu ascultați la ce se vorbește în jur, am adăugat.

Lavinia se uita țintă la Kitty Coleman.

— Ai auzit ce-am spus, Lavinia? am întrebat-o.

A dat din cap că da și a ridicat din umeri, vrând parcă să se scuture de cuvintele mele, apoi s-a încruntat și a traversat încăperea spre Maude.

— Ivy May, vrei să fii bună să cobori la parter, s-o întrebi pe bucătăreasă dacă nu are nevoie de ajutor ?

Ivy May a aprobat din cap și a dispărut. E o fată bună.

O femeie lângă mine povestea cum tocmai începuse să vorbească la o întrunire în Manchester când din public s-au apucat să arunce în ea cu roșii stricate.

— Bine că n-au fost ouă stricate! a strigat o altă femeie și toată lumea a râs.

Adică nu chiar toată lumea. Câteva femei ca mine tăceau și păreau la fel de șocate. Trebuie să fi fost vechi prietene ale lui Kitty, care au venit la serată cu gândul că vor avea parte de o conversație plăcută și vor savura biscuiții excelenți ai doamnei Baker.

În cele din urmă, una dintre ele, mai puțin timidă decât mine, a întrebat:

— Despre ce vorbiți la aceste adunări din Manchester?

Femeia cu roșiile i-a aruncat o privire mirată:

— Păi, firește, despre acordarea dreptului de vot pentru femei!

Sărmana femeie s-a aprins la față, de parcă ar fi fost ea însăși lovită de o roșie. Am compătimit-o.

Spre cinstea ei, Caroline Black i-a sărit în ajutor;

— Uniunea Socială și Politică a Femeilor militează pentru introducerea în parlament a unui proiect de lege care să acorde femeilor dreptul de a vota în alegeri, la fel ca bărbații, a explicat ea. Ne străduim să obținem sprijinul femeilor și bărbaților din toată țara, vorbind în public, adresându-ne în scris ziarelor, făcând lobby pe lângă parlamentari și semnând petiții. Ați văzut broșura USPF? Luați, vă rog, una și citiți-o, e plină de informații. Puteți lăsa o donație pentru ea pe masa de lângă ușă, când plecați. Și nu uitați să dați broșura mai departe, după ce ați terminat-o. Este într-adevăr surprinzător cât de multă viață se află într-o mică broșură atunci când o dai și altora.

Era în elementul ei, vorbea atât de calm și blând și totodată cu atâta vigoare, încât câteva femei au luat într-adevăr broșura cu ele și au lăsat bani lângă ușă. Una dintre ele fiind chiar eu, recunosc cu toată jena. Când vrafal de broșuri a ajuns la mine, Caroline Black mă privea cu un zâmbet atât de cald, încât a trebuit să iau o broșură. Și nici n-am avut tăria s-o ascund după canapea, cum aș fi dorit. Asta am făcut-o mai târziu, acasă.

Kitty Coleman n-a rostit o cuvântare ca a lui Caroline Black, însă era totuși într-o stare de exaltare, ochii îi străluceau, obrazii îi erau aprinși de parcă s-ar fi aflat la un bal și ar fi dansat tot timpul. Nu arăta cu totul sănătoasă.

Știu că n-ar trebui să spun așa ceva, însă aș fi dorit ca ea să n-o fi întâlnit niciodată pe Caroline Black. Schimbarea lui Kitty este dramatică și a scos-o, fără îndoială, din starea proastă în care se afla, dar ea n-a redevenit cea care era cândva, ci s-a transformat în ceva mult mai radical. Nu că m-aș fi dat în vânt după vechiul ei fel de a fi, dar, în comparație cu comportamentul ei prezent, îl

prefer pe acela. Chiar atunci când nu se află în mijlocul unei serate, cu sufragete de jur-împrejur, vorbește la nesfârșit despre politică și despre femei, până îmi vine să-mi astup urechile. Și-a cumpărat o bicicletă și umblă pretutindeni, fie ploaie, fie vânt, pătându-și poalele fustelor cu unsoare, dacă nu sunt gata mânjite cu cretă de la toate desenele pe care le face pe pavaj despre întruniri și mitinguri și altele asemenea. De câte ori o găsesc aplecată pe undeva cu o cretă în mână, trec strada, prefăcându-mă că n-o văd.

Acum n-o mai găsești niciodată acasă după-amiaza, fiind întotdeauna la vreo întrunire. Pe biata Maude o neglijează cu nerușinare. Uneori mă gândesc la Maude ca la a treia fiică a mea, atât de des vine la noi în casă. Nu că m-aș plânge, Maude e o fată foarte grijulie, mă ajută să servesc ceaiul, pe Ivy May o ajută să-și facă lecțiile. E un exemplu bun pentru Lavinia care, îmi pare rău că trebuie s-o spun, nu pare dispusă să-l urmeze. E foarte ciudat, o fiică poate avea o mamă care nu-i acordă nici o atenție, și totuși se poartă frumos, iar alta se bucură de toată atenția, și cu toate acestea este atât de dificilă și de egoistă.

A fost o ușurare să plec de la serata lui Kitty. Lavinia părea și ea nerăbdătoare să plecăm. Când am ajuns acasă, s-a arătat foarte grijulie cu mine, m-a trimis în pat să-mi liniștesc durerea de cap, insistând să pregătească ea cina. Nici măcar nu-mi pasă că a afumat supa.

JENNY WHITBY

Cerule, sper ca aceste serate să nu dureze. De când conia le-a mutat miercuria, m-au dat gata. Cel puțin, o am pe Maude ca ajutor, deși cred că nici ea n-o să reziste. Toată după-amiaza arăta de parcă ar fi vrut s-o ia la fugă, chiar când a venit Lavinia să-i țină tovarășie.

Fata asta chiar mă face să râd. Când e aici, se uită la conia cu așa o față revoltată. Iar când e stăpânul acasă, îl privește toată numai uimire și îndurerare. Oricum, n-a spus nimic, nici n-a încercat să-i mai trimită vreo scrisoare. Am fost cu ochii în patru. N-am de gând s-o las să strice această casă. Am nevoie de leafă. Și așa nu reușesc să plătesc pentru Jack. Adică reușesc, însă a trebuit să fac ceva la care n-am crezut niciodată c-am să mă cobor: să iau linguri dintr-un set vechi de argintărie din bufetul pe care i l-a lăsat coniei mama ei și să le vând. Stăpânii nu-l folosesc, nimeni în afară de mine nu-l lustruiește. Nu-i cinstit, știu, dar n-am de ales.

Până la urmă, am ascultat și eu la sufragete, pe când făceam înconjurul camerei, servindu-le biscuiți. Mi-a venit să scuip la ce-am auzit. Vorbesc despre cum să le ajute pe femei, dar, după cum stau lucrurile, aleg ele cine trebuie să primească ajutorul. Adică, nu luptă pentru dreptul meu la vot, numai pentru femeile care au avere sau care au fost la universitate. Însă aia, Caroline Black, a avut obrazul să-mi ceară mie să donez din leafa mea „pentru cauză”. I-am spus eu ei că nu dau un bănuț câtă vreme cauza n-are nici o legătură cu mine!

Am fost așa furioasă, că i-am povestit și doamnei Baker, mai târziu, când spălam vasele.

—Și ce-a zis la ista? m-a întrebat doamna Baker.

—Păi, că bărbații n-ar accepta să li se dea tuturor deodată dreptul la vot, că trebuia să înceapă cu unele femei și pe urmă, după ce-au obținut asta, o să lupte ele pentru toată lumea. Oare nu-i așa felul lor de a se pune pe ele înaintea tuturor? Mă întreb de ce nu pot ele să lupte mai întâi pentru noi. Să hotărască femeile muncitoare ce trebuie făcut.

Doamna Baker a chicotit.

—N-ai ști cu cine să votezi, nici dacă te mușcă de fund. Ți dai și tu seama de asta.

—Ba așa ști! am strigat. Nu-s așa de proastă. Cu laburiștii, de bună seamă. Laburiști, muncă, asta-i pentru o femeie muncitoare. Dar aceste doamne de la etaj n-ar vota cu laburiștii, nici măcar cu liberalii. Ele-s toate Tory[^] ca și soții lor, iar Tory aștia n-o să le dea niciodată femeilor drept de vot, orice ar spune ele.

Doamna Baker n-a mai zis nimic. Poate că era surprinsă că vorbesc de politică. Cinstită să fiu, eram și eu surprinsă. Stau prea mult în preajma sufragetelor și astea încep să mă facă să spun o groază de aiureli.

Iulie 1907

Când am simțit ce-am simțit, eram cu Tăticu pe Heath. Era noaptea noastră de vineri împreună și ne instalaserăm telescopul pe Dealul Parlamentului. Ne uitaserăm la câteva stele și așteptam să răsară Marte. Nu mă deranja așteptarea. Uneori mai discutam, dar cel mai adesea pur și simplu stăteam și observam.

în timp ce sorbeam o ceașcă de ceai din bidonul
pe care-l luaserăm la noi, am început să simt o

l
I
l
I
l
I
f
l

l
î
I
j {

durere surdă în stomac, de parcă mâncasem prea mult. Cu toate acestea, abia de m-atinsesem la cină de plăcinta cu brânză topită și bere a doamnei Baker. Când e cald afară, nu mi-e niciodată foame. M-am foit pe scăunelul pliant și am încercat să mă concentrez la ce zicea Tăticu.

— La întrunirea societății, cineva a spus recent că opoziția lui Marte pare să fie foarte bună luna asta. Nu știu dacă telescopul este suficient de puternic. Ar fi trebuit să împrumutăm telescopul de la societate, însă ar putea să fie folosit în noaptea asta de altcineva. Totul va fi mult mai ușor, când se va construi observatorul.

— *Dacă* se va construi, i-am reamintit.

Societatea Științifică din Hampstead încerca de mult să găsească un loc pe Heath unde să poată construi un observator, dar pentru fiecare loc fuseseră obiecții, cu dezbateri aprinse în paginile de corespondență de la cititori în ziarul local.

Locul dintre picioare mă durea: era umed, de parcă mi-aș fi vărsat ceai în poală. Am înțeles brusc ce se întâmpla.

— Ah, am spus, înainte să mă pot opri.
Tăti eu și-a ridicat sprâncenele întrebător.
—Nu, nimic. E..., m-am oprit, strâmbându-mă de durere.
—Te simți bine, Maude ?
Durerea a devenit deodată atât de puternică încât abia mai puteam respira. A încetat o clipă, apoi a revenit, ca o mână înțeleștată pe stomacul meu. Mă strângea, apoi mă lăsa.
— Tăticule, am icnit. Nu mă simt bine. îmi pare atât de rău, dar cred că trebuie să mă întorc.
Tăti eu s-a încruntat.
— Ce este? Ce ți s-a întâmplat?
Eram atât de stânjenită că nu prea știam ce să-i răspund.
— E... ceva despre care trebuie să vorbesc cu Mămica.
Imediat am regretat că nu i-am spus pur și simplu că mă doare stomacul. Nu prea mă pricep să mint.
— Păi..., a început Tăti eu, apoi s-a oprit.
Cred că a înțeles. Cel puțin n-a mai pus alte întrebări.
—Te duc înapoi acasă, a spus, dând să demonteze telescopul de pe suport.
—Pot să merg singură. Nu e departe și n-are rost să instalezi apoi totul din nou.
—Nici vorbă. Te duc eu acasă. N-am să-mi las fata să rătăcească noaptea singură, pe Heath.
Am vrut să-i spun că de când Mămica era atât de ocupată cu sufragetele, începusem să merg peste tot singură - la cimitir, sus, în Village, chiar și peste Heath, la Hampstead. Uneori mai venea cu mine Lavinia, dar adesea nu îndrăznea să meargă prea departe. Acum, însă, nu era momentul să-i spun toate astea lui Tăti eu. în plus, el nu știa cât de adânc se implicase Mămica. Vorbea despre sufragiul femeilor cu toată lumea, în afară de el, și cel

mai adesea își limita activitățile cu USPF la orele din timpul zilei. Seara activa numai când știa că Tăti eu era ocupat. Din câte știa el, ea stătea acasă în fiecare zi, citind și îngrijind grădina, așa cum făcea înainte.

Ne-am strâns lucrurile în tăcere. Eram bucuroasă că era întuneric și Tăti eu nu-mi putea vedea fața, pentru că mă înroșisem toată. Am coborât dealul în urma lui, obligată să-mi încetinesc pasul când durerea devenea prea puternică. Tăti eu nu părea să observe, coborând cărarea ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Când puteam, mă grăbeam să-l prind din urmă.

Am ajuns la poalele dealului, acolo unde Taurul și Polobocul revărsa în stradă bărbați cu halbe în mână.

—De-aici pot să ajung acasă, Tăticule, i-am spus. Nu e departe și strada e plină de lume. N-o să mi se întâmple nimic.

—Nici să n-aud, a răspuns el și a continuat să meargă.

Când am ajuns acasă, a descuiat ușa. Pe masa din hol ardea o lampă. Tăti eu și-a dres vocea.

—Mama ta e în vizită la o prietenă care s-a îmbolnăvit, însă poate să se ocupe Jenny de tine.

—Da.

Stăteam eu spatele la perete, temându-mă să nu-mi fie pătată rochia. Aș fi murit de rușine dacă ar fi văzut Tăti eu.

— Bine, atunci.

Tăti eu s-a întors să plece, oprindu-se în ușă:

—O să fie în regulă, acum?

—Da.

Când s-a închis ușa în urma lui, am gemut. Pulpele mi-erău lipicioase și înfierbântate și voiam să mă întind. Mai întâi, m-am gândit, aveam nevoie de ajutor. Am aprins o lumânare și m-am dus sus, șovăind în fața camerei de dimineață. Poate că

Mămica era totuși acolo, stând pe canapea cu o carte în mână. S-ar uita în sus și ar zice : „Bine-ai venit, ce priveliști cerești ați admirat ?” după cum obișnuia să mă întâmpine.

Am deschis ușa. Firește, Mămica nu era acolo. Uneori aveam impresia că aceea nu mai era camera mamei, ci a cauzei. Vechile semne ale trecerii mamei pe-acolo (șalul galben de mătase pe canapea, pianul cu o vază de flori uscate pe el, gravurile cu plante) erau încă la locul lor. Însă altceva am observat eu: o lozincă pe jumătate terminată, întinsă pe canapea, pe care scria FAPTE, NU VORBE, vraful de broșuri de la USPF pe pian, albumul cu tăieturi din ziare pe masă, alte tăieturi din presă alături, scrisori, fotografii lângă foarfecă și un borcan cu lipici, cutia cu cretă, fluturașii, foile de hârtie pline de liste. Tăticu nu venea niciodată aici. Dacă ar fi venit, ar fi fost foarte mirat.

Am închis ușa, am urcat scările până la camera lui Jenny și am bătut. Am strigat-o. La început nu mi-a răspuns, dar când am bătut din nou, am auzit un mormăit și Jenny mi-a deschis ușa, cu ochii cârpiți de somn și cu o dungă roșie pe obraz, de la pernă. Purta o cămașă de noapte lungă și albă și era desculță.

— Ce s-a întâmplat, domnișoară Maude? a îngânat ea, frecându-și obrajii.

Cu ochii la unghiile groase și galbene de la picioarele ei, am șoptit:

—Te rog, am nevoie de ajutorul tău.

—Nu putem lăsa pe mâine? Știți, dormeam. Trebuie să mă scol mai devreme decât toată lumea din casă.

—Scuză-mă. Știi, am... mi-a venit pacostea și nu știu ce să fac.

—Ce?

A trebuit să repet și m-am înroșit iar.

—Dumnezeule, pacostea, a mormăit Jenny, privindu-mă cercetătoare. Măi, să fie, domnișoară Maude, păi e devreme să începeți de la doispe ani. N-aveți nici măcar o urmă de țâțșoare!

—Nu sunt așa de tânără. Împlinesc treisprezece ani peste... opt luni.

Știam ce prosteste sună ce spun și am început să plâng.

Jenny și-a deschis ușa larg.

— Haideți, nu trebuie să plângeți, și m-a luat pe după umeri. Mai bine intrați înăuntru, nu rezolvăm nimic dacă stați acolo și bocîți.

Camera lui Jenny fusese camera doicii când eram eu mică. Deși fusesem doar o dată sau de două ori înăuntru de când se mutase Jenny acolo, încă mi se părea familiară. Mirosea a piele caldă și a pături de lână, a ulei camforat, cum miroseau altădată compresele pe care Doica mi le punea, calde, pe piept, când eram răcită. Pe cuie de lemn atârnav rochia, șorțul și boneta lui Jenny. Peria ei de păr se odihnea pe polița de deasupra căminului, împreună cu o fotografie în care era Jenny cu un bebeluș în poală. Stăteau în fața unui decor cu frunze de palmier și Jenny era îmbrăcată cu rochia ei cea mai bună. Amândoi aveau o înfățișare serioasă și erau parcă surprinși de blitzul fotografului.

— Cine-i acolo? am întrebat, pentru că nu văzusem niciodată acea fotografie.

Jenny își trăgea un halat de casă pe ea și abia de s-a uitat.

—Nepotul meu.

—Nu te-am auzit niciodată vorbind de el. Cum îl cheamă?

—Jack, a zis Jenny, încrucișându-și brațele. Bine, v-a spus ceva mămica dumneavoastră, sau v-ați lămurit cumva singură?

Am dat din cap.

—Bineînțeles că nu. A" fi trebuit să-mi dau seama. Mama dumneavoastră e așa de ocupată cu salvarea femeilor că nici măcar nu se îngrijește de copila ei.

—Știu ce mi se întâmplă. Am citit în cărți.

—Însă nu știți ce să faceți, nu? Asta e important, ce *faci*. Cui îi pasă ce este ? „Fapte, nu vorbe”, nu așa spune tot timpul mămica dumneavoastră?

M-am încruntat.

Jenny și-a țuguat buzele.

— Iertare, domnișoară Maude. Gata, am să vă împrumut din ale mele, până când vă faceți rost de tot ce vă trebuie.

A îngenuncheat lângă un mic scrin unde-și ținea lucrurile și a scos câteva fâșii lungi și groase de pânză și o centură ciudată, cum nu mai văzusem niciodată. Mi-a arătat cum să împătutesc pânza în trei și s-o fixeze pe centură. Mi-a explicat despre găleată și despre apa cu sare în care să înmoi fâșiile de pânză, și cum să las găleata sub pat, lângă oala de noapte. Apoi, s-a dus jos după o găleată și o sticlă cu apă fierbinte pentru dureri, în timp ce eu mă spălam în camera mea și încercam să-mi pun șervetul și centura. Mă simțeam de parcă juponul și pantalonășii se lipiseră ca un cocoloș între pulpele mele, făcându-mă să merg crăcănată, ca o rață. Eram sigură că oricine putea să observe ce se întâmplă cu mine.

Cu toate că fusese îngrozitor că așa ceva a trebuit să se întâmple când eram cu Tăticu, eram bucuroasă că cel puțin Lavinia nu fusese de față. Nu mi-ar ierta niciodată că am început eu prima. Ea e întotdeauna cea frumoasă, cea feminină, chiar atunci când eram mai tinere, îmi amintea de femeile din picturile preraphaelite, cu părul ei buclat și formele ei rotunde. Jenny avea dreptate. Eu am o siluetă plată și, cum zicea cândva Bunica, hainele atârnă pe mine ca rufele pe frânghie. Lavinia și

cu mine ne-am închipuit întotdeauna că ea o să aibă prima ciclu, ea o să poarte prima corset, o să se mărite prima, o să aibă prima copii. Uneori toate astea mă deranjau, însă cel mai adesea, în taină, mă simțeam ușurată. Nu i-am spus-o niciodată, dar nu sunt sigură că vreau să mă mărit și să am copii.

Acum, va trebui să mă ascund de ea, cu centurile și cu șervetele și cu durerile mele. Nu-mi plăcea să am secrete față de cea mai bună prietenă. Dar, la urma urmelor, și ea avea un secret față de mine. De când Mămica s-a împrietenit cu Caroline Black, Lavinia s-a purtat ciudat cu ea, însă nu mi-a spus de ce. Când o întreb, îmi răspunde doar că sufragetele sunt rele, însă eu sunt sigură că mai e și altceva la mijloc. E ceva în legătură cu Simon și cu coborâtul ei în mormânt, atunci. Dar nu vrea să-mi spună. Nici Simon nu vrea. M-am dus singură la cimitir și l-am întrebat, însă el a ridicat din umeri și a săpat mai departe.

Când s-a întors Jenny cu găleata, m-a îmbrățișat.

— Sunteți femeie, acum, știți. Foarte curând, o să purtați corset. Asta trebuie să-i spuneți mamei dumneavoastră mâine.

Am dat din cap. Știam însă că mâine n-am să-i spun nimic lui Mămica. Acum, când aveam mai multă nevoie de ea, nu era aici. Mâine nu mai conta.

Februarie 1908

KITTY COLEMAN

Spre surprinderea mea, mi-a fost mai greu să dau ochii cu Maude decât cu Richard.

Reacția lui Richard era previzibilă: furie, reținută în fața polițiștilor și dezlănțuită în birjă, în drum spre casă. Mi-a strigat despre numele familiei, despre dezonorarea mamei sale, despre inutilitatea cauzei. Știusese că trebuie să mă aștept la toate astea căci auzisem ce reacții avuseseră soții altor femei. Am avut chiar noroc să merg atât de departe fără ca Richard să se plângă. Pentru el, activitățile mele în cadrul USPF reprezentau un hobby nevinovat, cu care îmi umpleam timpul între două serate. Abia acum înțelege într-adevăr că sunt și eu sufragetă.

Un singur lucru pe care mi l-a spus în birjă m-a surprins cu adevărat.

— La fiica ta nu te gândești? a strigat el. Acum, când începe să devină și ea femeie, are nevoie de un exemplu mai bun decât îi dai tu.

M-am încruntat. Expresia pe care a folosit-o era atât de stângace, încât după cuvinte trebuie să se fi ascuns altceva.

— Ce vrei să spui?

Richard s-a uitat la mine, neîncrezător și totodată stânjenit.

—Nu ți-a spus?

—Ce să-mi spună?

—Că a început să aibă... ăăă...

A făcut un semn vag **cu mâna spre** fusta mea.

— A început ? am strigat. Când ?

—Acum câteva luni.

—Cum de știi tu, când eu nu știu?

—Pentru că eu eram atunci cu ea, de aia! Și a fost un moment umilitor pentru amândoi. În cele din urmă a trebuit să se ducă la Jenny, pentru că tu nu erai acasă. De atunci ar fi trebuit să-mi dau seama cât de mult erai amestecată în această treabă ridicolă și fără rost.

Richard ar fi putut spune mai multe, dar trebuie să-și fi dat seama că nu mai era nevoie. Îmi aminteam când îmi începuse mie ciclul, cum a trebuit să dau fuga la mama, plângând, și cum m-a liniștit ea.

Restul drumului spre casă am tăcut amândoi. Când am ajuns, am luat o lumânare de pe masa din hol și am urcat direct în camera lui Maude. M-am așezat pe patul ei și am privit-o în lumina slabă, întrebându-mă ce alte secrete mai avea față de mine și cum să-i spun ce trebuie să-i spun.

A deschis ochii și s-a ridicat în capul oaselor, înainte ca eu să fi deschis gura.

—Ce s-a întâmplat, Mămico ? m-a întrebat cu o voce atât de limpede încât nu sunt sigură că dormise până atunci.

Cel mai bine era să mă exprim cinstit și direct.

—Știi unde am fost azi, când tu erai la școală?

—La sediul USPF?

—Am fost la Caxton Hali pentru Parlamentul Femeilor. Dar, după aceea, am mers în Piața Parlamentului cu alte femei, ca să încercăm să pătrundem în Camera Comunelor.

—Și ați pătruns ?

—Nu. Am fost arestată. Acum m-am întors de la secția de poliție Cannon Row, cu tatăl tău. Care, bineînțeles, e furios.

—Dar de ce ai fost arestată? Ce-ai făcut?

—N-am făcut nimic. Ne făceam pur și simplu loc prin mulțime, când ne-au înșfăcat polițiștii și ne-au trântit la pământ. Când ne-am ridicat, ne-au

trântit iar și iar. Umerii și coastele mele sunt numai julituri. La fel arată și celelalte.

Nu i-am mai spus că multe dintre vânătăi le căpătasem în duba poliției, când birjarul lua curbele atât de brusc că eram zvârlită de colo-colo, nici că despărțiturile din dubă erau atât de strâmte că mă simțeam ca închisă într-un sicriu pus pe verticală, sau cât de tare mirosea a urină, care sunt sigură că aparțineau polițiștilor. Făcuseră asta ca să ne pedepsească și mai tare.

—A fost arestată și Caroline Black? a întrebat Maude.

—Nu. Rămăsese mai în spate să stea de vorbă cu o cunoștință și până să ne ajungă din urmă, polițiștii deja ne luaseră. A fost foarte necăjită că n-a fost și ea arestată. Chiar a venit de bună voie, singură, la Cannon Row și a stat cu noi.

Maude nu spunea nimic. Voiam s-o întreb despre ce îmi spusese Richard în birjă, în drum spre casă, dar mi-am dat seama că nu sunt în stare. Mi-era mai ușor să vorbesc despre ce mi se întâmplase mie.

—Măine dimineață voi fi la tribunal, am continuat. S-ar putea să mă trimită direct la Holloway. Am vrut să-mi iau rămas-bun acum.

—Dar... cât timp ai să stai... Ia închisoare?

—Nu știu. Poate chiar trei luni.

—Trei luni! Și ce-o să ne facem?

—Voi ? Voi o să vă descurcați foarte bine. Aș vrea totuși să te rog să faci ceva pentru mine.

Maude m-a privit nerăbdătoare.

Chiar înainte de a scoate cartela pentru colectă și de a începe să-i spun despre săptămâna abnegației, o campanie pe care o iniția USPF pentru a strânge bani, am știut că greșeam. Ca mamă ar fi trebuit s-o liniștesc și s-o încurajez. Cu toate acestea, deși îi citeam dezamăgirea pe față, am continuat să-i explic cum să-i roage pe toți vecinii

noștri și pe musafiri să pună donații pe cartelă și apoi să trimită cartela la biroul WSPU la sfârșitul săptămânii.

Nu știu de ce m-am purtat cu atâta cruzime.

DOROTHY BAKER

De regulă, nu mă amestec în treburile acestei familii, cine și când vine sau pleacă. Eu sosesc la șapte și jumătate dimineața. Le gătesc, plec la șapte seara, sau la șase, dacă servesc cină rece. Mă țin deoparte, n-am păreri. Sau, dacă am, mi le păstrez pentru mine. Am căsuța mea, copii mari cu problemele lor. N-am nevoie de mai mult. Nu sunt ca Jenny care, cum are un mic prilej, își bagă nasul în toate. E un miracol că nu i s-a tăiat de tot acest nas.

Dar chiar îmi pare rău de domnișoara Maude. Seara trecută mă duceam acasă printr-o ceață deasă, când am văzut-o mergând în fața mea. N-o mai văzusem niciodată în Tufnell Park. N-are nici un motiv să treacă pe-acolo. Viața ei se petrece în alte direcții, la nord sau vest, spre Highgate și Hampstead, nu la est, spre Tufnell Park și Holloway. Cam asta e de așteptat pentru o familie de rangul lor.

Străzile aici nu sunt prea proaste, totuși nu-mi place s-o văd, singură, mai ales pe ceața asta lăptoasă. Cineva poate să dispară definitiv pe o astfel de stradă. Am simțit că trebuie s-o urmăresc, să mă asigur că nu i se întâmplă nimic rău. Era destul de clar încotro se îndrepta. N-aș putea zice c-o învinuiam. Aș fi făcut și eu același lucru în locul ei, deși eu, trăind în preajma acestui loc, nu mă prea îndemn să-l văd. Eu însă n-am pe nimeni din familie acolo. Copiii mei își joacă piesa în limitele legii.

Domnișoara Maude a pășit destul de ușor drumul. Cu toată ceața și cu străzile străine, s-a descurcat bine. Când a ajuns acolo, s-a oprit și a privit îndelung. Trebuie s-o fi zdrcinut înfățișarea locului, ivindu-se din ceață. Castelul, așa-i zice lumea pe-aici. Chiar că seamănă cu un castel, cu intrarea mare, cu arcade și cu turnuri de piatră cu metereze. Arată foarte ciudat, pentru o închisoare. Copiii mei se jucau de-a cavalerii și domnițele în fața ei, când îndrăzneau. Mai sunt și rânduri de ferestruici tăiate într-un zid de cărămidă, în spate, departe de drum, unde probabil se află deținuții.

Apoi am avut amândouă o surpriză. Să mă trăsnească dacă nu era femeia aceea, Black, plim-bându-se în sus și în jos, prin fața porții. E scundă, dar purta o haină lungă, cenușie, care-i flutura în **jurul** gleznelor și o făcea să pară mai înaltă. Cânta:

„Cântați despre al lui Christabel strașnic plan.
Douăzeci și patru de sufragete într-un furgon
Când furgonul a stat, ele - hop la Comune,
într-un elan,

Nu-i ăsta un prânz ales pentru
Campbell-Bannerman[^] ? Asquith[^] era la
trezorerie, numărând averea, Lloyd George[^],
printre femei liberale, rostea vorbe dulci ca
mierea Și apoi toți omuleții aceia au avut o idee
genială: «Să le dăm femeilor dreptul de vot», au
strigat, «Și hai prieteni să fim cu toții, iară»".

- 1.Campbell-Bannerman, Sir Henry (1836-1908), om de stat britanic, prim-ministru între 1905-1908.
- 2.Herbert Henry (1852-1928), conte de Oxford și Asquith, om de stat britanic.
- 3.Lloyd George David (1863-1945), om de stat britanic, prim-ministru între 1916-1922.

Apoi s-a îndreptat spre ferestruici și a strigat;
— Fruntea sus, dragele mele. Ați trecut de jumătatea drumului. Au mai rămas doar trei săptămâni ! Și avem atâtea de făcut când ieșiți!

Vocea ei abia de străbătea prin ceață. Nu știu cum își închipuia că o va auzi cineva dinăuntru.

Domnișoara Maude văzuse destul. S-a întors și a luat-o la fugă. M-am luat după ea, însă eu nu mai pot fugi ca pe vremuri, așa că am pierdut-o din ochi. Era deja întuneric și am început să mă îngrijorez. Magazinele erau închise, și în curând pe stradă nu vor mai fi oameni cumsecade pe care să-i întrebe încotro s-o ia.

Apoi, am dat un colț și am văzut-o, ieșea din ceață, venind înspre mine și arăta foarte înspăimântată.

—Domnișoară Maude, pentru Dumnezeu, ce faceți aici? am întrebat-o, prefăcându-mă că nu știu nimic.

—Doamnă Baker! a exclamat, atât de bucurată să mă vadă, încât m-a prins strâns de braț.

—Ar trebui să fiți acasă, am certat-o, nu să cutreierați străzile.

—Am... am vrut să mă plimb, și m-am rătăcit. M-am uitat la ea. N-avea rost să mă prefac.

—Ați vrut să vedeți unde este ?

— Da, a spus domnișoara Maude, plecându-și capul.

M-am cutremurat.

—Un loc îngrozitor. Nu mi-a plăcut niciodată vecinătatea lui. Hei, tu! am strigat către un trecător.

—Aaa, bună seara, doamnă Baker!

—Domnișoară Maude, ți-l prezint pe Jimmy, fiul vecinei mele. Fii bun, Jimmy, condu-o pe domnișoară până la Boston Arms. De-acolo, o să știe drumul.

—Mulțumesc, doamnă Baker, mi-a șoptit domnișoara Maude.

Am ridicat din umeri.
— Nu e treaba mea, am zis. N-am să suflu o vorbă
nimănui. Haic^c, aveți grijă cum mergeți prin ceață.
M-am ținut de cuvânt.

Martie 1908

SIMON FIELD

Te strânge în spate. Așa că Jenny a noastră mă lasă înăuntru, să mă adăpostesc de ploaie. Doamna Baker nu zice nimic când mă vede, doar mormăie. Cu toate astea, îmi face un ou moale.

— Dumnezeule, face Jenny a noastră, uitându-se pe fereastră, în timp ce eu șed la masă și mănânc. Halal zi de mers în vizită la pușcărie.

— Cine se duce la pușcărie? întreb.

Doamna B. izbește o oală cu apă de sobă și se uită urât la Jenny. Numai că Jenny n-o bagă în seamă, ea zice ce vrea.

— Stăpânul și domnișoara Maude. Până acu' n-au putut să se ducă. Alea, sufragetele, n-au voie să primească vizite în primele patru săptămâni. Mai întâi, urma să meargă numai stăpânul, da' i-am auzit discutând și domnișoara Maude a învins, binecuvântată fie. I-e dor de măicuța ei. Cu toate că numai cerul știe de ce, femeii oricum nu prea-i păsa de ce era în jurul ei.

— Ajunge, Jenny, zice doamna Baker.

— Păi, nu contează, vorbeam doar cu Simon.

— Ce nu contează?

Maude a coborât scările și stă acolo, cu brațele încrucișate peste stomac. Mi se pare că a slăbit.

Jenny și doamna B. se întorc iute și-o privesc.

— Nimic, domnișoară Maude, zice Jenny a noastră. Ați mâncat ca lumea?

— Mulțumesc, nu prea mi-e foame.

— Ce ghinion, după ce că plouă să-ți vină chestia tocmai în zi de vizită.

— Pentru Dumnezeu, Jenny, lasă fata în pace! face doamna B., care de obicei nu strigă. Du-te sus și strânge masa

Jenny a noastră o șterge. Cât despre mine, am destul cap să nu zic nimic de chestie. Ii spun doar „Bună!” și ea-mi răspunde.

Greu să ți-o imaginezi pe mama lui Maude în închisoare. Cine-ar fi crezut c-o să ajungă acolo? Când am aflat prima oară de la Jenny, i-am strecurat așa, ca din întâmplare, domnului Jackson că doamna C. e la Holloway. A sărit de parcă l-ar fi ciupit careva.

—Sfinte Dumnezeule. De ce a ajuns acolo? Ca să fiu cinstit, nu prea știam bine.

—Lucruri de-ale femeilor, domnule.

M-a privit atât de insistent că a trebuit să mai zic ceva.

—Știi, femeile alea care umblă de colo-colo pe bicicletă, desenează cu creta pe trotuar și strigă la adunări, cam de-astea.

—Vrei să spui sufragete?

—Așa cred, domnule.

—Sfinte Dumnezeule, a repetat el. Închisoarea e un loc înfiorător pentru o femeie. Sper că nu este maltrată.

—Probabil nu mai mult decât sunt ceilalți, în închisoare, domnule. Vărul meu a ieșit după șase luni și n-avea nimic, numai pișcături de purici.

—Slabă consolare, Simon.

—Îmi pare rău, domnule.

Acuma vreau să-i spun ceva lui Maude, dar nu-mi vine în minte nimic încurajator. Apoi, se aude o bătaie la ușa din spate și intră Livy, udă toată, și nu mai am cum să mai strecur vreun cuvânt. Maude nu pare prea bucuroasă s-o vadă. Livy se năpustește și-o strânge tare în brațe. Mă vede peste umărul lui Maude, dar nu spune nimic. Se poartă ciudat cu mine, de când am sărutat-o.

Asta s-a întâmplat acum mai bine de un an și de-atunci s-a schimbat. Cred că Taica al meu a avut dreptate.

Adevărul e că asta e prima oară după multă vreme că suntem toți trei împreună. Nu mai e ca atunci când fetele erau mai mici și veneau tot timpul în vizită la cimitir.

— Vai, draga mea, arăți atât de palidă! face Livy. Ești probabil foarte tulburată din cauza vizitei.

Treaba cu Livy e că spune un lucru și gândește altul. Ea nu crede că e foarte tulburător că doamna C. se află la Holloway. Pentru ea asta e un prilej de încântare, numai că n-o să recunoască niciodată. Acum arată atât de aprinsă că știi ce-o să urmeze.

O așază pe Maude la masă.

— Așa, face, vreau să-ți sugerez ceva.

Se poartă de parcă n-ar mai fi nimeni acolo -de parcă n-aș sta și eu la masa aia, și doamna B. n-ar curăța cartofi lângă bufet și Jenny n-ar merge cu tava cu vase la spălătorie. Însă ea știe că noi suntem acolo și ascultăm.

—Știi că ai să spui nu, îi dă ea înainte, dar vreau să-mi promiți că ai să mă lași să termin ce am de spus. Promiți?

—E în regulă, spune Maude.

—Vreau să vin cu tine în dimineața asta, s-o vizităm împreună pe mama ta.

—Nu poți...

— încă n-am terminat.

Maude se încrunță, dar tace.

— Știi că o să fie îngrozitor și că ai să fii tulburată. Nu vrei ca prietena ta să fie acolo cu tine, să te țină de mână și să te ajute să fii cât mai curajoasă în fața mamei tale?

Așteptăm toți să auzim ce-o să spună Maude -Jenny stând în ușa spălătoriei, doamna B. încrun-tându-se la o coajă de cartof, ca și cum n-ar asculta.

— Dar mama ta? Întreabă Maude. Și Tăticu?
Sunt sigură că Tăticu n-o să te lase.

Livy zâmbește.

— Mami nu trebuie să știe, iar despre tatăl tău nu-ți face tu griji. Va spune da, mă descurc eu.

Chiar o să se descurce. Livy poate să convingă un bărbat să facă tot ce vrea ea. Am văzut-o la cimitir, dându-și ochii peste cap și rotindu-și fustele și bărbații fac ce zice ea. Până și domnul Jackson îi aduce o stropitoare dacă vrea ea - cu toate că asta ar putea fi din cauză că încă se mai simte vinovat fin'că i s-a spart îngerul. Dacă nu te uiți foarte atent, nici nu vezi lipitura de la gât, unde-a fixat constructorul capul la loc, însă nasul l-au paradiat de tot. Mai bine-l lăsașu așa, ciobit. O dată, am dus-o pe Livy să vadă toți îngerii și i-am arătat toate ciobiturile și zgârieturile de pe ei. Am vrut s-o liniștesc, numai că ea părea că mai mult s-a necăjit.

— Maude, ești gata?

Toată lumea se holbează la tatăl lui Maude, care coboară scările. După felul cum se poartă Jenny a noastră și doamna B. (Jenny face ochii mari, iar doamna B. scapă cuțitul și se taie la degetul mare și trebuie să și-l sugă) e clar că el nu vine aici niciodată. Probabil că e neliniștit în legătură cu vizita la Holloway sau nu-i place să vadă toată casa aia de deasupra noastră pustie și a venit să vadă oameni.

Până și Maude tresare când îl vede aici.

— Da, Tăticule, trebuie doar să... să iau ceva din camera mea. Mă întorc imediat.

Se uită la Livy, apoi fuge sus, strecurându-se pe lângă tatăl ei, care stă tot lângă scară, părând el însuși surprins că se află aicea, jos.

Livy se pregătește să-și pună farmecele la lucru.

— Domnule Coleman...

Însă domnul C. a dat cu ochii de mine.

— Doamnă Baker, cine este acest băiat care mănâncă din pâinea noastră?

Doamna B. nici nu clipește.

— Băiatul grădinarului, domnule.

A ales bine, fi'ncă grădina este teritoriul doamnei C. Domnul C. probabil nici nu pune piciorul acolo, poate doar ca să fumeze un trabuc. N-are cum să știe care e băiatul grădinarului.

Domnul C. se uită la ploaia de-afară.

—Păi, își alege bine zilele de lucru, nu?

—Aveți dreptate domnule. Auzi, Simon? Azi n-ai treabă în grădină. Acum șterge-o.

Dau de dușcă restul de ceai, îmi pun șapca și ies în ploaie. N-apuc să-i spun nimic lui Maude, nici să aud vrăjeala lui Livy. N-are a face, măcar am burta plină.

LAVINIA WATERHOUSE

Chiar n-a fost greu deloc. Pur și simplu m-am folosit de firea lui mai îngăduitoare. Chiar are o fire îngăduitoare. E clar că e un bărbat zdrobit, cu soția în închisoare. Oricine poate vedea acest lucru, e de-ajuns să te uiți la el. Sunt sigură însă că nu se uită nimeni la el, în afară de mine. Iar eu cred că între mine și el există o legătură specială, datorită acelei scrisori. Deși el nu știe că eu am scris-o, trebuie să știe că cineva îi poartă de grijă. Multă vreme n-am putut înțelege de ce nu și-a alungat soția deîndată ce a citit scrisoarea, însă acum, că am înaintat în vârstă și încep să-i înțeleg mai bine pe bărbați, observ că într-o manieră foarte cavalierească a lăsat deoparte propriile sentimente, pentru a apăra de scandal numele familiei.

A spus da când l-am rugat să mă lase să-i însoțesc la Holloway. Am repetat cam ce îi spusese lui Maude - că aș putea s-o încurajez în împrejurări grele - însă am lăsat să se înțeleagă totodată că el era un tată și un gentleman exemplar dacă se arăta atent la nevoile fiicei lui.

Nu pot să nu mă gândesc totuși că a spus da în parte fiindcă preferă compania mea în loc de cea a lui Maude. Bineînțeles, eu am fost cea mai vioaie în birjă, în drum spre locul acela. Și cum era să nu fiu - doar aveam să vedem interiorul unei închisori! Nici nu-mi închipuiam ceva mai delicios de excitant.

Singurul element care m-a cam muiat (cu excepția ploii, ha, ha!) a fost că atunci când birja a trecut prin fața casei noastre, am văzut-o pe Ivy May dând perdeaua la o parte și privind afară, pe fereastră. Mi s-a părut că se uită direct la mine și a trebuit să mă rog la Dumnezeu să nu mă părăscă, pentru că Mami crede că eu și Maude suntem la bibliotecă.

Nu mai văzusem închisoarea Holloway până atunci. Pe când ne îndreptam spre ușile de lemn cu arcade de la intrarea principală, am strâns-o pe Maude de braț și i-am șoptit:

— Arată ca un castel!

Spre uimirea mea, Maude și-a smucit **brațul** din mâna mea, șuierând:

— Asta nu-i o poveste cu zâne!

Mă rog. Am rămas puțin interzisă, dar **mi-am** revenit repede, când am văzut-o pe femeia **care** ne-a dat drumul **înăuntru, printr-o ușă laterală**. Era scundă și grasă și **purta o uniformă gri**. La șold îi atârna o **legătură impresionantă de chei**. Și, ca să arate și **mai** bine, buza de **sus** îi **era** împodobită cu un neg uriaș. **Era** exact **ca un** personaj din Dickens, cu toate că m-am ferit să **fac** această remarcă de față cu Maude. **A trebuit să-mi** acopăr repede gura cu palma, să nu mă vadă **femeia** că râd. Cu toate astea, cotoroața m-a văzut.

Am intrat într-o cameră de primire și **eu** cu Maude ne-am așezat pe o bancă îngustă, **în timp** ce Cotoroața a deschis un registru și și-a **notat** de-acolo datele doamnei Coleman. Eram **uimită** că știe să scrie și să citească.

Apoi, Cotoroața s-a uitat la noi:

— Numai una din dumneavoastră poa' să intre, a cârâit ea. Se permite numai trei vizitatori odată, iar unu' e deja acolo. Careva din dumneavoastră va trebui să aștepte aici, a adăugat ea, cu **un** ochi galben ațintit asupra mea.

— Alt vizitator? s-a mirat domnul Coleman.
Cine?
Cotoroața și-a pus degetul pe o pagină din registru.
—Doamna C. Black.
—Blestemata! Ce dracu' caută aici ?
—Și-a aranjat o vizită, ca și 'mneavoastră.
— Nu este rudă cu soția mea. Spuneți-i că trebuie să plece.
Cotoroața i-a adresat un zâmbet viclean.
— Are dreptu' s-o vadă, ca toată lumea. Soția 'mneavoastră hotărăște pe cine vede și pe cine nu vede.
Sărmanul domn Coleman era fiirios, dar nu putea face nimic. S-a întors spre noi:
—Voi două așteptați-mă aici.
—Dar am venit s-o văd pe Mămica! a strigat Maude.
— Cel mai bine este să stai aici cu Lavinia. N-o putem lăsa singură.
S-a adresat apoi femeii:
— Pot să mă aștepte fetele aici?
Cotoroața a mormăit.
Am zâmbit, ușurată de purtarea lui cavalească.
— Dar Lavinia va fi în siguranță aici și singură, a insistat Maude. Nu-i așa, Lavinia?
Am deschis gura să protestez, însă a sărit femeia aceea nesuferită.
— N-am nevoie de amândouă să-mi hurducăie băncuța, a zis, făcând semn spre Maude. Tu mergi cu Tăticu tău, iar tu - semn către mine - stai pe loc.
S-a dus la ușă și a strigat ceva pe coridor.
Am fost atât de șocată încât am rămas fără grai. Să fiu lăsată singură într-o închisoare, cu o cotoroață îngrozitoare ? Și asta, pentru motivul prostesc al lipsei de spațiu pe o bancă tare? Era

clar. Cotoroața o spusese numai ca să-mi facă mie în ciudă. M-am întors spre domnul Coleman, așteptând ajutor. Din păcate, în clipa aceea s-a dovedit a nu fi chiar atât de galant cum îl crezusem, pentru că a făcut pur și simplu un semn aprobator cu capul către Cotoroață.

A intrat o altă femeie, una înaltă, care purta și ea uniforma gri și-și zăngănea cheile într-un fel foarte supărător.

— H15, divizia a doua, i-a spus Cotoroața. Mai e una deja acolo.

Gardianca a dat din cap și le-a făcut semn domnului Coleman și lui Maude s-o urmeze, ceea ce ei au și făcut, fără măcar să se uite înapoi la mine.

Așa. După ce-au plecat, Cotoroața mi-a rânjit de după masă. Am fost surprinsă să văd că are o dantură completă - mă așteptasem să văd niște dinți negri și stricați. Am ignorat-o și am stat foarte liniștită, ca un șoricel. Eram atât de speriată.

Un șoricel însă nu se poate abține să se uite în jur, căutând ceva firimituri de ronțait. În încăperea aceea nu prea aveai pe ce să-ți oprești privirea, doar masa și câteva bănci, toate goale, așa că m-am trezit studiind-o pe Cotoroață. Stătea la masă, scriind ceva în registru. Era într-adevăr foarte respingătoare, mai ceva decât și-ar fi putut imagina Dickens. Negul pur și simplu strălucea pe buza ei. M-am întrebat dacă avea și fire de păr pe el. Gândul m-a făcut să chicotesc. Nu credeam că mă observă cum o cercetez, pentru că o priveam printre gene, prefăcându-mă că-mi studiez unghiile, însă ea a mârâit:

—De ce râzi, fată?

—O glumită de care mi-am amintit, am răspuns curajoasă. N-are nici o legătură cu dumneavoastră. Și, de fapt, ar trebui să-mi spuneți domnișoara Waterhouse.

A ayut neobrăzarea să râdă, așa că m-am simțit dator să-i explic faptul că eram aproape sigur înrudiți cu pictorul J.W. Waterhouse, deși Tați nu crede, și că i-am scris ca să descopăr gradul de rudenie. (Nu i-am spus că domnul Waterhouse nu mi-a răspuns niciodată la scrisoare.) Firește, așteptam prea mult de la o portăreasă de închisoare cu neg pe buză, chiar dacă știa să scrie - evident nu auzise niciodată de JWW, chiar după ce i-am descris pictura lui cu *Domnița din Shalott* care este expusă la Galeriile Tate. N-auzise niciodată de ea! Nu mai lipsea decât să mă întrebe cine e Tennyson.

Din fericire, această conversație sterilă a fost întreruptă de sosirea unei alte gardience. Cotoroața a cârâit că se bucura că sosise cealaltă, pentru că eu, chipurile, „turuiam ca o moară și spuneam numai prostii”.

Am fost foarte tentată să scot limba la ea - cu cât stăteam mai mult acolo, cu atât eram mai puțin speriată. Însă apoi a sunat un clopot și s-a dus să deschidă ușa. Cealaltă gardiancă stătea acolo și mă fixa, de parcă aș fi fost un exponat într-un muzeu. M-am încruntat la ea, însă asta n-a descurajat-o. Presupun că nu se întâmplă prea des să vadă fete ca mine stând pe banca aceea -nu-i de mirare că se holba.

Cotoroața s-a întors, urmată de un bărbat care purta costum negru și melon. Bărbatul a așteptat

în picioare, lângă masă, până când Cotoroața și-a cercetat registrul și i-a spus:

—Și-a primit deja porția de vizitatori pe ziua de azi. E o doamnă populară. Ați scris înainte, ca să aranjați vizita?

—Nu, a răspuns bărbatul.

—Trebuie să scrieți înainte, ca să obțineți permisiunea, a explicat voioasă Cotoroața, vădit

încântată de necazul altora. Și apoi, ea hotărăște dacă vrea să vă vadă.

— înțeleg.

Bărbatul a dat să plece.

Deja nu mă mai uimea nimic. Așa că, atunci când m-a văzut și a tresărit ca un cal nervos, eu pur și simplu l-am salutat cu cel mai dulce zâmbet:

— Bună ziua, domnule

Jackson.

Din fericire, a plecat înainte să se întoarcă Maude și tatăl ei, altfel ar fi avut loc o scenă jenantă. De data asta măcar, în loc să sporească amărăciunea celorlalți, Cotoroața

și-a ținut gura. Eu însămi am păstrat tăcerea. Dar chiar că era foarte ciudat ca domnul Jackson să dorească s-o viziteze pe mama lui Maude.

A fost o zi atât de grea, încât atunci când am ajuns acasă mi-a trebuit un somn lung și un bol de pudding întăritor ca să mă refac, de parcă aș fi fost bolnavă. Și în tot timpul ăsta îmi vuia mintea de gânduri care încercau să se aranjeze singure cap la cap. Gânduri despre mama lui Maude și domnul Jackson. M-am străduit totuși foarte tare să nu le las să se lege și cred că am reușit.

MAUDE COLEMAN

Tăticu și cu mine am urmat-o pe gardiancă printr-un culoar, apoi într-o mare curte interioară. De jos, puteam vedea totul până sus, pe acoperiș. De-a lungul zidurilor erau rânduri de uși. Pe din afara ușilor erau coridoare din zăbrele negre de fier, în lungul cărora se plimbau alte gardience îmbrăcate în gri.

Gardiancă noastră ne-a condus pe două șiruri de trepte și apoi printr-unul dintre coridoarele exterioare. De la balustrada de pe partea mea până la aceea de pe partea cealaltă a curții se întindea o plasă de sârmă deasupra spațiului gol. În plasă se prinseseră lucruri bizare : o lingură de lemn, o bonetă albă, un pantof de piele crăpat.

În centrul fiecărei uși de celulă atârna o clapă de piele. Trecând prin dreptul uneia dintre ele, am simțit o imperioasă nevoie de a o ridica. Mi-am încetinit mersul, astfel încât Tăticu și gardiancă mergeau acum cu câțiva pași înaintea mea, apoi am ridicat repede clapa și mi-am lipit ochiul de vizor.

Celula era foarte mică, vreo cinci picioare pe șapte, nu mult mai mare decât spălătoria noastră de vase. Am putut vedea foarte puțin - o scândură rezemată de un perete, un prosop atârnat de un cui și o femeie care stătea pe un scăunel în colț. Avea păr șaten închis, adunat pe creștet, piele măslinie, falei puternice și gură fermă, cu o expresie ca de soldat care mășăluiește la paradă. Stătea foarte dreaptă, așa cum mă tot îmboldește pe mine Bunica să stau. Purta o rochie verde închis cu săgeți

albe cusute pe ea - însemnul deținutului -, un șorț în carouri și o bonetă albă ca aceea pe care o văzusem în plasa de afară. În poala ei se odihneau un ghem de lână și niște andrele.

Voiam să se uite la mine. Când, în cele din urmă, mi-a întâlnit privirea, am știut exact cine e. N-o mai văzusem niciodată pe doamna Pankhurst -remarcabila Emmeline Pankhurst, lidera sufrage-telor. Mămica sperase mereu că va veni la una dintre seratele ei, dar n-a venit niciodată. Am auzit-o o dată pe Caroline Black descriind ochii conducătoarei ca fiind „de un albastru profund și atât de pătrunzător încât ai fi în stare să faci orice pentru ei - să iei o cazma și să nivelezi Muntele Snowdon dacă ți-ar spune ea că-i întunecă perspectiva”.

Doamna Pankhurst mi-a zâmbit.

— Maude!

Am sărit ca arsă de lângă vizor. Tăticu se uita țintă la mine, îngrozit. Gardiancă încă mai zorea înainte, dar s-a oprit când l-a auzit pe Tăticu strigând.

Am alergat la el.

— Ce naiba făceai? mi-a șoptit, apucându-mă de braț.

— Iartă-mă, am răspuns tot în șoaptă.

Gardiancă a mormăit:

— Iuțește pasul, ține-te după mine, sau n-o mai vezi deloc.

Mai încolo, pe culoar, stăteau două femei la ușa unei celule: o gardiancă și Caroline Black, îmbrăcată, pe sub paltonul gri, cu o rochie albă strălucitoare, cu volane de dantelă peste piept. Purta o pălărie împodobită cu primule ofilite. Arăta de parcă era la plimbare prin Hyde Park. Prin comparație, haina mea albastră, simplă, și vechea pălărie de pai păreau ponosite.

În timp ce ne apropiam, ea îi spunea cuiva din celulă:

—Culorile urmează să fie purpuriul demnității, albul purității și verdele speranței. Nu e o idee grozavă? Aș fi purtat eu însămi aceste culori azi, însă am dorit să port primule pentru tine. Gândește-te ce impresie puternică va face această priveliște: să vezi, la întruniri publice, cum toată lumea este îmbrăcată în aceleași culori! Aha, a anunțat ea zâmbind spre noi, mai ai vizitatori!

—Cine-a venit? am auzit din celulă.

—Mămico, am strigat.

M-am năpustit spre celulă, apoi m-am oprit -cu toate că ușa era deschisă, intrarea era zăbreliată. Mi-a venit să plâng.

Celula mamei era identică cu cea a doamnei Pankhurst, inclusiv ghemul de lână gri așezat pe scăunel, un ciorap gri cu dungi roșii deasupra, pe andrele, aproape terminat. Mămica stătea în picioare, lângă peretele din spate.

—Bună, Maude. Ai venit s-o vezi pe bătrâna ta mamă pusă la popreală?

Ca și doamna Pankhurst, era îmbrăcată într-o rochie de serj, verde închis, cu săgeți albe. Rochia era prea mare pentru ea, îi ajungea până la călcâie și îi ascundea talia. Cu toate acestea, mi-am dat seama, după fața ei ridată, că slăbise. Avea ochii încercânați și pielea era flască și galbenă. Ochii îi străluceau de parcă avea febră.

—Bună, Richard, i-a spus apoi lui Tăticu, care rămăsese în spatele meu și al Carolinei Black.

Stăteam toți trei stânjeniți în ușă, mișcându-ne dintr-o parte în alta și privind în jur, de parcă am fi încercat să privim un animal la grădina zoologică. Cele două gardience stăteau ca santinelele de câte o parte a ușii.

—Pentru Dumnezeu, Kitty, tu nu mănânci ? a exclamat Tăticu.

Am tresărit, iar Caroline Black a clătinat ușor din cap, punând în mișcare primulele de la pălărie.

Aș fi vrut să fi spus altceva, în loc să dea drumul la primul lucru care i-a trecut prin cap, dar mi-era și milă de el - părea atât de copleșit și stânjenit. Mămica însă nu s-a tulburat, ba chiar a zâmbit ca de-o glumă.

—Dacă ai vedea în ce constă tainul nostru, nici tu n-ai mânca.

Mi-am spart un dinte ieri într-o pietricică din bucata de pâine.

Mi s-a întors stomacul pe dos.

—Mămico, ți-am scris, am zis repede, dar mi-a venit scrisoarea înapoi.

—În primele patru săptămâni n-avem voie să primim scrisori. Caroline ți-ar fi putut spune. Ia zi, cât ai strâns în săptămâna abnegației? O sumă bună, sper.

—Păi... nu-mi aduc aminte, am șoptit.

—Nu-ți aduci aminte? Nu se poate. N-au trecut decât patru săptămâni, iar tu ai memoria cifrelor. Sau te jenezi că n-a fost mult? Nu mă supăr. Nu mă așteptam să strângi atât cât aș fi strâns eu. Cât ai primit, zece lire?

Am lăsat capul în jos. Abia de strânsesem a zecea parte din cât credea ea. Ar fi trebuit să le cer donații vecinilor și musafirilor, însă n-avusesem tăria s-o fac. În loc de asta, renunțasem la toți banii mei de buzunar pe o lună. Doamna Baker și doamna Waterhouse îmi dăduseră și ele câțiva șilingi. Ajunsesem să urăsc acea cartelă de colectă.

—Știi, a intervenit Caroline Black, că sunt femei care au mâncat toată săptămâna numai pâine neagră și terci, în semn de omagiu adus vouă, celor de-aici? Și au donat la USPF banii pe care i-au economisit ținând „regimul de închisoare”!

Au râs și ea, și Mămica. Caroline Black și-a dezgolit caninul.

—Cum se simte doamna Pankhurst? a întrebat apoi. Ai văzut-o?

—Suntem puțin îngrijorate, a spus Mămica. N-a venit ieri la ora de plimbare, n-a venit nici azi-dimineață la capelă. Sper din inimă că nu e bolnavă.

—Am văzut-o eu, am declarat, bucuroasă că pot spune ceva folositor.

—Ai văzut-o? Când ai văzut-o? m-a întreat Mămica.

— Chiar acum. E la câteva celule mai jos. Mămica și Caroline Black m-au privit cu încântare. Gardiancă noastră a mârâit.

— Cum arăta? ra-a întreat nerăbdătoare Mămica. Ce făcea?

—Tricota.

—A zis ceva?

—Nu, însă mi-a zâmbit.

— Încetează imediat, a zberat gardiancă noastră. N-ai voie să vorbești despre astfel de lucruri. Ar trebui să te scot de-aici în secunda asta.

— Ne-ai dat o veste bună, a declarat Mămica, neluând-o în seamă pe gardiancă. Și zici că tricota? Ca și mine.

S-a uitat la ghemul de lână de pe scăunel și a început să râdă.

—Mă obligă să fac lucrul la care mă pricep cel mai puțin. Când am să ies de-aici am să fiu expertă, cel puțin la tricotatul ciorapilor.

—Aștia sunt pentru tine?

Cu greu mi-o puteam imagina pe mămica purtând ciorapi gri cu dungi roșii.

—Nu, nu! Sunt pentru deținuți bărbați. Așa, ca să ne țină ocupate. Altfel, monotonia de aici este într-adevăr groaznică. La început am crezut că am să-mi pierd mințile. Dar nu mi le-am pierdut, în plus, am și Biblia de citit.

Ne-a arătat o poliță pe care erau două cărți și o farfurie cu cană de cositor, o solniță de lemn, o bucată de săpun galben, o mică perie și un pieptene.

— Și uite ce ne-au mai dat!

A ridicat în sus cealaltă carte. M-am uitat pieziș la titlu ; *Un cămin sănătos și cum să-l întreținem*.

— Am citit-o din scoarță în scoarță. Știți ce ne învață? Să dormim noaptea cu fereastra deschisă!

Mămica s-a uitat în sus, la ferestruica zăbrelită de deasupra capului, și a început iar să râdă. Caroline Black a râs și ea.

— Kitty, a spus tata calm.

Spre ușurarea mea, Mămica s-a oprit din râs.

—Ai tras învățăminte din șederea ta aici? a întreat-o Tăticu.

—Ce vrei să zici cu „învățăminte”? s-a încrunțat Mămica.

—Haide, toate au o limită. Când ieși de-aici, putem să revenim la normalitate.

—Asta depinde de ce înțelegi tu prin „normalitate”. Tăticu n-a răspuns.

—îmi sugerezi să renunț la luptă după ce ies ?

—Doar n-ai de gând să continui?

—Dimpotrivă, Richard, cred că închisoarea m-a călit. Deși pare ciudat, monotonia asta m-a transformat într-o bară de fier. „Ceea ce nu mă înfrânge, mă face mai puternic”, din Nietzsche, știi.

—Citești mult prea mult.

—Nu gândeai așa, când ne-am cunoscut, a zâmbit Mămica. Oricum, când am să ies, am să fiu mult prea ocupată pentru a mai avea timp de citit.

—Vom discuta despre asta când ai să te întorci acasă, a spus Tăticu, privind spre Caroline Black. Cât timp ești aici, nu ți se poate cere o gândire sănătoasă.

—Nu-i nimic de discutat. Este o hotărâre pe care am luat-o eu. Nu-i nimic legat de tine.

—Totul e legat de mine. Eu sunt soțul tău!

— Iartă-mă, Richard, da" nimic din ce am făcut în mărunta mea viață n-a avut nici o însemnătate până când am intrat în XJSPP.

— Cum poți spune așa ceva, cu Maude de față?

Mămica s-a uitat la mine. Părea sincer mirată.

— Ce-are a face asta cu Maude?

— Vrei să spui că a aduce pe lume un copil e ceva neînsemnat?

— Firește că nu. Maude este chiar motivul pentru care stau aici, în această celulă de închisoare. O fac pentru ca ea să poată vota.

— Nu, o faci ca să poți să forfotești tu prin oraș, dându-ți importanță și ținând discursuri prostești și neglijându-ți căminul și familia.

— Chiar mă simt importantă, i-a răspuns Mămica. Poate pentru prima oară în viață am ceva de făcut, Richard. Muncesc! Poate nu sunt optimistă ca femeile din familia Pankhurst sau Caroline, care cred că o să ajungem să vedem sufragiul votat în timpul vieții noastre. Dar, prin munca noastră, acest lucru se va împlini într-o zi. Maude va vedea rezultatele, chiar dacă eu nu le voi vedea.

— Hei, dă-te jos de pe lădiță, oratoare de ocazie! i-a strigat Tăticu. Pretinzi că o faci pentru fiica ta. Ai întrebat-o vreodată pe Maude ce gândește despre faptul că ai lăsat-o singură? Ai întrebat-o?

Cinci perechi de ochi s-au îndreptat spre mine. Ai tatei erau furioși, ai mamei - curioși. Cele două gardience mă cercetau lipsite de interes. Numai ochii căprui, ca de câine, ai lui Caroline Black exprimau o oarecare compasiune. M-am înroșit, în stomac simțeam săgeți dureroase.

M-am tras cu un pas înapoi, pe urmă încă unul și, înainte să-mi dau seama, mă întorsesem și începusem să alerg.

— Hei, oprește! am auzit cum striga o gardiancă.

Am continuat să fug de-a lungul coridorului, înapoi pe drumul pe care venisem - pe scări în

jos, prin curte, apoi printr-un culoar, însoțită tot timpul de strigătele femeilor în uniforme cenușii, care n-au reușit să mă ajungă din urmă. Am dat de o ușă, am deschis-o, am alergat la bancă și m-am prăbușit în brațele Laviniei.

— Vai, scumpa mea, a exclamat Lavinia, mângâindu-mă pe spate, în timp ce eu suspinam. Hai, liniștește-te. Gata. E bine că am venit și eu. Cel puțin așa cred.

RICHARD COLEMAN

Când ne-am întors de la Holloway m-am dus direct în camera de dimineață a lui Kitty, unde-și ține cărțile. Acolo am văzut clar cât de adânc se prăbușise în groapa neagră care este această cauză.

Avusesem de gând să-l găsesc pe Nietzsche și să-l ard. În loc de asta, am ars toate manifestele, toate ziarele și toate steguletele pe care le-am găsit.

Mai 1908

ALBERT WATERHOUSE

Sărmanul Richard. N-am crezut că am să mă simt vreodată jenat pentru el, dar asta se întâmplă. Am spus eu întotdeauna că soția lui e greu de strunit.

Era rândul nostru, al meu și al lui, să netezim în seara asta terenul de cricket și ne îndreptam spre Heath, când am văzut-o. Trebuie să spun că mă bucur că Trudy nu mi-a cerut niciodată o bicicletă. Kitty Coleman mergea veselă pe bicicletă, cu rochia săltând până la genunchi în timp ce pedala. I-am văzut bine o gleznă - chiar frumoasă - înainte să reușesc să mă uit în altă parte.

Richard s-a prefăcut că n-o vede, așa că am făcut și eu la fel, însă apoi ea a sunat din clopoțel și a trebuit să ne scoatem pălăriile și s-o salutăm. Ne-a făcut semn cu mâna, apoi și-a văzut de drum, arătându-și scurt cealaltă gleznă.

Mă gândeam că, după șase săptămâni petrecute la Holloway, arăta remarcabil de bine, însă nu i-am spus-o lui Richard. De fapt, mi se părea că cel mai bun lucru era să nu spun absolut nimic.

Însă Richard a vorbit, ceea ce m-a surprins, pentru că în general nu ne facem confidențe.

—Spune-mi, Albert, cum îți tratezi soția? M-am împiedicat de o piatră din pavaj.

—Cum îmi tratez soția?

Cu afecțiune fermă, am gândit, recăpătându-mi echilibrul. N-am spus-o cu voce tare - sunt lucruri pe care bărbații nu le rostesc.

— Kitty mă șantajează, a continuat Richard.

—Cum așa?

—Spune că dacă încerc să-i interzic să activeze pentru sufragete, va începe să țină cuvântări la mitinguri. Îți poți imagina numele de Coleman pe toate manifestele acelea infernale pe care le distribuie ele? Sau lipit pe placarde sau scris cu creta pe pavaj? Holloway a însemnat pentru mama mea o rușine care aproape a ucis-o - pentru ea asta ar fi lovitura de grație. Ce-ai face tu în situația mea?

Am încercat să mi-o imaginez pe Trudy rostind o asemenea amenințare, dar mi-a fost imposibil. Pentru ea numele de Waterhouse e chiar mai important decât pentru mine. Și ar mânca mai curând jărat decât să vorbească în public. Amenințările ei față de mine au de-a face cu culoarea draperiilor din salonul din față sau cu alegerea stațiunii de pe litoral pentru vacanță.

Richard mă privea ca și cum aștepta un răspuns.

— Poate e doar o stare pasageră prin care trece soția ta, i-am sugerat. Poate că mișcarea sufragetelor se va stinge de la sine. Au de gând să organizeze o demonstrație în Hyde Park în iunie, nu? Până și Trudy știe despre ea, fără să fie sufragetă. Poate asta le va mulțumi și după aceea soția ta se va liniști.

— Poate, a repetat Richard, dar nu părea convins.

KITTY COLEMAN

Maude mă ocolește de săptămâni întregi, de când am ieșit de la Holloway. La început n-am băgat de seamă, pentru că erau atâtea de făcut cu organizarea marșului din iunie. Trebuie să fie cea mai mare adunare publică ținută vreodată în lumea asta. Suntem copleșite de sarcini - să rezervăm trenuri din toată țara, să obținem permisiunea pentru traseele marșului și pentru a folosi Hyde Park, să parlamentăm cu poliția, să găsim vorbitori și fanfare, să facem steaguri. E ca și cum ai pune la cale o bătălie. Ba nu, un întreg război.

Pe această temă, Caroline a avut o idee extraordinară despre cum să ne îmbrăcăm noi două la procesiune. Trebuie să fie ceva foarte dramatic și intenționez să-mi sărbătoresc eliberarea de la Holloway și din brațele disperării cu un costum eliberator. Va fi o zi mare.

În toiul acestei activități intense am observat totuși că Maude ieșea din orice cameră imediat ce intram eu și că mânca mai des la familia Waterhouse decât acasă.

Richard a ridicat din umeri când i-am atras atenția.

— La ce te așteptai? mi-a spus.

E dificil de vorbit cu el în vremea din urmă. Și el mă evită de când am ieșit de la Holloway. Noroc că am devenit mai puțin sensibilă!

N-am fost prea surprinsă să văd ce făcuse din camera mea. Soții altor sufragete s-au purtat și mai rău. Ca să pun capăt acestui comportament.

a trebuit să recurg la șantaj, lucru de care nu sunt mândră, însă care a fost necesar. Și a funcționat. Poate să nu-i placă deloc ceea ce fac, dar teama de mama lui e mai mare.

Sâmbătă dimineața am găsit-o pe Maude ștergând pe jos în sufragerie și am avut o idee.

—Vino cu mine în oraș, i-am sugerat. Ne duce mașina, vezi acolo?

I-am arătat pe fereastră automobilul familiei Jenkins tras în fața casei. Doamna Jenkins, o membră bogată a USPF din Highgate, avusese amabilitatea să-l doneze pentru cursele USPF din oraș. Soțul ei nu știe - îl folosim doar când este el la lucru sau plecat din localitate - și a trebuit să-l mituim pe Fred, șoferul, ca să nu ne trădeze. Face toți banii.

Maude a rămas cu gura căscată la automobil, care strălucea în soare. Mi-am dat seama că voia să spună da, însă credea că ar fi trebuit să refuze.

—Hai, vino, am insistat. E o zi minunată, putem merge cu capota lăsată.

—Unde mergem?

—La Clements Inn. Dar nu stăm mult, am adăugat repede, știind că nu-i place USPF. Apoi, pe Bond Street. După aceea, ne putem opri la instalația de înghețată de la Fortnum and Mason's, a trecut atâta vreme de când n-am mai mâncat o înghețată acolo.

Nu știu de ce insistam atâta. N-ara fost niciodată o mamă atentă, acum însă mă simt de parcă lupt pentru ceva în numele lui Maude și vreau să o atrag și pe ea, chiar dacă asta înseamnă s-o momesc cu o înghețată.

—Bine, a spus ea în cele din urmă.

Am rugat-o să mă ajute, împreună cu Jenny, să ducem afară vrafurile de stegulețe pe care le-am cusut, mai bine zis am început să le cos și am constatat că n-am timp de ele, așa că le-am dat

niște bani în plus, lui Jenny și doamnei Baker, să le coasă ele. încă sunt mult în urmă, pentru că am promis mai multe. Cred că va trebui să apelez și la ajutorul lui Maude, deși ea este și mai nepricepută la cusut decât mine.

A fost foarte plăcut să fim duse cu automobilul prin Londra. Am mers deja de multe ori, dar încă mă mai încântă. Fred poartă ochelari de protecție când conduce, eu însă refuz. Am impresia că nu văd nimic prin ei. Ne-am legat pălăriile cu eșarfe -a mea, purpuriu cu verde și alb, poartă inscripția „Vot pentru femei” (i-am oferit una și lui Maude, dar m-a refuzat) - însă oricum totul flutura nebunește în vânt, iar praful de pe stradă nu intra în haine și în păr. A fost extraordinar de palpitant, teza era îmbătătoare - zburam pe lângă căruțe cu lapte, omnibuze trase de cai, bărbați pe biciclete și rulam în rând cu taxiuri motorizate și cu alte mașini particulare. Defilau pe lângă noi, ca prin ceață, localuri, spălătorii, ceainării.

Chiar și Maude s-a simțit bine, deși n-a vorbit prea mult, dar nici nu poți vorbi ca să acoperi zgomotul motorului. După luni de zile, părea acum pentru prima oară că se relaxează, instalată confortabil pe bancheta din spate, între mine și vrafurile de stegulețe. Pe când treceam pe o șosea cu platani, ale căror frunze formau un baldachin deasupra noastră, și-a lăsat capul pe spate și a privit cerul.

M-a ajutat să descarc stegulețele la Clements Inn - Fred nu mișcă niciodată un deget să mă ajute, pentru că nu este de acord cu sufragetele -, dar n-a vrut să rămână în birou, preferând să aștepte afară cu Fred. Am încercat să mă zoresc, însă erau atâtea tovarășe acolo cu care m-am salutat, atâtea întrebări care așteptau răspuns și atâtea chestiuni de abordat, încât, când m-am întors la automobil, Maude și Fred erau amândoi bosumflați.

— Scuze! am strigat veselă. Nu contează, să mergem mai departe. Fii bun, Fred, la Collingwood's, pe Bond Street.

Oprirea aceasta n-avea legătură directă cu USPF, însă avea cu sufragiul femeii. Maude părea surprinsă.

— Ți-a cumpărat Tăticu ceva nou?

De la Collingwood's obișnuia Richard să-mi cumpere bijuterii. Am râs.

— într-un fel. Ai să vezi.

Însă când a văzut colierul în cutia lui de catifea neagră, pe care bijutierul mi l-a prezentat foarte mândru, n-a avut reacția la care mă așteptam. De fapt, n-a spus nimic.

Colierul era făcut din smaralde, ametiste și perle, îmbinate astfel încât să formeze flori purpurii și albe cu frunze verzi. Pietrele proveneau în totalitate din coliere pe care le aveam deja: perlele le promisem la confirmare, ametistele le moștenisem de la mama, iar smaraldele proveneau dintr-un colier pe care mi-l dăduse la nuntă doamna Coleman.

— Ați făcut o treabă minunată, i-am spus bijutierului. Este desăvârșit!

Maude încă stătea cu ochii țintă la colier.

—Nu-ți place? am întrebat-o. E vorba de culori, nu vezi? Culorile USPF. Nenumărate femei își fac bijuterii în aceste culori.

—Credeam...

—Ce este?

—Păi... nu urma să moștenesc eu colierele din care este făcut acesta?

—Doamne, asta era? Foarte bine, acum ai să-l moștenești în schimb pe acesta.

—Tăticu va fi furios, a zis Maude calmă. Și bunica. Acelea erau smaraldele ei.

—Ea mi-a dat acel colier să fac ce-mi place cu el. Acum e al meu, n-are ce să mai spună.

Maude a tăcut. O tăcere mai rea decât îmbufnarea de adineauri.

—Mergem la înghețată, la Fortnum and Mason's? am propus.

—Nu, Mămico, mulțumesc, dar cred că aș vrea să merg acasă, te rog, mi-a răspuns Maude cu voce stinsă.

Credeam că o să-i placă la nebunie colierul. Se pare însă că nu reușesc niciodată să-i fiu pe plac.

RICHAEED COLEMAN

Le-am observat imediat. Kitty era în hol, studiindu-se în oglindă, înainte să plecăm la petrecerea mamei. Jenny stătea cu șalul ei în brațe, iar Maude privea de pe scară. Rochia lui Kitty avea un decolteu adânc și în clipa în care am privit-o am recunoscut smaraldele. O văzusem pe mama mea purtându-le adesea, când mergea împreună cu tata la petreceri și la ceremonii, și o dată când a fost prezentată Reginei. Acum arătau oribil, amestecate cu alte pietre într-un colier nou.

N-am spus nimic - șantajul lui Kitty pur și simplu mi-a tăiat limba. În schimb, m-am infuriat pe mine însumi că sunt atât de neputincios în fața soției mele. Firește, nu așa trebuie să fie un soț, atât de neajutorat și lipsit de autoritate. Kitty știa bine ce face.

Mai târziu, văzând expresia mamei mele când a dat cu ochii de colierul lui Kitty, mi-a venit să răsucesc gâtul alb și frumos al soției mele.

EDITH COLEMAN

Cred că-i face plăcere să mă chinuiască.

Și așa a fost destul de greu anul ăsta, în cele câteva ocazii în care, de dragul etichetei, a trebuit să-mi vizitez fiul la ei acasă. A fost încă și mai rău când a fost dusă la Holloway și numele familiei Coleman a apărut în ziare. M-am simțit umilită, dar a trecut mai repede decât mă așteptasem. Prietenele mele, cele bune, n-au făcut nici o aluzie, scutindu-mă de alte situații jenante. Am fost chiar fericită că James nu mai trăiește să-și vadă numele atât de înjosit.

Cel mai rău a fost cu smaraldele. Mama lui James mi le-a dăruit în seara de dinaintea nunții noastre, cu înțelegerea că am să le păstrez și am să le dau, la rândul meu, soției fiului meu. Pe vremea aceea, o astfel de înțelegere nu se rostea. Nu mi-ar fi trecut niciodată prin minte să fac altceva cu smaraldele, doar să le port cu mândrie și să le dau mai departe, de bună voie, când avea să vină vremea. Nici uneia dintre femeile familiei Coleman nu i-ar fi trecut prin minte să le pângărească așa cum a făcut-o Kitty.

Și le-a pus la petrecerea mea anuală din luna mai, cu o rochie de mătase verde închis mult prea decoltată. Le-am recunoscut imediat, cu toate că nu-mi era cunoscut colierul în sine. Mi-aș fi recunoscut smaraldele oriunde. Și ea a văzut că le-am recunoscut. Sărmanul Richard, care stătea lângă ea, n-avea habar. Smaraldele fac parte din

lumea femeilor, nu a bărbaților. N-am să-i spun niciodată fiului meu.

N-am făcut o scenă. N-aș fi putut, de față cu toată lumea, și nici nu doream să-i fac pe plac. În schimb, am așteptat până când a plecat și ultimul musafir. Am stat atunci pe întuneric și am plâns.

Iunie 1908

LAVINIA WATERHOUSE

La început, n-am vrut s-o ajut pe Maude. Nu voiam să am deloc de-a face cu stegulețele sufra-gețelor. Însă Maude nu e pricepută la cusut și când i-am văzut sărmanele degete, într-o zi la școală, toate înțepate și zgâriate (trebuie s-o învețe cineva cum să folosească degetarul ca lumea!), mi s-a făcut milă și am început să merg după-amiaza la ea, s-o ajut.

Și ce bine-am făcut! Draga de ea, e înceată și îngrozitoarea ei mamă i-a dat de cusut un snop imposibil de stegulețe. La început, mi se părea bizar să stau și să cos în camera de dimineață -mă îngrijoram că mama lui Maude poate intra în orice clipă și, de când Am Aflat, nu mă simt deloc bine în preajma ei. Însă ea stă rar acasă, iar când e acolo vorbește tot timpul la telefonul pe care și I-a instalat și nici nu ne bagă în seamă. Telefonul ăla îmi dă emoții, întotdeauna tresar când sună și nu mi-ar plăcea deloc să răspund. Maude trebuie să răspundă tot timpul, când lipsește mama ei, și primește mesaje nesfârșite, despre întruniri și petiții și alte prostii.

Din fericire, știu să cos foarte bine, dau gata trei stegulețe până termină Maude unul singur, iar împunsăturile ei sunt foarte vizibile. Și chiar ne distrăm stând acolo împreună - vorbim și cântăm, iar uneori Maude renunță cu totul la cusut, când îi sângerează prea mult degetele, și citește cu voce tare dintr-o carte, în timp ce eu lucrez. Jenny ne aduce nenumărate cești de ceai, ba chiar și câte o cafea sau două, când o rugăm foarte tare.

Slavă Domnului, nu avem altceva de făcut decât să coasem. Primim materialul și literele gata tăiate și lozinca scrisă pe o hârtie prinsă de pânză cu ace. Literele sunt de obicei albe, pânza verde sau neagră. Nu cred că aş putea să născocesc o lozincă, nici dacă m-ar plăti. Unele sunt atât de complicate că mi se pare că n-au nici cap, nici coadă. Ce Dumnezeu poate să însemne IMPOZITARE FĂRĂ REPREZENTARE EGAL TIRANIE? Sau, și mai rău, „VOINȚA” FEMEILOR ÎNVINGE „OPOZIȚIA” LUI ASQUITH ? Ce legătură are primul-ministru cu toată treaba asta?

Cea mai plăcută a fost treaba cu greșelile. S-a întâmplat prima oară când coseam litere pentru una din nesfârșitele lozinci pe care scria FAPTE, NU VORBE. (M-am săturat până în gât de aceste cuvinte.) În timp ce împătoream lozinca terminată, am privit-o din întâmplare și am descoperit că, la cusut, inversasem cuvintele și ieșise VORBE, NU FAPTE. Eram gata să descos literele, când am tras cu ochiul la Maude și am văzut că nu observase nimic, întrucât tocmai își sugea un alt deget înțepat și se încrunta la propria ei lozincă. Așa că am împăturit ușurel lozinca, am pus-o peste celelalte și am zâmbit în sinea mea. După cum se pare, vor fi mii și mii de lozinci - cusute de femei din toată țara. O dată la câteva zile, mama lui Maude intră în fugă, apucă vraful de lozinci terminate și tot în fugă pleacă, fără măcar să zică mulțumesc. Mă îndoiesc că o să descopere cineva că eu sunt autoarea greșelii.

După aceea, am început să fac și alte „greșeli” -am mai cusut de câteva ori VORBE NU FAPTE și apoi am cusut ROBE NU FAPTE, ascunzând V-ul care-mi rămăsese în buzunarul șorțului. Mă distram grozav născocind greșeli: FEMEILE MUNCITOARE CER DREPT DE VOT a devenit FEMEILE VOTOARE CER DREPT DE MUNCIT;

284

SPERANȚA E PUTERNICĂ a devenit RANIȚA E PUSTNICA.

Făcusem deja cam o jumătate de duzină când m-a prins Maude. Tocmai mă ajuta să împătoresc una, când a spus brusc:

— Stai o clipă.

Și a desfășurat lozinca. Pe ea scria CEI CE SE VOR BERZE' LE TREBUIE BALTĂ.

— Lavinia! Aici trebuia să scrie „Cei ce vor să se elibereze trebuie să se bată”! Nu știi, din Byron ?

—Vai de mine, am găngurit eu.

—Nici măcar nu citești ce coși? Și unde sunt celelalte litere?

Am zâmbit prosteste și am scos literele din buzunar.

—Credeam că sunt în plus sau că e vreo greșeală.

—Știi tu foarte bine care era mesajul, a bombănit Maude. Ce ne facem cu ea ? E prea târziu s-o mai schimbăm și nici n-o putem ascunde. Mămica precis le numără și o să vrea să știe de ce lipsește una.

—Doamne, păi cred c-am s-o las baltă, mă fac barză și zbor.

Era o tâmpenie, dar am făcut-o pe Maude să râdă. Și am râs amândouă atât de tare, că ne-au dat lacrimile. Ce bine era s-o văd râzând. În ultima vreme era foarte sobră. În cele din urmă, am împăturit amândouă lozinca și am pus-o peste celelalte.

Nu crezusem că am să merg la marșul din Hyde Park. Ideea de a mă afla printre mii de sufragete îmi dădea fiori. Dar, după atâtea zile de cusut, timp în care am tot auzit câte ceva despre marș, am început să mă gândesc dacă n-ar fi distractiv. Aveau să vină femei din toată țara, nu toate erau chiar sufragete, și aveau să fie muzici și oratori și spectacole peste tot. Și apoi Maude

285

mi-a spus că toată lumea urmează să poarte alb, purpuriu și verde, și mi-am imaginat costumația perfectă pentru noi două. Vom purta rochiile noastre albe și ne vom împodobi pălăriile de pai cu flori din grădina familiei Coleman. O fi mama lui Maude păcătoasă, însă a cultivat cele mai minunate flori.

—Tbporăși, albăstrele, iasomie și liliac, toate strânse în buchet cu frunze verzi, am hotărât. O să arate extraordinar de frumos.

—Dar tu ziceai că nu vrei să vii. Și ce-o să spună mama ta?

—Mami o să vină cu noi, am afirmat. Și nu e nevoie neapărat să ne alăturăm marșului, putem să fim spectatoare.

Maude crede că Mami n-o să fie niciodată de acord, dar pe mine ea nu mă refuză niciodată.

GERTRUDE WATERHOUSE

M-am simțit ridicolă, însă nu vedeam altă cale de a o opri. Când au venit Livy și Ivy May de la școală, aveam o gleznă bandajată și sprijinită pe un scăunel.

— M-am împiedicat de prag, le-am explicat în exclamațiile lui Livy. Din fericire, nu e fractură. Doar o întindere.

— Vai, Mami, ce neîndemânatică ești!

— Da, știu.

— Cât a spus doctorul că n-ai voie să te sprijini pe picior?

— Cel puțin o săptămână.

— Dar asta înseamnă că nu poți să ne duci la marș, duminică!

— Da, știu. îmi pare rău, scumpo, știu cu câtă nerăbdare așteptai marșul.

În timp ce eu îl așteptam cu spaimă.

— Dar trebuie să mergem! a strigat Livy. Nu putem să pierdem așa ceva, n-am dreptate, Ivy May?

Ivy May îmi cerceta bandajul. Ar fi trebuit să-l leg mai strâns.

—Poate că ne duce Tați, a sugerat Livy.

—Nu, am strigat repede. Nu vreau să-l amestec pe Albert. Dimineața o să vă duceți cu el la biserică, iar după masă el o să joace cricket. Nu, cred că cel mai bine este ca voi două să rămâneți acasă.

—Bine, atunci putem merge cu Maude și cu mama ei.

—Nu, am repetat eu și mai grăbită.

—o să fim absolut în siguranță.

—Nu.

Livy mă fixa cu atâta intensitate, că aproape nu-i puteam susține privirea.

—Serios, dragă Livy, am spus cât de blând am putut. Chiar nu înțeleg de ce-ți dorești atât de mult să mergi. Nu e ceva care să te intereseze; și nici nu trebuie să te intereseze. Sunt sigură că oricare ar fi bărbatul cu care te vei căsători, va fi absolut capabil să hotărască în locul tău cine trebuie votat.

—Dimpotrivă, m-a anunțat Livy. Eu sunt pentru sufragiul femeilor.

—Livy nu vrea să fie lăsată deoparte, a chicotit Ivy May.

—Taci din gură, Ivy May, sunt sigură că și tu vrei să mergem în Hyde Park, a intervenit Livy.

—Chiar sprijini sufragiul femeilor ? mi-am întrebant surprinsă fiica.

—Da! Găsesc culorile splendide - eșarfe și bijuterii violet, verzi și albe. Și femei zburând în automobile, atât de însuflețite și pătimașe...

Când mi-a văzut expresia, Livy s-a întrerupt.

—Eu nu sunt de acord cu sufragetele și nici cu marșul, am rostit cu severitate, sperând să punem astfel capăt discuției.

Firește, n-am reușit. Livy a plâns două zile și n-a vrut să vorbească cu mine până când, în cele din urmă, în seara de dinaintea marșului, am cedat. Nimic n-o împiedică să obțină ce dorește, nici măcar manevrele copilărești ale mamei sale. Nu voiam ca Livy să descopere că încercasem s-o înșel, așa că, în cele din urmă, nici măcar nu m-am dus cu ele și am fost nevoită să le încredințez lui Kitty Coleman.

Ivy May m-a prins călcând pe glezna „scrântită”. Binecuvântată fie, căci n-a suflat o vorbă.

MAUDE COLEMAN

Ne-am dat jos din omnibus la Gara Euston și am început să înotăm prin mulțimea deja adunată pe trotuar. De la gară veneau în valuri femei care sosiseră cu trenuri speciale din nord. Lavinia și cu mine am luat-o pe Ivy May fiecare de câte o mână și am ținut-o strâns, în timp ce eram împinse și îmbrâncite, într-o mare de accente din Birmingham, Manchester și Lancashire.

Mămica se mișca rapid prin mulțime, aglomerația nu părea s-o supere, ceea ce mă mira, știind cât de mult îi displace să fie înghesuită. Când am ajuns pe strada din față Gării St Pancras a început să cerceteze fețele femeilor în rochii albe care se strânseseră pe drum cu lozincile lor.

—Aha, uite-le! a strigat și și-a făcut loc prin mulțimea de pe trotuar ca să ajungă pe mijlocul drumului.

Acolo am putut respira mai ușor, pentru că era mai mult loc. Era ciudat să stai în mijlocul unui drum atât de mare și să nu trebuiască să te ferești de trăsuri sau de căruțe și birje. În față și în spate era doar un lung șir de femei în rochii albe. De pe trotuar, ne priveau bărbați și femei.

Mămica ne-a condus la un grup de femei. Pe multe dintre ele le cunoșteam de la seratele ei. —Iată-le, Eunice, a zis Mămica, luând brațul unei femei înalte cu fața plină de pistrui, care purta o eșarfă cu inscripția CĂPITAN DE LOZINCĂ. A, și uite-o și pe Caroline ! a strigat ea, făcând semne cu mâna. Caroline!

Caroline Black a venit în fugă, învăpăiată, cu părul alunecându-i de sub pălărie. Pe umăr, purta "un balot mare, legat de o prăjină. Mămica a sărutat-o.

—Ai tot ce trebuie ?

—Da, cred că da, a găfăit Caroline Black, deși mă felicit că i-am dat ieri băiatului armura s-o aducă el. Altfel nu m-aș fi descurcat.

Nu știam despre ce vorbesc, dar înainte să pot întreba ceva. Mămica s-a întors spre mine.

—Acum, Maude, am să vă las cu Eunice, care va avea grijă de voi.

—Dar mergi și tu cu marșul, nu ? am întrebat-o, încercând să nu-mi trădez panica. Mergi cu noi.

—Voi fi în procesiune, da, însă am ceva de făcut în alt sector. Veți fi în siguranță aici, le cunoști pe majoritatea acestor femei.

—Unde te duci? Ce faci?

—Surpriză.

—Dar noi credeam că o să fim cu tine. I-am spus doamnei Waterhouse că o să ai grijă de noi.

Mămica a scuturat din cap nerăbdătoare.

—Ceea ce am eu de făcut este mult mai important decât să am grijă de voi. Și, cinstit vorbind, Eunice este probabil mai potrivită să vă lămu rească decât aș fi eu. Ea e Căpitan de lozincă pentru sectorul acesta al procesiunii și este foarte capabilă. Cu ea sunteți pe mâini bune. Am să mă întâlnesc cu voi la sfârșitul zilei, după Marea Strigare de la ora cinci. Veniți la Platforma 5, unde ține un discurs doamna Pankhurst. Vă văd acolo. Acum, chiar trebuie să ne despărțim. Distrăți-vă, fetelor! Nu uita, Maude, Platforma 5, după Marea Strigare.

A luat-o de braț pe Caroline Black și a plecat în grabă prin mulțime. Am încercat să le urmăresc cu privirea, dar n-am reușit - era ca și cum ai fi urmărit o rămurică purtată de un torent.

Lavinia s-a albit la față,

—Ce ne facem fără ea ? s-a văicărit, destul de ipocrită, având în vedere cât de mult îi displace Mămica.

—Ei, fetelor, o să avem o zi pe cinste, ce ziceți ? a exclamat Eunice, în timp ce ajuta două femei de lângă noi să-și asigure lozincă pe care scria SPERANȚA E PUTERNICĂ. Trebuie să verific celelalte lozinci din sectorul meu. Voi stați aici, lângă lozincă asta, până mă întorc.

A plecat cu pași mari, înainte să apuc să zică ceva.

—La naiba, am spus calmă. Am fost abandonate.

Lavinia m-a privit, șocată probabil în egală măsură de înjurătură și de încurcătura în care ne aflam.

—Poate că avea dreptate Mami, poate că ar fi trebuit să rămân acasă. Mă simt destul de slăbită.

—Nu începe, i-am spus aspru. O să ne descurcăm.

Avea să fie o după-amiază dură și atât ne mai lipsea, să leșine. Am privit în jur, căutând ceva cu care să-i distrag atenția.

—Ia privește la fanfară. Alăturile din Hackney Borough, am citit eu de pe pancarta lor. Nu-i așa că au uniforme frumoase?

Știam că Lavinia avea o slăbiciune pentru bărbații în uniformă. Îmi spusese deja că avea de gând să se mărite cu un militar. Muzicanții le zâmbeau superior femeilor din jur. Individul cu tuba mi-a făcut cu ochiul înainte să apuc să întorc capul.

Lavinia se uita țintă în sus, la lozincă lângă care trebuia să stăm.

—Ranița e pustnică, a emis ea brusc și a chicotit.

—Ce-ai spus?

—Nimic, nimic.

După o vreme am început să ne simțim mai bine. Femeile din jurul nostru vorbeau toate și râdeau, evident fremătând de încântare. Efectul sonor însumat era un uriaș zumzet feminin, uneori cu acute, puternic, însă nu amenințător cum ar fi putut suna dacă participanții ar fi fost numai bărbați. Era greu să nu te molipsești de entuziasmul lor. Și nu toate păreau sufragete. Multe erau ca noi, venite acolo din curiozitate, nu neapărat fluturând lozinci și strigând. Erau multe femei cu fiicele lor, unele chiar tinere de tot. Erau chiar și trei fetițe mici, toate îmbrăcate în alb, cu panglici verzi și purpurii în păr, așezate într-o trasurică lângă noi.

— E extraordinar de incitant, nu ? a exclamat Lavinia, strângându-mi mâna. Toată lumea e aici!

Numai Mămica nu e, mi-am zis în gând. Mă întrebam ce făceau, ea și Caroline Black, în acel moment.

Apoi, fanfara, condusă de un bărbat cu mustața ca un ghidon, a început să cânte un marș *din Aida* și toată lumea și-a îndreptat ținuta, ca și cum peste toată procesiunea ar fi trecut o coardă întinsă. Un murmur nerăbdător s-a ridicat din mulțime. Brusc, a reapărut Eunice strigând:

— Hai, sus lozincile!

Femeile din jurul ei și-au ridicat prăjinile și le-au fixat în suportii de pe laturile lozincilor; apoi, văzându-le, celelalte și-au înălțat și ele lozincile până când, înapoi și înainte, cât vedeai cu ochii, erau numai lozinci plutind peste o mare de capete. Pentru prima oară mi-am dorit să fi purtat și eu o lozincă.

Murmurul s-a stins după câteva minute în care nu ne-am clintit.

— Nu mai pornim odată? a exclamat Lavinia, țopăind de pe un picior pe altul. Ah, îmi pierd răbdarea dacă nu pornim repede!

Apoi, fără veste, am pornit. Lozincile din față s-au smucit și dinaintea noastră s-a deschis un spațiu.

— înainte! a strigat Eunice. Haideți, fetelor! Când am început să mergem, spectatorii de pe trotuar au aclamat și am simțit furnicături pe șira spinării. În afară de coloana noastră, mai erau alte șase, care veneau din toate colțurile Londrei, îndreptându-se spre Hyde Park. Era extrem de emoționant, să te simți o parte dintr-un întreg uriaș, de mii și mii de femei, toate făcând același lucru în același timp.

A trecut o vreme până când coloana a adoptat un ritm egal. Ne tot opream și porneam iar, trecând pe lângă St Pancras, apoi pe lângă Gara Euston. Pe ambele laturi ale stăzii, ne priveau bărbați, unii încruntați, câțiva batjocoritori, cei mai mulți însă zâmbind cum face unchiul meu când spun eu vreo prostie. Femeile de pe margini aveau un aer mai încurajator, ne zâmbeau și fluturau mâinile. Câteva chiar s-au alăturat coloanei.

La început, Lavinia era foarte vioaie, fredonând o dată cu fanfara, râzând când o lozincă din fața noastră a prins un curent de aer și a început să fluture. Însă, după ce am început să mergem mai susținut, după ce trecusem de Euston și ne îndreptam spre Gara Great Portland, a suspinat târșându-și picioarele.

—Asta-i tot ce-o să facem? Să mergem? mi s-a plâns.

—În Hyde Park vor fi cuvântări. Nu-i așa departe. Și vom merge pe Oxford Street și ai să poți vedea magazinele.

Am rostit cuvintele cu autoritate, în realitate însă nu știam pe unde e traseul. Cunoștințele mele de geografie a Londrei sunt destul de firave - nu merg în oraș prea des, iar când merg, pur și simplu îi urmez pe Mămica sau pe Tăticu. Cunosco râurile din Africa mai bine decât străzile Londrei.

— Uite-l pe Simon, ne-a arătat Ivy May.
Era o ușurare să vezi un chip cunoscut în masa de străini.

— Simon, am strigat eu și Lavinia în cor.
Când ne-a văzut, i s-a luminat fața și a ieșit din mulțime să meargă în pas cu noi.

— Ce faci aici, băiatule rău ? l-a întrebat Lavinia, strângându-l de braț.
Simon s-a înroșit.
— Am venit să dau de voi.
— Ai să mășăluiești și tu cu noi? l-am întrebat.
Simon s-a uitat în jur.
— Păi, nu-s bărbați deloc pe-aici.
— În fanfare sunt numai bărbați. Rămâi cu noi.
— Bine, poate rămân puțin. Numai că trebuie să plec să duc calul în Hyde Park.
— Ce cal ?
Simon părea suprins.
— Calul pentru doamne. Pentru mămica ta. Nu ți-a spus?
— Mămica n-are nici un cal. Nu poate să sufere caii.
— Calul e al unui prieten al domnului Jackson. îl împrumută doar pentru azi.
— Domnul Jackson ? Ce legătură are el cu toate astea ?
Simon părea să regrete că vorbise.
— Mămica ta l-a întrebat pe domnul Jackson dacă nu știe pe cineva care i-ar putea împrumuta un cal. Un cal alb trebuia să fie. Iar el are un prieten cu un cal, sus pe Baker Street. Așa că i l-a împrumutat și mi-a zis mie să-l iau și p'ormă să-l duc înapoi. M-a și plătit.

Fanfara a început să cânte cântecul Regelui Pirat din *Pirații din Penzance*. Eu încercam să pricep ceva din ce ne spusese Simon, însă era greu să gândești, cu atâta lume și atâta zarvă în jur.

— Mămica nu se duce niciodată la cimitir. Cum putea să-l vadă pe domnul Jackson ?
Simon a dat din umeri.
— El a vizitat-o la Holloway. Și i-am auzit stând de vorbă la cimitir, nu demult... despre sufragism, chestii d-astea.
— Doar nu călărește ea calul, nu? De fapt, unde se află acum?
Simon a ridicat din umeri din nou.
— Află singură. Sunt la începutul coloanei.
— E departe?
— O să-ți arăt.
Simon s-a afundat imediat în mulțimea de pe trotuar, probabil ușurat să părăsească procesiunea femeilor.
Am dat să mă iau după el, însă Lavinia m-a apucat de braț.
— Și eu ce fac? a strigat ea.
— Rămâi aici. Mă întorc la tine.
— Dar nu poți să mă lași singură.
— Nu ești singură, ești cu Ivy May. Stai cu lozinca, am adăugat, arătându-i cuvintele SPERANȚA E PUTERNICĂ. Am să mă întorc la tine. Și Eunice trebuie să se întoarcă imediat. Spune-i că am plecat să mă uit la lozinci. Nu-i spune că m-am dus s-o caut pe Mămica.
— Venim cu tine! a strigat Lavinia.
Eu însă mi-am smuls brațul din mâna ei și m-am înșurubat în mulțime înainte ca ea să mă poată urma. Indiferent ce făcea Mămica, nu voiam să vadă Lavinia.

SIMON FIELD

Tot ce pot să spun e că doamna Coleman nu era îmbrăcată cu hainele astea mai devreme, când i-am predat eu calul. Trebe că le-avea pe sub rochie.

Sunt mirat, dar încerc să n-o arăt. Nu-mi pot lua ochii de la picioarele ei. O singură dată am mai văzut așa picioarele unei femei, la o pantomimă a lui Dick Whittinton, dar chiar și atunci femeia purta pantaloni colanți și tunica-i ajungea până la genunchi. Doamna C. însă nu-i îmbrăcată ca Dick, e îmbrăcată ca Robin Hood. Poartă o tunică verde, scurtă, strânsă la mijloc cu o centură, ghetuțe verzi și o pălărie verde cu purpuriu, în care e înfiptă o pană albă. Picioarele îi sunt dezgolite de la glezne până la... până foarte sus.

Conduce calul alb pe care îl călărește domnișoara Black. Ai zice că domnișoara Black trebe să fie îmbrăcată ca Fecioara Marian sau Călugărul Tuck sau alte asemenea personaje. În loc de asta, ea poartă o armură întreagă și o cască argintie cu o pană albă care se leagănă în sus și în jos, în ritmul calului, ca penele de struț de pe capetele cailor de dric. Cu o mână ține frâul și cu cealaltă un steag pe care sunt scrise niște cuvinte pe care nu știu să le citească.

Maude a rămas cu gura căscată. Nu-i de mirare, toată Ivunea se cască la picioarele lui Kitty Coleman. Tre' să spun: grozave picioare. M-am înroșit tot uitându-mă la ele și mi se scoală, uite-așa, cu

toată lumea aia în jur, de tre' să-mi încrucișez mâinile în față, ca să nu se vadă.

— Pe cine vrea să întruchipeze domnișoara Black? întreb ca să-mi distrag atenția.

— Ioana d'Arc, zice Maude într-un fel de parc-ar scuipa cuvintele.

N-am auzit niciodată de Ioana asta, însă lui Maude nu-i spun. Știu că n-are chef să vorbească.

Am stat pe trotuar mai în față, ca să le privim cum se apropie. Când trec, Maude pare că ar vrea să-i zică ceva maică-sii, dar tace. Doamna C. nu se uită la ea. Are un zâmbet ciudat și privește undeva, departe, de parcă vede ceva la orizont și e nerăbdătoare să ajungă acolo.

Au trecut. Maude nu scoate o vorbă. Nici eu. Stăm și privim procesiunea. Apoi, Maude mormăie.

—Ce-i? întreb.

—Pe lozinca lui Caroline Black e o greșeală, zice, fără să-mi spună ce anume.

KITTY COLEMAN

Aproape pe tot parcursul marșului m-am simțit de parcă mă plimbam printr-un vis.

Eram atât de emoționată că abia de auzeam ceva. Rumoarea spectatorilor, scârțâitul căpăs-trului, zăngănitul armurii lui Caroline, toate erau acolo, dar foarte îndepărtate. Copitele calului sunau înfundat, de parcă ar fi călcat pe pături, sau ca și cum pe tot traseul ar fi fost împrăștiat rumeguș, așa cum se face uneori pentru cortegii funerare.

Nici de văzut nu puteam vedea cu adevărat, încercam să fixez figuri pe drum, dar erau toate ca într-o ceață. Îmi tot spuneam că văd oameni cunoscuți - pe Richard, John Jackson, Maude, chiar pe răposata mea mamă - însă erau simple asemănări. Era mai simplu să privesc înainte, spre destinația noastră, oricare va fi fost aceea.

Ceea ce simțeam cu acuitate erau soarele și aerul pe picioarele mele. După o viață în care purtasem rochii ample, care îmi înfașurau picioarele ca niște bandaje cu valuri de țesătură, era o senzație incredibilă.

Apoi, am auzit un sunet, bang! care nu era înfundat. Am privit în mulțime, redobândindu-mi brusc acuitatea vederii, și pe trotuarul de peste drum am văzut pe cineva care semăna cu răposatul meu frate. Bărbatul privea la Caroline cu o expresie atât de uluită, încât n-am putut să nu trec strada, să văd la ce se uita.

A urmat alt zăngănit. Chiar înainte să se tragă

VORErNU^TE* ^°^"^^ ^"^^ "ATM^_/_ ^^^■ ■

La naiba, m-am gândit, cine o fi făcut asemenea greșeala prostească? Apo. am simțit *copTtTH*

LAVINIA WATERHOUSE

La început, n-am vrut să vorbesc cu Maude, când s-a întors cu Simon, nici pe drumul de pe Portland Place sau Upper Regent Street, nici când coloana a fost oprită o vreme, pe Oxford Street. Nu puteam s-o iert că mă lăsase baltă.

Nici ea n-a vorbit, mărșăluia doar, cu o față întunecată ca furtuna, și nici n-a băgat de seamă că o dirijasem spre Coventry. Nimic mai enervant decât o persoană care nu-și dă seama că o pedepsești. Ba, parcă eu eram cea pedepsită - muream de curiozitate să aflu despre mama lui Maude și despre cal, dar, deoarece nu vorbeam cu ea, nu puteam să întreb nimic. Aș fi vrut să-mi vorbească Ivy May, ca să scoată în evidență tăcerea dintre mine și Maude. I-am îndreptat pălăria, care se lăsase periculos de mult pe spate, dar Ivy May mi-a mulțumit doar dând din cap. N-are obiceiul să vorbească atunci când se așteaptă alții.

Apoi, coloana s-a oprit din nou. Simon a alergat să-și preia calul și ne-am îndreptat spre intrarea de la Marble Arch în Hyde Park. Eram tot mai înghesuiți unul într-altul, căci multe persoane de pe trotuar se strecurau în mulțime să intre și ele în parc. Eram ca firele de nisip dintr-o clepsidră, așteptându-ne rândul să ne strecurăm prin micul orificiu. Era atâta aglomerație, că le-am luat de mână, pe Maude și pe Ivy May.

Și am trecut. Brusc am dat de spațiu deschis, însorit și verde și plin de aer proaspăt. Am înghițit aer ca și cum aș fi băut apă.

O mare uriașă de oameni se strânsese la distanță, în jurul unor carete cu pâlcuri de sufra-gete. Cu rochiile lor albe și toate ridicate deasupra mulțimii, arătau ca norii pufoși deasupra orizontului.

— Circulați, circulați, striga o femeie în spatele nostru, care purta o eșarfă cu inscripția ORGANIZATOARE ȘEFĂ. Alte mii în spatele dumneavoastră așteaptă să intre. Circulați, vă rog, de-a lungul platformelor, păstrându-vă în formație.

Procesiunea ar fi trebuit să meargă mai departe, până la platforme, însă, odată ajunsă în interiorul parcului, toată lumea a început să dea năvală, în sus și în jos, și ordinea s-a dus de râpă. Bărbați care fuseseră spectatori pe traseu se amestecau acum cu toate doamnele care mărșăluiseră și, pe măsură ce ne îndreptam, vrând-nevrând, spre platforme, ne îngrămădeam iar, împinse de ei. Mami ar fi fost îngrozită să ne vadă, domnișoare neînsoțite, în mijlocul bărbaților. O clipă, am văzut-o pe caraghioasa de Eunice strigând la cineva să-i aducă lozinca. Nu era în stare să aibă grijă de noi.

Erau lozinci pretutindeni. Mă tot uitam după una pe care cususem, însă erau atât de multe, încât greșelile mele de ortografie se rătăciseră printre ele. Nu-mi imaginasem că se puteau aduna atâția oameni în același timp, într-un singur loc. Era înspăimântător și emoționant în același timp, ca atunci când un tigru de la grădina zoologică te fixează cu ochii lui galbeni.

— Vedeți Platforma 5? ne-a întrebat Maude.

Nu vedeam numere nicăieri, însă Ivy May ne-a indicat o platformă și am început să ne croim drum spre ea. Maude mă tot împingea spre ziduri umane și a trebuit s-o strâng pe Ivy May de mână și mai tare, până a început să transpire.

— Hai să nu mai avansăm, i-am strigat lui Maude. E atât de aglomerat.

— Doar puțin, o caut pe Mămica.

Maude continua să mă tragă de mână.

Brusc, aglomerația a devenit insuportabilă.

Micile spații prin care reușisem să ne strecurăm s-au transformat într-un zid compact de picioare și spinări. Oamenii ne presau și am simțit străini apăsându-mi brațele și umerii.

Apoi, am simțit o mână pe fund, degete care mă frecau ușor. Am fost atât de uimită, încât pe moment n-am reacționat. Mâna mi-a ridicat rochia și a început să-mi umble în pantalonași, chiar acolo, în mijlocul acelei mulțimi. Nu-mi venea să cred că nu observă nimeni.

Când am încercat să mă trag deoparte, mâna m-a urmărit. Am privit în spate: bărbatul de lângă mine era cam de vârsta lui Tați, înalt, cu păr cărunt, mustață subțire și ochelari. Ochii priveau țintă la platformă. Nu-mi venea să cred că era mâna lui - arăta atât de respectabil. Am ridicat călcâiul și am tras una peste piciorul din spatele meu. Bărbatul s-a strâmbat și mâna s-a retras. După o clipă, s-a împins într-o parte și a dispărut. Altcineva i-a luat locul.

M-am cutremurat și i-am șoptit lui Maude:

— Hai să plecăm de-aici.

Însă m-a acoperit un țipăt de trompetă. Mulțimea s-a năpustit înainte și Maude a fost împinsă în spatele femeii care se afla în fața ei. Mi-a scăpat mâna. Apoi, am fost împinsă brutal în stânga. M-am uitat în jur și n-am mai văzut-o pe Maude.

— Puțină atenție, vă rog. Doresc să deschid mitingul organizat cu acest prilej memorabil în Hyde Park, a răsunat o voce.

O femeie se cățărăse pe o ladă, mai sus decât celelalte femei de pe podium. Cu rochia ei mov, arăta ca un bol de înghețată de vanilie stropită cu sirop de levănțică. Stătea foarte dreaptă și liniștită.

— Uite, doamna Pankhurst, au murmurat femeile din jurul meu.

— Sunt încântată să văd în fața mea o mare mulțime de oameni, de sprijinitori - atât femei, cât și bărbați - ai dreptului simplu al femeilor de a-și ocupa locul alături de bărbați și de a-și depune votul. Primul-ministru Asquith a spus că trebuie să se asigure că cererea de drept de vot pentru femei se bucură de voința poporului. Ei, bine, domnule Asquith, vă spun că dacă v-ați afla aici unde stau eu acum și ați vedea în fața dumnea voastră oceanul de omenire pe care îl văd eu, n-ați mai avea nevoie de alte argumente!

Mulțimea a vuit. Mi-am pus mâinile pe umerii femeii de lângă mine și am sărit în sus, încercând să privesc pe deasupra mulțimii. Am strigat-o pe Maude, dar rumoarea era prea mare și n-avea cum să mă audă. Femeia s-a strâmbat și s-a scuturat de mâinile mele.

Doamna Pankhurst a așteptat să se domolească rumoarea.

— Avem o după-amiază plină de oratori, a început ea, când s-a făcut liniște. Și fără alte formalități...

— Maude, Maude! am strigat eu.

Doamna Pankhurst s-a oprit și a scuturat ușor din cap.

— Doresc să vă prezint...

— Lavinia! m-am auzit strigată și am văzut în depărtare o mână fluturând peste mulțime.

Am făcut și eu semn cu mâna, continuând în timp ce-mi făceam loc prin mulțime spre mâna lui Maude.

Doamna Pankhurst se oprise din nou.

Femeile de pe podium au început să mă țistuie. Am continuat să mă împing, să-mi fac loc înainte, ignorând ceea ce se petrecea pe podium. Apoi, în fața mea, am văzut coroșița de toporași și iasomie

pe care o împletisem de dimineață pentru pălăria de pai a lui Maude și, cu un ultim brânci, am dat de ea.

Ne-am strâns tare în brațe. Inima lui Maude bătea nebunește, iar eu tremuram.

— Să fugim departe de toți acești oameni, mi-a șoptit Maude.

Am dat din cap și, ținându-mă strâns de Maude, am lăsat-o să se desprindă de podium și ne-am strecurat dincolo de masa de oameni care o ascultau pe doamna Pankhurst.

În sfârșit, am dat iar de un spațiu liber. Când am ajuns la copacii de la margine, m-am oprit.

— Îmi vine să vărs, am zis.

Maude m-a condus la un copac, unde am putut să mă las pe genunchi, departe de toată lumea. După aceea, am găsit un locșor umbros să stăm, puțin mai departe de rădăcina copacului. Câteva minute, am tăcut amândouă, privind doar la oamenii care mergeau, în pas de plimbare sau în grabă, desprinzându-se de un cerc de privitori din jurul unei platforme și alăturându-se altuia. Din locul în care stăteam, vedeam patru platforme. De la distanță, femeile care țineau cuvântări acolo sus erau siluete fragile ale căror brațe se roteau ca morile de vânt.

Mi-era foarte sete.

În cele din urmă, Maude avea să vorbească, știam, și să pună întrebarea care se cerea pusă. Mă temeam de acel moment.

— Lavinia, a spus ea într-un târziu, unde e Ivy May?

Pentru prima oară în ziua aceea, am început să plâng.

— Nu știu.

MAUDE COLEMAN

Mămica ședea doar la doi pomi distanță. N-am descoperit-o decât după ce s-a terminat mitingul. N-avea rost să cauți pe cineva atâta vreme cât se rosteau cuvântări și mulțimea era atât de compactă. Lavinia era disperată, dar eu știam că Ivy May era o fată isteată. Sigur, era mică, însă auzea totul și știa că noi urma să ne întâlnim cu Mămica la Platforma 5 după Marea Strigare, indiferent ce-o fi însemnând ea.

Asta îmi tot spuneam și-i repetam și Laviniei, când era dispusă să mă asculte. În cele din urmă, și-a lăsat capul în poala mea și a adormit. Tipie pentru ea, în momente dramatice. Ce-i place ei este melodrama - pentru ea, drama adevărată este plicticoasă. Mă mișcăm ușurel, așteptând să se termine cuvântările și să se trezească Lavinia.

În sfârșit, a sunat o goarnă. Când a sunat a doua oară, Lavinia s-a sculat, cu fața roșie și boțită.

— Cât e ceasul? m-a întrebat, căscând.

— Nu știu precis. Cred că-i aproape cinci.

În depărtare, mulțimea flutura brațele și aclama. Goarna a mai sunat o dată. S-a înălțat în aer un murmur, crescând ca într-o simfonie. Suna de parcă toată lumea spunea „Trepte-n cot pentru lachei”. Abia a treia oară mi-am dat seama că se striga „Drept de vot pentru femei!” Ultimul strigăt a bubuit ca un trăsnet, iar ovațiile și râsetele care au urmat au fost ca ploaia eliberată din nori.

Apoi, fără veste, mulțimea s-a dezlănțuit și o năvală de oameni s-a revărsat spre noi. Cercetam

fețele care treceau pe lângă noi, căutând vreo figură cunoscută. Am remarcat-o pe Eunlice, care a trecut în fugă, cu o lozincă și o prăjină rătăcite. Nu ne-a văzut și noi n-am încercat s-o oprim.

— Ar trebui să mergem la Platforma 5, am spus eu. Trebuie să fie cineva acolo.

Ne-am prins de mână și am început să înotăm prin mulțime, cu mare greutate, pentru că toată lumea se îndepărta de platformă, iar noi înaintam în sens opus. Pretutindeni se vedeau fețe obosite -copii însetați, femei nervoase, bărbați preocupați, care se întrebau cum să ajungă acasă, străbătând prin mulțime. Acum, că lumea nu mai mășăluia în coloane organizate, haosul era probabil total pe străzile de dincolo de Hyde Park, pline de oameni și birje și omnibuze supraaglomerate. Îți trebuiau ore întregi să ajungi acasă.

În sfârșit, ne-am apropiat de ceea ce ne aminteam ca fiind Platforma 5, însă pancarta cu numărul 5 pe ea fusese coborâtă. Doamna Pankhurst și celelalte femei coborâseră din căruță și un bărbat mâna un cal spre ea.

—Platforma se demontează! am strigat. Fără ea, cum o mai găsim pe Mămica?

—Uite-o acolo pe Caroline Black, a spus Lavinia, trăgându-mă de mânecă. Doamne, cu ce e îmbrăcată?

Caroline Black sărea de pe un picior pe altul, purtând încă armura Ioanei d'Arc. Pana albă înfipță în casca ei flutura în sus și în jos, urmând mișcările ei. Era foarte tulburată și mi s-a strâns stomacul când am văzut-o singură.

— Bine că ați apărut, a strigat ea, fără să-mi zâmbească blând ca de obicei. Unde-ați fost ? Sunt secole de când vă caut!

—Unde e Mămica? am întrebat-o. Caroline Black stătea să plângă.

—Mama ta... a avut un mic accident.

—Ce s-a întâmplat?

—Totul mergea așa de bine, fir-ar să fie, mi-a răspuns Caroline Black, scuturând din cap. Ne simțeam atât de bine, atâta sprijin din partea suporterilor și a spectatorilor. Și calul era atât de drăguț, blând, un vis să-l călărești. Dacă n-ar fi fost...

— Ce s-a întâmplat? Unde-i mama?

Atât am putut să spun fără să urlu.

—Cineva a dat drumul la artificii în mulțimea de pe Oxford Street. Calul s-a speriat și în acel moment Kitty a făcut un pas în fața lui, să se uite la lozincă mea - nu știu de ce. Calul s-a tras înapoi - eu abia am reușit să mă țin în șa. Când lozincă a căzut, calul a lovit-o în piept.

—Unde e acum?

—Prostuța a insistat să mergem cu marșul până la capăt, conducând calul ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Zicea că se simte bine, că i s-a tăiat doar puțin respirația. Și eu, nătânga de mine, am lăsat-o. Apoi n-a vrut să plece în timp ce se rosteau cuvântările, zicea că pe urmă trebuie să te găsească pe tine.

— Pentru Dumnezeu, unde e? am strigat.

Lavinia a tresărit auzindu-mi tonul, lumea din jurul nostru ne fixa, însă Caroline Black nici n-a clipit.

— Stă acolo, lângă copaci, mi-a indicat ea locul de unde tocmai venisem.

Lavinia m-a apucat de braț când am pornit spre copaci.

— Și Ivy May? a strigat ea. Trebuie s-o găsim!

— Să mergem la Mămica și o căutăm pe urmă.

Știam că Lavinia era furioasă pe mine, însă n-am băgat-o în seamă și am mers înainte.

Mămica era rezemată de trunchiul copacului, cu un picior îndoit sub ea, celălalt întins în față.

— Vai, Doamne, a murmurat Lavinia.

Uitasem că n-o văzuse pe Mămica în costumul cu pricina.

Mămica ne-a zâmbit când am apărut, însă chipul îi era congestionat, ca și cum încerca să ne ascundă ceva. Respira greu.

—Bună, Maude. Ți-a plăcut defilarea ?

—Cum te simți, Mămico? Mămica și-a dus mâna la piept.

—Mă doare.

—Trebuie să te ducem acasă, draga mea, a zis Caroline Black. Poți să mergi?

—N-are voie să vorbească, am întrerupt-o eu, amintindu-mi de lecțiile de prim-ajutor de la școală. I s-ar putea înrăutăți starea.

—Ai să ajungi doctoriță, a spus Mămica. Mă gândeam că ai să te faci astronom, însă m-am înșelat. Câtă vreme ajungi ceva, nu-mi pasă ce. Numai să nu ajungi soție, mă gândesc. Dar să nu-i spui asta lui Tăticu, a zis, făcându-mi cu ochiul. Să mergi la universitate.

—Taci, Mămico, nu vorbi.

Am privit în jur. Caroline Black și Lavinia se uitau la mine de parcă aș fi preluat comanda.

Apoi am văzut un chip cunoscut grăbind spre noi.

—Slavă Domnului că sunteți aici, domnule Jackson! a strigat Lavinia. Puteți să ne ajutați s-o găsim pe Ivy May?

—Nu! am întrerupt-o eu. Trebuie s-o ducem pe Mămica la o birjă. Are nevoie urgentă de un medic.

Domnul Jackson a privit-o pe Mămica.

—Ce s-a întâmplat, Kitty?

—A fost lovită de cal și nu poate să respire, am răspuns în locul ei.

—Bună, John, a șoptit Mămica. Uite-așa se întâmplă, vezi, mă costumez ca Robin Hood și mă lovește calul de paradă.

— Domnule Jackson, Ivy May s-a rătăcit! a strigat iar Lavinia. Surioara mea s-a pierdut în mulțimea asta îngrozitoare !

Domnul Jackson privea când la Lavinia, când la Mămica. Știam că nu poate să ia singur o hotărâre. Decizia îmi aparținea.

—Domnule Jackson, mergeți și căutați o birjă, am comandat. Vă va fi mai ușor decât mie sau Laviniei s-o găsiți și s-o transportați pe Mămica. Caroline, așteaptă aici cu Mămica, iar eu cu Lavinia o vom căuta pe Ivy May.

—Nu! a zăbierat Lavinia, însă domnul Jackson deja plecase în fugă.

Mămica a aprobat din cap.

— Bravo, Maude. Ești perfect capabilă să preiei comanda.

A rămas rezemată de copac, cu Caroline Black îngenuncheată greoaie lângă ea, în armură. Am prins-o pe Lavinia de braț.

— O s-o găsim, îți promit.

LAVINIA WATERHOUSE

N-am găsit-o. Am căutat peste tot, dar n-am găsit-o.

Am străbătut parcul în lung și în lat, acolo unde mai înainte stătuseră mulțimile. Iarba rămăsese strivită toată în urma lor, de parcă trecuseră pe-acolo cirezi de vite. Acum erau mai multe grupuri mici și ar fi fost ușor să vezi o fetiță singură. Dar n-am văzut. În schimb, am văzut grupuri de bărbați tineri foindu-se în jur. Mă speriau, mai ales când ne strigau. Maude și cu mine ne țineam strâns de braț și mergeam mai departe.

Era descurajant - nu puteam găsi polițiști sau măcar vreuna dintre sufragetele care în timpul procesiunii alergaseră de colo-colo, purtând eșarfe pe care scria CĂPITAN DE LOZINCĂ sau ORGANIZATOARE ȘEFĂ. Nici o singură persoană matură și responsabilă n-avea să ne ajute.

Apoi, un grup de tineri foarte grosolani ne-a strigat, venind spre noi:

— Hei, voi, fetelor! Nu vreți să beți ceva ?

Doamne, și eu, și Maude am fugit mai-mai să ne rupem picioarele ca să ieșim din parc. Bărbații nu s-au ținut după noi, însă eu am refuzat să mă întorc, era prea primejdios. Ne-am oprit la intrarea de la Marble Arch și am privit de acolo întinderea de gazon, apărându-ne ochii cu mâna de lumina soarelui care apunea.

Mă uitam nu numai după Ivy May, ci și după Simon. Nu-l mai văzusem de când părăsise coloana noastră ca să meargă să ia calul (condus de mama

lui Maude în costumația aceea! N-am cuvinte. Nu-i de mirare că a lovit-o calul). Simon zicea că ar putea să se întoarcă în parc după aceea. Mă tot gândeam, în timp ce-i căutam din priviri, că s-ar putea să fie împreună, că o să apară Simon ducând-o de mână pe Ivy May. Poate că acum mâncau înghețată pe undeva și aveau să ne aducă și nouă câte una. Ivy May o să mă privească obrăznicuță, cu un zâmbet mic și ochi strălucitori, și eu am s-o ciupesc pentru că mi-a tras așa o sperietură.

— Nu-i aici, a hotărât Maude. Dacă era, am fi văzut-o până acum. Poate s-a dus acasă. Putea să se fi întors pe drumul pe care am venit, până la Euston și să se fi urcat într-un omnibuz. Ivy May nu-i proastă.

Mi-am ridicat poșetuța care-mi atârna la brâu.

—N-are bani pentru omnibuz, am șoptit. Am pus-o să-mi dea mie banii să-i țin, ca să nu-i piardă.

—Poate că a găsit drumul de întoarcere, a repetat Maude. Poate că ar trebui să mergem pe traseul procesiunii și s-o căutăm.

— Sunt atât de obosită că nu cred c-aș mai putea face un singur pas. Hai să mai stăm puțin aici.

Apoi l-am văzut în sfârșit venind spre noi. Părea atât de mic pe întinderea aceea uriașă de iarbă, cu mâinile în șold, lovind cu piciorul lucrurile rămase în urma mulțimii - bucăți de hârtie, flori, o mânășă de damă. N-a părut surprins să ne vadă și n-a părut surprins nici când Maude i-a spus:

—Ivy May a dispărut.

—Ivy May nu mai este, am început eu să plâng, nu mai este.

—A dispărut, a repetat Maude.

Simon se uita fix la noi. Nu-l mai văzusem atât de serios niciodată.

■— Credem că poate s-a întors pe traseul pe care am mărșăluit noi, a explicat Maude. Hai cu noi să vedem.

—Cum era îmbrăcată? Mai devreme n-am observat.

—În rochie albă, a suspinat Maude, ca toată lumea. Și cu o pălărie de pai cu flori pe bor, ca ale noastre.

Simon ni s-a alăturat și am început să mergem toți trei înapoi, pe Oxford Street. De data asta n-am mai putut merge pe mijlocul străzii, pentru că **era** plină de birje, omnibuze și automobile. Am rămas pe trotuarul ticsit de lume care se întorcea de la demonstrație. Simon a traversat, să cerceteze celălalt trotuar, privind prin bolțile ușilor, în lungul **aleilor** și scrutând fețele celor din jur.

Pur și simplu nu-mi venea să cred că urma să **refacem**, pe jos, tot traseul - mi-era foarte sete și **mă dureau** picioarele și nu credeam c-am să reușesc. **Apoi** însă, în timp ce mergeam pe Upper Regent **Street**, am văzut lângă un grajd o pompă pentru **adăpatul cailor**, m-am dus și mi-am pus toată fața **sub** șuvoiul de apă care ieșea din pompă. Nu-mi păsa dacă apa nu era bună de băut sau dacă mi **se uda** părul - mi-era atât de sete încât trebuia să beau.

Clopotul din turnul de la Gara St Pancras bătea ora opt când am sosit, în sfârșit, înapoi la punctul de pornire.

— Mami o fi înnebunită de grijă, am zis.

Oricât aș fi fost de obosită, mă temeam să **ajung** acasă și să dau ochii cu Mami și Tați.

— **Mai** este încă lumină afară, a spus Maude. **Este cea** mai lungă zi a anului - știați ? Adică, să zicem **cea** mai lungă după cea de ieri.

— **Pentru** Dumnezeu, Maude, taci din gură.

Nu puteam să suport s-o aud vorbind ca o profesoară în clasă. În plus, mă durea groaznic capul.

— **Cel** mai bine e să mergem acasă, a hotărât **Maude**, ignorându-mă. Atunci le vom putea spune

părinților tăi ce s-a întâmplat, iar ei pot anunța poliția. Și eu pot să aflu ce-i cu Mămica.

— Mama ta! am început.

Brusc, am fost atât de furioasă că-mi venea să scuip. Maude îl trimisese pe domnul Jackson cu mama ei în loc să-i ceară să ne ajute pe noi. El ar fi găsit-o pe Ivy May, sunt sigură.

—Afurisita ta de mamă ne-a băgat în toată încurcătura asta.

—N-o învinui pe ea! Tu ai fost cea care a ținut morțiș să vină la marș!

—Mama ta, am repetat eu. Ce știi tu despre ea, mai nimic.

— Livy, nu, m-a avertizat Simon. Să nu-ndrăznești.

Maude se uita de la unul la altul.

— Nu vreau să aud, indiferent despre ce e vorba, mi s-a adresat ea mie. Nu cumva să-mi spui vreodată un cuvânt.

—Mergeți acasă, amândouă! a ordonat Simon cu o voce răstită pe care nu i-o mai auzisem. Uite-acolo un omnibuz, ne-a arătat, împingându-ne spre el.

—Nu putem s-o abandonăm pe Ivy May, am declarat, întorcându-mă din drum. Nu putem să sărim pur și simplu în omnibuz, lăsând-o la cheremul acestui oraș îngrozitor.

— Am să mă întorc și am s-o caut, a zis Simon.

Îmi venea să-I sărut pentru asta, dar plecase deja în goană, înapoi pe Euston Road.

JENNY WHITBY

În viața mea nu m-aș fi așteptat la o asemenea priveliște.

Nu știam cine-ar putea să sune la ușă într-o duminică seara. Tocmai mă întorsesem de la casa mamei, nici măcar n-apucasem să-mi pun boneta și șorțul. Aproape că n-ar fi trebuit să fiu acolo. De obicei mă întorc mai târziu, după ce adoarme Jack, însă azi a fost atât de obosit de cât a alergat după masă, că pur și simplu s-a prăbușit pe pat.

Mă gândeam, poate-or fi conșița și domnișoara Maude, știu eu, poate li s-a furat cheia în aglomerație. Sau cineva din vecini care vrea să împrumute un timbru sau i s-a terminat uleiul din lampă, însă, când am deschis ușa, era bărbatul de la cimitir, cu conșița în brațe. Ba, mai mult, conșița nici măcar nu purta o fustă ca lumea! Avea pulpele dezgolate, ca în ziua când a venit pe lume. Și parcă abia deschisese ochii după somn,

înainte să pot scoate o vorbă, cum rămăsesem cu ochii cât cepele, domnul Jackson și-a făcut drum înăuntru, cu cucoana aia, sufrageta, domnișoara Black foșnind pe urmele lui.

—Trebuie s-o ducem în pat, a zis el. Unde e soțul ei?

—La Taurul și Polobocul. Totdeauna merge acolo după cricket.

I-am condus sus, în camera ei. Domnișoara Black purta un fel de costum de metal care zăngănea în timp ce urca scările. Arăta așa de șuie, că mă întrebam dacă nu cumva e totul un vis.

Domnul Jackson a culcat-o pe conșița pe pat și a zis:

—Rămâi cu ea, eu mă duc după soțul ei.

—Iar eu am să aduc un doctor, a spus domnișoara Black.

—E unu' pe Highgate Road, chiar mai sus de berărie, pot eu să...

Dar mai înainte să mă ofer să merg eu, ca să poată domnișoara Black să stea cu prietena ei, au plecat amândoi. De parcă domnișoara nu voia să rămână.

Așa că am rămas numai noi două, eu și conșița. Stătea acolo, culcată, cu ochii la mine. Nu prea știam ce să fac. Am aprins o lumânare și tocmai mă pregăteam să trag draperiile, când mi-a șoptit:

—Lasă-le așa și deschide fereastra.

Arăta așa de caraghioasă, cu costumul ăla verde și cu pulpele goale. Pe Doamna Coleman ar fi lovit-o damblaua s-o vadă așa. După ce am deschis fereastra, m-am așezat pe pat și am început să-i scot ghetuțele verzi.

—Jenny, vreau să te rog ceva, mi-a spus foarte calmă.

—Da, doamnă.

—Știe cineva ce mi s-a întâmplat?

—Ce vi s-a întâmplat, doamnă? am repetat. Păi, ați avut un mic accident, atâta.

Ochii conșiței s-au aprins ca de-un fulger. Și a scuturat din cap:

—Jenny, nu-i timp acum de fleacuri. Hai să vorbim odată clar una cu alta. Știe cineva ce mi s-a întâmplat acum doi ani?

Am știut de la început despre ce vorbește, cu toate că m-am făcut că nu știu. Am pus ghetetele pe podea.

—Nu știe nimeni, în afară de mine. Și de doamna Baker. Ea și-a dat seama singură. A, și mai e și Simon.

—Băiatul de la cimitir? Cum de știe?
—Păi, cea la care ați fost e mama lui.
—Atât, nu mai știe nimeni altcineva?
Nu m-am uitat în ochii ei. Mi-am făcut de lucru cu pălăria verde de pe capul ei.
— Nu.
N-am zis nimic despre scrisoarea domnișoarei Livy. N-avea rost s-o tulbur, în starea în care se afla. Simon cu doamna Baker și cu mine ne puteam sfătui, însă n-aveam cum să bănuim ce-ar putea să spună domnișoara Livy într-o zi, dacă nu cumva spusese deja. Însă conia nu trebuia să știe.
—Nu vreau să aflu bărbații.
—Nu.
M-am aplecat să-i deschii tunica la spate.
—Promite-mi că n-o să aflu.
—N-o să aflu.
—Vreau să-mi mai promiți ceva.
—Da, doamnă.
—Promite-mi că n-ai s-o lași pe soacra mea să-și înfigă ghearele în Maude.
I-am scos tunica și am icnit de groază. Tot pieptul îi era o uriașă vânătăie.
— Dumnezeu mare, ce vi s-a întâmplat, doamnă ?
— Promite-mi.
Înțelegeam acum de ce vorbea așa.
— Vai, doamnă, într-o zi-două vă faceți bine. Doctorul o să sosească imediat și vă pune el pe picioare. Domnișoara Black s-a dus după el. Și domnul... gentlemanul s-a dus să-l aducă pe soțul dumneavoastră.
Conia a dat să spună ceva, dar n-am lăsat-o. I-am dat înainte, turuind ce-mi trecea prin minte.
— Acuma e la berărie, da' într-un minuțel vine acasă. Haideți să punem cămașa de noapte înainte să sosească ei, da? Ia, uite, ce frumoasă e asta, cu danteluță la manșete. S-o tragem peste cap, s-o

întindem frumos. Așa. Acuma părul, îl aranjăm. Gata. Nu-i mai bine așa?

S-a lăsat din nou pe spate, parcă era prea slăbită să se lupte cu vorbele mele. Respirația îi era umedă și greoaie. Mi-era milă s-o aud.

— Fug să aprind lămpile, pentru domnu' și pentru doctor. Intr-o clipă-s înapoi.

Am ieșit înainte să apuce să spună ceva. Domnul Coleman a ajuns acasă când aprindeam lămpile în holul din față. Pe urmă, a venit doctorul cu domnișoara Black. S-au dus sus și pe urmă s-a făcut liniște acolo. Nu m-am putut abține. M-am dus să trag cu urechea la ușă.

Doctorul vorbea așa de încet că n-am auzit decât două cuvinte: „hemoragie internă”.

Pe urmă, domnul Coleman s-a dezlănțuit asupra domnișoarei Black.

— Cum dracu' de n-ați găsit un medic în momentul în care a lovit-o calul ? a zbierat el. Vă lăudați că va fi o mulțime uriașă. Printre cei două sute de mii de oameni trebuie să se fi aflat și un doctor!

— Nu înțelegeți, i-a răspuns Caroline Black. Era atât de aglomerat că abia de te puteai mișca sau chiar comunica, darămite să mai găsești și un doctor!

— De ce n-ați adus-o imediat acasă? Dacă ați fi avut puțină minte, acum ar fi putut să fie în siguranță, doar cu două-trei zgârieturi.

— Credeți că n-am rugat-o să vină acasă? E clar că nu vă cunoașteți prea bine soția dacă vă imaginați că m-ar fi ascultat. A vrut să ajungă la Hyde Park și să asculte cuvântările într-o asemenea împrejurare istorică și nimeni n-ar fi putut-o împiedica.

— Hiperbolă! a răcnit domnul Coleman. Până și într-un moment ca ăsta voi, sufragetele, recurgeți la hiperbole. Blestemată fie împrejurarea voastră

istorică! V-ați uitat măcar la pieptul ei după accident? Ați apreciat măcar dezastrul? Și cine, din lumea asta mare, i-a spus lui Ivitty să conducă un cal? Când e vorba de cai, Kitty e o catastrofă!

—A fost ideea ei. N-a obligat-o nimeni. Nu mi-a spus niciodată că nu-i plac caii.

—Și unde este Maude? a întrebat domnul Coleman. Ce s-a întâmplat cu fiica mea?

— E... e în drum spre casă, sunt sigură.

Caroline Black plângea.

N-am stat să mai ascult. M-am dus jos, la bucătărie, să pun ceainicul. Pe urmă, m-am așezat la masă și am început și eu să plâng.

IVY MAY WATERHOUSE

Peste umărul lui am văzut o stea căzând. Eram

eu

SIMON FIELD

N-am mai văzut nici un mort până acum. Sună ciudat din partea unui gropar Cât e ziulica de lungă, în jurul meu sunt numai morți, doar că sunt închiși bine între patru scânduri, cu capac bătut în cuie și acoperiți cu pământ. Uneori, stau cu picioarele pe un sicriu într-un mormânt și mă despart de mort doar câțiva centimetri de lemn. Dar nu-l văd. Dacă aș petrece mai mult timp dincolo de cimitir, aș vedea morți tot timpul. E chiar pe dos. Maică-mea și surorile mele au văzut cu sutele, femeii și copilași morți la naștere, sau vecini morți de foame sau de frig.

Ce ciudat să văd așa o ființă pe care-o cunosc. Dacă n-aș ști că mă uitam după ea, n-aș recunoaște-o. Nu că ar fi tăiată sau zdrobită, sau mai știu eu ce. Doar că ea nu-i acolo. Sunt la locul lor picioarele, brațele, capul, toate culcate în spatele unui grajd, după un morman de cărămizi. Și fața e curată și netedă, gura închisă, ochii întredeschis!, ca și cum ar privi printre gene și n-ar vrea să știi că se uită. Dar, când îi privesc fața, pur și simplu nu pot s-o văd. Nu mai e o persoană, doar un obiect, ca un sac de lopeți.

— Ivy May, o strig încetișor, îngenunchind lângă ea.

Vorbesc, deși știu că e moartă. Poate sper că, dac-o strig pe nume, vine înapoi.

Dar nu vine. Nu deschide ochii și nu se uită la mine cu privirea ei de ființă care știe tot ce se întâmplă și nu spune niciodată. Nu se înalță în

capul oaselor cu picioarele întinse în față, așa cum îi place să stea. Nu se ridică înfiptă pe picioare de parcă, orice ai face, n-ai putea s-o trănțești.

IYupul ei zace pur și simplu acolo. Și trebuie să-l duc înapoi cumva, de lângă un grajd de pe Edgware Road până la Dartmouth Park.

Cum s-o duc tot drumul ăsta, fără să mă vadă cineva? mă întreb. Oricine mă vede, o să creadă că eu am omorât-o.

Pe urmă mă uit spre capătul grajdului și văd un bărbat care stă acolo. Unul înalt. Nu-i disting fața, doar ochelarii care sclipesc în lumina felinarului și o mustață subțire. Mă fixează și când vede că și eu mă uit la el, se trage după clădire. Ai zice că el crede că eu am făcut-o și se duce să anunțe pe cineva. Dar știu că nu-i așa. El a făcut-o. Taica al meu zice că oamenii se întorc la locul faptei, amușinând iar și iar, așa cum zgân-dări un dinte care stă să cadă sau o zgaibă.

Fug de la grajd să-l caut, însă a dispărut. Dar știu că o să se întoarcă și dacă n-o duc eu acum de-aici, o s-o ducă el.

Îi netezesc puțin rochia, apoi părul, îi închei un pantof care s-a desfăcut. Când o salt în spate, îi văd pălăria de pai sub ea. E ruptă și florile sunt strivite și mi-e prea greu s-o ridic, având-o pe Ivy May în spinare, așa că las pălăria să zacă pe pământ.

Dacă mă întreabă cineva, am să le spun că e sora mea și că a adormit. Dar mă țin departe de localuri, merg pe străduțe, apoi prin parcuri, Regents, pe urmă Primmers Hill, ajung la poalele dealului Heath și nu mă întâlnesc cu prea multă lume. Și nimeni nu întreabă nimic. Noaptea, oamenii de pe stradă sunt prea beți să bage de seamă sau își văd de propriile lor păcate și nu vor să atragă atenția asupra lor.

&....

Tot drumul spre casă mă gândesc la pălărie. Aș vrea să n-o fi lăsat acolo. Nu vreau să rămână acolo nici o părticică din ea. Și așa, după ce totul s-a sfârșit, după ce am dus-o acasă, mă întorc pe același drum, prin parcuri și străzi. Acuma, că nu mai am povara ei în spate, nu-mi ia mult timp. Însă, când ajung la grajd și mă uit în spatele cărămizilor, pălăria a dispărut. Și florile la fel.

MAUDE COLEMAN

Am așteptat pe treptele de fier care coboară de la glasvand în grădină. Aerul mirosea a iasomie și mentă și a iarbă înrouată. Auzeam broaștele orăcâind în iazul de la capătul grădinii și, de la fereastra de sub mine, plânsul lui Jenny din bucătărie.

N-am știut niciodată să aștept. Întotdeauna mi se pare așteptarea o risipă de timp și mă simt vinovată ca și cum ar trebui să fac altceva. Acum, însă, nu puteam face nimic altceva - nu era nimic de făcut. Sosise Bunica și stătea în camera de dimineață, tricotând cu înverșunare, însă eu nu voiam să-mi fac de lucru ca ea. Mă uitam în schimb la stele, deslușind constelații - Ursa Mare, Corbul, Lupul.

Clopotele de la bisericile din apropiere au bătut miezul nopții.

A venit Tăticu și s-a oprit în ușă, aprinzându-și o țigară. Nu l-am privit.

—E o noapte senină, a zis.

—Da.

—Păcat că nu putem instala telescopul în grădină. Am putea chiar să vedem sateliții lui Jupiter. Firește, însă, nu s-ar cuveni, ce zici?

N-am răspuns, deși mă gândisem și eu.

—Îmi pare rău că am strigat la tine când ai venit acasă, Maude. Eram îngrijorat.

—Lasă, Tăticule.

—Mă temeam că te-am pierdut și pe tine.

M-am mișcat pe fierul rece.

—Nu vorbi așa. A

tușit.

—Ai dreptate, nu trebuie.

Apoi am auzit un urlăt, prelung și ascuțit, venind dinspre casa familiei Waterhouse. M-au trecut fiori.

— Dumnezeule, ce poate fi asta ? a întrebat Tăticu.

Am dat din cap. Nu-i spuseseam de Ivy May, că dispăruse.

În spatele nostru, cineva și-a dres glasul. Doctorul coborâse după noi. Acum, că așteptarea luase sfârșit, nu voiam să mă mișc de pe scări. Nu voiam s-o văd pe mama. O așteptasem toată viața, iar acum preferam s-o aștept pe vecie, dacă asta era singura alternativă.

Tăticu și-a azvârlit țigara în grădină și s-a întors să-l urmeze pe doctor. Am auzit țigara sfârșind în iarba acoperită de rouă. Când s-a stins, am intrat și eu.

Mămica stătea culcată, nemișcată, palidă, cu ochii deschiși și nefiresc de strălucitori. M-am așezat lângă ea. Și-a oprit privirea pe mine. Știam că aștepta să vorbesc.

Habar n-aveam ce să spun, ce să fac. Repetasem cu Lavinia asemenea scene de multe ori, când jucam teatru. Dar nimic nu părea potrivit acum când eram chiar aici, cu Mămica. Să spun ceva melodramatic părea nătâng, ceva banal, ridicol.

În cele din urmă, am recurs la formula banală.

— Grădina miroase plăcut în noaptea asta. Mai ales iasomia.

Mămica a dat din cap.

— Întotdeauna mi-a plăcut iasomia în nopțile de vară, a spus, apoi a închis ochii.

Asta era tot ce aveam de vorbit - despre iasomie? Așa părea. I-am strâns mâna tare și i-am privit fața îndelung, ca și cum asta m-ar fi

ajutat să mi-o amintesc mai bine. N-aveam puterea să spun adio.

Doctorul mi-a pus mâna pe umăr. — E mai bine să mergeți acum, domnișoară. Am lăsat mâna mamei și am coborât, m-am întors în grădină, târându-mi picioarele prin iarba udă până la gardul din spate. Scărița era tot acolo, deși Lavinia și cu mine nu ne mai întâlneam peste gard ca altădată. Am urcat până pe coama zidului. Scara familiei Waterhouse nu era proptită. M-am legănat o clipă, apoi am sărit, aterizând pe iarba udă și mănjindu-mi rochia. Când mi-am recăpătat suflul, am traversat grădina, până la glasvandul care ducea direct în salonul lor din spate.

Familia stătea în semicerc, aranjată parcă de un pictor. Ivy May zăcea pe șezlong, cu părul încadrându-i fața, cu ochii închiși. Lavinia stătea la picioarele surorii ei, cu mâna sprijinită de marginea șezlongului. Doamna Waterhouse ședea într-un fotoliu, la căpătâiul lui Ivy May, ținându-i mâna. Domnul Waterhouse se sprijinea de polița de deasupra căminului, acoperindu-și ochii cu o mână. Simon, cu capul plecat, se ținea lângă ușă. Doar privindu-i cum stăteau laolaltă și totuși fiecare singur în durerea lui, am știut că Ivy May era moartă.

Mă simțeam de parcă inima îmi fusese golită. Acum am simțit și golul din stomac.

Toți s-au uitat la mine când am intrat. Lavinia a sărit în sus și s-a aruncat în brațele mele, plângând. Peste umărul ei, am privit-o pe doamna Waterhouse. Era ca și când m-aș fi văzut pe mine oglindită pe chipul ei. Ochii îi erau uscați, iar expresia era a cuiva care primise o lovitură din care n-avea să-și revină niciodată.

Asta m-a făcut să mă adresez ei direct:

— Mama mea a murit.

Toată viața ei, Maude a fost o prezență în preajma mea, fie că era cu adevărat acolo, fie că nu. O dădeam deoparte și totuși ea rămânea.

Acum mă agățăm de mâna ei și nu voiam să-i **dau drumul**. Ea a fost cea care mi-a dat drumul. Și când, în cele din urmă, mi-a dat drumul, am știut că sunt singură și că a venit vremea să plec.

A doua zi, domnul Jackson s-a dus și a împușcat calul alb în cap.

Mai târziu, când săpam la gropi cu Taica al meu și cu Joe, au venit polițiștii și m-au dus la interogatoriu. Taica nici măcar nu s-a arătat mirat. A dat doar din cap și am știut ce gândea - că n-ar fi trebuit să mă amestec cu fetele alea.

Polițiștii mi-au pus tot felul de întrebări, ce-am făcut în ziua aia - nu numai cum am căutat-o pe Ivy May, sau cum am găsit-o, dar și despre cal și despre Kitty Coleman și domnul Jackson. Mi s-au părut alătura cu drumul și afurișiți, pe deasupra. Parcă voiau să-și facă viața ușoară și să-mi pună mie crima în cărcă.

Atunci când părea că-s gata să mă învinuiască, le-am zis:

—Cine-ar fi atât de prost să-i facă asta unei fete și pe urmă s-o ducă acasă, la părinții ei?

—Ai fi mirat să afli de ce-s în stare criminalii, a zis un polițist.

M-am gândit la bărbatul înalt cu ochelari de la marginea grajdului. Dar când a fost să povestesc cum am găsit-o pe Ivy May, nu le-am spus despre el. Ar fi fost mai ușor pentru mine dacă le spuneam. Adică să-i pun pe urmele altcuiva.

Dar știam că dispăruse de mult. Împiedicații ăia n-aveau să-l găsească niciodată.

Eu, da. Intr-o bună zi am să-l găsesc. Pentru Ivy May.

JOHN JACKSON

Am aranjat să mă întâlnesc cu domnișoara Coleman la mormântul familiei ei. Mă gândisem s-o rog să vină la mormântul lui Faraday, unde obișnuiam să ne întâlnim, eu și mama ei. Inșă a fost un gând prostesc, sentimental. Și riscant, pe deasupra - s-ar fi putut ridica întrebări dacă eram văzuți singuri în Sectorul disidenților, câtă vreme pe pajiște se putea crede că discutăm aranjamentele de înmormântare.

Era îmbrăcată toată în negru, cu părul strâns sub o pălărie neagră de pai. N-o mai văzusem niciodată cu părul ridicat. Arăta mai mare cu câțiva ani. Ea nu-și dă seama, înșă începe să semene cu Kitty.

— Vă mulțumesc că ați venit, domnișoară Coleman, i-am spus pe când stăteam alături, lângă mormânt. Condoleanțe. A fost un șoc teribil pentru noi toți. Dar mama dumneavoastră este acum la Dumnezeu.

Am clipit iute, cu ochii în pământ. La cimitir, le adresez adesea cuvinte de consolare celor îndoliați, înșă de data asta am simțit sărăcia cuvintelor.

— Mama nu credea în viața de apoi, știți asta.

M-am întrebat ce semnă conțineau ultimele două cuvinte. Cât știa despre relația mea intimă cu mama ei? Mi-era imposibil să-mi dau seama, întrucât expresia ei nu te lăsa să ghicești nimic.

— Când mi-a adus mesajul, Simon nu mi-a spus în ce chestiune doriți să mă vedeți, a spus ea. Presupun că e în legătură cu înmormântarea

mamei mele, despre care credeam că ați discutat totul cu tatăl meu.

— Da, a fost aici ieri. Era ceva ce doream să discut cu el, dar n-am făcut-o. M-am gândit că aș putea vorbi cu dumneavoastră.

Maude și-a ridicat sprâncenele a mirare, înșă a tăcut.

Nu mi-era ușor s-o spun — nu știam să existe expresii consacrate sau eufemisme construite cu grijă, pentru a atenua șocul.

— Mama dumneavoastră mi-a spus că ar prefera să fie incinerată, iar nu înhumată.

Maude a privit în sus, la urna familiei Coleman, studiind-o de parcă n-o mai văzuse până atunci.

— Știu. Întotdeauna s-a temut că ar putea fi îngropată de vie.

— Atunci, poate îi spuneți tatălui dumneavoastră ce v-a spus ea.

— De ce nu i-ați spus dumneavoastră, ieri?

Am rămas tăcut un moment. Apoi am continuat:

— Ea s-a exprimat neoficial. Vreau să zic, n-a lăsat nimic scris și nici nu i-a spus soțului. Ar fi nepotrivit să-i spun eu.

Maude și-a strâns buzele.

—Tăticu știe deja că ea dorea să fie incinerată. Se certau pe această temă. El consideră că trebuie să facem ceea ce ne impune societatea în privința... cadavrelor.

—N-ar fi de acord nici dacă ar ști că aceasta era dorința arzătoare a soției sale?

—Va proceda în modul care i se pare a fi cel mai potrivit. A pierdut-o și acum că a redobândit-o, va voi să fie sigur că o păstrează.

—Ceea ce fac oamenii cu morții lor este de obicei o reflectare mai curând a propriei lor personalități decât a celor pe care i-au iubit, i-am răspuns. Credeți că toate aceste urne, toți acești îngeri reprezintă ceva pentru cei morți? Doar un

soț total lipsit de egoism poate face exact ceea ce dorește soția sa, fără să amestece propriile sale gusturi și dorințe. Sau cele ale societății. Sperasem că tatăl dumneavoastră este exact acest gen de soț.

—Bine, dar dacă toate aceste monumente nu înseamnă nimic pentru cei morți, atunci nimic din ceea ce facem noi nu înseamnă ? mi-a răspuns Maude cu o întrebare. Dacă lor nu le pasă, n-ar trebui să facem atunci ceea ce este important pentru noi? Noi suntem cei care rămânem, în fond. Adesea m-am gândit că locul acesta este de fapt pentru cei vii, nu pentru cei morți. Proiectăm mormântul ca să ne amintească de cei morți și de ceea ce ne aducem aminte despre ei.

—Urna de pe mormântul familiei dumneavoastră o să vă amintească de mama, de ceea ce era și ce dorea ea?

—Nu, nimic din mama mea n-are legătură cu urna, a recunoscut Maude. Dacă mama și-ar alege singură mormântul, acesta ar avea pe el o statuie a doamnei Pankhurst și sub numele ei ar scrie „Vot pentru femei”.

Am scuturat din cap.

— Dacă mama dumneavoastră și-ar alege singură mormântul, n-ar avea nici un monument pe el. Nici cuvinte. Doar un strat de flori de câmp.

Maude s-a încruntat.

— Dar Mămica e moartă, nu? E moartă cu adevărat. N-o să-și proiecteze ea mormântul.

Era o tânără remarcabilă. Puține fete ca ea ar fi capabile să rostească aceste cuvinte fără să clipească.

— Și, întrucât e moartă, a continuat ea, cu siguranță nu-i pasă ce se va întâmpla cu trupul ei. Nu va fi îngropată de vie, știți asta. De pasat ne pasă nouă - tatălui meu în primul rând. El ne reprezintă pe toți și el este cel care trebuie să decidă cum e mai bine.

M-am aplecat peste ea și am alungat un păianjen de pe mormântul familiei Waterhouse. Știam că nu-i cinstit din partea mea să fac presiuni asupra ei. La urma urmei, era doar o fetiță de treisprezece ani care-și pierduse mama. Însă trebuia să insist, de dragul lui Kitty.

— Tot ce v-aș ruga, i-am spus blând, este să-i amintiți tatălui dumneavoastră ceea ce știți - ceea ce deja știe și el - despre dorințele mamei dumneavoastră. Firește, îi revine lui să hotărască apoi ce trebuie făcut.

Maude a dat din cap și s-a întors să plece.

—Maude, am chemat-o.

—Da?

—Mai e ceva.

A închis o clipă ochii, apoi s-a uitat la mine.

— Mama dumneavoastră..

M-am oprit brusc. Nu-i puteam spune - ar fi fost o încălcare a îndatoririlor mele profesionale și puteam să-mi pierd slujba dacă spuneam ceva. Dar voiam s-o pun cumva în gardă.

—Ar fi cel mai bine dacă ați vorbi cu tatăl dumneavoastră cât mai curând.

—Bine.

—E o chestiune urgentă. Poate mai urgentă decât vă închipuiți.

—Ara să vorbesc astăzi cu el.

S-a întors și a plecat în grabă pe alea care ducea la intrare.

Am rămas acolo o vreme, studiind mormântul familiei Coleman. Mi-era greu să mi-o imaginez pe Kitty înmormântată acolo. Urna aceea absurdă, îmi venea să mă sufoc de râs.

A venit să mă vadă în birou la mine, în timp ce verificam niște documente.

— Da, Maude, ce este?

A respirat adânc. Avea trac.

— Mămica mi-a spus cândva că vrea să fie

incinerată și cenușa ei să fie risipită.

Mi-am privit mâinile. Pe manșeta cămășii aveam o pată de cerneală.

—Mama ta a spus foarte multe lucruri care nu s-au întâmplat. Odată, a zis că vrea patru copii. Vezi în jur vreo soră sau vreun frate ? Uneori e o mare diferență între ceea ce gândim și ceea ce facem.

—Dar...

—Ajunge, Maude. Nu mai avem ce discuta pe tema asta.

Maude s-a cutremurat. Vorbisem mai aspru decât aș fi vrut. În zilele din urmă mi-e greu să-mi controlez tonul.

—Iartă-mă. Tăticule, a șoptit ea. Mă gândeam doar la Mămica. Nu voiam să te necăjesc.

—Nu m-ai necăjit! am zis, apăsând penița atât de tare pe hârtie că i-am rupt vârful. La naiba!

Am aruncat penița pe jos. Maude s-a strecurat afară fără o vorbă. Cu cât se termină mai repede această săptămână, cu atât mai bine.

Cumpărat de la Jay's, de pe Regent Street, 22 iunie 1908 :

1. 1 rochie neagră de mătase de paramatta pentru mine - de purtat la înmormântare și duminica; rochia mea veche de merinos e de toate zilele. Mai era o rochie de mătase, chiar mai frumoasă, cu crep de jur-împrejurul gâtului, însă era prea scumpă.

2.1 rochie neagră de bombazină pentru Mami. Arată așa de ieftină și lucioasă, că am încercat s-o conving să cumpere paramatta, dar a spus că n-avem bani și că mai bine să port eu mătase, deoarece pentru mine contează mai mult.

3.1 jupon negru de bumbac pentru mine, 2 perechi pantalonași bordisiți cu panglică neagră.

i. 1 pălărie neagră de fetru cu voaletă pentru mine. Am insistat să port voaletă - arăt atât de îngrozitor după ce plâng și va trebui să-mi acopăr deseori nasul și ochii roșii cu voaleta. Mami nu și-a cumpărat pălărie, spunând că își va vopsi una dintre bonete. Cel puțin și-a cumpărat câteva pene de struț să și-o împodobească, i. 2 perechi mănuși negre de bumbac, pentru Mami și pentru mine. Se închid cu 4 nasturi de agată neagră, foarte frumoși. Mami alesese unele simple, fără nasturi, dar n-a observat când le-am schimbat. De asemenea, o pereche de mănuși, o panglică de pălărie și cravată neagră pentru Tați.

6.7 batiste tivite cu negru - 2 pentru Mami, 5 pentru mine. Voiam să iau mai multe, însă Mami nu m-a lăsat. Ea nu plânge deloc, dar am insistat să aibă totuși câteva batiste, poate că totuși se întâmplă să plângă.

7.200 coli de scris cu chenar negru mediu.

8.100 bucăți ferpape la comandă, cu următorul text:

IVY MAY WATERHOUSE LA

VÂRSTA DE 10 ANI

„O floare dulce, răpită prea curând dintre cei vii.
Ca să-nflorească pe tărâm divin;
în Ziua Judecății, mii de muritori își vor dori
Să fi trăit ca mine de puțin.”

Epitaful l-am ales eu, pentru că Mami s-a simțit copleșită în magazin și a trebuit să iasă afară, să ia puțin aer. Vânzătoarea mi-a spus că epitaful era conceput pentru bebeluși, nu pentru cineva de vârsta lui Ivy May, însă eu cred că sună foarte frumos, mai ales expresia „Ca să-nflorească pe tărâm divin”, așa că am insistat să rămână acesta.

Aș fi putut să-mi petrec toată ziua la Jay's -e atât de încurajator să te afli într-un magazin devotat în totalitate evenimentelor pe care le trăiesc cumpărătorii. Mami însă a refuzat să mai stăm și a devenit chiar nerăbdătoare cu mine. Nu știu ce să mă fac cu ea - e foarte palidă, sârmana, și abia de scoate câte un cuvânt, și acela doar ca să-și exprime opoziția. Rămâne mult timp în camera ei, zăcând în pat de parcă ar fi bolnavă. Se arată rar când vin vizitatori, așa că rămâne în sarcina mea să mă ocup de ei - să umplu ceștile cu ceai, s-o rog pe Elizabeth să mai aducă prăjituri și biscuiți. Astăzi au sosit atâtea veri că am rămas fără prăjiturile și a trebuit s-o trimit pe Elizabeth

334

la brutar să mai cumpere. Eu personal nu pot să mănânc nimic, doar câte o felie de cozonac cu stafide, recomandat de medicul Regelui pentru menținerea tonusului.

Am încercat să-i trezesc lui Mami interesul pentru scrisorile de condoleanțe pe care le-am primit, dar mi se pare că nu le citește. A trebuit să le răspund eu, îngrijorată că dacă le las în seama mamei, ea va uita pur și simplu de ele și nu se cade să întârzii cu răspunsul.

Oamenii spun lucrurile cele mai surprinzătoare despre Ivy May - ce angelică era, ce fiică desăvârșită și sprijin pentru Mami, ce tragic pentru noi și ce mult i se va simți lipsa. Serios, uneori îmi vine să le răspund și să-i întreb dacă nu cumva ei cred că *eu* sunt cea decedată. Totuși, în loc de asta, mă asigur doar că semnătura mea este suficient de mare și de citeață, ca să nu încapă nici o urmă de îndoială.

Mami mi-a spus la micul dejun că nu vrea să mă întorc la școală, că pot încheia trimestrul învățând acasă. (Cu atât mai bine, și așa n-am nici o dispoziție să stau în clasă. Aș întrerupe, probabil, lecțiile, plângând în momente nepotrivite.) Și că în trimestrul următor am să schimb școala, înscriindu-mă la Sainte Union, pe Highgate Road. Inima mi-a tresărit puțin, pentru că fetele de acolo au niște uniforme foarte elegante. Am fost surprinsă, firește, deoarece școala este catolică, dar poate că n-ar fi trebuit să mă mire. Mami l-a rugat pe preotul de la Sf. Iosif, de pe Highgate, s-o viziteze aseară. Tați n-a spus nici un cuvânt. Dacă întoarcerea la catolicism înseamnă pentru ea o mângâiere, ce-i poți spune?

Tați a fost foarte ocupat cu aranjamentele, lucru bun pentru el, cred. L-am ajutat cât am putut, căci Mami nu-i în stare. Când a venit antreprenorul de pompe funebre, eu am fost aceea care a

335

ales rochia pentru Ivy May (rochia albă de bumbac cu mâneci bufante, care fusese a meaj și florile (crini) și pieptănătura (bucle larg"i, și o coroniță împletită cu trandafiri albi). Tați a răspuns la celelalte întrebări, în legătură cu sicriul și caii și tot restul. Tot el s-a întâlnit și cu cei de la cimitir, cu vicarul și cu poliția.

Partea asta din urmă a reprezentat pentru mine un adevărat șoc, deoarece Tați a adus acasă un polițist să mă interogheze! A fost destul de amabil, dar mi-a pus atâtea întrebări în legătură cu acea îngrozitoare după-amiază din Hyde Park încât am început să mă încurc, nemaștiind exact momentul în care a dispărut Ivy May. M-am străduit să fiu tare, însă mă tem că am consumat toate batistele pe care tocmai le cumpărasem. Din fericire, Mami era sus, așa că n-a trebuit să asculte toate amănunțele. Când s-a terminat interogatoriul. Tați avea lacrimi în ochi.

Polițistul m-a tot întrebat despre bărbații din mulțime. Mi-a pus întrebări chiar și despre Simon, de parcă Simon ar fi o persoană asupra căreia poți avea bănuiele! Aici l-am lămurit pe deplin. Și i-am povestit despre bărbații care ne-au fugărit, pe mine și pe Maude, la demonstrație, și despre cât eram noi de înspăimântate.

Nu i-am spus despre bărbatul care mi-a pus mâna pe fund. Știam că ar fi trebuit, că era exact amănuntul pe care-l căuta. Însă m-am jenat. Și nu puteam suporta gândul că acel bărbat o atacase pe sora mea. A-i povesti polițistului despre el era ca și cum aș fi admis că el o atacase. Voiam s-o apăr de el pe Ivy May, cel puțin în gândul meu, dacă altfel nu puteam.

Nimeni n-a pomenit despre ce s-a întâmplat de fapt cu Ivy May. Dar pot să-mi dau singură seama. Nu sunt idioată. Am văzut urmele pe gâtul ei.

Aseară, stăteam la fereastră, când am văzut-o pe Maude la fereastra ei. Ne-am făcut semne, dar mi se părea totul atât de straniu. După o clipă, m-am tras înapoi de la fereastră. Nu ni se permite să ne vizităm, pentru că în doliu nu se cade să faci vizite. În plus, nu cred că vederea lui Maude mi-ar aduce vreo mângâiere acum - nu mă pot gândi decât la felul în care ne-a abandonat mama ei în acea mulțime uriașă și la mâna asudată a lui Ivy May alunecând din mâna mea.

M-am așezat pe patul meu și am privit pătuțul alb al lui Ivy May din colțul camerei. Niciodată n-o să mai stăm culcate în paturile noastre noaptea, șoptindu-ne tot felul de povești, de fapt, eu povestind și ea ascultând. Acum sunt singură-singurică. M-a durut atât de mult priveliștea acelui pat încât am coborât pe loc și l-am rugat pe Tați să-l scoată de-acolo.

Sunt atât de copleșită de vinovăția mea încât nu mă pot da jos din pat. A venit preotul, a venit și doctorul. Nici unul din ei nu mi-a putut schimba starea de spirit.

Nu le-am spus, nu i-am spus nici lui Albert, că m-am prefăcut că mi-am scrântit glezna. Albert, fie binecuvântat, a crezut că e adevărat. Dacă nu m-aș fi prefăcut, dacă aș fi dus eu fetele la marș sau, de fapt, dacă i-aș fi ținut piept lui Livy și n-aș fi lăsat-o să se ducă, Ivy May ar fi stat acum aici, cu mine.

Eu mi-am ucis fiica, cu propria mea prostie, și dacă ea nu este aici, nici eu nu vreau să mai trăiesc.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-i dau preavizul acelei servitoare impertinente. Îmi pare rău să recunosc că, într-o casă îndoliată, ceva mi-a produs satisfacție, însă așa a fost. Firește, s-a văitat frângându-și mâinile, însă scenele ei dramatice n-au nici un efect asupra mea. Ba, ca să fiu sinceră, m-au întărit în convingerea mea că făcusem ceea ce trebuia - și fără întârziere.

Jenny a avut îndrăzneala să vorbească despre Maude.

—Ce-o să se facă? i-a dat ea înainte, plângând.

—Maude va face ceea ce a făcut și până acum. Voi avea eu grijă de ea. Am venit în casă și am să rămân atâta timp cât va fi nevoie de mine. Dar asta nu te privește pe tine.

Jenny părea afectată.

—Te-am concediat acum doi ani, i-am reamintit, din motive pe care sunt sigură că ți le amintești. Nora mea n-ar fi trebuit să te reangajeze. Fă-ți bagajele și pleacă. Ți se va trimite ultimul salariu.

—Dar recomandarea?

—Îți închipui, am mârâit, că am să dau recomandare unei fete ca tine?

—Și cum am să obțin altă slujbă?

—La asta ar fi trebuit să te gândești când te-ai culcat cu acel bărbat.

Fata a ieșit în fugă din cameră. Spre surprinderea mea, câteva minute mai târziu a apărut doamna Baker, rugându-mă s-o păstrez pe Jenny.

— Și de ce-aș păstra o fată cu asemenea moravuri ușoare? i-am replicat. Credeți' mă, o să-i fie mult mai bine dacă stă acasă și-și îngrijește copilul, bietul micuț.

—Și cu ce o să-l hrănescă, cu aer?

—Poftim ?

—Nu de fiul lui Jenny e vorba, doamnă, mi-a răspuns doamna Baker. De dragul domnișoarei Maude vă rog eu s-o păstrați pe Jenny. Biata fată abia și-a pierdut mama. Mi-e greu s-o văd pierzând și alți oameni din jurul ei. Jenny e aici de când domnișoara Maude era doar un bebeluș. E ca o rudă pentru ea.

—Fata aceea nu e nici un fel de rudă pentru Maude! i-am replicat atât de furioasă, că a trebuit să fac un efort ca să nu strig. Cum îndrăzniți s-o comparați cu familia Coleman! Și Maude n-are nevoie de ea. Mă are pe mine.

Eram gata să adaug că, pierzând o mamă, a dobândit o bunică. Gândindu-mă mai bine însă, am tăcut.

Și așa a plecat Jenny. Maude n-a suflat un cuvânt, cu toate că a rămas pe hol, albă la față, privind-o cum pleacă.

Apoi, spre binele ei și al lui Richard, am mai luat o hotărâre. Deja în dimineața de după decesul lui Kitty începuseră să sosească florile ~ aranjamente elegante de crini, iriși, albăstrele, trandafiri albi, toate în buchete legate cu panglici purpurii, verzi și albe. Pe cărțile de vizită se puteau citi lucruri de genul „Tovarășei noastre căzute” și „Speranța e puternică - atât în Ceruri, cât și pe Pământ”, sau „Ea s-a dăruit Cauzei”. Iar acel telefon infernal suna atât de mult încât a trebuit să chem un om să-l deconecteze. Apoi, au început să vină la ușă sufragetele să afle informații despre înmormântare, până când a trebuit să-i cer fetei pe care o angajasem în locul lui Jenny să le

^ames sa fie tarat dm nou în noroi

3
4
0

3
4
1

În timp ce străbăteam strada pe jos, cărându-mi valiza, a venit în fugă după mine. Deja nu mai plângeam. Eram prea speriată de ce urma să se aleagă de mine ca să mai pot plânge. Ea n-a zis nimic, doar m-a prins în brațe și m-a ținut strâns.

Nu poate să facă nimic. Ce-ar putea să facă o fată de treisprezece ani când are o asemenea bunică ? Mă doare inima că nu mi pot ține promisiunea față de măicuța ei, s-o apăr de vrăjitoarea aia, dar n-am nici o putere în fața unei ființe ca ea. Conița ar fi trebuit să știe. Și nici să-i apăr taina să n-o afle bărbații, nu pot. Asta acum stă numai în puterea lui Dumnezeu sau, mai precis, în puterea domnișoarei Livy.

N-ar trebui să-mi bat capul cu astea acum -am eu grijile mele, mă întreb din ce-o să trăim, eu cu maică-mea și cu băiatul, când nu mai am nici o leafa și nici recomandare. N-am timp de lacrimi. Am în valiză ce-a mai rămas din argintăria conitei, dar nici asta n-o să țină o veșnicie.

Aproape că mi-e rușine pentru fiica mea. Știu că zilele acestea a trecut prin momente grele, ca noi toți; chiar mă întrebam dacă va rezista la atâta tensiune. Dar așa fi vrut ca Livy și Maude să nu-și fi spus una alteia în public lucruri atât de îngrozitoare, și asta chiar lângă mormântul lui Ivy May - sârmana mea Ivy May, pe care n-am putut s-o apăr în fața ticăloșiei bărbaților. Mă bucur măcar că Trudy era atunci cu o soră care-i spunea cuvinte de alinare și nu le-a auzit - ar fi fost îngrozită să se trezească subiect de dispută. La început a fost vorba de rochia lui Maude. Nu mă pricep eu prea bine la astfel de lucruri, însă purta o rochie de mătase foarte frumoasă pentru care Livy era clar că o invidia. Livy a zis ceva despre rochie, cum că ar fi ostentativă pentru o fată de treisprezece ani. Atunci Maude a replicat; — Lavinia, nici măcar nu poți rosti ca lumea cuvântul, darmită să-i înțelegi semnificația. Prin definiție, rochiile de doliu nu sunt ostentative.

Am fost puțin surprins, pentru că Maude se exprimă de obicei delicat. Dar, la urma urmei, tocmai și-a pierdut mama. Iar Livy a fost șocată -și lividă, regret că trebuie s-o spun.

— Știu destul ca să știu că n-ar trebui să porți o pălărie cu calotă scurtă și boruri drepte la rochia aceea. Și nici n-ar trebui să porți părul ridicat sub o asemenea pălărie - arată de-a dreptul caraghios.

Și îți atârnă șuvițe la spate. Părul tău nu e des ca al meu, ca să poți purta o coafură montantă.

— Ai uitat probabil că nu am o mamă căreia să-i pot cere sfatul, i-a răspuns Maude. Nici soră nu am. Acum nu mai am nici măcar o slujnică.

— Nici eu nu mai am soră! Sau ai uitat ?

Pe chipul lui Maude se citea rușinea de a-i fi scăpat acele cuvinte și dacă Livy ar fi lăsat-o să-și ceară scuze, așa cum se pregătea să facă, disputa lor s-ar fi putut stinge pe loc. Dar nu, bineînțeles că Livy nu s-a putut abține. Trebuia să aibă ea ultimul cuvânt.

— Numai la tine te gândești. Ai avut măcar un gând pentru sărmana Mami, care a pierdut o fiică? Există o durere mai mare decât pierderea unui copil ?

— Pierderea mamei, poate, a răspuns Maude cu glas șoptit.

Aceste comparații erau atât de respingătoare, încât, în cele din urmă, a trebuit să intervin, dorind s-o fi făcut mai devreme. (Adesea doresc asta, atunci când e prea târziu.)

— Livy, vrei s-o însoțești pe mama ta la trăsură ? i-am spus, adresându-i în același timp lui Maude o privire care speram că exprimă compătimire.

— Tați, de câte ori trebuie să-ți amintesc: numele meu este Lavinia.

Livy i-a întors spatele lui Maude și s-a îndreptat spre mama ei. Mă pregăteam să spun ceva - nu prea știam ce anume - dar, înainte să deschid gura, Maude s-a strecurat printre noi și a luat-o la fugă pe alee, dispărând în cimitir.

Mai târziu în seara aceea, n-am putut să dorm și am coborât la parter cu lumânarea să caut *Cassell's* și *The Queen*. Niciodată nu mă mai uitasem în manuale pentru femei. Din fericire, am prea puțin de-a face cu îndeletnicirile casnice. Dar, în cele din urmă, am găsit ce căutam: în ambele

de limp/ur»" ' "" "«""^i perioadă
Am lăsat amândouă rărt,i., j la paginile respectiva '
f^^^ P«™«să

MAUDE COLEMAN

Nu mă puteam opri din tremurat. Niciodată nu fusesem atât de furioasă.

Cel mai mult mă supărau cuvintele oribile pe care le spuseseam chiar eu. Lavinia a scos din mine tot ce e mai rău și asta e mult mai greu de suportat decât remarcele ei. Am învățat să mă aștept de la ea să spună lucruri prostești și idioate și în general am reușit să nu mă cobor la nivelul ei. Până acum.

Am stat îndelung lângă îngerul adormit. Nu știam încotro fugeam până am ajuns acolo. Și acolo m-a găsit. Cred că știam c-o să răă găsească. S-a așezat la marginea lepezii de marmură, dar nu m-a privit și n-a spus nimic. Așa e felul lui.

Am privit în sus, la cerul albastru strălucitor. Era o zi nerușinat de însorită pentru o înmormântare, de parcă Dumnezeu își bătea joc de noi toți.

— O urâsc pe Lavinia, am spus, lovind cu piciorul o viță de mazărice crescută la baza soclului cu îngerul.

Simon a mormăit.

— Sună de parcă ar vorbi Livy. Avea dreptate.

— Însă tu nu ești Livy, a adăugat el. Am ridicat din umeri.

— Ascultă, Maude, a zis, apoi s-a oprit.

— Ce este?

Simon a ciocănit lepedea cu degetul.

— Acum săpăm mormântul măicuței tale.

Nu mi-a venit nimic în minte să-i răspund. Am scos doar o exclamație.

— E prea devreme să-l săpăm. În sol nisipos, pentru o înmormântare care are loc poimăine ? Ar trebui să-l săpăm mâine după-masă. Altfel s-ar putea surpa, dacă stă așa o zi în plus. Și așa e destul de primejdios. Proptelele nu ajută totdeauna în nisip. Și mormântul lui Ivy May așa de aproape. Nu-mi place să sap două gropi atât de apropiate în același timp - pământul nu se ține prea bine pe partea aia. Da' se vede că nu-i de ales, nu ?

— Cine v-a spus să săpați mormântul pentru Mămica acum, în loc de mâine?

— Șefu'. Ne-a zis azi-dimineață. Taica al meu a încercat să se împotrivească, da' el a zis doar atât, că să-i dăm bătaie imediat ce se termină înmormântarea lui Ivy May. A zis că își asumă consecințele.

Am așteptat ca Simon să continue. Puteam să văd după expresia lui că în cele din urmă avea să-mi spună ceva, dând drumul ideii pas cu pas, când i se va părea lui potrivit.

— Așa că m-am uitat puțin în jur. Din harta de lucru de pe registru nu mi-am putut da seama. Pe urmă, am auzit că a fost reținută capela de aici pentru mâine dimineață. Acum, eu știu că pentru celelalte morminte săpate pentru mâine toate sicriile vin din afară. Nu se arată pentru care dintre ele e capela. Am scuturat din cap.

— Slujba pentru Mămica se oficiază la Sf. Ana, vineri după masă. Mi-a spus Tăticu.

— P'ormă, unu' dintre băieții figuranți la înmormântarea lui Ivy May tocmai mi-a spus că se face o înmormântare la capela de aici mâine, a continuat Simon de parcă nu m-ar fi auzit. Trebuie să fie mama ta. Asta e singurul mormânt gata, în care nu intră nimic.

M-am ridicat - mă durea să-I aud vorbind așa despre Mămica, însă nu voiam să vadă cât de tare m-au tulburat cuvintele lui.

— Ți mulțumesc că mi-ai spus. Am să încerc să aflu de la Tăticu dacă s-a schimbat ceva.

Simon a dat din cap, spunând stânenit:

— Am crezut că ai vrea să știi.

Mă întrebam dacă Simon știa că domnul Jackson mă abordase în legătură cu incinerarea - părea că află totul. Dar chiar dacă știa, nu spunea. La mormântul lui Ivy May, domnul Jackson mi-a prins privirea și, la întrebarea lui nerostită, am dat din cap că nu. Oricum, trebuie să-și fi dat deja seama că Tăticu spusese nu - altfel l-am fi vestit.

L-am întrebat însă altceva pe Simon, privindu-l fix în ochi. Ceva ce eram sigură că știa.

— Ce s-a întâmplat cu Ivy May în ziua aceea ? Nimeni n-o să-mi spună.

Simon s-a fofit pe lespede. Multă vreme n-a scos un cuvânt și mă gândeam dacă trebuie să repet întrebarea. Apoi și-a dres glasul.

— Cineva a sugrumat-o.

Răspunsul lui a fost atât de dur, încât aproape că am simțit presiunea pe propriul meu gât. Abia am reușit să îngaim:

— Un bărbat?

Simon a dat din cap și am citit pe fața lui că nu trebuia să mai întreb nimic.

Am rămas amândoi tăcuți o clipă.

— Îmi pare rău de măicuța ta, a zis apoi, fără veste. S-a aplecat peste lespede, m-a sărutat în fugă pe obraz, apoi a sărit de pe mormânt și dus a fost.

Când am ajuns acasă am dat peste Bunica în holul din față. Cerceta un buchet de flori care tocmai sosise - crini legați cu panglici verzi, albe, purpurii și negre.

— Sufrageți! bombănea ea. Mai bine că..., s-a oprit când m-a văzut. Te-ai întors deja de la masa de pomenire?

— N-am fost încă la familia Waterhouse, am mărturisit.

— N-ai fost? Atunci te conduc eu acolo. Să prezinți condoleanțe. Mama acelei sărmane copile e neagră de supărare. O moarte atât de îngrozitoare, îngrozitoare. Sper să-l prindă pe bărbatul care...

S-a întrerupt brusc.

— Am să mă duc, am mințit. Doar că... trebuie să vorbesc mai întâi cu doamna Baker.

Am fugit pe scări, ca să nu fiu nevoită să-i spun de ce nu mergeam la masa de pomenire. Pur și simplu nu puteam suporta să văd chipul doamnei Waterhouse, din care parcă se scursese toată viața. Nu-mi puteam imagina ce însemna să pierzi un copil, și încă într-un fel atât de îngrozitor și misterios. Puteam doar să fac o comparație cu ceea ce simțeam eu, care îmi pierdusem mama: un gol dureros și o lipsă de siguranță după ce dispăruse din viața mea unul dintre lucrurile pe care le socotisem veșnice. Mămica, e adevărat, fusese absentă sau îndepărtată în ultimii ani, dar cel puțin era în viață. Era ca și cum Mămica mă apăraseră de un foc și apoi, brusc, îmi fusese luată, ca să simt pe obraji fierbințelea flăcărilor.

Dar pentru doamna Waterhouse trebuie să fie pur și simplu un sentiment de groază pe care nici nu mă pricepeam să-l descriu.

Să fie un sentiment mai dureros decât celălalt, cum părea să-mi sugereze Lavinia ? Nu știam. Tot ce știam era că nu puteam vedea privirea fără viață a doamnei Waterhouse fără să simt cum se cascadează un abis în mine însămi.

În loc să mă duc la masa de pomenire de la familia Waterhouse, am coborât s-o întreb pe doamna Baker despre cea pe care trebuia s-o pregătim noi înșine. Întrucât ea pregătea masa, dintre toți ea era aceea care trebuia să știe cel mai bine dacă intervenise o schimbare în aranjamente. Amesteca pe foc o oală cu aspic.

— Bună ziua, domnișoară Mrude, m-a întâmpinat ea. Ar trebui să mâncați, de câteva zile nici nu v-ați atins de mâncare.

— Nu mi-e foame. Am... voiam să vă întreb dacă va fi totul gata pentru vineri. Bunica m-a trimis să mă interesez.

Doamna Baker s-a uitat ciudat la mine.

— Sigur că da.

S-a întors la oala ei.

— Tocmai am vorbit cu bunica dumneavoastră. În două ore nu s-a schimbat nimic. Piftia de văcuță se va închea peste noapte, șunca urmează să fie livrată în după-amiaza asta. Ar trebui să fie totul gata până la sfârșitul zilei. Doamna Coleman mi-a cerut să am totul gata devreme, ca să pot s-o ajuta cu altele mâine - nu e prea mulțumită cu angajata temporară. Nu că aș fi dispusă să fac totul singură. N-am să muncesc pe brânci, orice ar fi.

A aruncat o privire furioasă spre oală. Știam că-i lipsește Jenny, deși n-ar fi spus-o niciodată.

Credea că înmormântarea va avea loc vineri, era limpede. Dacă Tăticu ar fi schimbat ziua, atunci nu știa nimeni în afară de el și, probabil, de Bunica. Nu mă vedeam în stare să-i întreb, nici pe el, nici pe ea și știam că oricum nu mi-ar spune.

Când am coborât a doua zi dimineața la micul dejun, Tăticu și Bunica stăteau amândoi la masă, îmbrăcați în cele mai bune haine de doliu, cu ceștile de cafea neatînse în față. Aveau priviri ciudate, însă nu mi-au zis decât „Bună dimineața, Maude”, în timp ce mă așezam în fața unui bol de porridge întărit. Am încercat să mănânc, dar nu puteam să înghit, așa că învârteam doar lingura în porridge.

A sunat clopoțelul de la ușă. Tăticu și Bunica au sărit.

— Răspund eu, i-a spus Bunica femeii angajate cu ziua, care-și făcea de lucru pe lângă bufet.

Am privit întrebător spre Tăticu, însă el mi-a ocolit privirea, rămânând cu ochii în ziar, cu toate că mă îndoiesc că citea cu adevărat.

Am auzit voci șoptite în holul de la intrare, apoi pași grei urcând scările și scârțâituri. Curând, pașii au răsunat deasupra capului, în camera lui Mămica și atunci am știut că Simon avusese dreptate.

— De ce-ai făcut asta, Tăticule?

Continua să nu se uite la mine.

— Termină de mâncat, Maude.

— Nu mi-e foame. De ce-ai schimbat ziua înmormântării?

— Du-te și pune-ți rochia cea nouă, Maude, mi-a spus Bunica din ușă.

Nu m-am clintit de pe scaun.

— Vreau să știu de ce ați făcut asta. Am dreptul să știu.

— Tu n-ai nici un drept! a tunat tatăl meu, izbind cu mâna în masă de-a sărit cafeaua din amândouă ceștile. Să nu te mai aud niciodată spunând așa ceva. Ești fiica mea și ai să faci ce spun eu ! Acum mergi și schimbă-te !

Tăticu a urlat:

— Nu mai am nici un fel de autoritate în casa mea ? Nu mă mai ascultă nimeni ? Influența ei e atât de puternică, încât nici fiica mea nu mai vrea să facă ce-i spun?

Nu m-am mișcat de pe scaun. Tăticu s-a întins și a dat de podea cu bolul de porridge care s-a spart la picioarele servitoarei îngrozite.

— Richard! I-a avertizat Bunica, întorcând apoi spre mine o față mai ridată decât de obicei, de parcă nu dormise bine. În mormântarea mamei tale va avea loc în această dimineață. Am considerat că e cel mai bine să avem o ceremonie restrânsă, ca să nu fie confiscată de elementele negative. Hai, mergi sus acum și pune-ți rochia. Grăbește-te.

între timp, eu am să discut cu doamna Baker. Trebuie să sosească trăsură.

— N-am vrut să fie deturnata ceremonia de către sufragete, a izbucnit Tăticu. Ai văzut ce s-a întâmplat când a fost eliberată din închisoare - totul s-a transformat într-o sărbătorire a victoriei. Să mă ia dracu' dacă am de gând să le las să facă din ea o martiră. Tovarășă căzută, așa-i spun ele. Iadul să le înghită pe toate!

S-a așezat la loc pe scaun, cu o expresie atât de îndurerată încât aproape că-i puteam ierta purtarea.

Știam că nu puteam face nimic, așa că am fugit sus. Când am trecut pe lângă camera lui Mămica, pe care o ocolisem toată săptămâna, lăsând în seama Bunicii tot ce era de făcut acolo, am auzit bătăi de ciocan. Închideau sicriul.

M-am îmbrăcat repede în camera mea. Apoi mi-a venit în minte că *un* lucru tot puteam face. Am găsit hârtie și peniță și am mâzgălit un bilețel, oprindu-mă o clipă, ca să-mi amintesc adresa pe care o văzusem atât de des tipărită în paginile de corespondență cu cititorii din ziarul local. Apoi, apucând în grabă pălăria și mănușile, am dat fuga jos din nou, trecând pe lângă fețele surprinse ale tatei și bunicii, în holul din față, și zburând spre bucătărie.

Doamna Baker stătea în picioare lângă masă, cu brațele încrucișate, fulgerând cu privirea imensitatea felurilor de mâncare aranjate pe masă, în mijlocul cărora trona o șuncă uriașă în aspic strălucitor.

— Doamnă Baker, am șoptit, dacă ați iubit-o vreodată pe mama mea, vă rog, găsiți pe cineva să ducă imediat acest bilet. Vă rog, de dragul ei. Cât de repede puteți, altfel va fi prea târziu.

Doamna Baker s-a uitat la adresă, apoi, fără un cuvânt, a alergat la ușa din spate și a deschis-o

cu o smucitură. Pe când mă urcam în trăsură cu Tăticu și Bunica, am văzut-o oprind un băiat pe stradă și dându-i bilețelul. Nu știu ce i-a spus, dar l-a făcut să alerge de parcă voia să-și prindă pălăria furată de vânt.

Afară turna cu găleata. Antreprenorul de pompe funebre așternuse paie în fața casei noastre, ca să nu se audă copitele cailor, dar nu era nevoie, și așa ploaia acoperea toate sunetele. Câțiva vecini văzuseră cortegiul de trăsuri și stăteau pe la uși, dar majoritatea se așteptau la asta abia mâine. Nimeni nu vorbea în trăsură. Eu mă uitam pe fereastră la casele care se perindau prin fața noastră, apoi la zidul lung de cărămidă și fier care despărțea mormintele de stradă. Trăsura din fața noastră, cu pereți de sticlă, cea în care se afla sicriul, era toată stropită de ploaie. Pe tot drumul, oamenii își scoteau o clipă pălăria la trecerea noastră.

La cimitir, domnul Jackson a venit până la trăsură cu o umbrelă mare și ne-a ajutat să coborâm, întâi pe Bunica, apoi pe mine. M-a salutat scurt din cap și eu am reușit să-i răspund la fel. Apoi, ne-a condus prin poartă spre intrarea capelei, unde ne aștepta Tanti Sarah. Era mai mare cu doisprezece ani decât Mămica și locuia în Lincolnshire. Nu fuseseră prea apropiate. M-a atins pe obraz, iar lui Tăticu i-a strâns mâna. Apoi am intrat toți în capelă, pentru slujbă.

Eu am stat în strana din față, între Tăticu și Tanti Sarah, iar Bunica lângă Tăticu. La început am fost numai noi patru și vicarul de la Sf. Ana, care a condus ceremonia. Dar când am început primul imn, am auzit voci în spatele meu care ni s-au alăturat, cântând „Mai aproape de Tine, Doamne” și când am întors capul i-am văzut în spate pe domnul Jackson și pe Simon.

Exact când terminasem al doilea imn, „Fii cu mine” (pe care, firește, Mămica nu putea să-l sufere).

ușa s-a deschis cu zgomot. La intrare stătea Carolițe Black, răsuflând greu, cu pălăria strâmbă, cu părul alunecându-i de sub ea. Tăticu a înțepenit.

— Blestemată să fie, a murmurat.

Caroline Black s-a așezat pe un scaun la mijlocul capelei și mi-a prins privirea. Am salutat-o din cap. Când mi-am întors iar privirea în față, l-am simțit pe Tăticu furios lângă mine, am zâmbit ușor și mi-am înălțat bărbia, așa cum făcea Mămica atunci când îl înfrunta.

Blestemat să fii, am zis în gând. Tu însuți să fii blestemat.

După ce totul s-a terminat - după ce sicriul a fost dus în cimitir și așezat în mormântul cu urna gigantică spânzurând deasupra; după ce Simon și tatăl său au început să umple mormântul, muncind fără șovăire în ploaia torențială; după ce m-am îndepărtat de mama mea pentru a începe drumul de întoarcere spre casă - Caroline Black a venit și m-a luat de mână. Atunci, în sfârșit, am început să plâng.

DOROTHY BAKER

Toată risipa aceea de mâncare era crimă curată. Nici măcar nu s-a scuzat - mi-a spus doar că planurile se schimbaseră și că la masa de pomenire vor fi doar patru. Iar eu care pregătisem mâncare pentru cincizeci!

De n-ar fi fost domnișoara Maude, aproape că mi-aș fi dat demisia pe loc. Într-o săptămână și-a pierdut mama, a pierdut-o pe Jenny și - din câte mi-a spus femeia angajată cu ziua la familia Waterhouse - și-a pierdut cea mai bună prietenă. Nu mai lipsește decât să plec și eu.

Ce se întâmplă azi n-am să-i spun lui Maude niciodată. Probabil că n-am să spun la nimeni.

După înmormântarea lui Kitty Coleman, Taica al meu, cu Joe și cu mine, începem să umplem mormântul. Pământu-i nisipos, e greu de împins prea mult deodată cu lopata, chiar pe ploaie. Lutul trebuie tăiat mai mult cu sapa, dar se ține și poți să-l mânuiești mai ușor decât nisipul.

Chiar am avut multă grijă cu mormântul ăsta, fiindcă e așa de aproape de mormântul lui Ivy May. E adânc de douășpe picioare, ca să încapă în el Maude și Taica al ei și Bunica, atunci când le-o veni vremea. Am pus mai multe proptele ca să ne asigurăm că lemnul e cât mai bine înțepenit și ține nisipul. Dacă nu umbli cum trebuie cu el, nisipul poate ucide.

Aruncăm o vreme nisipul în mormânt cu lopețile și mormântul e pe jumătate plin. Toarnă cu găleata și suntem uzi până la piele. Pe urmă, cade înăuntru pălăria lui Taica al meu.

—Las' c-o scot eu, îi zic lui Taica al meu.

—Noo, băiete. Eu o scot, spune și sare înăuntru, de parcă-i un băietan. Aterizează direct pe pălărie și începe să râdă. Direct la țintă, zice. Îmi ești dator o halbă.

—Și, mă rog, de unde ai să capeți o bere ? râd eu. O să trebuiască să umbli cam mult după ea.

Singura crâșmă prin preajmă care servește gropari e Ducele de St Albans, unde se termină Swain's Lane, și nici ăștia nu l-ar primi pe Taica

al meu, fi'ncă o dată s-a îmbătat așa de tare că a-ncercat s-o pupe pe proprietăreasă, după care a fărâmat un scaun.

Chiar atunci se aude un trosnet și proptelele de pe latura din dreptul mormântului lui Ivy May cedează. Se întâmplă așa când se mișcă terenul din jur. Înainte ca Taica al meu să poată face altceva decât să se ferească de lemnul care zboară, partea aia de mormânt se prăbușește.

Lucrurile ar trebui să se petreacă repede, însă mie nu mi se pare așa. Parcă am o grămadă de timp să-l văd pe Taica uitându-se în sus, ca și cum tocmai a auzit un tunet deasupra capului și așteaptă să vadă fulgerul. Mi se pare că-l aud zicând „Au”. Pe urmă, pământul năvălește peste el, îngro-pându-l până la brâu. Parcă urmează un mic răgaz, însă nu poate fi lung, fi'ncă nici Joe, nici eu n-am apucat să ne clintim, să spunem o vorbă sau măcar să respirăm.

Taica al meu îmi prinde privirea o clipă și pare că-mi zâmbește. Apoi, un morman de pământ se prăbușește și-l trântește.

— Om în groapă! zbier cât pot de tare prin ploaie. Om în groapă! astea-s cuvintele pe care nimeni nu vrea să le-audă pe-aici.

Pământul săpat încă se mișcă, de parc-ar fi viu, dar eu nu-l pot vedea pe Taica. De parcă nici n-ar fi aici. Joe și cu mine ne învârtim în jurul gropii, încercând să oprim pământul să se mai clintească. Groapa e acum plină pe trei sferturi. Ne trebuie o scândură mare sau o scară s-o punem de-a curmezișul gropii, s-avem ceva stabil de pe care să putem lucra, însă nu-i nimic în preajmă. Avusesem o scară, dar o împrumutase careva.

Nu-i timp de așteptat când e un om îngropat așa. Dacă n-are aer, moare în câteva minute. Sar în groapă, cu toate că n-ar trebui, aterizând în patru labe în noroi, ca o mâtă. Mă uit și mă tot

uit, până când văd lucrul despre care mp-nvățase Taica al meu. Ii văd degetul ieșind afară din pământ, doar vârful, mișcându-se. Și-a amintit să-și țină o mână în sus. Încep să scormonesc cu mâinile în jurul degetului. Nu îndrăznesc să umblu cu lopata. Sap atât de tare demi intră nisipul sub unghii și mă doare.

— Ține-te tare. Taică, zic în timp ce sap. Acuș te scoatem. Îți văd degetele. Te scoatem noi afară.

Nu știu dacă mă poate auzi, dar dacă poate, o să-l facă să se simtă mai bine.

Scurm și scurm, încercând să-i gădesc fața, sperând că și-a acoperit-o cu cealaltă mână. Nu-i timp deloc, nici măcar să mă uit în sus. Și chiar dacă m-aș uita, știu că l-aș vedea pe Joe stând pe buza mormântului, privind în jos la mine, cu brațele pe lângă trup. E un bărbat voinic, poate săpa ore întregi fără să se oprească, însă cu gânditul stă prost. Nu-i în stare să facă o treabă delicată. Mai bine să stea acolo sus.

— Joe, începe să numeri, îi spun, continuând să scurm cu degetele în nisip. Începe de la zece și numără în continuare.

Socot că sap deja de zece secunde.

— Zece, face Joe. Unșpe. Doișpe.

Dacă ajunge la două sute și n-am găsit fața lui Taica, o să fie prea târziu.

—Trei's'doi.

—Șai's'cinci.

—Suta și două's'unu.

Simt ceva deasupra capului și mă uit în sus. Acu'i o scară de-a curmezișul gropii. Dacă mai cade pământ, pot să mă întind și să mă prind de fustei, să nu mă năpădească țărâna. Pe urmă, cineva sare jos, în mormânt, lângă mine. E domnul Jackson. Se întinde cu brațele desfăcute și îmbrățișează mormanul de pământ pe care l-am scurmat. Nu-l credeam atât de puternic, însă el trage de-o

parte mormanul, să-mi facă loc. Face taman ce trebuie, fără să fie nevoie să-i spun. — Suta și șapte's'opt.

Dau cu degetele de ceva. E cealaltă mână a lui Taica. Scurm în jurul mâinii și dau de cap, p'ormă scurm în jurul lui și îi ridic mâna, ca să-i eliberez gura și nasul. Ochii îi sunt închiși. E alb la față. Îmi lipesc urechea de nasul lui, însă nu simt nici o răsuflare gădilându-mă. P'ormă domnul Jackson mă dă deoparte și-și lipește gura de gura lui Taica, de parcă l-ar pupa. Suflă în gura lui de câteva ori și dup-aiă văd pieptul lui Taica al meu mișcându-se în sus și în jos. Mă uit în sus. În jurul mormântului, tăcuți și nemișcați, stau bărbați în cerc - alți gropari, grădinari, zidari, până și gunoieri. Vestea s-a-mprăștiat cu iuțeală și-au dat fuga cu toții. Și-au dat șepcile jos, chiar dacă toarnă cu găleata, și se uită și așteaptă.

Joe încă numără;

—Două sute două's'șase, două sute două's'șapte, două sute două's'opt.

—Poți să te oprești din numărat, Joe, zic, ștergându-mi fața. Taica al meu respiră.

Joe se oprește. Toți bărbații se mișcă, mutându-se de pe un picior pe altul, tușind, vorbind încet - făcând tot ce s-au abținut să facă atâta vreme cât au așteptat. Unora nu le place Taica al meu, că-i bețiv, dar nici unul nu vrea să vadă un om prins așa, în fundul unui mormânt.

— Dă-ne o lopată, Joe, strigă domnul Jackson. Mai avem mult de lucru.

Nu m-am mai aflat niciodată într-un mormânt împreună cu domnul Jackson. Nu-i așa de priceput la lopată ca mine sau ca alți gropari, dar insistă să rămână acolo cu mine până-l scoatem afară pe Taica. Și nu le spune celorlalți să se întoarcă la treaba lor. Știe că toți vor să vadă cum se termină aici.

îmi place să lucrez cot la cot cu el.

Durează mult până-l dezgropăm pe Taica. Trebuie să săpăm cu grijă, să nu-l rănim. O vreme, ține ochii închiși, de parcă doarme, pe urmă îi deschide. Încep să-i vorbesc în timp ce sap, ca să nu se teamă.

— Te scoatem afară, Taică, zic. Proptelele au cedat cu tine în mormânt. Da' tu ți-ai acoperit fața, așa cum m-ai învățat pe mine și acuma totul e în regulă. O să te scoatem afară într-o clipită.

Nu spune nimic, numa' se uită în sus, la cer, și ploaia cade grăbită și-i spală fața. Parcă nici n-o bagă în seamă. Încep să mă tem, da' nu zic nimic, să nu-i sperii pe ceilalți.

— Ia uite, zic, ca să-l fac și pe el să spună ceva, uite, a venit domnul Jackson să m-ajute să sap. Fac rămășag că nu te-ai fi gândit să-l vezi pe administrator săpând ca să te scoată, așa-i?

Taica al meu tot nu zice nimic. I se întoarce culoarea în obraji, dar din ochii lui tot lipsește ceva.

—Cred că îți datorez berea aia. Taică, fac eu disperat. Mi se pare că mulți o să-ți facă cinste azi. Mă prind că o să te primească înapoi la Ducele de St Albans. S-ar putea ca proprietăreașă să te lase chiar s-o pupi.

—Dă-i pace, băiete, spune foarte blând domnul Jackson. A trecut printr-o mare încercare. S-ar putea să treacă ceva timp până își revine.

P'ormă lucrăm fără să vorbim. Când, în cele din urmă. Taica al meu e dezgropat cu totul, domnul Jackson îl cercetează să n-aibă oase rupte. Pe urmă, îl ia pe Taica al meu în brațe și i-l dă sus, lui Joe. Joe îl pune într-o căruță care se folosește la căratul pietrelor și doi bărbați împing căruța la vale, spre poartă. Domnul Jackson și cu mine ieșim din mormânt, amândoi plini de noroi din cap până în picioare, și domnul Jackson se ia după

căruță. Eu rămân acolo, neștiind ce să fac -mormântul nu e acoperit și e sarcina noastră s-o facem. Apoi, însă, alți doi gropari vin și pun mâna pe lopeți, fără să spună nimic. Împreună cu Joe, se apucă să umple mormântul.

Mă iau după domnul Jackson și după căruță, pe alee. Când îl ajung, aș vrea să-i spun ceva, să-i mulțumesc. Ceva care să facă o legătură între noi, ca să nu fiu doar un simplu gropar. Am fost aproape de el în mormântul lui Kitty Coleman și vreau să-i aduc aminte de asta. Așa că îi spun lucrul pe care îl știu despre el și despre ea, ca să-și aducă aminte ce ne leagă și să știe cât îi sunt de recunoscător că l-a salvat pe Taica al meu.

— îmi pare rău de copil, domnule, zic. Cred că și ei i-a părut rău. După aia s-a schimbat cu totul, nu?

Se întoarce și se uită fix la mine.

— Ce copil? zice.

Atunci îmi dau seama că nu știa. Dar e prea târziu să-mi iau vorbele înapoi. Așa că îi spun.

Mai 1910

LAVINIA WATERHOUSE

Primul lucru la care m-am gândit când am auzit clopotele sunând a fost că ar putea-o tulbura pe Mami în starea delicată în care se află. Dar, la urma urmei, Mami n-a fost niciodată atât de atașată de acest Rege cum a fost de mama lui. Firește, moartea lui este foarte tristă, și chiar o compătimesc pe sărmana Regină Alexandra, dar e altfel decât atunci când a murit Regina Victoria.

Am deschis fereastra larg, să mă aplec în afară. Ar fi trebuit să fie ploaie sau ceață sau burniță dar, bineînțeles, nimic din toate astea. Era o dimineață frumoasă de mai, însorită și blândă. Vremea nu face niciodată ce-ar trebui.

Clopotele păreau să se audă de pretutindeni. Vuietul lor era atât de jalnic încât mi-am făcut cruce. Apoi am înghețat. Peste drum, Maude își deschisese și ea fereastra și se apleca în afară, în cămașa ei albă de noapte. S-a uitat fix la mine și pe urmă a părut că-mi zâmbește. Era gata să mă trag înapoi de la fereastră, însă ar fi fost un gest foarte nepolitic, deoarece mă văzuse deja. Așa că am rămas pe loc și am fost chiar mândră de mine - am salutat-o din cap. Mi-a întors salutul.

Nu ne-am mai vorbit de aproape doi ani — de la înmormântarea lui Ivy May. Mi-a fost surprinzător de ușor s-o evit. Nu mai mergem la aceeași școală, iar dacă treceam pe lângă ea pe stradă, pur și simplu întorceam capul, făcându-mă că n-o văd. Uneori, la cimitir, când mă duceam la mormântul lui Ivy May, o vedeam pe Maude la mormântul

mamei ei, iar apoi mă îndepărtam tiptil și mă plimbam puțin până când pleca ea.

Doar o singură dată ne-am trezit față în față pe stradă. Asta a fost acum mai bine de un an. Eu eram cu Mami, ea cu bunica ei, așa încât a fost imposibil s-o ocolesc. Bunica lui Maude o tot compătinea pe Mami, dându-i înaintea cu condoleanțele, în timp ce Maude și cu mine stăteam acolo pri-vindu-ne pantofii, fără să ne adresăm nici un cuvânt. Groaznic de stânjenitor.-Am reușit totuși s-o privesc din când în când și am observat că acum purta zilnic părul ridicat în coafură montantă și începuse să poarte și corset! Eram așa de șocată că era gata să spun ceva, însă, firește, n-am putut. După aceea, am făcut-o pe Mami să meargă cu mine direct la magazin, să-mi cumpere un corset.

Lui Mami nu i-am spus niciodată prea multe despre cum s-au răcit relațiile între mine și Maude. Știe că ne-am certat, dar nu știe de ce - ar fi de-a dreptul rănită să știe că, în parte, cearta a avut legătură cu ea. Știu că ea crede că Maude și cu mine ne purtăm prostește. Poate că așa e. N-aș recunoaște în fața lui Maude, însă mi-e chiar dor de ea. La Sainte Union n-am întâlnit pe nimeni care să fie genul de prietenă care a fost Maude. De fapt, fetele de acolo se poartă chiar urât cu mine. Să fiu cinstită, cred că purtarea lor se datorează în parte faptului că eu sunt mult mai frumoasă decât ele. Să ai un chip ca al meu poate fi o povară, deși, dacă e să pun în balanță avantajele și dezavantajele, prefer să-mi păstrez acest chip.

Presupun că salutul meu din cap înseamnă că am iertat-o pe Maude.

Am coborât la micul dejun, purtând încă rochia de casă, cu o față potrivit de tristă pentru decesul Regelui. Însă Mami nu părea să audă deloc clopotele. E atât de mare acum că nu poate sta confortabil la masă, așa încât mânca pâine prăjită

cu marmeladă de pe un platou pe șezlong, în timp ce Tați îi citea ziarul. Chiar când i-a citit cu voce tare știrea, Mami își zâmbea sieși, cu o mână odihnindu-se pe pânțele.

—Ce știre tristă, am spus, depunând câte un sărut pe capetele lor.

—A, bună, scumpa mea, a răspuns Mami. Vrei să simți copilul mișcând?

Nu zău, asta era de-ajuns ca să mă facă s-o șterg din cameră. Că Mami e încântată de copil, mai ales la vârsta ei, pot să înțeleg. Și e bine că a prins puțină culoare în obraji. Însă are aerul că a uitat-o cu totul pe Ivy May.

Tați însă mi-a zâmbit, ca și cum ar fi înțeles, și de dragul lui am rămas și am reușit să înghit bolul de porridge, cu toate că nu prea aveam chef să mănânc.

Când m-am întors sus să mă schimb, am rămas în fața dulapului, într-o lungă dezbatere cu mine însămi asupra a ceea ce urma să îmbrac. Știam că ar trebui să port negru pentru Rege, însă numai priveliștea acelei vechi cârpe de merinos m-a făcut aproape să leșin. Poate, dacă aș mai fi avut încă acea adorabilă rochiță de mătase de la Jay's, aș fi îmbrăcat-o, însă o arsesem la un an după moartea lui Ivy May, deoarece nu se cade să păstrezi hainele de doliu - ai putea stârni Soarta să te facă să ai iar nevoie de ele.

În plus, voiam să mă îmbrac cu rochia mea albastră, pe care o ador. Are o semnificație specială - o port ori de câte ori am ocazia, mai ales acum, că se apropie momentul ca Mami să nască. Vreau un frățior. Știu că e o prostie, dar m-am gândit că ajută dacă mă îmbrac în albastru. Nu mai vreau altă soră - m-ar durea prea mult și mi-ar aminti cum am pierdut-o pe Ivy May într-un chip atât de nefericit. I-am dat drumul la mână.

Așa că mi-am pus rochia albastră. Cel puțin e un albastru închis - destul de închis și poate fi luat drept negru de la distanță.

Ce e trist la ziua de azi nu este doar că Regele a murit, dar acum și mama sa a dispărut cu adevărat. Dacă ar fi murit ea, nici n-aș fi stat pe gânduri dacă să mă îmbrac în negru sau nu. În vremea din urmă, am început să simt că sunt singura care încă își mai amintește de ea ca fiind un exemplu pentru noi toți. Chiar și Mami se gândește la viitor. Am început să obolesc să mai **înot** împotriva curentului.

MAUDE COLEMAN

Am stat multă vreme întinsă în pat, încercând să ghicesc apartenența clopotelor la diversele biserici : clopotul de la Sf. Măria, Brookfield, sus pe o colină, cele de la Sf. Mihail și Sf. Iosif, pe dealul din Highgate, cel de la biserica noastră, Sf. Ana, jos, la poale. La fiecare biserică bătea numai un singur clopot, cu sunet jos, și, cu toate că fiecare avea un timbru puțin diferit și, chiar dacă băteau foarte rar, avea totuși fiecare ritmul său, toate sunau la fel. Nu mai auzisem atâta vuiet de la moartea Reginei Victoria, acum nouă ani.

Am scos capul pe fereastră și am văzut-o pe Lavinia la fereastra ei, făcându-și cruce. De obicei, când o zăream undeva - la ea în grădină sau pe stradă - aveam o tresărire de parcă m-ar fi împins cineva din spate. Acum însă, mi se părea atât de ciudat s-o văd făcând un gest așa de neobișnuit, încât am uitat să mă mai tulbur la vederea ei. A învățat probabil să-și facă cruce la Sainte Union. Mi-am amintit cum se temea, cu ani în urmă, să treacă prin Sectorul disidenților de la cimitir, acolo unde sunt înmormântați toți catolicii, și am zâmbit. Ciudat, cum se schimbă lucrurile.

Atunci m-a văzut și, șovăind o clipă, a dat din cap ca răspuns la zâmbetul meu. Nu intenționasem de fapt să-i zâmbesc ei, însă o dată ce mi-a făcut semn din cap, am considerat că trebuie să-i răspund la fel.

Am plecat apoi fiecare **de** la fereastra ei, iar eu m-am dus să mă îmbrac, șovăind în fața rochiilor **din** șifonier. Rochia neagră de mătase era tot acolo, **însă acum ar** trebui transformată ca să-mi vină -de când am îmbrăcat-o ultima oară m-am mai **împlinit** și, în plus, acum port corset. Mersesem **îmbrăcată** în **negru aproape** un an după ce a murit **Mămica** și pentru prima oară înțelesesem de ce **trebuie** să **purtăm negru**. Nu numai pentru că **reflectă** starea de spirit a celui îndoliat, ci și pentru **că** în felul acesta omul n-are nevoie să aleagă cu ce să se îmbrace. A fost perioada cea mai lungă în **care**, sculându-mă dimineața, eram ușurată că nu **trebuia** să iau o hotărâre în legătură cu rochia **-hotărârea fiind** deja luată în numele meu. N-aveam nici **o** dorință să port ceva colorat sau să mă preocupe înfățișarea mea. Abia când am simțit **din** nou nevoia de culoare mi-am dat seama că începeam să-mi revin.

M-am întrebat uneori cum trecea Lavinia **printr-o** perioadă atât de lungă de doliu după Ivy May - șase luni pentru soră, cu toate că presupun **că** a ținut pasul cu mama ei și a purtat negru **timp de un an**. **Acum**, mă întrebam cu ce-o să se îmbrace la moartea Regelui.

M-am uitat iar la rochiile mele. Pe urmă, am **văzut printre** ele rochia **lui** Mămica, gri-turturea, **și** m-am **gândit** că aș putea încerca. încă mă surprinde că **mi** se potrivesc rochiile ei. Bunica nu e **de acord să le port, dar după** atacul de apoplexie **vorbește greu**, iar eu reușesc să nu iau în seamă privirile ei întunecate.

Presupun că în mare parte se gândește la **Tăticu, iar eu** chiar mă străduiesc să nu port **rochiile lui** Mămica în fața lui. Acum l-am zărit **fumând o** țigară în grădină, lucru pe care Mămica i-l interzicea, pentru că întotdeauna arunca în

iarbă chiștoacele. Am coborât îmbrăcată în rochia cenușie și m-am strecurat afară înainte să mă vadă.

Pe Swain's Lane vânzătorii de ziare răcneau vestea despre moartea Regelui, iar câteva magazine arborau deja steaguri cu negru și purpuriu. Cu toate acestea, nimeni nu-și vopsea grilajele de fier în negru, așa cum se întâmplase după moartea Reginei. Unii oameni erau îmbrăcați în negru, alții însă, nu. Lumea se oprea să stea de vorbă despre Rege, dar nu șoptit ca la priveghi, ci pe un ton jovial. Mi-am amintit că atunci când a murit Regina, totul a încremenit. Nimeni n-a mai mers la lucru, școlile s-au închis, magazinele au tras obloanele. Rămăseserăm fără pâine și fără cărbuni. Acum însă, am simțit că nu se va întâmpla așa -brutarul avea să-și livreze pâinea, lăptarul - laptele, cărbunarul - cărbunii. Era într-o zi de sâmbătă și, dacă m-aș fi dus pe deal, pe Heath, aș fi găsit copii înălțându-și zmeele.

Avusesem de gând să înapoiez o carte la bibliotecă, dar când am ajuns acolo, era închis, cu un mic bilețel lipit de ușă, anunțând decesul Regelui. Mai erau unii care respectau tradiția. M-am uitat peste drum, la poarta cimitirului, amin-tindu-mi de steagul alb care căzuse de la bibliotecă peste cortegiul funerar, de domnul Jackson și de Caroline Black. Parcă se întâmplase cu foarte mult timp în urmă și totuși mi s-a părut că abia ieri o pierdusem pe Mămica.

Nu voiam să mă întorc acasă, așa că am trecut strada, am intrat pe poartă și am început să merg pe alee în sus, spre partea centrală a cimitirului. La jumătatea drumului l-am văzut pe tatăl lui Simon așezat pe o piatră funerară, rezemat de o cruce celtică. Stătea cu mâinile sprijinite pe genunchi și privea în depărtare, cum fac bătrânii la malul

mării. Ochii lui străluceau de albastrul cerului așa că mi-era greu să-mi dau seama la ce se uita. N-am fost sigură că mă vede, dar m-am oprit și l-am salutat.

Ochii i s-au mișcat, dar nu mi s-a părut că se opresc asupra mea.

—Bună ziua, a zis.

—Ce păcat de Rege, nu? ara spus, socotind că trebuia să fac conversație.

— Păcat de rege, a repetat tatăl lui Simon.

Nu-l văzusem de mult. De câte ori îl căutam pe Simon la muncă, tatăl lui nu părea că ar săpa cu el, fiind mereu dus după o scară sau o roabă ori o bucată de frânghie. O dată, îl văzusem rezemat de un mormânt, adormit, dar crezusem că se refăcea după o noapte de beție.

—Știți unde e Simon? l-am întrebat.

—Unde e Simon.

I-am pus mâna pe umăr și l-am privit adânc în ochi. Cu toate că erau îndreptați spre mine, ochii lui nu dădeau nici un semn de recunoaștere. Era ca și cum ar fi fost orb, deși vedea. Ceva nu era în regulă cu el - era clar că n-avea să mai împlănte niciodată sapa în lut. Mă întrebam ce i se întâmplase.

I-am strâns umărul.

—Lăsați. Mă bucur că v-am văzut.

—Bucur că v-am văzut.

Lacrimile îmi înțepau ochii în timp ce mă îndepărtam pe alee.

Am încercat să mă țin departe de mormântul nostru și, o vreme, am rătăcit prin cimitir, privind urnele și îngerii, crucile, coloanele tăcute și strălucitoare în soare. Dar, nu știu cum, până la urmă m-am trezit acolo.

Ea mă aștepta deja. Când am văzut-o, am crezut întâi că poartă o rochie neagră, însă după

ce m-am apropiat mi-am dat seama că e albastră -așa cum, scandalos, purtase Mămica după Regina Victoria. Am zâmbit la gândul acela, dar când Lavmia m-a întrebat de ce zâmbeam, m-am abținut să-i spun.

SIMON FIELD

Stau așezate, fiecare la mormântul familiei ei, așa cum obișnuiau înainte. Nu le-am văzut de multă vreme împreună, deși nici una n-a vrut să-mi spună ce-i cu cealaltă, ori de câte ori o vedeam pe una din ele singură. Prea multe s-au întâmplat cu fetele astea într-un timp atât de scurt.

Ele nu mă văd. Mă ascund bine.

Acum nu mai sunt chiar ca înainte — nu se mai țin strâns de braț și nu mai râd cum făceau mai demult. Stau la distanță una de alta și fac conversație politicoasă.

O aud pe Maude întrebând:

—Ce mai face mama ta? Livy are o privire nostimă:

—Mami trebuie să nască de pe-o zi pe alta. Maude arată așa de uimită că sunt gata să izbucnesc în râs și să mă dau de gol.

—Ce veste grozavă! Inșă eu credeam - credeam că e prea în vârstă să mai aibă copii. Și... după Ivy May...

—Se pare că nu.

—Tu te bucuri?

—Da, firește, face Livy. Până la urmă, viața merge mai departe.

—Da.

Amândouă se uită la mormintele lor, la numele lui Ivy May și a lui Kitty Coleman.

— Și bunica ta - ce mai face? întrebă Livy.

—Locuiește în continuare cu noi. A avut un atac de apoplexie acum câteva luni și nu poate să vorbească.

—Vai de mine,

—De fapt, e mai bine așa. Acum mi-e mai ușor s-o suport.

Chicotesc amândouă, de parcă Maude ar fi spus vreo snoavă. Ies din ascunzătoarea mea și-mi răsai picioarele de pietrișul de pe alee, ca să mă audă. Tresar amândouă.

—Bună, zice Maude.

—Unde mi-ai fost, băiatule obraznic? face și Livy și e totul ca înainte.

Sar pe lângă mormântul bunicului, peste drum de ele, culeg două pietricele de pe alee și le frământ între degete.

—De unde-ai știut că suntem aici? întrebă Maude.

Ridic din umeri.

—Știam c-o să veniți amândouă. Păi, n-a murit Regele?

—Trăiască Regele, zic amândouă, zâmbind una la alta.

—Ce păcat, nu ? face Livy. Dacă Mami naște un băiat va trebui să-l boteze George. Iar mie îmi place mai mult numele de Edward. L-aș fi strigat Teddy. Georgie nu sună așa drăguț.

—Ce, dor mi-a fost de remarcele tale prostuțe, râde Maude.

—Taci din gură, zice Livy.

—Simon, l-am văzut adineauri pe tatăl tău, spune Maude fără veste.

Dau drumul pietricelelor înapoi pe alee.

—Ce s-a întâmplat cu el? mă întrebă ea încetișor.

— Accident.

Maude nu zice nimic.

—A fost îngropat. L-am scos noi afară, dar..., ridic din umeri.

—Îmi pare rău, șoptește Maude.

—Și mie, adaugă Livy.

—Vreau să te rog ceva, îi spun eu lui Livy.

Se holbează la mine. Fac prinsoare că se gândește la sărutul ăla din mormânt, de acum niște ani. Dar nu de asta am de gând să-i vorbesc.

—Știi că am însemnat toate mormintele de aici. Le-am făcut pe toate de pe pajiște, după câte știu. Numai p-al vostru nu, fac eu semn cu capul spre îngerul familiei Waterhouse. Tu mi-ai zis să nu-l însemn, hăt cu ani în urmă, când a murit Regina. Așa că nu l-am însemnat. Dar acum vreau s-o fac. Pentru Ivy May. Ca să ne amintim că e acolo.

—Ce, ca să ne amintim că n-au mai rămas decât oasele din ea ? strigă Livy. E îngrozitor!

—Ba nu, nu-i asta. Ca să-ți amintești că e încă acolo. Sigur, o parte din ea putrezește, însă oasele ei vor fi tot acolo, timp de sute de ani. Mai multă vreme chiar decât pietrele astea, te asigur. Mai multă vreme decât semnul meu. Asta contează, nu mormântul și ce pui pe el.

Maude se uită ciudat la mine și pot să-mi dau seama că în toți anii ăștia nici ea n-a înțeles semnul meu cu cap de mort, cu toate că e mai deșteaptă decât Livy.

Livy tace un minut. Pe urmă spune:

— Bine.

Mă ridic și mă duc în spatele soclului cu briceagul.

Câtă vreme stau acolo în spate, râcâind desenul, ele încep iar să vorbească.

— Nu-mi pasă dacă Simon își pune semnul pe înger, spune Livy. De când a căzut, nu-mi mai place. Mă aștept tot timpul să cadă iar. Și încă pot să văd spărtura din nas și de la gât.

— Mie nu mi-a plăcut niciodată mormântul nostru, zice Maude. Mă uit la el și nimic nu mă face să mă gândesc la Mămica, deși e numele ei scris acolo. Știi că ea voia să fie incinerată?

— Cum ? Și să fie așezată în columbar ? întrebă Livy îngrozită.

—• Nu, voia ca cenușa ei să fie împrăștiată acolo unde cresc flori. Așa spunea. Însă Tăticu n-a vrut.

— Pot să-mi imaginez.

— întotdeauna mi s-a părut nepotrivit s-o înmormântăm aici, dar nu-i nimic de făcut. După cum spuneai, viața merge înainte.

Termin de făcut desenul și-mi strâng briceagul. Sunt bucuros c-am făcut-o, ca și cum, în sfârșit, m-aș fi scărpinat pe spate, într-un loc care mă mânca. Îi sunt de mult dator lui Ivy May. Mă arăt și le fac semn cu capul că-i gata.

— Tre'să mă întorc la muncă. Joe s-o fi întrebând pe unde umblu.

Tac puțin, apoi le întreb:

—O să mai veniți să mă vedeți, amândouă?

—Bineînțeles, cântă ele.

Nu știu de ce le-am întrebat, fi'ncă știu răspunsul și nu-i ăsta. Cresc fetele și nu se mai joacă în cimitir. Maude se piaptână cu părul ridicat în sus și seamănă tot mai mult cu mama ei, iar Livy -păi, ea e Livy. Socot că o să se mărite la optăspe ani, cu un militar.

Îi întind mâna lui Maude. E surprinsă, dar îmi ia mâna.

— La revedere, spun.

Ea știe de ce-o fac, fi'ncă știe și răspunsul adevărat. Deodată, vine spre mine și-mi sărută obrazul murdar. Livy sare și-mi sărută și ea celălalt obraz. Râd amândouă, pe urmă se prind de braț și-o iau împreună în jos, pe alee, spre intrare.

Mi-a venit o idee acolo, în spatele mormântului lui Ivy May. Ascultând-o pe Maude, m-hm gândit la mormântul mamei ei și cum a fost Taica al meu îngropat în el. Mereu m-am gândit că poate a fost un semn că ea nu voia să fie îngropată acolo. Câteodată, mă gândesc că și domnul Jackson credea același lucru. Expresia de pe fața lui, când au coborât-o cu sicriul în groapă, era de parcă l-ar fi înjunghiat.

Mă duc jos, să-l văd pe domnul Jackson. E în cabană și vorbește cu o familie despre o înmormântare, așa că aștept în curte. Un șir de bărbați împing roabe spre locul unde se adună gunoaiele. Aici, munca nu se oprește nici măcar în onoarea unui rege.

După ce-și conduce domnul Jackson vizitatorii, îmi dreg vocea.

—Șefu', pot să zic două vorbe?

—Ce este, Simon?

—Ceva ce trebuie să vă spun înăuntru. Să n-audă nimeni, spun, făcând semn cu capul către roabe.

Se uită mirat la mine, dar îmi dă drumul în gheretă și închide ușa. Se așază în spatele biroului și începe să-și îndrepte registrul în care tocmai scria, înregistrând următoarea înmormântare - data, ora și locul, adâncimea și felul monumentului.

A fost mereu bun cu mine, domnul Jackson. Nu se plânge niciodată că Taica al meu nu mai sapă. Ba, chiar îl plătește ca și înainte și ne lasă mai mult timp, pe mine și pe Joe, să terminăm treaba. Dintre ălalți gropari, unii sunt nemulțumiți, însă domnul Jackson le închide gura. Țștia se uită câteodată la Taica al meu și îi văd cum se cutremură. „Voia lui Dumnezeu”, șoptesc ei. „Să ne ferească.” Cu noi, cu mine și cu Joe, nu prea

vorbesc. Parc-am fi blestemați. N-au decât, vor trebui să mă suporte. După câte văd, n-am să plec nicăieri. Doar de-o fi vreun război, cum zice câteodată domnul Jackson că s-ar putea să fie. Atunci o să fie mare nevoie de gropari.

— Ce doreai, Simon ? întrebă domnul Jackson. Se teme de ce-aș putea să-i spun, gândindu-se dacă mai am vreo surpriză pentru el. Încă mă simt prost că am dat drumul la vorbele alea despre copilul lui Kitty.

Nu-i ușor să-i spun ce am în minte. În cele din urmă o spun.

— Am fost la mormântul familiei Coleman. Erau acolo Maude și Livy.

Domnul Jackson nu mai foiește registrul și-și așază mâinile pe birou.

—Zicea Maude despre cum voia mama ei să fie arsă - incinerată. Și cum se uită acum la mormânt și nimic din mama ei nu-i acolo, doar numele.

—Așa a spus ?

—Da. Și mă gândeam...

—Gândeai prea mult.

Aproape că nu-mi vine să spun mai departe, așa de amărâtă-i este vocea. Dar ceva din ce a însemnat Kitty Coleman încă ne leagă, pe el și pe mine.

— Cred că ar trebui să facem ceva în legătură cu asta, spun.

Domnul Jackson se uită la ușa de parcă s-ar teme să nu intre cineva. Se ridică și încuie ușa.

— Ce vrei să zici? mă întrebă.

Așa că-i spun ideea mea.

O vreme, nu zice nimic. Stă și-și privește mâinile așezate pe birou. Pe urmă, mâinile i se fac pumni.

— Problema o reprezintă oasele, spune. Trebuie să încingem focul suficient de tare și suficient de mult. Poate cu cărbuni speciali..., se oprește.

Nu spun nimic.

— Ne va **trebui timp** ca să ne organizăm.

Aprob din cap. Timp avem. Știu exact când o s-o **facem** - atunci **când toată** lumea se uită în **altă parte**.

GERTRUDE WATERHOUSE

Când a intrat Livy, nu i-am spus nimic despre rochia albastră. Dimineață nu observasem că e îmbrăcată cu ea. Cu toate că am fost chiar surprinsă, am reușit să n-o arăt, sporovăind despre copil. Sper să poarte negru măcar în ziua funeraliilor Regelui. Se zice că urmează să se stabilească o perioadă de doliu de două săptămâni.

La urma urmei, poate că totuși e mai bine că Livy poartă albastru. Nu cred că aș suporta acum tot teatrul pe care-l face în jurul doliului. Sărmana Ivy May ar fi fost uluită să vadă câtă paradă face sora ei de sentimentele pentru ea, câtă vreme atunci când trăia, nu și le arăta deloc.

Chiar îmi lipsește Ivy May. Dorul, am descoperit, e o stare permanentă, ca și sentimentul de vinovăție, cu toate că am reușit în cele din urmă să-mi iert greșeala.

Poate că sunt nedreaptă cu Livy. S-a maturizat destul de mult în ultimul an. Și mi-a spus că s-a împăcat cu Maude. Mă bucur. Au nevoie una de alta, fetele astea, indiferent de ce s-ar fi întâmplat în trecut.

— Știi, Mami, spunea Livy adineauri, că familia Coleman și-a instalat curent electric ? Maude zicea că e grozav. Cred c-ar trebui să ne instalăm și noi.

Însă eu n-o mai ascultam. Simțisem ceva în pânțele, altceva decât o simplă lovitură de picioruș, începea.

ALBERT WATERHOUSE

Mărturisesc că le-am cam băut. Ba în sănătatea lui Trudy, ba în memoria vechiului Rege, apoi în sănătatea noului Rege, halbele s-au adunat. Și eram acolo de pe la mijlocul după-amiezei, când a început Trudy. Atunci când a sosit Richard, eram deja mai mult sau mai puțin proptea la bar la Taurul și Polobocul.

El n-a băgat de seamă. Mi-a făcut cinste cu o halbă când a auzit că Trudy stă să nască, a vorbit despre cricket și despre anularea unor partide, având în vedere doliul după Rege.

Pe urmă m-a întrebat ceva anume. De fapt, încă nu sunt sigur dacă a spus-o el sau vorbeau halbele din capul meu.

—Maude vrea să meargă la universitate, rai-a spus Richard.

—Mai zi o dată.

—A venit azi la mine și mi-a spus că vrea să meargă la o școală cu internat care o va pregăti pentru examenele de admitere la Cambridge. Ce crezi c-ar trebui să fac?

Era gata să râd. Richard are tot timpul probleme cu femeile din familia lui. Însă cu acele femei Coleman se poate întâmpla orice. Mi-am amintit de Kitty Coleman sprijinită de brațul meu în seara aceea când am condus-o acasă, mi-am amintit de gleznelor ei ivindu-se, fine și frumoase, de sub fustă, când mergea pe bicicletă, și n-am putut să râd. Mi-a venit să plâng. Am cercetat spuma din halbă și i-am răspuns :

Maude a stat lângă mine în grădină aseară, în **timp ce eu** am fumat o țigară. Apoi, a chemat-o **doamna Baker** și s-a dus înăuntru, lăsându-mă singur. M-am uitat la fumul care mi se încolăcea **printre** degete și m-am gândit: o să-mi fie dor de **ea după** ce pleacă.

N-ar fi trebuit să aștept atâta până să-i spun domnișoarei Maude. Însă eu nu trebuia să știu, nu? Încerc să-mi văd de treaba mea. Și n-am putut să spun nimic câtă vreme bunica ei a condus gospodăria. Tot răul spre bine, asta a însemnat acel atac de apoplexie. Vedeam cum înflorește domnișoara Maude după ce i-a pierit graiul bunicii.

N-am spus nimic imediat după atac — ar fi fost urât să te năpustești împotriva unei femei după ce i s-a întâmplat așa ceva. Însă ieri a fost returnată o scrisoare pe care voisem să i-o trimit lui Jenny. Pe ea scria „plecat fără adresă”. Bineînțeles, plicul fusese tăiat și banii furați. I-am trimis din când în când câte un bănuț când reușeam să economisesc, încercând să-o ajut. Știam că o duc foarte greu, ea cu mama ei și cu Jack. Acum se pare că n-au mai putut plăti nici chiria.

Mai târziu, când stabileam meniurile săptămânii cu domnișoara Maude, am hotărât că trebuia să spun ceva. Poate ar fi trebuit s-o spun așa, ca din întâmplare, dar nu-i felul meu. Am terminat cu scrisul, am închis caietul și am spus:

—S-a întâmplat ceva rău cu Jenny. Domnișoara Maude a sărit în picioare.

—Ce s-a întâmplat?

A fost mirată, pentru că noi nu vorbim despre Jenny.

—Mi s-a returnat o scrisoare. Ea și mama ei s-au mutat.

—Asta nu înseamnă neapărat ceva rău. Poate s-au mutat într-un loc... mai bun.

— Mi-ar fi spus. Și n-are bani de ceva mai bun.

Nu-i spusese niciodată domnișoarei Maude cât de greu o ducea.

—Adevărul e, am continuat, că Jenny a dus-o foarte greu de-atunci, de când a concediat-o bunica dumneavoastră fără recomandare.

—Fără recomandare? a repetat domnișoara Maude, de parcă n-ar fi înțeles.

— Fără recomandare nu-și poate lua altă slujbă de fată în casă. Muncește într-un local, iar mama ei spală rufe acasă. Abia de câștigă un șiling amândouă.

Domnișoara Maude arăta îngrozită. încă nu știe prea multe din ce se întâmplă în lumea asta. N-am îndrăznit să-i explic la ce poate duce munca într-un local.

Apoi, m-a surprins ea pe mine.

— Cum poate crește un fiu cu bani ăștia?

Până atunci nu fusesem sigură că știa că Jack e fiul lui Jenny. Însă a spus-o calm, ca și cum n-o judeca.

Am ridicat din umeri.

—Trebuie s-o găsim, a spus domnișoara Maude. Măcar atât putem face.

— Cum? Orașul e mare, poate fi oriunde. Vecinii i-ar fi dat poștaşului noua adresă, dacă ar fi știut-o.

— Simon o s-o găsească, a declarat domnișoara Maude. O cunoaște. El o s-o găsească.

Mă pregăteam să spun ceva, însă ea era atât de încrezătoare în băiat că n-am avut inima să-i spulber speranțele.

— Să presupunem că o găsim, i-am răspuns. Ce facem pe urmă? N-o putem lua înapoi aici.

Servitoarea cea nouă muncește bine. N-ar fi drept față de ea.

— Am să-i scriu eu însămi o scrisoare de recomandare servitoarei celei noi.

E de mirare cât de repede se poate maturiza o fată când se hotărăște ea.

Când îmi zice Maude s-o găsesc pe Jenny, nu întreb de ce. Uneori n-am nevoie să știu de ce. Nu-i așa de greu. Descopăr că tocmai s-a dus s-o vadă pe Mama, care-mi spune unde e. Când mă duc acolo, le găsesc pe ea, pe maică-sa și pe Jack într-o cămăruță, fără o fărâmă de mâncare - Jenny și-a cheltuit toți banii pe ce-a putut face maică-mea pentru ea.

Îi iau pe toți la un birt și le dau să mănânce. Mi-a dat Maude bani pentru asta. Băiatul și bunica mănâncă tot ce văd cu ochii, Jenny doar ciugulește. Are fața cenușie.

—Nu mă simt bine, zice.

—O să treacă, îi spun, cum le spune maică-mea tuturor femeilor care se duc la ea.

Acum câțiva ani, Jenny nici nu voia să audă ce le face mama femeilor, dar acum altfel stau lucrurile cu ea. Știe censeamnă să ai un copil care n-are ce mânca. Asta face pe oricine să-și schimbe părerea, când e vorba să mai aducă pe lume o gură pe care n-are cu ce-o hrăni.

Ei nu-i zic nimic. Jenny n-are nevoie să-i amintesc eu cum se schimbă lucrurile. Îmi țin gura și o fac să mănânce puțină supă.

Socot că am găsit-o la timp.

Mda. Nu știu. Chiar nu știu ce să cred. Maude mi-a spus adesea că ar trebui să încerc să fiu mai receptivă și presupun că asta este unul dintre momentele în care chiar așa ar trebui. Dar e foarte greu. Acum mai am încă două secrete față de ea. Tocmai m-am întors de la cimitir, firește. Viețile noastre par să graviteze în jurul lui. Mă dusesem acolo singură, la mormântul familiei. Voiam să merg, chiar înainte de funeraliile Regelui. Mami, bineînțeles, n-a putut veni, pentru că este încă în pat, cu micul Georgie alături. Când am plecat, dormeau amândoi, lucru bun pentru că altfel n-aș fi vrut s-o las singură. Elizabeth e acolo, însă n-am încredere în ea când e vorba de Georgie - sunt sigură că l-ar scăpa și s-ar lovi la cap. Tați e la lucru, deși mi-a spus că săptămâna asta a fost foarte mare plictiseală și liniște acolo, toată lumea cu fețe lungi și lucrând foarte puțin — în așteptarea înmormântării Regelui.

Aș fi putut s-o rog pe Maude să meargă cu mine, însă am petrecut împreună toată ziua de ieri, stând la coadă la Whitehall să-l vedem pe Rege pe catafalc și acum eram chiar bucuroasă să fiu singură.

M-am dus la mormântul nostru și am așezat un buchet proaspăt pentru Ivy May, am plivit puțin - pe lângă mormântul familiei Coleman și pe lângă al nostru, pentru că era necesar. Din punctul ăsta de vedere, familia Coleman e destul de delăsătoare. Pe urmă m-am așezat. Era o

după-amiază plăcută, însorită, liniștită. Auzeam cum cresc în jurul meu iarba și florile și copacii. M-am gândit la Regele cel nou. Regele George al V-lea. Chiar i-am rostit de câteva ori numele cu voce tare. Acum, că am un frate care-i poartă numele, mi-e mai ușor să-l accept.

Pe urmă mi-a venit ideea să fac un tur al îngerilor. Trecuse atâta vreme de când nu-i mai văzusem pe toți. Am început, firește, cu al nostru, pe urmă m-am plimbat mai departe, numărând. Sunt mult mai mulți de treizeci și unu acum, dar eu i-am căutat numai pe cei vechi, din copilăria mea. Era ca și cum m-aș fi salutat cu niște vechi prieteni. Am ajuns la treizeci, dar cu nici un chip n-am putut să-l găesc pe al treizeci și unulea înger. Eram afundată în cimitir sus în colțul de nord-vest și încă mai căutam când am auzit sunând clopoțelul de închidere. Atunci mi-am amintit că uitasem de îngerul adormit și m-am grăbit spre el, pe Alea egipteană. Abia după ce l-am văzut, culcat pe-o parte, adormit, cu aripile strânse frumos, am simțit că pot să plec.

Am coborât în grabă pe alee, spre intrare. Era chiar foarte târziu, nu era nimeni în preajmă și mă temeam că s-ar putea să se fi încuiat deja porțile. Cu toate acestea, am dat o fugă până la pajiște, doar pentru o clipă, să-mi iau rămas-bun de la Ivy May.

Și acolo i-am găsit pe Simon, Joe și domnul Jackson, care începeau să dea la o parte lespede de granit de pe mormântul familiei Coleman ! Am fost atât de șocată, că am rămas încremenită, cu gura căscată. Timp de o secundă îngrozitoare am crezut că am pierdut-o și pe Maude. Apoi, m-a văzut Simon și a scăpat sapa din mână. S-au oprit și Joe și domnul Jackson. Aveau toți un aer atât de vinovat încât am știut că ceva nu e în regulă.

— Pentru Dumnezeu, ce faceți ? am strigat.

Simon s-a uitat la domnul Jackson, pe urmă a spus:

— Livy, vino și stai jos o clipă.

Mi-a făcut semn spre piciorul îngerului meu. M-am așezat sub el cu multă grijă. De când a căzut, nu prea mai am încredere în el.

Simon mi-a explicat totul. La început, n-am putut să scot o vorbă. Apoi, după ce mi-am recăpătat răsufierea, le-am spus :

—E datoria mea creștinească să vă reamintesc că ceea ce faceți este și ilegal și imoral.

—Știm, mi-a răspuns băiatul cel rău și a spus-o aproape voios.

—Este ceea ce și-a dorit ea, a rostit domnul Jackson foarte liniștit.

L-am privit îndelung. Puteam să-l las fără slujbă. Și pe Simon la fel, dacă aș spune la poliție, le-aș putea distruge viața, lui și lui Simon, și i-aș tulbura îngrozitor pe Maude și pe tatăl ei. Aș putea.

Dar asta nu mi-ar aduce-o înapoi pe Ivy May.

Se uitau la mine temători, știind parcă la ce mă gândeam.

— Aveți de gând să-i spuneți lui Maude ? i-am întrebat.

— La timpul potrivit, a răspuns domnul Jackson.

I-am lăsat să mai aștepte puțin. Era o mare tăcere în cimitir, ca și când toate mormintele ar fi așteptat răspunsul meu.

—N-am să spun nimănui, am zis în cele din urmă.

—Ești sigură, Livy? m-a întrebat Simon.

—Nu crezi că pot să păstrez un secret? Nu i-am spus lui Maude despre ceea ce s-a întâmplat cu mama ei, știi tu, despre copil. Am păstrat acel secret.

Domnul Jackson a tresărit și s-a înroșit. M-am uitat la el și, după ani de zile de când lăsasem șarada neterminată în mintea mea, i-am îngăduit.

în sfârșit, să-și ia locul lui în poveste, lângă Kitty. Spre marea mea surpriză, îl compăttimeam.

Încă un secret. Dar n-am să-I dezvălui. I-am lăsat să-și ducă la îndeplinire macabra sarcină și am alergat acasă, încercând să nu mă mai gândesc. N-a fost prea greu. După ce am intrat în casă și mi-am luat frățiorul în brațe, am descoperit că mi-e destul de ușor să uit de toate, în afară de fețișoara lui dragălașă.

MAUDE COLEMAN

Era bine trecut de miezul nopții când am ajuns cu Tăticu pe vârful Dealului Parlamentului. Fuseserăm la noul observator instalat de Societatea științifică din Hampstead lângă Whitestone Pond, să privim Cometa Halley, și mergeam peste Heath, în drum spre casă.

Am fost cam dezamăgită de priveliște - luna strălucea atât de puternic, încât cometa se vedea destul de șters, deși coada ei lungă și curbată era chiar un spectacol. Tăticu însă adoră observatorul - a făcut o campanie atât de asiduă pentru construirea lui - și n-am vrut să-i stric seara petrecută acolo, plângându-mă de lună. Eram printre puținele doamne prezente și am stat foarte tăcută. Totuși acum, că luna a mai coborât pe cer, cometa era mai vizibilă și m-am simțit mai relaxată decât fusesem în cupola cu deschizătura ei îngustă către cer și plină de bărbați care beau coniac și fumau țigări de foi. Încă era foarte multă lume pe deal, care privea cometa. Cineva chiar cânta la acordeon „Puțin din ce-ți place”, totuși nu dansa nimeni - la urma urmei, peste câteva ore avea să fie înmormântat Regele. Ciudat, cum a apărut cometa pe cer în noaptea de dinaintea funeraliilor lui. Era exact genul de lucru căruia Lavinia i-ar acorda o mare importanță, însă eu știam că era o simplă coincidență, iar pentru coincidențe există cel mai adesea explicații.

— Vino, Maude, să mergem acasă, m-a chemat Tăticu, aruncând în iarbă chiștocul unei țigări.

Cu colțul ochiului am zărit ceva strălucind. Am privit spre celălalt deal, spre Highgate, și am văzut arzând un imens foc în aer liber, care lumina copacii din jur. Printre crengile care parcă dansau am zărit cedrul libanez din cimitir.

Focul acela cu siguranță nu era o coincidență - cineva îl aprinsese probabil ca un omagiu adus Regelui. Am zâmbit. îmi place focul. Aproape că am simțit că fusese aprins și în onoarea mea.

Tăticu dispăruse pe deal în jos, în întunericul din fața mea, însă eu am mai rămas puțin, privind când la cometă, când la foc.

SIMON FIELD

Durează mult. Muncim toată noaptea. Avea dreptate el când zicea de oase.

După aia, când iese soarele, aducem niște căldări și le umplem pe jumătate cu nisip. Amestecăm în el cenușa și împrăștiem totul peste pajiște. Domnul Jackson are de gând să lase să crească flori de câmp acolo, așa cum a vrut ea. O să fie o schimbare, după toate straturile alea de flori cultivate și aleile greblate.

Mai am puțin într-o găleată și mă duc la tufa de trandafir a lui Bunicu și răstorn acolo ce mi-a mai rămas. Așa am să știu unde e o parte din ea, dacă Maude o să vrea cândva să afle. în plus, făina de oase e bună pentru trandafiri.

MULȚUMIRI

Capitolul de Mulțumiri este singura parte a unui roman care dezvăluie vocea „normală” a unui autor. De aceea, îl citesc întotdeauna căutând indicii care să arunce lumină asupra scriitorilor și a metodelor lor de lucru, asupra vieții lor, ca și asupra legăturilor lor cu lumea reală. Presupun că unele sunt codificate. Vai, totuși, în romanul acesta nu se găsesc înțelesuri ascunse, doar o voce de zi cu zi, care dorește să-și exprime mulțumirea pentru ajutorul primit în diferite forme.

Uneori, mă întreb dacă e cu adevărat necesar un capitol cu mulțumiri, sau dacă acesta nu cumva risipește iluzia că o carte se iscă din mintea scriitorului, gata compusă. Inșă cărțile nu apar din neant. La ele își aduc contribuția alte cărți și alți oameni, în toate chipurile. Am folosit multe cărți pentru a o scrie pe aceasta. Cel mai mult m-au ajutat *The Victorian Celebration of Death* de James Steven Curl (Sutton Publishing, Stroud, 2000), *Death in the Victorian Family* de Pat Jalland (Oxford University Press, Oxford, 1996), *Moartea, raiul și victorienii* de John Morley (Studio Vista, London, 1971) și, lucrarea mea preferată, *On the Laying Out, Planting, and Managing of Cemeteries, and Improvement of Churchyards* de J.C. Loudon (1843; facsimil publicat de Redhill, Ivet Books, Surrey, 1981).

E privilegiul romancierei să inventeze ce-i place, chiar atunci când în poveste intră și persoane și locuri reale. Cimitirul din această carte e construit din multe fapte și o fărâmă de ficțiune - detaliile concrete și fantezia se întrepătrund și nu-i nevoie să deșirăm această țesătură. Deși cimitirul real în care

are loc acțiunea acestei cărți există, n-am încercat să-l redau absolut veridic. El este mai curând o stare de spirit, populată cu personaje fictive, cu asemănări neintenționate.

Tot astfel, m-am jucat cu câteva amănunte din istoria sufragetelor, pentru a le putea aduce în povestea mea. Mi-am luat libertatea să-i atribui lui Emmeline Pankhurst cuvinte pe care nu le-a rostit în realitate, dar am convingerea că am păstrat spiritul numeroaselor ei cuvântări. Mai mult. Ioana d'Arc și Robin Hood chiar au mărșăluit într-o procesiune, în costumațiile pe care le-am descris eu, însă nu în cadrul demonstrației din Hyde Park. Gail Cameron de la Suffragette Fellowship Collection de la Muzeul Londrei mi-a fost de mare ajutor, fumizându-mi surse prețioase.

În sfârșit, mulțumesc cvartetului meu de minți alerte - Carole Baron, Jonny Geller, Deborah Schneider și Susan Watt, care au rămas neclintii atunci când eu șovăiam.

Cuprins

Kitty Coleman.....	9
Richard Coleman.....	12
Maude Coleman.....	13
Kitty Coleman.....	21
Lavinia Waterhouse.....	26
Gertrude Waterhouse.....	28
AJbert Waterhouse.....	30
Simon Field.....	31
Richard Coleman.....	39
Lavinia Waterhouse.....	43
Maude Coleman.....	46
Gertrude Waterhouse.....	48
Maude Coleman.....	55
Jenny Whitby.....	66
Kitty Coleman.....	69
Maude Coleman.....	77
Kitty Coleman.....	82
Lavinia Waterhouse.....	91
Edith Coleman.....	94
Simon Field.....	98
Jenny Whitby.....	107
Gertrude Waterhouse.....	111
Maude Coleman.....	117
Kitty Coleman.....	118

Lavinia Waterhouse.....	123
Maude Coleman.....	127
Simon Field.....	131
Jenny Whitby.....	134
Lavinia Waterhouse.....	138
Richard Coleman.....	140
Kitty Coleman.....	141
Albert Waterhouse	145
Edith Coleman.....	149
Maude Coleman.....	155
Simon Field.....	159
Jenny Whitby.....	165
Albert Waterhouse.....	173
Lavinia Waterhouse.....	179
Gertrude Waterhouse.....	182
Maude Coleman.....	187
Kitty Coleman.....	194
Simon Field.....	195
Lavinia Waterhouse.....	202
Jenny Whitby.....	207
Edith Coleman.....	211
Richard Coleman.....	217
Gertrude Waterhouse.....	221
Jenny Whitby.....	225
Maude Coleman.....	229
Kitty Coleman.....	239
Dorothy Baker.....	243
Simon Field.....	249
Lavinia Waterhouse.....	254
Maude Coleman.....	260

Richard Coleman.....	268
Albert Waterhouse	271
Kitty Coleman.....	273
Richard Coleman.....	278
Edith Coleman.....	279
Lavinia Waterhouse.....	283
Gertrude Waterhouse.....	287
Maude Coleman.....	289
Simon Field.....	296
Kitty Coleman.....	298
Lavinia Waterhouse.....	300
Maude Coleman.....	305
Lavinia Waterhouse.....	310
Jenny Whitby.....	314
Ivy May Waterhouse.....	319
Simon Field.....	320
Maude Coleman.....	323
Kitty Coleman.....	326
Simon Field.....	327
John Jackson.....	328
Richard Coleman.....	332
Lavinia Waterhouse.....	333
Gertrude Waterhouse.....	338
Edith Coleman.....	339
Jenny Whitby.....	342
Albert Waterhouse.....	343
Maude Coleman.....	346
Dorothy Baker.....	355
Simon Field.....	356
Lavinia Waterhouse.....	365

Maude Coleman	369
Simon Field	374
Gertrude Waterhouse	381
Albert Waterhouse	382
Richard Coleman	384
Dorothy Baker	385
Simon Field	388
Lavinia Waterhouse	389
Maude Coleman	393
Simon Field	395
Mulțumiri	397

în colecția **Biblioteca PoUrom au**

apărut:

Honore de Balzac - *Proscrișii și alte povestiri din Comedia umană* Emile Zoia - *Prada* Mihai Eminescu -- *Opera poetică* A.S. Pușkin - *Talismanul* (poezii) Nikos Kazantzakis - *Zorba Grecul* F.M. Dostoievski - *Idiotul* Konrad Lorenz - *Și el vorbea cu patrupedele, cu păsările și cu peștii. Așa a descoperit omul câinele*
Gustave Flaubert - *Doamna Bovary* Boris Pasternak - *Doctor Jivago* *Dulcea mea Doamnă/Eminul meu iubit* - *Corespondență inedită* Mihai Eminescu - *Veronica Miele* Jean-Paul Sartre - *Adevăr și existență* Rainer Măria Rilke - *Elegiile duineze. Sonetele către Orfeu*
Rabindranath Tagore - *Gitanjali. Jertfa lirică* Dante - *Divina Comedie*
Jean-Paul Sartre - *Carnete dintr-un război anapoda*
Oscar Wilde - *Decăderea minciunii. Eseuri* Miguel de Cervantes - *Nușele exemplare* (2 voi.) Miguel de Unamuno - *Trei nușele exemplare și un Prolog* Ernst Jiinger - *Cartea ceasului de nisip*
Sfawomir Mrozek - *Povestiri 1990-1993* N.V. Gogol - *Opere 1* {*Serile în cătunul de lângă Dikanka, Mirgorod*}